

Bank Polski

Skonsolidowane sprawozdanie
finansowe Grupy Kapitałowej
PKO Banku Polskiego SA
za rok zakończony
31 grudnia 2018 roku

WYBRANE DANE FINANSOWE DOTYCZĄCE SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

WYBRANE SKONSOLIDOWANE DANE FINANSOWE	w mln PLN		w mln EUR	
	okres od 01.01.2018 do 31.12.2018	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017	okres od 01.01.2018 do 31.12.2018	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017
Wynik z tytułu odsetek	9 353	8 606	2 192	2 027
Wynik z tytułu prowizji i opłat	3 013	2 969	706	699
Wynik z działalności operacyjnej	5 041	4 227	1 181	996
Zysk brutto	5 078	4 249	1 190	1 001
Zysk netto (z uwzględnieniem udziałowców niesprawujących kontroli)	3 742	3 109	877	732
Zysk netto przypadający na jednostkę dominującą	3 741	3 104	877	731
Zysk na jedną akcję - podstawowy z zysku za okres (w PLN/EUR)	2,99	2,48	0,70	0,59
Zysk na jedną akcję - rozwodniony z zysku za okres (w PLN/EUR)	2,99	2,48	0,70	0,59
Dochody całkowite netto	4 180	3 687	980	869
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej	10 896	17 749	2 554	4 181
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	(5 492)	(6 894)	(1 287)	(1 624)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej	2 122	(5 821)	497	(1 371)
Przepływy pieniężne netto	7 526	5 034	1 764	1 186

WYBRANE SKONSOLIDOWANE DANE FINANSOWE	w mln PLN		w mln EUR	
	stan na 31.12.2018	stan na 31.12.2017	stan na 31.12.2018	stan na 31.12.2017
Suma aktywów	324 255	296 912	75 408	71 187
Kapitał własny ogółem	39 101	36 256	9 093	8 693
Kapitał przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej	39 111	36 267	9 096	8 695
Kapitał zakładowy	1 250	1 250	291	300
Liczba akcji (w mln)	1 250	1 250	1 250	1 250
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN/EUR)	31,28	29,00	7,27	6,95
Rozwodniona liczba akcji (w mln)	1 250	1 250	1 250	1 250
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN/EUR)	31,28	29,00	7,27	6,95
Łączny współczynnik kapitałowy	18,88%	17,37%	18,88%	17,37%
Kapitał Tier 1	35 150	32 326	8 174	7 750
Kapitał Tier 2	2 700	1 700	628	408

Wybrane pozycje sprawozdania finansowego przeliczono na EUR według następujących kursów	31.12.2018	31.12.2017
średnia kursów NBP na koniec miesięcznych okresów (pozycje rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów i sprawozdania z przepływów pieniężnych)	4,2669	4,2447
kurs średni NBP na dzień (pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej)	4,3000	4,1709

SPIS TREŚCI

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	4
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	5
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	6
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM	8
SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	10
NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	14

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	Nota	2018	2017
Przychody z tytułu odsetek	9	11 594	10 919
Przychody z tytułu odsetek obliczone przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej		11 121	
przychody z tytułu odsetek od instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		9 986	
przychody z tytułu odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		1 135	
Przychody o charakterze zbliżonym do odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		473	
Koszty z tytułu odsetek	9	(2 241)	(2 313)
Wynik z tytułu odsetek		9 353	8 606
Przychody z tytułu prowizji i opłat	10	4 042	3 918
Koszty z tytułu prowizji i opłat	10	(1 029)	(949)
Wynik z tytułu prowizji i opłat		3 013	2 969
Przychody z tytułu dywidend	11	12	12
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	12	28	8
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych			46
Wynik z pozycji wymiany	13	489	452
Zyski lub straty z tytułu zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	14	135	
wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		131	
wycenianych wg zamortyzowanego kosztu		4	
Wynik z tytułu odpisów na straty kredytowe	15	(1 373)	(1 545)
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	16	(78)	(72)
Pozostałe przychody operacyjne	17	630	733
Pozostałe koszty operacyjne	17	(313)	(266)
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto		317	467
Ogólne koszty administracyjne	18	(5 905)	(5 784)
Podatek od niektórych instytucji finansowych	19	(950)	(932)
Wynik z działalności operacyjnej		5 041	4 227
Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć		37	22
Zysk brutto		5 078	4 249
Podatek dochodowy	20	(1 336)	(1 140)
Zysk netto (z uwzględnieniem udziałowców niesprawujących kontroli)		3 742	3 109
Zyski i straty udziałowców niesprawujących kontroli		1	5
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej		3 741	3 104
Zysk na jedną akcję	21		
– podstawowy z zysku za okres (PLN)		2,99	2,48
– rozwodniony z zysku za okres (PLN)		2,99	2,48
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie (w mln)		1 250	1 250
Średnia ważona rozwodniona liczba akcji zwykłych w okresie (w mln)		1 250	1 250

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z CAŁKOWITYCH DOCHODÓW	Nota	2018	2017
Zysk netto (z uwzględnieniem udziałowców niesprawujących kontroli)		3 742	3 109
Inne dochody całkowite		438	578
Pozycje, które mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat		439	577
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych, brutto	24	170	(8)
Podatek odroczony	20	(32)	1
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych, netto	24	138	(7)
Aktualizacja wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, brutto			761
Podatek odroczony	20		(142)
Aktualizacja wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, netto			619
Aktualizacja wartości godziwej aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, brutto		493	
Zyski/straty przeniesione do rachunku zysków i strat (z tytułu zbycia)	14	(131)	
Podatek odroczony	20	(64)	
Wartość godziwa aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, netto		298	
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych		16	(36)
Udział w innych dochodach całkowitych jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć		(13)	1
Pozycje, które nie mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat		(1)	1
Zyski i straty aktuarialne, brutto		(1)	1
Podatek odroczony		-	-
Zyski i straty aktuarialne, netto		(1)	1
Dochody całkowite netto, razem		4 180	3 687
Dochody całkowite netto, razem przypadające na:		4 180	3 687
akcjonariuszy jednostki dominującej		4 179	3 682
udziałowców niesprawujących kontroli		1	5

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ

	Nota	31.12.2018	31.12.2017
AKTYWA			
Kasa, środki w Banku Centralnym	22	22 925	17 810
Należności od banków	23	7 661	5 233
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		7 661	5 233
Pochodne instrumenty zabezpieczające	24	658	887
Pozostałe instrumenty pochodne	25	1 907	1 711
Papiery wartościowe	27	64 114	54 075
- przeznaczone do obrotu		235	431
- instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat			8 157
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży			43 675
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności			1 812
- nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		2 848	
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		52 558	
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		8 473	
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	28	214 912	205 628
- nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 106	
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		213 806	205 628
Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	44	344	393
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	31	15	138
Wartości niematerialne	32	3 195	3 242
Rzeczowe aktywa trwałe	32	2 931	2 915
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego		4	2
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	20	2 135	1 767
Inne aktywa	33	3 454	3 111
SUMA AKTYWÓW		324 255	296 912

	Nota	31.12.2018	31.12.2017
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY			
Zobowiązania			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego		7	6
Zobowiązania wobec banków	34	2 001	4 558
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		2 001	4 558
Pochodne instrumenty zabezpieczające	24	471	204
Pozostałe instrumenty pochodne	25	2 655	2 536
Zobowiązania wobec klientów	35	242 816	220 917
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		242 816	220 917
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	37	1 292	882
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	38	28 627	23 932
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		28 627	23 932
Zobowiązania podporządkowane	39	2 731	1 720
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		2 731	1 720
Pozostałe zobowiązania	40	3 685	5 062
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego		371	588
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego	20	52	36
Rezerwy	41	446	215
SUMA ZOBOWIĄZAŃ		285 154	260 656
Kapitał własny	42		
Kapitał zakładowy		1 250	1 250
Pozostałe kapitały		34 505	31 979
Niepodzielony wynik finansowy		(385)	(66)
Wynik roku bieżącego		3 741	3 104
Kapitał przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej		39 111	36 267
Udziały niekontrolujące		(10)	(11)
KAPITAŁ WŁASNY OGÓŁEM		39 101	36 256
SUMA ZOBOWIĄZAŃ I KAPITAŁU WŁASNEGO		324 255	296 912
Łączny współczynnik kapitałowy	72	18,88%	17,37%
Wartość księgowa (w mln PLN)		39 101	36 256
Liczba akcji (w mln)		1 250	1 250
Wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		31,28	29,00
Rozwodniona liczba akcji (w mln)		1 250	1 250
Rozwodniona wartość księgowa na jedną akcję (w PLN)		31,28	29,00

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE ZE ZMIAN W KAPITALE WŁASNYM

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 ROKU	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały				Skumulowane inne dochody całkowite	Razem pozostałe kapitały	Niepodzielony wynik finansowy	Wynik okresu bieżącego	Kapitał przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej, razem	Udziały niekontrolujące, razem	Kapitał własny ogółem
		Kapitały rezerwowe		Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	Pozostałe kapitały rezerwowe							
	Kapitał zapasowy											
31 grudnia 2017 roku	1 250	27 374	1 070	3 645	(110)	31 979	(66)	3 104	36 267	(11)	36 256	
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	-	-	-	-	(78)	(78)	(567)	-	(645)	-	(645)	
1 stycznia 2018 roku (zmieniony)	1 250	27 374	1 070	3 645	(188)	31 901	(633)	3 104	35 622	(11)	35 611	
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	3 104	(3 104)	-	-	-	
Wyplacona dywidenda	-	-	-	-	-	-	(688)	-	(688)	-	(688)	
Dochody całkowite razem, w tym:	-	-	-	-	438	438	-	3 741	4 179	1	4 180	
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	3 741	3 741	1	3 742	
Inne dochody całkowite	-	-	-	-	438	438	-	-	438	-	438	
Transfer zysku z przeznaczeniem na kapitał	-	2 101	-	65	-	2 166	(2 166)	-	-	-	-	
Transfer w ramach pozostałych kapitałów	-	(121)	-	121	-	-	-	-	-	-	-	
Przymusowy wykup akcji od udziałowców niekontrolujących	-	-	-	-	-	-	(2)	-	(2)	-	(2)	
31 grudnia 2018 roku	1 250	29 354	1 070	3 831	250	34 505	(385)	3 741	39 111	(10)	39 101	

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 ROKU	Skumulowane inne dochody całkowite					
	Udział w innych dochodach całkowitych jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsiębiorstw	Wartość godziwa aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	Zyski i straty aktuarialne	Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	Razem
31 grudnia 2017 roku	-	272	(116)	(9)	(257)	(110)
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	-	(78)	-	-	-	(78)
1 stycznia 2018 roku (zmieniony)	-	194	(116)	(9)	(257)	(188)
Dochody całkowite razem, w tym:	(13)	298	138	(1)	16	438
Inne dochody całkowite	(13)	298	138	(1)	16	438
31 grudnia 2018 roku	(13)	492	22	(10)	(241)	250

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Kapitał zakładowy	Pozostałe kapitały Kapitały rezerwowe				Razem pozostałe kapitały	Niepodzielony wynik finansowy	Wynik okresu bieżącego	Kapitał przypisany akcjonariuszom jednostki dominującej,	Udziały niekontrolujące, razem	Kapitał własny ogółem
		Kapitał zapasowy	Fundusz ogólnego ryzyka	Pozostałe kapitały rezerwowe	Skumulowane inne dochody całkowite						
1 stycznia 2017 roku	1 250	24 491	1 070	3 607	(688)	28 480	(19)	2 874	32 585	(16)	32 569
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	2 874	(2 874)	-	-	-
Dochody całkowite razem, w tym:	-	-	-	-	578	578	-	3 104	3 682	5	3 687
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	3 104	3 104	5	3 109
Pozostałe dochody całkowite	-	-	-	-	578	578	-	-	578	-	578
Transfer zysku z przeznaczeniem na kapitał	-	2 883	-	38	-	2 921	(2 921)	-	-	-	-
31 grudnia 2017 roku	1 250	27 374	1 070	3 645	(110)	31 979	(66)	3 104	36 267	(11)	36 256

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Skumulowane inne dochody całkowite					
	Udział w innych dochodach całkowitych jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć	Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	Zyski i straty aktuarialne	Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	Razem
1 stycznia 2017 roku	(1)	(347)	(109)	(10)	(221)	(688)
Dochody całkowite razem, w tym:	1	619	(7)	1	(36)	578
Inne dochody całkowite	1	619	(7)	1	(36)	578
31 grudnia 2017 roku	-	272	(116)	(9)	(257)	(110)

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPLÝWÓW PIENIĘŻNYCH

	Nota	2018	2017
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk brutto		5 078	4 249
Korekty razem:		5 818	13 500
Amortyzacja		821	844
(Zysk) strata z działalności inwestycyjnej		(57)	(117)
Odsetki i dywidendy		(582)	(465)
Zmiana stanu:			
należności od banków		(17)	700
pochodnych instrumentów zabezpieczających		496	(1 436)
pozostałych instrumentów pochodnych		(89)	281
papierów wartościowych		687	5 350
- przeznaczonych do obrotu		196	(105)
- instrumentów finansowych przy początkowym ujęciu wyznaczonych jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat			5 780
- nie przeznaczonych do obrotu obowiązkowo wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 842	
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży			(413)
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności			88
- wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		(1 163)	
- wycenianych według zamortyzowanego kosztu		(188)	
kredytów i pożyczek udzielonych klientom		(12 001)	(4 844)
- nie przeznaczonych do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		(36)	
- wycenianych według zamortyzowanego kosztu		(11 965)	(4 844)
aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży		142	(143)
innych aktywów		(297)	188
skumulowanych odpisów na straty kredytowe oraz odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości		(2 374)	(186)
skumulowanych odpisów na aktywa niefinansowe i innych rezerw		86	84
zobowiązań wobec Banku Centralnego		1	2
zobowiązań wobec banków		(41)	(1 204)
zobowiązań wobec klientów		21 519	15 053
zobowiązań z tytułu działalności ubezpieczeniowej		410	339
zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych		238	(1 119)
zobowiązań podporządkowanych		11	17
pozostałych zobowiązań		(1 377)	1 069
Zapłacony podatek dochodowy		(1 845)	(972)
Inne korekty		87	59
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		10 896	17 749

	Nota	2018	2017
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy z działalności inwestycyjnej		267 760	96 663
Zbycie jednostek zależnych		177	-
Zbycie i odsetki od inwestycyjnych papierów wartościowych			96 415
Zbycie i odsetki od papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		266 385	
Zbycie i odsetki od papierów wartościowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		925	
Zbycie wartości niematerialnych, rzeczowych aktywów trwałych oraz aktywów do zbycia		239	224
Inne wpływy inwestycyjne (dywidendy)		34	24
Wydatki z działalności inwestycyjnej		(273 252)	(103 557)
Nabycie akcji/udziałów jednostek zależnych, po potrąceniu nabytych środków pieniężnych		(2)	(47)
Podwyższenie kapitału jednostki stowarzyszonej		-	(23)
Nabycie inwestycyjnych papierów wartościowych			(102 862)
Nabycie papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		(269 204)	
Nabycie papierów wartościowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu		(3 033)	
Nabycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		(1 013)	(625)
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		(5 492)	(6 894)

	Nota	2018	2017
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych		12 705	17 836
Wykup/umorzenie dłużnych papierów wartościowych		(8 248)	(7 278)
Wpływy z tytułu emisji obligacji podporządkowanych		1 000	1 700
Dywidendy wypłacone akcjonariuszom		(688)	-
Spłata emisji obligacji podporządkowanych		-	(1 656)
Spłata pożyczki podporządkowanej		-	(880)
Zaciągnięcie kredytów i pożyczek		1 128	311
Spłata kredytów i pożyczek		(3 264)	(15 360)
Spłata odsetek od zobowiązań długoterminowych		(511)	(494)
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		2 122	(5 821)
Przepływy pieniężne netto		7 526	5 034
w tym z tytułu różnic kursowych od środków pieniężnych i ich ekwiwalentów		217	(366)
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na początek okresu		23 000	17 966
Środki pieniężne i ich ekwiwalenty na koniec okresu	49	30 526	23 000

NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO.....	14
1. INFORMACJE OGÓLNE O GRUPIE KAPITAŁOWEJ.....	14
2. PODSTAWA SPORZĄDZENIA SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO.....	16
3. OPIS WAŻNIEJSZYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI.....	17
4. MSSF 9 INSTRUMENTY FINANSOWE.....	23
5. MSSF 15 PRZYCHODY Z UMÓW Z KLIENTAMI.....	37
6. MSSF 16 LEASING.....	39
7. OBJAŚNIENIE RÓŻNIC MIĘDZY WCZEŚNIEJ PUBLIKOWANYMI SPRAWOZDANIAMI A NINIEJSZYM SPRAWOZDANIEM FINANSOWYM.....	41
8. INFORMACJE DOTYCZĄCE SEGMENTÓW DZIAŁALNOŚCI ORAZ INFORMACJE O OBSZARACH GEOGRAFICZNYCH.....	44
NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT.....	48
9. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK.....	48
10. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT.....	50
11. PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND.....	52
12. WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT.....	52
13. WYNIK Z POZYCJI WYMIANY.....	53
14. ZYSKI LUB STRATY Z TYTUŁU ZAPRZESTANIA UJMOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH NIEWYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT.....	53
15. WYNIK Z TYTUŁU ODPISÓW NA STRATY KREDYTOWE.....	53
16. WYNIK Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH.....	54
17. POZOSTAŁE PRZYCHODY I KOSZTY OPERACYJNE.....	55
18. OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE.....	56
19. PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH.....	57
20. PODATEK DOCHODOWY.....	58
21. ZYSK NA JEDNĄ AKCJĘ.....	61
NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ.....	62
22. KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM.....	62
23. NALEŻNOŚCI OD BANKÓW.....	62
24. RACHUNKOWOŚĆ ZABEZPIECZEŃ.....	63
25. POZOSTAŁE INSTRUMENTY POCHODNE.....	75
26. WARTOŚCI NOMINALNE INSTRUMENTÓW BAZOWYCH DLA POCHODNYCH INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH ORAZ POZOSTAŁYCH INSTRUMENTÓW POCHODNYCH.....	77
27. PAPIERY WARTOŚCIOWE.....	78
28. KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM.....	84
29. OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE.....	93
30. ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH (DANE PORÓWNAWCZE ZGODNIE Z MSR 39).....	101
31. AKTYWA TRWAŁE PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY.....	103
32. WARTOŚCI NIEMATERIALNE I RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE.....	104
33. INNE AKTYWA.....	111
34. ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW.....	112
35. ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW.....	112
36. OTRZYMANE KREDYTY I POŻYCZKI.....	114
37. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU DZIAŁALNOŚCI UBEZPIECZENIOWEJ.....	115
38. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH.....	116
39. ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE.....	121
40. POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA.....	122
41. REZERWY.....	122
42. KAPITAŁ WŁASNY I AKCJONARIAT BANKU.....	125

INFORMACJE O PODMIOTACH GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA, WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIACH I JEDNOSTKACH STOWARZYSZONYCH.....	128
43. SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA I ZAKRES DZIAŁALNOŚCI PODMIOTÓW GRUPY KAPITAŁOWEJ.....	128
44. INWESTYCJE W JEDNOSTKI STOWARZYSZONE I WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA.....	132
45. ZMIANY W SPÓŁKACH WCHODZĄCYCH W SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ.....	135
POZOSTAŁE NOTY	137
46. DYWIDENDY Z PODZIAŁEM NA AKCJE.....	137
47. ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE ORAZ POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE I UDZIELONE	137
48. SPRAWY SPORNE.....	145
49. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH.....	148
50. TRANSAKCJE ZE SKARBEM PAŃSTWA I JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI.....	153
51. ŚWIADCZENIA DLA KLUCZOWEGO PERSONELU KIEROWNICZEGO PKO BANKU POLSKIEGO SA	155
52. HIERARCHIA WARTOŚCI GODZIWEJ.....	158
53. AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE, KTÓRE W SKONSOLIDOWANYM SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ NIE SĄ PREZENTOWANE W WARTOŚCI GODZIWEJ.....	163
54. KOMPENSOWANIE AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH.....	165
55. AKTYWA STANOWIĄCE ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ ORAZ PRZENIESIONE AKTYWA FINANSOWE	167
56. DZIAŁALNOŚĆ POWIERNICZA.....	169
57. INFORMACJE DOTYCZĄCE FIRMY AUDYTORSKIEJ PRZEPROWADZAJĄCEJ BADANIE SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH.....	169
CELE I ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM.....	171
58. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W GRUPIE KAPITAŁOWEJ.....	171
59. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KREDYTOWYM.....	176
60. RYZYKO KREDYTOWE – INFORMACJE FINANSOWE	181
61. KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO W GRUPIE KAPITAŁOWEJ.....	188
62. ZABEZPIECZENIA.....	191
63. PRAKTYKI FORBEARANCE.....	191
64. EKSPOZYCJA NA RYZYKO KREDYTOWE KONTRAHENTA	198
65. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYCH KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM W PODZIALE NA WALUTY.....	199
66. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ.....	203
67. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYM	205
68. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM PŁYNNOŚCI.....	208
69. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM OPERACYJNYM.....	214
70. POZOSTAŁE RYZYKA	216
71. KOMPLEKSOWE TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH.....	219
72. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA	219
73. WSKAŹNIK DŹWIGNI.....	223
74. INFORMACJE O SEKURYZACJI PORTFELA LEASINGOWEGO I PAKIETOWEJ SPRZEDAŻY WIERZYTELNOŚCI.....	224
ZDARZENIA NASTĘPUJĄCE PO DNIU KOŃCĄCYM OKRES SPRAWOZDAWCZY	224
75. ZDARZENIA, KTÓRE WYSTĄPIŁY PO DNIU, NA KTÓRY SPORZĄDZONO SPRAWOZDANIE FINANSOWE	224

NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

1. INFORMACJE OGÓLNE O GRUPIE KAPITAŁOWEJ

DZIAŁALNOŚĆ GRUPY KAPITAŁOWEJ

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna (PKO Bank Polski SA albo Bank) został utworzony dekretem podpisanym 7 lutego 1919 roku przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego, premiera Ignacego Paderewskiego oraz założyciela i jednocześnie pierwszego prezesa Huberta Lindego jako Poczta Kasa Oszczędnościowa. W 1950 roku rozpoczął działalność jako Powszechna Kasa Oszczędności bank państwowy. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2000 roku (Dz. U. z 2000 roku Nr 5, poz. 55 z późniejszymi zmianami) przekształcono Powszechną Kasę Oszczędności bank państwowy w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie, przy ul. Puławskiej 15, 02-515 Warszawa, w Polsce.

12 kwietnia 2000 roku zarejestrowano Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną i wpisano do Rejestru Handlowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy, Sąd Gospodarczy XVI Wydział Rejestrowy. Obecnie właściwym sądem jest Sąd Rejonowy dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Bank został zarejestrowany pod numerem KRS 0000026438 oraz nadano mu numer statystyczny REGON 016298263.

Zgodnie z Cedulą Giełdową Bank zaklasyfikowany jest do makrosektora „Finanse”, sektor „Banki”.

Grupa Kapitałowa Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej (Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA, Grupa Kapitałowa Banku lub Grupa Kapitałowa) prowadzi działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz poprzez podmioty zależne: na terytorium Ukrainy, Szwecji i Irlandii, a także w formie Oddziału w Republice Federalnej Niemiec (Oddział w Niemczech) i Republice Czeskiej (Oddział w Czechach).

PKO Bank Polski SA jako jednostka dominująca jest uniwersalnym bankiem depozytowo-kredytowym obsługującym osoby fizyczne, prawne oraz inne podmioty będące osobami krajowymi i zagranicznymi. Bank może posiadać wartości dewizowe i dokonywać obrotu tymi wartościami, jak również wykonywać operacje walutowe i dewizowe oraz otwierać i posiadać rachunki bankowe w bankach za granicą, a także lokować środki dewizowe na tych rachunkach.

Poprzez podmioty zależne Grupa Kapitałowa oferuje kredyty hipoteczne, świadczy specjalistyczne usługi finansowe w zakresie leasingu, faktoringu, funduszy inwestycyjnych, funduszy emerytalnych i ubezpieczeń oraz świadczy usługi agenta transferowego, outsourcingu specjalistów IT i wsparcia w zakresie prowadzenia działalności przez inne podmioty, zarządza nieruchomościami, a także prowadzi działalność bankową oraz świadczy usługi windykacyjne i finansowe na Ukrainie.

Skład Grupy Kapitałowej oraz zakres działalności jej podmiotów przedstawiono w nocie 43 „Skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA i zakres działalności podmiotów Grupy Kapitałowej”.

INFORMACJE DOTYCZĄCE SKŁADU OSOBOWEGO RADY NADZORCZEJ ORAZ ZARZĄDU

Skład Rady Nadzorczej na 31 grudnia 2018 roku:

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania
1.	Piotr Sadownik	Przewodniczący Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku. Podmiot uprawniony do wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa, jako Uprawniony Akcjonariusz wyznaczył Piotra Sadownika na Przewodniczącego Rady Nadzorczej.
2.	Grażyna Ciużyńska	Wiceprzewodnicząca Rady Nadzorczej	powołana 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku. Podmiot uprawniony do wykonywania praw z akcji należących do Skarbu Państwa, jako Uprawniony Akcjonariusz wyznaczył Grażynę Ciużyńską na Wiceprzewodniczącą Rady Nadzorczej.
3.	Zbigniew Hajłasz	Sekretarz Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku. 24 sierpnia 2017 roku wybrany ponownie na Sekretarza Rady Nadzorczej.
4.	Mariusz Andrzejewski	Członek Rady Nadzorczej	powołany w skład Rady Nadzorczej 22 czerwca 2017 roku na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
5.	Mirosław Barszcz	Członek Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
6.	Adam Budnikowski	Członek Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
7.	Wojciech Jasiński	Członek Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
8.	Andrzej Kisielewicz	Członek Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
9.	Elżbieta Mączyńska - Ziemacka	Członek Rady Nadzorczej	powołana 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.
10.	Janusz Ostaszewski	Członek Rady Nadzorczej	powołany 22 czerwca 2017 roku ponownie w skład Rady Nadzorczej na bieżącą wspólną kadencję Rady Nadzorczej, która rozpoczęła się z dniem Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zwołanego na 22 czerwca 2017 roku.

Pan Jerzy Paluchniak zrezygnował 14 maja 2018 roku z funkcji członka Rady Nadzorczej Banku ze skutkiem od 18 maja 2018 roku.

Skład Zarządu na 31 grudnia 2018 roku:

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data powołania
1.	Zbigniew Jagiełło	Prezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Prezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
2.	Rafał Antczak	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
3.	Rafał Kozłowski	Wiceprezes Zarządu	powołany 21 grudnia 2017 roku na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA z dniem 1 stycznia 2018 roku na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
4.	Maks Kraczkowski	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
5.	Mieczysław Król	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
6.	Adam Marciniak	Wiceprezes Zarządu	powołany 21 września 2017 roku, z dniem 1 października 2017 roku, na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
7.	Piotr Mazur	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
8.	Jakub Papierski	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.
9.	Jan Emeryk Rościszewski	Wiceprezes Zarządu	powołany 14 czerwca 2017 roku ponownie na stanowisko Wiceprezesa Zarządu PKO Banku Polskiego SA na bieżącą wspólną kadencję Zarządu, która rozpoczęła się 2 lipca 2017 roku.

2. PODSTAWA SPORZĄDZENIA SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej obejmuje rok zakończony 31 grudnia 2018 roku oraz zawiera dane porównawcze za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku. Dane finansowe prezentowane są w milionach złotych polskich (PLN), chyba że wskazano inaczej.

2.1. OŚWIADCZENIE O ZGODNOŚCI

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) przyjętymi przez Unię Europejską (UE) według stanu na 31 grudnia 2018 roku, a w zakresie nieuregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z 29 września 1994 roku o rachunkowości i wydanymi na jej podstawie przepisami wykonawczymi, jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych.

2.2. KONTYNUACJA DZIAŁALNOŚCI

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Grupę Kapitałową Banku w okresie co najmniej 12 miesięcy od daty publikacji, czyli od 4 marca 2019 roku. Zarząd Banku nie stwierdza na dzień podpisania skonsolidowanego sprawozdania finansowego istnienia faktów i okoliczności, które wskazywałyby na zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności przez Grupę Kapitałową Banku w okresie 12 miesięcy od daty publikacji na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź istotnego ograniczenia przez Grupę Kapitałową Banku dotychczasowej działalności.

2.3. PODSTAWA SPORZĄDZANIA SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym zastosowano zasadę koncepcji wartości godziwej dla aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, w tym instrumentów pochodnych oraz aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Pozostałe składniki aktywów finansowych wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu pomniejszonej o odpisy na oczekiwane straty kredytowe. Natomiast pozostałe zobowiązania finansowe wykazywane są w wartości zamortyzowanego kosztu. Składniki aktywów trwałych wykazywane są w cenie nabycia pomniejszonej o umorzenie oraz o odpisy z tytułu utraty wartości. Składniki aktywów trwałych lub grupy aktywów zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży wykazywane są w kwocie niższej z dwóch, tj. ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

Grupa Kapitałowa podczas sporządzania sprawozdania finansowego dokonuje pewnych szacunków i przyjmuje założenia, które bezpośrednio mają wpływ zarówno na sprawozdanie finansowe, jak i na ujętą w nim informację uzupełniającą. Szacunki i założenia, które Grupa Kapitałowa przyjmuje do wykazywania wartości aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów dokonywane są przy wykorzystaniu danych historycznych oraz innych

czynników, które są dostępne oraz uznawane za właściwe w danych okolicznościach. Założenia co do przyszłości oraz dostępne dane służą do szacowania wartości bilansowych aktywów oraz zobowiązań, których nie można jednoznacznie określić przy wykorzystaniu innych źródeł. Przy dokonywaniu szacunków Grupa Kapitałowa uwzględnia przyczyny oraz źródła niepewności, które są przewidywane na koniec okresu sprawozdawczego. Wyniki rzeczyste mogą się różnić od wartości szacunkowych.

Dokonywane przez Grupę Kapitałową szacunki oraz założenia są poddawane bieżącym przeglądom. Zmiany szacunków są rozpoznawane w tym okresie, którego dotyczą.

2.4. OŚWIADCZENIE ZARZĄDU

Zarząd oświadcza, że wedle jego najlepszej wiedzy, skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej i dane porównawcze zostały sporządzone zgodnie z obowiązującymi zasadami rachunkowości oraz że odzwierciedlają w sposób prawdziwy, rzetelny i jasny sytuację majątkową i finansową Grupy Kapitałowej oraz jej wynik finansowy.

2.5. ZATWIERDZENIE SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

Niniejsze skonsolidowane sprawozdanie finansowe, podlegające przeglądowi przez Komitet Audytu oraz przyjęciu przez Radę Nadzorczą Banku 28 lutego 2019 roku, zostało zaakceptowane do publikacji przez Zarząd 28 lutego 2019 roku.

3. OPIS WAŻNIEJSZYCH ZASAD RACHUNKOWOŚCI

Najważniejsze zasady rachunkowości oraz szacunki i oceny zastosowane przy sporządzaniu niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego przedstawione zostały w poszczególnych notach oraz poniżej. Zasady te stosowane były we wszystkich prezentowanych latach w sposób ciągły, z wyłączeniem zmian, które wynikają z wdrożenia od 1 stycznia 2018 roku MSSF 9 „Instrumenty finansowe” oraz MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” opisanych odpowiednio w notach 4 i 5 oraz w notach do skonsolidowanego rachunku zysków i strat i skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej. Poniżej zaprezentowano wykaz zasad rachunkowości oraz ważniejszych szacunków i ocen dla poszczególnych pozycji skonsolidowanego rachunku zysków i strat oraz skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej.

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	Nota	Polityki rachunkowości ¹
Przychody i koszty z tytułu odsetek	9	T
Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat	10	T
Przychody z tytułu dywidend	11	T
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	12	T
Wynik z pozycji wymiany	13	T
Zyski lub straty z tytułu zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	14	
Wynik z tytułu odpisów na straty kredytowe	15	T
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	16	
Pozostałe przychody i koszty operacyjne	17	T
Ogólne koszty administracyjne	18	T
Podatek od niektórych instytucji finansowych	19	
Podatek dochodowy	20	T

¹ Litera T oznacza występowanie danej polityki rachunkowości.

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z SYTUACJI FINANSOWEJ	Nota	Polityki rachunkowości ¹	Ważniejsze szacunki i oceny ¹
Kasa, środki w Banku Centralnym	22	T	
Należności od banków	23	T	
Pochodne instrumenty zabezpieczające	24	T	T
Pozostałe instrumenty pochodne	25	T	T
Papiery wartościowe	27	T	T
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	28	T	T
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	31	T	
Wartości niematerialne	32	T	T
Rzeczowe aktywa trwałe	32	T	T
Aktywa z tytułu podatku dochodowego odroczonego	20	T	
Inne aktywa	33	T	
Zobowiązania wobec banków	34	T	
Zobowiązania wobec klientów	35	T	
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	37	T	
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	38	T	
Zobowiązania podporządkowane	39	T	
Pozostałe zobowiązania	40	T	
Rezerwy	41	T	T
Kapitał własny	42	T	

¹ Litera T oznacza występowanie danej polityki rachunkowości lub ważniejszych szacunków i ocen.

3.1. WALUTA FUNKCJONALNA, WALUTA PREZENTACJI I WALUTY OBCE

WALUTA FUNKCJONALNA I WALUTA PREZENTACJI

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych poszczególnych jednostek Grupy Kapitałowej działających poza granicami Polski wycenia się w walucie funkcjonalnej, tj. w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność. Walutą funkcjonalną jednostki dominującej i innych jednostek uwzględnionych w niniejszym sprawozdaniu finansowym, z wyjątkiem Oddziału w Niemczech i Czechach i jednostek prowadzących swoją działalność poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jest złoty polski. Walutą funkcjonalną jednostek działających na terenie Ukrainy jest hrywna ukraińska, walutą funkcjonalną Oddziału w Niemczech oraz jednostek działających na terenie Szwecji i Irlandii jest euro, a Oddziału w Czechach jest korona czeska.

TRANSAKCJE I SALDA W WALUTACH OBCYCH

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Grupa Kapitałowa przelicza:

- pozycje pieniężne w walucie obcej przy zastosowaniu kursu zamknięcia, tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego,
- pozycje niepieniężne wyceniane według historycznej ceny nabycia wyrażonej w walucie obcej przy zastosowaniu kursu wymiany z dnia transakcji,
- pozycje niepieniężne wyceniane do wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej przeliczane są przy zastosowaniu kursów wymiany, które obowiązywały w dniu, na który wartość godziwa została ustalona.

Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny aktywów i zobowiązań pieniężnych oraz niepieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat.

UAH	2018	2017
Kurs obowiązujący na ostatni dzień okresu		0,1236
Kurs stanowiący średnią arytmetyczną kursów obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca danego okresu		0,1402
Najwyższy kurs w okresie		0,1499
Najniższy kurs w okresie		0,1236

EUR	2018	2017
Kurs obowiązujący na ostatni dzień okresu	4,3000	4,1709
Kurs stanowiący średnią arytmetyczną kursów obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca danego okresu	4,2669	4,2447
Najwyższy kurs w okresie	4,3616	4,3308
Najniższy kurs w okresie	4,1488	4,1709

CZK	2018	2017
Kurs obowiązujący na ostatni dzień okresu	0,1673	0,1632
Kurs stanowiący średnią arytmetyczną kursów obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca danego okresu	0,1663	0,1614
Najwyższy kurs w okresie	0,1683	0,1657
Najniższy kurs w okresie	0,1640	0,1559

3.2. ZASADY KONSOLIDACJI

JEDNOSTKI ZALEŻNE

Jednostki zależne są to podmioty kontrolowane przez jednostkę dominującą, co oznacza, iż jednostka dominująca w sposób bezpośredni lub pośredni wpływa na politykę finansową i operacyjną danej jednostki w celu osiągnięcia korzyści ekonomicznych z jej działalności.

KONSOLIDACJA METODĄ PEŁNĄ

Wszystkie jednostki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA konsolidowane są metodą pełną.

Proces konsolidacji sprawozdań finansowych jednostek zależnych metodą pełną polega na sumowaniu poszczególnych pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej, rachunku zysków i strat oraz innych całkowitych dochodów jednostki dominującej oraz jednostek zależnych w pełnej wysokości oraz dokonaniu odpowiednich korekt i wyłączeń konsolidacyjnych. Wyłączeniu podlega wartość bilansowa udziałów posiadanych przez Bank w jednostkach zależnych oraz kapitał własny tych jednostek na moment ich nabycia. Wyłączeniu podlegają w całości:

- 1) wzajemne należności i zobowiązania oraz inne rozrachunki o podobnym charakterze jednostek objętych konsolidacją,
- 2) przychody i koszty operacji gospodarczych dokonanych między jednostkami objętymi konsolidacją,
- 3) zyski lub straty powstałe w wyniku operacji gospodarczych dokonanych między jednostkami objętymi konsolidacją, zawarte w wartości aktywów jednostek podlegających konsolidacji, za wyjątkiem strat, które wskazują na występowanie utraty wartości,
- 4) dywidendy naliczone lub wypłacone przez jednostki zależne jednostce dominującej i innym jednostkom objętym konsolidacją,
- 5) wzajemne przepływy w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych.

Skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych sporządzone jest na podstawie skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej i skonsolidowanego rachunku zysków i strat oraz dodatkowych objaśnień i informacji.

Sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzane są za ten sam okres sprawozdawczy, co sprawozdanie jednostki dominującej. W celu wyeliminowania jakichkolwiek rozbieżności w stosowanych zasadach rachunkowości przez Bank oraz jednostki zależne wprowadza się korekty konsolidacyjne.

METODA PRZEJĘCIA

Nabycia jednostek zależnych przez Grupę Kapitałową rozlicza się metodą przejęcia.

W przypadku połączeń spółek Grupy Kapitałowej, czyli tzw. transakcji pod wspólną kontrolą zasadą rachunkowości jest stosowanie tzw. metody „wartości od poprzednika” („predecessor accounting”) czyli ujęcie przejmowanej jednostki zależnej według wartości bilansowej aktywów i zobowiązań ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej w odniesieniu do tej spółki zależnej, włączając w to również wartość firmy powstałą w wyniku nabycia tej jednostki zależnej.

JEDNOSTKI STOWARZYSZONE I WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA

Jednostki stowarzyszone są to jednostki, na które Grupa Kapitałowa wywiera znaczący wpływ, lecz nie sprawuje kontroli co zwykle towarzyszy posiadaniu od 20% do 50% ogólnej liczby głosów w organach stanowiących.

Wspólne przedsięwzięcia są to spółki handlowe lub inne jednostki, które są współkontrolowane przez Bank na podstawie statutu, umowy spółki lub umowy zawartej na okres dłuższy niż rok.

Inwestycje w te podmioty rozlicza się metodą praw własności i ujmuje początkowo według kosztu nabycia. Inwestycja obejmuje wartość firmy określoną na dzień nabycia, pomniejszoną o ewentualne skumulowane odpisy z tytułu utraty wartości.

Udział Grupy Kapitałowej w wyniku finansowym jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć od dnia nabycia ujmuje się w rachunku zysków i strat, zaś jej udział w zmianach stanu innych dochodów całkowitych od dnia nabycia – w innych dochodach całkowitych. Wartość inwestycji koryguje się o łączne zmiany stanu poszczególnych elementów kapitału od dnia ich nabycia. Gdy udział Grupy Kapitałowej w stratach tych podmiotów staje się równy lub większy od udziału w nich Grupy Kapitałowej, obejmującego ewentualne inne niż zabezpieczone należności, Grupa Kapitałowa zaprzestaje ujmować dalsze straty, chyba że wzięła na siebie obowiązki lub dokonała płatności w imieniu danej jednostki.

Niezrealizowane zyski na transakcjach pomiędzy Grupą Kapitałową a tymi jednostkami eliminuje się proporcjonalnie do udziału w tych jednostkach Grupy Kapitałowej. Niezrealizowane straty są również eliminowane, chyba że transakcja dostarcza dowodów na wystąpienie utraty wartości przekazywanego składnika aktywów.

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Grupa Kapitałowa ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach. W przypadku istnienia takiej przesłanki, Grupa Kapitałowa dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, tj. wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów, w zależności od tego, która z nich jest wyższa. W przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Grupa Kapitałowa ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości.

3.3. UJMOWANIE TRANSAKcji W KSIĘGACH

Aktywa finansowe oraz zobowiązania finansowe, w tym transakcje terminowe i transakcje standaryzowane, z których wynika zobowiązanie lub prawo do nabycia lub sprzedaży w przyszłym terminie ustalonej ilości określonych instrumentów finansowych po ustalonej cenie, wprowadza się do ksiąg rachunkowych w dacie zawarcia kontraktu, bez względu na przewidziany w umowie termin rozliczenia transakcji.

3.4. WYŁĄCZENIE ZE SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

Składnik aktywów finansowych zostaje usunięty ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z aktywów finansowych lub gdy Grupa Kapitałowa nie ma uzasadnionych perspektyw na odzyskanie danego składnika aktywów finansowych w całości lub części lub gdy Grupa Kapitałowa przenosi składnik aktywów finansowych na inny podmiot. Przeniesienie to ma miejsce wtedy, gdy Grupa Kapitałowa:

- przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, lub
- zatrzymuje umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych, ale przyjmuje umowny obowiązek przekazania tych przepływów jednostce spoza Grupy Kapitałowej.

Przenosząc składniki aktywów finansowych Grupa Kapitałowa ocenia, w jakim stopniu zachowuje ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych. W przypadku:

- jeżeli Grupa Kapitałowa przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to wyłącza składnik aktywów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej,
- jeżeli Grupa Kapitałowa zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów finansowych, to w dalszym ciągu ujmuje składnik aktywów finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej,
- jeżeli Grupa Kapitałowa nie przenosi, ani nie zachowuje zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów finansowych, Grupa Kapitałowa ustala, czy zachowała kontrolę nad tym składnikiem aktywów finansowych.

W przypadku zachowania kontroli składnik aktywów finansowych jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej do wysokości wynikającej z utrzymywanego zaangażowania, odpowiednio w przypadku braku kontroli jest ze sprawozdania z sytuacji finansowej wyłączany.

Grupa Kapitałowa wyłącza ze swojego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe (lub jego część), gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Grupa Kapitałowa wyłącza ze sprawozdania z sytuacji finansowej składniki aktywów finansowych, m.in. w sytuacji, gdy podlegają one umorzeniu, przedawnieniu lub są nieściągalne. Wyłączenie ze sprawozdania z sytuacji finansowej ww. składników następuje w ciężar utworzonych na nie odpisów na oczekiwane straty kredytowe. W przypadku, gdy nie utworzono odpisów lub ich wartość jest mniejsza od wartości składnika aktywów finansowych, przed jego odpisaniem zwiększa się odpis na oczekiwane straty kredytowe o różnicę pomiędzy wartością składnika, a dotychczas utworzoną kwotą odpisu.

3.5. STANDARDY I INTERPRETACJE ZASTOSOWANE DO SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO PO RAZ PIERWSZY W 2018 ROKU

Grupa Kapitałowa zastosowała standard MSSF 9 „Instrumenty finansowe” oraz MSSF 15 „Przychody umów z klientami” po raz pierwszy do 1 stycznia 2018 roku. Szczegółowe informacje dotyczące zastosowania standardów zostały ujawnione odpowiednio w nocie 4 oraz w nocie 5.

Cykliczne ulepszenia MSSF 2014-2016 dotyczyły usunięcia krótkoterminowych zwolnień dla jednostek stosujących MSSF po raz pierwszy (m.in. w zakresie przepisów przejściowych MSSF 7 Instrumenty finansowe: Ujawnienia oraz MSR 19 Świadczenia pracownicze), wyjaśnień w zakresie stosowania MSSF 12 Ujawnianie informacji na temat udziałów w innych jednostkach oraz MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach.

Zmiany do MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” adresują wątpliwości wynikające z zastosowania MSSF 9 przed wejściem w życie standardu zastępującego MSSF 4, nad którym pracuje IASB. Zmiany wprowadzają dwa opcjonalne rozwiązania. Jedno z rozwiązań pozwala na tymczasowe odroczenie zastosowania MSSF 9 przez niektórych ubezpieczycieli. Drugie rozwiązanie, czyli podejście nakładkowe, pozwala złagodzić skutki zastosowania MSSF 9 do czasu wejścia w życie nowego standardu dotyczącego umów ubezpieczeniowych.

Zmiany do MSSF 2 „Płatności na bazie akcji” doprecyzowujące sposób ujęcia niektórych transakcji płatności na bazie akcji, zawierają wymogi w zakresie ujmowania:

- wpływu warunków nabycia uprawnień oraz warunków innych niż warunki nabycia uprawnień na wycenę transakcji płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych;
- transakcji na bazie akcji z cechami rozliczenia netto z uwzględnieniem obowiązków wynikających z wymogów podatkowych; oraz

modyfikacji warunków transakcji na bazie akcji, które zmieniają klasyfikację tych transakcji z rozliczanych w środkach pieniężnych na rozliczane w instrumentach kapitałowych.

Zmiany do MSR 40 „Nieruchomości Inwestycyjne” zawierają wyjaśnienia w zakresie przeniesienia do lub z nieruchomości inwestycyjnych:

- przeniesienie do lub z nieruchomości inwestycyjnych powinno nastąpić tylko w przypadku zmiany sposobu wykorzystania nieruchomości; oraz
- wraz ze zmianą sposobu wykorzystania nieruchomości powinna nastąpić ocena czy nieruchomość kwalifikuje się jako nieruchomość inwestycyjna.

KIMSF 22 „Transakcje w obcej walucie oraz zaliczki” zawiera wytyczne w zakresie kursu wymiany walut, którego należy użyć do ujęcia transakcji przeprowadzonej w obcej walucie, w przypadku gdy płatność jest dokonana lub otrzymana wcześniej w formie zaliczki oraz wyjaśnia, że datą tych transakcji jest dzień początkowego ujęcia przedpłaty lub przychodów przyszłych okresów wynikających z zaliczki. W przypadku transakcji, w których następuje szereg płatności, dokonanych lub otrzymanych, dla każdej takiej transakcji jest ustalana osobna data transakcji.

Zmiany do MSSF 4, MSSF 2, MSR 40, KIMSF 22 oraz poprawki do MSSF 2014-2016 nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej.

3.6. NOWE STANDARDY I INTERPRETACJE ORAZ ZMIANY DO NICH, KTÓRE ZOSTAŁY OPUBLIKOWANE A TAKŻE ZOSTAŁY ZATWIERDZONE PRZEZ UNIĘ EUROPEJSKĄ, A NIE WESZŁY JESZCZE W ŻYCIE I NIE ZOSTAŁY JESZCZE ZASTOSOWANE PRZEZ BANK

Grupa Kapitałowa nie przewiduje, aby wprowadzenie nowych standardów, ich zmian oraz interpretacji miało istotny wpływ na stosowane przez Grupę Kapitałową zasady rachunkowości, z wyjątkiem MSSF 16 (szczegółowe informacje dotyczące zastosowania standardu zostały opisane w nocie 6). Grupa Kapitałowa planuje ich zastosowanie w terminach podanych w określonych standardach i interpretacjach (bez wcześniejszego zastosowania).

Zmiany do MSSF 9 „Instrumenty finansowe” zezwalają, aby wyceniać aktywa finansowe z opcją przedpłaty, które zgodnie z warunkami umownymi są instrumentami o przepływach pieniężnych stanowiących jedynie spłatę nierozliczonej kwoty nominalnej i zapłaty odsetek od tej kwoty, za tak zwanym wynagrodzeniem ujemnym, w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, zamiast w wartości godziwej przez wynik, jeśli te aktywa finansowe spełniają pozostałe mające zastosowanie wymogi MSSF 9.

Zmiany do MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach” przyjęte przez Unię Europejską w dniu 11 lutego 2019 roku dotyczą stosowania przepisów MSSF 9 w odniesieniu do inwestycji długoterminowych w jednostkach stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięciach, wchodzących w skład inwestycji netto w te jednostki, zamiast wyceny metodą praw własności.

KIMSF 23 wyjaśnia ujęcie podatku dochodowego, w przypadku gdy zastosowane podejście nie zostało jeszcze zaakceptowane przez organy podatkowe, oraz ma na celu zwiększenie przejrzystości. Kluczową z punktu widzenia KIMFS 23 kwestią jest ocena prawdopodobieństwa zaakceptowania wybranego ujęcia podatkowego przez organy podatkowe.

Zmiany do MSSF 9, MSR 28 oraz KIMSF 23 będą obowiązywać dla sprawozdań finansowych sporządzanych za okresy od 1 stycznia 2019 roku. Grupa Kapitałowa nie oczekuje, że wpływ przedmiotowych zmian będzie istotny.

3.7. NOWE STANDARDY I INTERPRETACJE ORAZ ZMIANY DO NICH, KTÓRE ZOSTAŁY OPUBLIKOWANE I NIE SĄ ZATWIERDZONE PRZEZ UNIĘ EUROPEJSKĄ

Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze” dotyczą zmian, ograniczenia lub rozliczenia programów określonych świadczeń. Nowe regulacje wymagają od jednostki wykorzystania aktualnych założeń w przypadku zmiany, ograniczenia lub rozliczenia planu aby ustalić koszty bieżącego zatrudnienia oraz odsetki netto dla pozostałego okresu sprawozdawczego od momentu zmiany planu.

MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe” zastępuje standard MSSF 4 „Umowy Ubezpieczeniowe”, który został wprowadzony w 2004 roku. MSSF 4 dawał jednostkom możliwość kontynuowania ujmowania umów ubezpieczeniowych według zasad rachunkowości obowiązujących w krajowych standardach, co w rezultacie oznaczało stosowanie wielu różnych rozwiązań. MSSF 17 rozwiązuje problem braku porównywalności pod MSSF 4 poprzez wymóg spójnego ujmowania wszystkich umów ubezpieczeniowych. Zobowiązania wynikające z umów będą ujmowane w wartościach bieżących, zamiast kosztu historycznego. Nowy standard będzie obowiązywał dla okresów rozpoczynających się 1 stycznia 2021 roku.

Opublikowane w marcu 2018 roku zmiany do Założeń Konceptyjnych regulują obszary ujmowania i wyłączenia składników aktywów i zobowiązań z bilansu, podstaw wyceny, prezentacji i ujawnień, a także aktualizację wybranych definicji.

Zmiany do MSSF 3 zawężają i wyjaśniają definicję przedsięwzięcia. Umożliwiają również przeprowadzenie uproszczonej oceny czy zespół aktywów i działań stanowi grupę aktywów a nie przedsięwzięcie.

Zmiany do MSR 1 i MSR 8 ujednolicają i wyjaśniają definicję pojęcia „Istotny” oraz zawierają wytyczne w celu zwiększenia spójności stosowania tego konceptu w międzynarodowych standardach sprawozdawczości finansowej.

Grupa Kapitałowa jest w trakcie analizy wpływu MSSF 17 na skonsolidowane sprawozdanie finansowe. Grupa Kapitałowa nie oczekuje, że wpływ zmian do MSR 19, MSSF 3, MSR 1, MSR 8, Założeń Konceptyjnych, jak również poprawek do MSSF 2015 -2017 (MSSF 3, MSSF 11, MSR 12, MSR 23) będzie istotny.

4. MSSF 9 INSTRUMENTY FINANSOWE

Standard MSSF 9 „Instrumenty finansowe” opublikowano w lipcu 2014 roku i zatwierdzono do stosowania w krajach Unii Europejskiej 22 listopada 2016 roku Rozporządzeniem Komisji Europejskiej nr 2016/2067/EU. Ma on obligatoryjne zastosowanie do sprawozdań finansowych sporządzonych za okresy roczne rozpoczynające się w dniu oraz po 1 stycznia 2018 roku (za wyjątkiem zakładów ubezpieczeń, które mogą zastosować standard od 1 stycznia 2021 roku). Dla potrzeb niniejszego sprawozdania finansowego dane spółek ubezpieczeniowych PKO Banku Polskiego SA zostały sporządzone według MSSF 9. Standard zastąpił MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. Zmianie uległy klasyfikacja i wycena instrumentów finansowych, rozpoznawanie i kalkulacja utraty wartości oraz rachunkowość zabezpieczeń.

INSTRUMENTY FINANSOWE

Łączny wpływ korekt z tytułu wdrożenia MSSF 9 prezentują tabele poniżej:

	31.12.2017 (klasyfikacja według MSR 39)	Klasyfikacja i wycena: rekasyfikacje	Klasyfikacja i wycena: zmiana wyceny	Utrata wartości	01.01.2018 (klasyfikacja według MSSF 9)
AKTYWA FINANSOWE					
Kasa, środki w Banku Centralnym	17 810	-	-	-	17 810
Należności od banków	5 233	-	-	-	5 233
Pochodne instrumenty zabezpieczające	887	-	-	-	887
Pozostałe instrumenty pochodne	1 711	(12)	-	-	1 699
Papiery wartościowe	54 075	4 380	66	3	58 524
- przeznaczone do obrotu	431	-	-	-	431
- instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	8 157	(8 157)	-	-	-
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	43 675	(43 675)	-	-	-
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1 812	(1 812)	-	-	-
- nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		4 578	66	46	4 690
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		47 266	-	(43)	47 223
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		6 180	-	-	6 180
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	205 628	(4 368)	-	(797)	200 463
- nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 055	-	15	1 070
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	205 628	(5 423)	-	(812)	199 393
Inne aktywa finansowe	2 377	-	-	-	2 377
SUMA AKTYWÓW FINANSOWYCH	287 721	-	66	(794)	286 993
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	1 767	-	(12)	164	1 919

	31.12.2017 (klasyfikacja według MSR 39)	Klasyfikacja i wycena: rekasyfikacje	Klasyfikacja i wycena: zmiana wyceny	Utrata wartości	01.01.2018 (klasyfikacja według MSSF 9)
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6	-	-	-	6
Zobowiązania wobec banków	4 558	-	-	-	4 558
Pochodne instrumenty zabezpieczające	204	-	-	-	204
Pozostałe instrumenty pochodne	2 536	-	-	-	2 536
Zobowiązania wobec klientów	220 917	-	-	-	220 917
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	23 932	-	-	-	23 932
Zobowiązania podporządkowane	1 720	-	-	-	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	4 129	-	-	-	4 129
Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego	36	-	-	(3)	33
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	86	-	-	71	157
SUMA ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH, REZERW NA UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCJE ORAZ REZERWY Z TYTUŁU ODROCZONEGO PODATKU DOCHODOWEGO	258 124	-	-	68	258 192

Wpływ MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku na:	31.12.2017 (klasyfikacja według MSR 39)	Klasyfikacja i wycena: reklasyfikacje	Klasyfikacja i wycena: zmiana wyceny	Utrata wartości	01.01.2018 (klasyfikacja według MSSF 9)	Łączna zmiana
Skumulowane inne dochody całkowite	(110)	-	(78)	-	(188)	(78)
Niepodzielony wynik finansowy	(66)	-	132	(699)	(633)	(567)
RAZEM wpływ na kapitały własne	(176)	-	54	(699)	(821)	(645)

W porównaniu do ujawnienia wpływu wdrożenia MSSF 9 w rocznym skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za 2017 rok nastąpił wzrost odpisów na należności kredytowe i papiery wartościowe o 33 miliony PLN (o 23 miliony PLN po uwzględnieniu podatku), będący efektem zwiększenia dokładności szacunków dotyczących pomiaru utraty wartości. W celu lepszego odzwierciedlenia wpływu zmian ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych związanych z wdrożeniem MSSF 9, efekt powstania z 1 stycznia 2018 roku zobowiązania podatkowego dotyczącego ujęcia w rachunku podatkowym rozwiązania odpisu IBNR i rozliczenia straty początkowej aktywów nabytych z utratą wartości (POCI) oraz zmian odpowiadających temu zobowiązaniu aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego w kwocie 52 miliony PLN rozpoznano w nocy 20 jako wpływ na wynik bieżącego okresu.

4.1 KLASYFIKACJA I WYCENA

a) ZASADY KLASYFIKACJI INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

W związku z zastosowaniem MSSF 9, począwszy od 1 stycznia 2018 roku Grupa Kapitałowa klasyfikuje aktywa finansowe do jednej z następujących kategorii:

- wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite,
- wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Klasyfikacja w dniu nabycia lub powstania zależy od modelu biznesowego przyjętego przez Grupę Kapitałową do zarządzania daną grupą aktywów oraz od charakterystyki umownych przepływów pieniężnych wynikających z pojedynczego aktywa lub grupy aktywów. Grupa Kapitałowa wyodrębnia następujące modele biznesowe:

- model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” - model, w którym powstałe lub nabyte aktywa finansowe są utrzymywane w celu pozyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych – model typowy dla działalności kredytowej;
- model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” - model, w którym aktywa finansowe po powstaniu lub nabyciu są utrzymywane w celu pozyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych, ale mogą być również sprzedawane – często i w transakcjach o wysokim wolumenie – model typowy dla działalności zarządzania płynnością;
- model rezydualny - inny niż model „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” oraz „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż”.

Klasyfikacji instrumentów finansowych dokonuje się na moment zastosowania MSSF 9 po raz pierwszy, czyli na 1 stycznia 2018 roku oraz w momencie ujęcia instrumentu lub jego modyfikacji. Zmiana klasyfikacji aktywów finansowych może wynikać ze zmiany modelu biznesowego. Zmiana modelu warunkowana jest zmianami zachodzącymi wewnątrz lub na zewnątrz Grupy lub rozpoczęciem albo zakończeniem danego rodzaju działalności, dlatego też zmiany te występują niezwykle rzadko.

MODEL BIZNESOWY

Wybór modelu biznesowego jest dokonywany przy początkowym ujęciu aktywów finansowych. Przeprowadzany jest na poziomie poszczególnych grup aktywów, w kontekście obszaru działalności, w związku z którą aktywa finansowe powstały lub zostały nabyte i następuje między innymi w oparciu o:

- sposób oceny i raportowania wyników portfela aktywów finansowych,
- sposób zarządzania ryzykiem związanym z tymi aktywami oraz zasad wynagradzania osób zarządzających tymi portfelami.

W modelu biznesowym „utrzymywanie dla przepływów pieniężnych”, sprzedaż aktywów jest incydentalna i możliwa do realizacji w przypadku wzrostu poziomu ryzyka kredytowego, zmiany prawa lub regulacji - realizowana w celu utrzymania zakładanego poziomu kapitału regulacyjnego, na zasadach opisanych w strategii

zarządzania takimi portfelami lub przy założeniu, iż następuje ona blisko daty zapadalności aktywa, w przypadku spadku ratingu kredytowego poniżej poziomu zakładanego dla danego portfela, istotnej wewnętrznej restrukturyzacji lub przejścia innego biznesu, realizacji planu kryzysowego lub naprawy oraz innego niedającego się przewidzieć czynnika, na który Grupa Kapitałowa nie ma wpływu.

OCENA CHARAKTERYSTYK WYNIKAJĄCYCH Z UMOWY PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

Ocena charakterystyk wynikających z umowy przepływów pieniężnych polega na ustaleniu, poprzez przeprowadzenie jakościowego testu umownych przepływów pieniężnych (test SPPI, z ang. Solely Payments of Principal and Interest test), czy wynikające z umowy przepływy pieniężne z tego składnika aktywów są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty. Odsetki obejmują zapłatę za wartość pieniądza w czasie, za ryzyko kredytowe związane z kwotą główną pozostałą do spłaty w określonym czasie i za inne podstawowe ryzyka i koszty związane z udzieleniem kredytów, a także marżę zysku.

Charakterystyka wynikająca z umownych przepływów pieniężnych pozostaje bez wpływu na klasyfikację składnika aktywów finansowych, jeśli:

- mogłaby mieć tylko niewielki wpływ na wynikające z umowy przepływy pieniężne z tytułu tego składnika (cecha de minimis),
- nie jest prawdziwa, tj. jeżeli wpływa na wynikające z umowy przepływy pieniężne z tytułu instrumentu tylko w przypadku wystąpienia zdarzenia niezwykle rzadkiego, wyjątkowo nietypowego i bardzo mało prawdopodobnego (cecha non genuine).

W celu dokonania wyżej wymienionego ustalenia należy uwzględnić potencjalny wpływ charakterystyki wynikającej z umowy przepływów pieniężnych w każdym okresie sprawozdawczym i łącznie w całym okresie życia instrumentu finansowego.

Test SPPI jest przeprowadzany dla każdego aktywa finansowego w modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych” lub „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” na dzień początkowego ujęcia (w tym dla modyfikacji istotnej po ponownym ujęciu aktywa finansowego) oraz na dzień zmiany charakterystyki umownych przepływów pieniężnych.

Jeżeli na podstawie oceny jakościowej w ramach testu SPPI nie można ustalić, czy przepływy pieniężne wynikające z umowy stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek, przeprowadzany jest test porównawczy (ocena ilościowa), tzw. test benchmarkowy w celu ustalenia jak różniłyby się (niezdyskontowane) przepływy pieniężne wynikające z umowy od (niezdyskontowanych) przepływów pieniężnych, które powstałyby, gdyby wartość pieniądza w czasie nie została zmieniona (poziom referencyjny przepływów pieniężnych).

KATEGORIA WYCENY AKTYWÓW FINANSOWYCH WEDŁUG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU (AMORTIZED COST)

Składnik aktywów finansowych (dotyczy dłużnych aktywów finansowych) wycenia się według zamortyzowanego kosztu, jeśli spełnione są oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym „utrzymywane dla przepływów pieniężnych”,
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (zdany test SPPI).

KATEGORIA WYCENY AKTYWÓW FINANSOWYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ INNE DOCHODY CAŁKOWITE (FAIR VALUE THROUGH OTHER COMPREHENSIVE INCOME)

Składnik aktywów finansowych (dotyczy dłużnych aktywów finansowych) jest wyceniany do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych, oraz
- warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (zdany test SPPI).

KATEGORIA WYCENY AKTYWÓW FINANSOWYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT (FAIR VALUE THROUGH PROFIT AND LOSS)

Jeśli aktywa finansowe nie spełniają wymienionych powyżej kryteriów kwalifikacji do wyceny według zamortyzowanego kosztu albo do wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, są one klasyfikowane jako aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Dotatkowo, w momencie początkowego ujęcia, można nieodwołalnie wyznaczyć składnik aktywów finansowych jako wyceniany w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat (opcja wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat) jeśli w ten sposób eliminuje się lub znacząco zmniejsza niespójność wyceny lub ujęcia jaka w przeciwnym razie powstałaby na skutek wyceny aktywów lub zobowiązań bądź ujęcia związanych z nimi zysków lub strat według różnych zasad (niedopasowanie księgowo). Opcja ta dostępna jest dla instrumentów dłużnych zarówno w modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych”, jak i „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż”.

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej prezentacja aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat jest następująca:

- 1) przeznaczone do obrotu - składniki aktywów finansowych które:
 - nabyto głównie w celu sprzedaży lub odkupienia w bliskim terminie,
 - w momencie początkowego ujęcia stanowią część portfela określonych instrumentów finansowych, którymi zarządza się łącznie i dla których istnieją dowody bieżącego faktycznego trybu generowania krótkoterminowych zysków; lub
 - są instrumentem pochodnym (z wyjątkiem instrumentów pochodnych będących umowami gwarancji finansowej lub wyznaczonymi i skutecznymi instrumentami zabezpieczającymi),
- 2) aktywa finansowe nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - aktywa finansowe dla których test charakterystyki przepływów pieniężnych nie został zdany (niezależnie od modelu biznesowego) lub aktywa finansowe zaklasyfikowane do modelu rezydualnego,
- 3) aktywa finansowe desygnowane do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat przy początkowym ujęciu (opcja wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat).

INSTRUMENTY KAPITAŁOWE

Inwestycje w instrumenty kapitałowe wycenia się do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. W momencie początkowego ujęcia można dokonać nieodwołalnego wyboru dotyczącego ujmowania w innych dochodach całkowitych późniejszych zmian wartości godziwej inwestycji w instrument kapitałowy, który nie jest przeznaczony do obrotu ani nie jest warunkową zapłatą ujętą przez Grupę Kapitałową w ramach połączenia jednostek zgodnie z MSSF 3 (opcja wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite). W przypadku wykorzystania opcji wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite w wyniku finansowym ujmuje się wyłącznie dywidendy wynikające z tej inwestycji. Zyski lub straty z wyceny ujęte w innych dochodach całkowitych nie podlegają reklasyfikacji do rachunku zysków i strat.

W przypadku inwestycji kapitałowych Grupa Kapitałowa nie skorzystała z opcji wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite.

b) ZMIANA KLASYFIKACJI AKTYWÓW FINANSOWYCH

Reklasyfikacja aktywów finansowych następuje jedynie w przypadku zmiany modelu biznesowego odnoszącego się do aktywa lub grupy aktywów wynikającego z rozpoczęcia lub zakończenia istotnej części działalności. Zmiany takie mają charakter incydentalny. Zmiana klasyfikacji jest ujmowana prospektywnie, tj. bez zmiany ujętych dotychczas skutków wyceny do wartości godziwej we wcześniejszych okresach odpisów czy naliczonych odsetek.

Za zmianę modelu biznesowego nie uważa się:

- 1) zmiany zamiarów związanych z konkretnymi aktywami finansowymi (nawet w przypadku znacznych zmian warunków rynkowych),
- 2) tymczasowego zaniku określonego rynku aktywów finansowych,
- 3) przeniesienia aktywów finansowych między obszarami działalności stosującymi różne modele biznesowe.

Nie dokonuje się przeklasyfikowania żadnych zobowiązań finansowych.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z zamortyzowanego kosztu do kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wartość godziwą tego składnika aktywów ustala się na dzień przeklasyfikowania. Wszelkie zyski lub straty wynikające z różnicy między wcześniejszym zamortyzowanym kosztem składnika aktywów finansowych, a wartością godziwą ujmują się w rachunku wyników.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat do zamortyzowanego kosztu, wartość godziwa tego składnika aktywów staje się na dzień przeklasyfikowania jego nową wartością bilansową brutto. Efektywną stopę procentową ustala się na podstawie wartości godziwej składnika aktywów na dzień przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii zamortyzowanego kosztu do kategorii wyceny w wartości godziwej przez inne dochody całkowite, wartość godziwą tego składnika aktywów wycenia się na dzień przeklasyfikowania. Wszelkie zyski lub straty wynikające z różnicy między wcześniejszym zamortyzowanym kosztem składnika aktywów finansowych, a wartością godziwą ujmują się w innych dochodach całkowitych. Efektywna stopa procentowa oraz oczekiwane straty kredytowe nie są korygowane w wyniku tego przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite do kategorii zamortyzowanego kosztu, składnik ten zostaje przeklasyfikowany w jego wartości godziwej na dzień przeklasyfikowania. Skumulowane zyski lub straty ujęte wcześniej w innych całkowitych dochodach zostają usunięte z pozycji kapitału własnego i skorygowane w oparciu o wartość godziwą składnika aktywów finansowych na dzień przeklasyfikowania. W związku z tym składnik aktywów finansowych wycenia się na dzień przeklasyfikowania tak, jak gdyby zawsze był wyceniany według zamortyzowanego kosztu. Korekta ta dotyczy innych dochodów całkowitych i nie ma wpływu na wynik finansowy, stąd nie jest korektą wynikającą z przeklasyfikowania zgodnie z MSR 1. Efektywna stopa procentowa oraz oczekiwane straty kredytowe nie są korygowane w wyniku tego przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat do kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, składnik ten dalej jest wyceniany w wartości godziwej. Efektywną stopę procentową ustala się na podstawie wartości godziwej składnika aktywów na dzień przeklasyfikowania.

W przypadku przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite do kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, składnik ten dalej jest wyceniany w wartości godziwej. Skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w innych dochodach całkowitych zostają przeklasyfikowane z pozycji kapitału własnego do wyniku finansowego w formie korekty wynikającej z przeklasyfikowania zgodnie z MSR 1 na dzień przeklasyfikowania.

c) ZMIANA SZACUNKU KONTRAKTOWYCH PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH - MODYFIKACJE

Modyfikacja rozumiana jako zmiana przepływów kontraktowych składnika aktywów finansowych na podstawie aneksu do umowy może być istotna lub nieistotna. Nie stanowi modyfikacji zmiana przepływów kontraktowych wynikająca z realizacji warunków umownych.

Jeśli wynikające z umowy przepływy pieniężne związane ze składnikiem aktywów finansowych podlegają renegotjacji lub jakiegokolwiek innej modyfikacji na podstawie aneksu do umowy, a renegotjacja lub modyfikacja nie prowadzą do zaprzestania ujmowania danego składnika aktywów finansowych („Modyfikacja nieistotna”) dokonuje się ponownego obliczenia wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych i ujmują zysk lub stratę z tytułu modyfikacji w wyniku finansowym. Korekta wartości bilansowej aktywa finansowego z tytułu modyfikacji podlega rozliczeniu w czasie w wyniku odsetkowy metodą efektywnej stopy procentowej. Wartość bilansową brutto składnika aktywów finansowych oblicza się jako obecną wartość renegotjowanych lub zmodyfikowanych przepływów pieniężnych wynikających z umowy, dyskontowanych według pierwotnej efektywnej stopy procentowej składnika aktywów finansowych (lub efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe w przypadku zakupionych lub udzielonych składników aktywów finansowych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe) bądź, w stosownych przypadkach (np. dla zysku lub straty z tytułu zabezpieczenia pozycji zabezpieczanej), według zaktualizowanej efektywnej stopy procentowej. Wszelkie poniesione koszty i opłaty korygują wartość bilansową zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych i są amortyzowane w okresie pozostającym do daty wymagalności zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych.

W pewnych okolicznościach renegotjacja lub modyfikacja wynikających z umowy przepływów pieniężnych związanych ze składnikiem aktywów finansowych może prowadzić do zaprzestania ujmowania istniejącego składnika aktywów finansowych. Jeżeli modyfikacja składnika aktywów finansowych powoduje zaprzestanie ujmowania istniejącego składnika aktywów finansowych, a następnie ujęcie zmodyfikowanego składnika aktywów finansowych, zmodyfikowany składnik aktywów uznaje się za „nowy” składnik aktywów finansowych („Modyfikacja istotna”). Następuje ujęcie nowego aktywa w wartości godziwej oraz kalkulacja nowej efektywnej stopy procentowej zastosowanej do nowego aktywa. W przypadku, gdy charakterystyka zmodyfikowanego nowego aktywa finansowego (po zawarciu aneksu) odpowiada warunkom rynkowym, wartość bilansowa tego aktywa finansowego stanowi wartość godziwą.

Ocena czy dana modyfikacja aktywów finansowych jest modyfikacją istotną czy nieistotną zależy od spełnienia kryteriów ilościowych oraz jakościowych.

Przyjęte **KRYTERIA JAKOŚCIOWE** są następujące:

- Przewalutowanie,
- Zmiana dłużnika, za wyjątkiem zmiany wynikającej ze śmierci dłużnika,
- Wprowadzenie do umowy cechy umownej powodującej naruszenie testu charakterystyk przepływów pieniężnych (testu SPPI) lub usunięcie tej cechy,
- Zwiększenie zaangażowania dłużnika, które obejmuje wartość zwiększenia kapitału i udzielonych zobowiązań pozabilansowych powyżej 10% w stosunku do kapitału i zobowiązań pozabilansowych sprzed podwyższenia dla każdej pojedynczej ekspozycji.

Wystąpienie przynajmniej jednego z tych kryteriów skutkuje wystąpieniem modyfikacji istotnej.

Przyjęte kryterium ilościowe stanowi test 10% polegający na analizie zmiany warunków umownych składnika aktywów finansowych skutkującej powstaniem różnicy między wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze zmienionego aktywa finansowego zdyskontowanych pierwotną efektywną stopą procentową a wartością analogicznych przyszłych przepływów wynikających z pierwotnego składnika aktywa finansowego zdyskontowanych tą samą stopą procentową.

Wystąpienie kryterium ilościowego (różnicy) powyżej 10% skutkuje uznaniem modyfikacji za istotną, natomiast wystąpienie kryterium ilościowego co najwyżej 10% skutkuje uznaniem modyfikacji za nieistotną.

Kryterium ilościowe nie ma zastosowania dla kredytów podlegających procesowi restrukturyzacji (tzn. występuje tylko modyfikacja nieistotna) ze względu na fakt, iż umowa ugody lub restrukturyzacji służy strategii odzyskania należności i nie stanowi nowej transakcji zawartej na odmiennych warunkach.

d) WYCENA AKTYWÓW FINANSOWYCH NABYTYCH LUB UDZIELONYCH Z UTRATĄ WARTOŚCI (POCI)

MSSF 9 wyodrębnia nową kategorię aktywów finansowych nabytych lub udzielonych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (dalej „POCI” - ang. *purchased or originated credit-impaired asset*).

Aktywa POCI dotyczą aktywów finansowych o charakterze dłużnym, wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, tj. kredytów oraz dłużnych papierów wartościowych. Ujęcie początkowe tych aktywów następuje w wartości netto (tj. bez odpisów aktualizujących) odpowiadającej wartości godziwej. Przychody odsetkowe od aktywów POCI oblicza się od wartości bilansowej netto przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej, skorygowanej o ryzyko kredytowe rozpoznane dla całego cyklu życia aktywa. Skorygowaną o ryzyko kredytowe efektywną stopę procentową liczy się poprzez uwzględnienie przyszłych przepływów pieniężnych skorygowanych o efekt ryzyka kredytowego rozpoznawanego w całym okresie życia aktywa. Zmiana szacunków w zakresie przyszłych odzysków w kolejnych okresach sprawozdawczych odnoszona jest jako strata lub zysk z tytułu utraty wartości.

e) OSZACOWANIE WPŁYWU – KLASYFIKACJA I WYCENA

Na 1 stycznia 2018 roku zmiana klasyfikacji i wyceny dla aktywów finansowych dotyczyła:

- bonów pieniężnych Narodowego Banku Polskiego w kwocie 4 199 milionów PLN, których portfel zgodnie z MSR 39 wyceniany był do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Zgodnie z MSSF 9 portfel bonów pieniężnych z uwagi na zastosowanie modelu „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” wyceniany jest do wartości godziwej przez inne dochody całkowite;
- portfeli kredytów dla których z uwagi na występowanie komponentu dźwigni finansowej (formuła oprocentowania oparta o mnożnik powyżej 1) w formule oprocentowania test SPPI nie został spełniony: kredyty inwestycyjne ARiMR, wybrane kredyty obrotowe, kredyty studenckie, preferencyjny kredyt mieszkaniowy z dopłatami BGK, kredyty na cele mieszkaniowe – kredyty Alicja, wybrane kredyty udzielone

Jednostkom Samorządu Terytorialnego (JST). Brak spełnienia testu SPPI pomimo modelu biznesowego „utrzymanie dla przepływów pieniężnych” spowodował konieczność zmiany kategorii wyceny dla tych portfeli kredytów w kwocie 1 070 milionów PLN z zamortyzowanego kosztu do kategorii wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat;

- wybranych transz nabytych przez Grupę Kapitałową obligacji korporacyjnych (jeden podmiot) - pomimo zastosowania modelu biznesowego „utrzymywanie dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” z uwagi na brak spełnienia testu SPPI zastosowanie miała wycena do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Zmianie uległa również klasyfikacja obligacji korporacyjnych (ujmowanych dotychczas w inwestycyjnych papierach wartościowych dostępnych do sprzedaży) z wbudowaną opcją zamiany na akcje (prezentowaną w instrumentach pochodnych), które zgodnie z MSSF 9 łącznie wyceniane są do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Łączna wartość reklasyfikowanych obligacji wyniosła 157 milionów PLN;
- dłużnych papierów wartościowych korporacyjnych i komunalnych dotychczas prezentowanych w pozycji „Kredyty i pożyczki udzielone klientom” i wycenianych według zamortyzowanego kosztu do pozycji papierów wartościowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu (reklasyfikacja bez wpływu na wycenę) w kwocie 4 368 milionów PLN.
- kapitałowych papierów wartościowych stanowiących udziały mniejszościowe zgodnie z MSR 39 klasyfikowane do kategorii „dostępne do sprzedaży” (wycenianych według ceny nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu utraty wartości), wycenionych do wartości godziwej i reklasyfikowanych do kategorii „nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat”. Wpływ reklasyfikacji na niepodzielony wynik finansowy wyniósł 92 miliony PLN.

Wdrożenie MSSF 9 począwszy od 1 stycznia 2018 roku nie wpłynęło na klasyfikację i wycenę zobowiązań finansowych Grupy Kapitałowej.

Grupa Kapitałowa oszacowała, że z tytułu wdrożenia MSSF 9 łączny wpływ korekt z tytułu zmiany wyceny i klasyfikacji na kapitały własne (niepodzielony wynik finansowy lub inne dochody całkowite) na 1 stycznia 2018 roku wyniósł 66 milionów PLN (po uwzględnieniu podatku 54 miliony PLN).

Dodatkowo Grupa Kapitałowa zastosowała prospektywnie sposób ujmowania modyfikacji przepływów pieniężnych aktywów finansowych, które od 1 stycznia 2018 roku są odnoszone do wyniku finansowego jednorazowo w momencie przeprowadzenia modyfikacji, a zmiana wyceny bilansowej jest kalkulowana przy zastosowaniu pierwotnej efektywnej stopy procentowej. Do 31 grudnia 2017 roku wpływ modyfikacji był rozkładany w czasie metodą efektywnej stopy procentowej przez pozostały okres życia produktu.

Na moment pierwszego zastosowania MSSF 9, tj. 1 stycznia 2018 roku Grupa Kapitałowa rozpoznała jako aktywa POCI przejęte w wyniku fuzji i połączeń zaangażowania z utratą wartości (fuzja z Nordea Bank Polska i SKOK „Wesoła” w Mysłowicach oraz Raiffeisen-Leasing Polska SA) oraz zaangażowania spełniające kryteria POCI w stosunku do podmiotów korporacyjnych oraz należności leasingowych o wartości bilansowej netto 706 milionów PLN.

4.2 UTRATA WARTOŚCI

W obszarze utraty wartości Bank stosuje MSSF 9, który opiera się na koncepcji strat oczekiwanych.

Model utraty wartości ma zastosowanie do aktywów finansowych, które nie są wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, obejmujących:

- dłużne instrumenty finansowe obejmujące zaangażowania o charakterze kredytowym oraz papiery wartościowe,
- należności leasingowe,
- zobowiązania pozabilansowe finansowe oraz gwarancyjne.

Zgodnie z MSSF 9 dla inwestycji kapitałowych nie są rozpoznawane oczekiwane straty kredytowe.

Utrata wartości jest mierzona jako 12 miesięczne albo dożywotnie oczekiwane straty kredytowe dla danego aktywa.

Horyzont pomiaru oczekiwanej straty zależy od tego, czy od momentu początkowego ujęcia aktywa nastąpił znaczący wzrost ryzyka kredytowego. Ze względu na to kryterium aktywa finansowe alokowane są do 3 faz (ang. stage):

Faza 1 (aktywa, których ryzyko kredytowe nie wzrosło istotnie od momentu początkowego ujęcia)

12 miesięczne oczekiwane straty kredytowe

Faza 2 (istotny wzrost ryzyka kredytowego)

Faza 3 (kredyty zagrożone utratą wartości, w tym kredyty z utratą wartości na moment początkowego ujęcia (tzw. POCl))

dożywotnie oczekiwane straty kredytowe

Przy ustalaniu odpisów na oczekiwane straty kredytowe wykorzystuje się metodę portfelową lub zindywidualizowaną.

W podejściu portfelowym odpis wyznacza się jako iloczyn parametrów ryzyka kredytowego: prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania (PD), poziomu straty w momencie niewykonania zobowiązania (LGD) oraz wartości ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (EAD). W przypadku ekspozycji zaklasyfikowanych do Fazy 1 Bank stosuje maksymalnie 12-miesięczny horyzont szacowania straty oczekiwanej. W przypadku ekspozycji zaklasyfikowanych do Fazy 2 lub 3 oczekiwaną stratę szacuje się w horyzoncie do daty zapadalności ekspozycji bądź jej odnowienia.

Strata oczekiwana, zarówno w całym okresie trwania ekspozycji jak i w okresie 12 miesięcy, jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach, zdyskontowanych efektywną stopą procentową.

Przy ustalaniu odpisu metodą zindywidualizowaną, oczekiwane straty kredytowe ustala się dla każdej ekspozycji kredytowej indywidualnie - jako różnicę pomiędzy wartością bilansową brutto ekspozycji kredytowej, a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych, ustalonych z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących realizacji umowy i zarządzania ekspozycją kredytową, ważonych prawdopodobieństwem ich realizacji.

Metodologia i założenia wykorzystywane przy rozpoznawaniu i pomiarze utraty wartości aktywów finansowych poddawane są regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

Szczegółowe informacje dotyczące metodyki obliczania odpisów na oczekiwane straty kredytowe zamieszczono w nocie 28.

Grupa Kapitałowa wyodrębniła portfel aktywów finansowych o niskim ryzyku kredytowym, klasyfikując do niego ekspozycje kredytowe, dla których średnia długoterminowa stopa niewypłacalności nie przekracza prawdopodobieństwa niewypłacalności ustalonego przez agencję ratingową dla najgorszej klasy ratingu inwestycyjnego. Do portfela tego zalicza w szczególności ekspozycje kredytowe wobec banków, rządów, jednostek samorządu terytorialnego oraz wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych.

OSZACOWANIE WPŁYWU – UTRATA WARTOŚCI

Grupa Kapitałowa oszacowała, że z tytułu wdrożenia MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku łączny wpływ korekt z tytułu utraty wartości na kapitały własne (niepodzielony wynik finansowy) wyniósł 866 milionów PLN (po uwzględnieniu podatku odroczonego 699 milionów PLN).

4.3 RACHUNKOWOŚĆ ZABEZPIECZEŃ

MSSF 9 zwiększa zakres pozycji, które można wyznaczać jako pozycje zabezpieczane, a także umożliwia wyznaczenie jako instrumentu zabezpieczającego aktywów lub zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Zniesiono również obowiązek retrospektywnego pomiaru efektywności zabezpieczenia przy jednoczesnym zniesieniu obowiązującego wcześniej limitu 80%-125% (warunkiem stosowania rachunkowości zabezpieczeń ma być ekonomiczna zależność pomiędzy instrumentem zabezpieczającym a pozycją zabezpieczaną). Ponadto zwiększono zakres wymaganych ujawnień dotyczących strategii zarządzania ryzykiem, przepływów pieniężnych wynikających z transakcji zabezpieczających oraz wpływu rachunkowości zabezpieczeń na sprawozdanie finansowe.

W związku z niezakończonymi jeszcze pracami nad zmianą standardu w zakresie rachunkowości zabezpieczeń w ujęciu portfelowym (ang. *macro hedge*) istnieje możliwość wyboru w zakresie stosowania przepisów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń: można albo nadal stosować przepisy MSR 39 albo stosować nowy standard MSSF 9 z wyłączeniem z zakresu zabezpieczeń portfelowych wartości godziwej odnoszących się do ryzyka stopy procentowej.

Po ukończeniu analizy ryzyk i korzyści związanych z przyjęciem rozwiązań dotyczących rachunkowości zabezpieczeń wprowadzonych przez MSSF 9 Grupa Kapitałowa zdecydowała o dalszym stosowaniu MSR 39 w zakresie przepisów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń i kontynuacji relacji zabezpieczających.

4.4 UJAWNIAENIA I DANE PORÓWNAWCZE

W ocenie Grupy Kapitałowej zastosowanie MSSF 9 wymagało istotnej zmiany sposobu prezentacji oraz zakresu ujawnień dotyczących obszaru instrumentów finansowych, w szczególności w pierwszym roku jego zastosowania, kiedy wymagane są szerokie informacje dotyczące bilansu otwarcia i dokonanych przekształceń. Grupa Kapitałowa skorzystała z zapisów MSSF 9 umożliwiających zwolnienie z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny oraz utraty wartości. Różnice w wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikające z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte jako element niepodzielonego wyniku finansowego w kapitałach własnych na 1 stycznia 2018 roku.

4.5 WPŁYW MSSF 9 NA FUNDUSZE WŁASNE I MIERNIKI ADEKWATNOŚCI KAPITAŁOWEJ

Wpływ MSSF 9 na fundusze własne i mierniki adekwatności kapitałowej wynika z następujących czynników:

- zmiany klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych odniesionej na 1 stycznia 2018 roku do pozycji niepodzielony wynik finansowy i inne dochody całkowite stanowiącej element funduszy własnych na datę 1 stycznia 2018 roku (wpływ korekt z tytułu wyceny do wartości godziwej kredytów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat i inne dochody całkowite),
- zmiany modelu utraty wartości na 1 stycznia 2018 roku, której efekt również odniesiony jest do niepodzielonego wyniku finansowego i uwzględniony w funduszach własnych,
- zmian wartości aktywów z tytułu podatku odroczonego (korekta wartości aktywów z tytułu podatku odroczonego w korespondencji z pozycją niepodzielonego wyniku finansowego). Wartość aktywa z tytułu podatku odroczonego uwzględniana jest w kalkulacji ekspozycji na ryzyko zgodnie z wymogami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych (dalej „rozporządzenie CRR” lub „CRR”) (tj. przypisanie wagi ryzyka 250% lub pomniejszenie funduszy własnych). Aktywa są standardowo traktowane jako aktywo oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych.

Wpływ MSSF 9 w zakresie zmiany modelu utraty wartości na fundusze własne i mierniki adekwatności kapitałowej reguluje Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady 2017/2395 z 12 grudnia 2017 roku zmieniające rozporządzenie CRR w odniesieniu do rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne oraz dotyczących traktowania jako duże ekspozycje niektórych ekspozycji wobec podmiotów sektora publicznego denominowanych w walutach innych niż waluty krajowe państw członkowskich. Zgodnie z tą regulacją banki mogą stosować przepisy przejściowe w zakresie funduszy własnych i powiększać kapitał podstawowy Tier I związany z wdrożeniem nowego modelu utraty wartości w okresie kolejnych 5 lat od daty 1 stycznia 2018 roku, przy czym współczynnik korygujący będzie malał z okresu na okres.

Grupa Kapitałowa zdecydowała się na pełne zastosowanie przepisów przejściowych i rozłożenie w czasie wpływu korekt z tytułu wdrożenia MSSF 9 na fundusze własne i mierniki adekwatności kapitałowej.

Jednocześnie zgodnie z wyżej wymienionym Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 grudnia 2017 roku Grupa Kapitałowa w przypadku stosowania przepisów przejściowych jest dodatkowo zobowiązana do ujawniania wartości wskaźników wyznaczonych przy założeniu braku ich stosowania (wartość funduszy własnych, wartość kapitału podstawowego Tier I, wartość kapitału Tier I, łączny współczynnik kapitałowy, współczynnik kapitału podstawowego Tier I, współczynnik kapitału Tier I, współczynnik dźwigni).

W wyniku dostosowania obliczeń regulacyjnych wymogów kapitałowych, które uwzględniają rozwiązania przejściowe dotyczące złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku fundusze własne Grupy Kapitałowej wyliczane dla potrzeb adekwatności kapitałowej wzrosły o 84 miliony PLN, przy czym w wyniku korekt z tytułu utraty wartości wynikających z wdrożenia MSSF 9 nastąpił spadek funduszy o 35 milionów PLN a na skutek korekt dotyczących zmian klasyfikacji i wyceny wzrost o 47 milionów PLN.

Równocześnie fundusze własne Grupy Kapitałowej wzrosły o 72 miliony PLN w związku z zakończeniem okresu przejściowego określonego rozporządzeniem CRR w zakresie usuwania z funduszy własnych mającej zastosowanie wartości procentowej niezrealizowanych zysków na papierach wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite (na 31 grudnia 2017 roku usuwane było 20% tych zysków).

Bez uwzględnienia rozwiązań przejściowych wartość funduszy własnych Grupy Kapitałowej spadłaby o 580 milionów PLN, z czego na skutek korekt z tytułu utraty wartości spadłaby o 699 milionów PLN oraz z tytułu korekt dotyczących zmian klasyfikacji i wyceny wzrosłaby o 47 milionów PLN, przy równoczesnym wzroście o 72 miliony PLN wynikającym z zakończenia okresu przejściowego wskazanego w rozporządzeniu CRR.

Zastosowanie po raz pierwszy MSSF 9 przełożyło się na obniżenie łącznego współczynnika kapitałowego Grupy Kapitałowej o 1 punkt bazowy. W przypadku niezastosowania rozwiązań przejściowych związanych z MSSF 9 i uwzględnienia pełnego wpływu wdrożenia MSSF 9 łączny współczynnik kapitałowy obniżyłby się o 29 punktów bazowych.

4.6 KLASYFIKACJA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH ZGODNIE Z MSSF 9 I MSR 39

Poniższe tabele przedstawiają uzgodnienie pomiędzy pozycjami sprawozdania z sytuacji finansowej oraz kategoriami aktywów i zobowiązań finansowych według MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku i według MSR 39 na 31 grudnia 2017 roku:

AKTYWA FINANSOWE 01.01.2018 r. KLASYFIKACJA WEDŁUG MSSF 9	Przeznaczone do obrotu	Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	-	-	-	17 810	17 810
Należności od banków	-	-	-	5 233	5 233
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	887	-	-	887
Pozostałe instrumenty pochodne	1 699	-	-	-	1 699
Papiery wartościowe	431	4 690	47 223	6 180	58 524
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-	1 070	-	199 393	200 463
Inne aktywa finansowe	-	-	-	2 377	2 377
RAZEM aktywa finansowe	2 130	6 647	47 223	230 993	286 993

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE 01.01.2018 r. KLASYFIKACJA WEDŁUG MSSF 9	Wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem wartość bilansowa
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	-	6	6
Zobowiązania wobec banków	-	4 558	4 558
Pochodne instrumenty zabezpieczające	204	-	204
Pozostałe instrumenty pochodne	2 536	-	2 536
Zobowiązania wobec klientów	-	220 917	220 917
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	-	23 932	23 932
Zobowiązania podporządkowane	-	1 720	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	-	4 129	4 129
RAZEM zobowiązania finansowe	2 740	255 262	258 002

AKTYWA FINANSOWE 31.12.2017 r. KLASYFIKACJA WEDŁUG MSR 39	Przeznaczone do obrotu	Wyznaczone do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Utrzymywane do terminu zapadalności	Pożyczki i należności	Dostępne do sprzedaży	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	-	-	-	17 810	-	17 810
Należności od banków	-	-	-	5 233	-	5 233
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	887	-	-	-	887
Pozostałe instrumenty pochodne	1 711	-	-	-	-	1 711
Papiery wartościowe	431	8 157	1 812	-	43 675	54 075
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-	-	-	205 628	-	205 628
Inne aktywa finansowe	-	-	-	2 377	-	2 377
RAZEM aktywa finansowe	2 142	9 044	1 812	231 048	43 675	287 721

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE 31.12.2017 r. KLASYFIKACJA WEDŁUG MSR 39	Wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem wartość bilansowa
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	-	6	6
Zobowiązania wobec banków	-	4 558	4 558
Instrumenty pochodne zabezpieczające	204	-	204
Pozostałe instrumenty pochodne	2 536	-	2 536
Zobowiązania wobec klientów	-	220 917	220 917
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	-	23 932	23 932
Zobowiązania podporządkowane	-	1 720	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	-	4 129	4 129
RAZEM zobowiązania finansowe	2 740	255 262	258 002

4.7 KLASYFIKACJA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH ZGODNIE Z MSSF NA MOMENT POCZĄTKOWEGO ZASTOSOWANIA MSSF 9

Poniższa tabela przedstawia kategorie wyceny instrumentów finansowych zgodnie z MSR 39 oraz nowe kategorie wyceny zgodnie z MSSF 9 dla aktywów i zobowiązań finansowych Grupy Kapitałowej z uwzględnieniem zmiany wyceny i odpisów z tytułu utraty wartości utworzonych zgodnie z MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku.

01.01.2018 roku	Klasyfikacja zgodnie z MSR 39	Wartość bilansowa zgodnie z MSR 39	Nowa klasyfikacja zgodnie z MSSF 9	Nowa wartość bilansowa zgodnie z MSSF 9
Aktywa finansowe				
Kasa, środki w Banku Centralnym	pożyczki i należności	17 810	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	17 810
Należności od banków	pożyczki i należności	5 233	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	5 233
Pochodne instrumenty zabezpieczające	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	887	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	887
Pozostałe instrumenty pochodne	przeznaczone do obrotu	1 711	przeznaczone do obrotu	1 699
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	przeznaczone do obrotu	431	przeznaczone do obrotu	431
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - instrumenty dłużne	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	6 688	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	4 199
			nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 489
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat - instrumenty kapitałowe	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 469	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 469
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - instrumenty dłużne	dostępne do sprzedaży	43 192	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	43 024
			nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	157
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży - instrumenty kapitałowe	dostępne do sprzedaży ¹	483	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	575
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności - instrumenty dłużne	utrzymywane do terminu zapadalności	1 812	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 812
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	pożyczki i należności	201 260	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	199 393
			nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 070
Kredyty i pożyczki udzielone klientom -(instrumenty dłużne - obligacje korporacyjne i komunalne)	pożyczki i należności	4 368		
Papiery wartościowe - instrumenty dłużne			wyceniane według zamortyzowanego kosztu	4 368
Inne aktywa finansowe	pożyczki i należności	2 377	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	2 377
RAZEM aktywa finansowe		287 721		286 993

¹ Zgodnie z MSR 39 część wyżej wymienionego portfela, jako instrumenty kapitałowe nieposiadające kwotowań cen rynkowych z aktywnego rynku podlegała po początkowym ujęciu wycenie według kosztu pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości.

Obligacje korporacyjne i komunalne, które zgodnie z MSR 39 spełniały definicję kredytów i pożyczek, na 31 grudnia 2017 roku były prezentowane w pozycji „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”. Po wejściu w życie MSSF 9, z uwagi na fakt, że papiery te spełniają kryterium testu SPPI oraz są klasyfikowane do modelu biznesowego „utrzymywane dla przepływów pieniężnych”, są klasyfikowane do kategorii aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu i prezentowane w pozycji dedykowanej papierom wartościowym wycenianym według zamortyzowanego kosztu.

01.01.2018 roku	Klasyfikacja zgodnie z MSR 39	Wartość bilansowa zgodnie z MSR 39	Nowa klasyfikacja zgodnie z MSSF 9	Nowa wartość bilansowa zgodnie z MSSF 9
Zobowiązania finansowe				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	6	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	6
Zobowiązania wobec banków	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	4 558	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	4 558
Pochodne instrumenty zabezpieczające	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	204	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	204
Pozostałe instrumenty pochodne	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 536	wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 536
Zobowiązania wobec klientów	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	220 917	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	220 917
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	23 932	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	23 932
Zobowiązania podporządkowane	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 720	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	4 129	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	4 129
RAZEM zobowiązania finansowe		258 002		258 002

4.8 UJAWNIEŃ DOTYCZĄCE UZGODNIENIA SALDA REZERW NA ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE ZGODNIE Z MSR 39 I MSR 37 DO BILANSU OTWARCIA SALDA OCZEKIWANYCH STRAT KREDYTOWYCH OKREŚLONYCH ZGODNIE Z ZAPISAMI MSSF 9 NA 1 STYCZNIA 2018 ROKU.

Poniższa tabela przedstawia uzgodnienie rezerw na zobowiązania pozabilansowe kalkulowane zgodnie z MSR 37 na 31 grudnia 2017 roku do bilansu otwarcia salda oczekiwanych strat kredytowych określonych zgodnie z zapisami MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku.

REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	MSR 37 wartość bilansowa 31.12.2017	Klasyfikacja	Utrata wartości	MSSF 9 wartość bilansowa 01.01.2018
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	86		86	157
Rezerwy na instrumenty, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)			46	104
Rezerwy na instrumenty, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)			6	19
Rezerwy na instrumenty zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)			34	34

4.9 UJAWNIEŃ DOTYCZĄCE UZGODNIENIA SALDA ODPISÓW AKTUALIZUJĄCYCH Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH ZGODNIE Z MSR 39 DO BILANSU OTWARCIA ODPISÓW NA OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE DLA AKTYWÓW FINANSOWYCH, KALKULOWANYCH ZGODNIE Z MSSF 9

Ujawnienia dotyczące uzgodnienia salda odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości aktywów finansowych zgodnie z MSR 39 do bilansu otwarcia odpisów na oczekiwane straty kredytowe dla aktywów finansowych, kalkulowanych zgodnie z MSSF 9 zostały szczegółowo przedstawione w nocie 29 „Oczekiwane straty kredytowe”.

5. MSSF 15 PRZYCHODY Z UMÓW Z KLIENTAMI

Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 15 „Przychody z umów z klientami” został zatwierdzony do stosowania we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej 22 września 2016 roku i ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku.

MSSF 15 odnosi się do przychodów z tytułu prowizji i opłat oraz innych rodzajów wynagrodzeń generowanych przez instytucje finansowe, związanych np. z obsługą kredytów, zarządzaniem aktywami czy działalnością powierniczą, które nie są objęte zakresem Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9 „Instrumenty finansowe” (MSSF 9).

Zgodnie z powyższym standardem Grupa ujmuje przychody w taki sposób, aby odzwierciedlić przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta w kwocie, która odzwierciedla wynagrodzenie, do którego – zgodnie z oczekiwaniem jednostki – będzie ona uprawniona w zamian za te dobra lub usługi. Stosując niniejszy standard, Grupa uwzględnia warunki umowy oraz wszystkie istotne fakty i okoliczności.

MSSF 15 wprowadził 5-stopniowy model ujmowania przychodów, na który składa się:

ETAP I: IDENTYFIKACJA UMOWY Z KLIENTEM

W ramach tego etapu następuje identyfikacja umów z klientami poprzez analizę spełnienia wszystkich następujących kryteriów:

1. strony umowy zawarły umowę (w formie pisemnej, ustnej lub zgodnie z innymi zwyczajowymi praktykami handlowymi) i są zobowiązane do wykonania swoich obowiązków,
2. Grupa jest w stanie zidentyfikować prawa każdej ze stron dotyczące dóbr lub usług, które mają zostać przekazane,
3. Grupa jest w stanie zidentyfikować warunki płatności za dobra lub usługi, które mają zostać przekazane,
4. umowa ma treść ekonomiczną (tzn. można oczekiwać, że w wyniku umowy ulegnie zmianie ryzyko, rozkład w czasie lub kwota przyszłych przepływów pieniężnych), oraz
5. jest prawdopodobne, że Grupa otrzyma wynagrodzenie, które będzie jej przysługiwało w zamian za dobra lub usługi, które zostaną przekazane klientowi. Oceniając, czy otrzymanie kwoty wynagrodzenia jest prawdopodobne, Grupa uwzględnia zdolność i zamiar zapłaty kwoty wynagrodzenia przez klienta w odpowiednim terminie, z uwzględnieniem wszelkich upustów cenowych.

ETAP II: IDENTYFIKACJA ODRĘBNYCH ZOBOWIĄZAŃ DO WYKONANIA ŚWIADCZENIA

Zobowiązanie do wykonania świadczenia to przyrzeczenie (domniemane lub sprecyzowane) do przekazania klientowi dóbr lub usług, które identyfikowane są w momencie zawarcia umowy na bazie warunków umownych, jak również wynikają ze zwyczajowych praktyk handlowych. Grupa w momencie zawarcia umowy dokonuje oceny dóbr lub usług przyrzeczonych w umowie z klientem i identyfikuje jako zobowiązanie do wykonania świadczenia każde przyrzeczenie do przekazania na rzecz klienta:

1. dobra lub usługi (lub pakietu dóbr lub usług), które można wyodrębnić lub
2. grupy odrębnych dóbr lub usług, które są zasadniczo takie same i w przypadku których przekazanie na rzecz klienta ma taki sam charakter.

Dobro lub usługa przyrzeczona klientowi są odrębne, jeżeli są spełnione oba poniższe warunki:

1. klient może odnosić korzyści z dobra lub usługi albo bezpośrednio, albo poprzez powiązanie z innymi zasobami, które są dla niego łatwo dostępne (tj. dobro lub usługa mogą być odrębne) oraz
2. zobowiązanie jednostki do przekazania dobra lub usługi na rzecz klienta można zidentyfikować jako odrębne w stosunku do innych zobowiązań określonych w umowie (tj. dobro lub usługa są odrębne w ramach samej umowy).

Grupa identyfikuje opcje zakupu dodatkowych dóbr lub usług dla klienta (punkty lojalnościowe) jako odrębne zobowiązania do wykonania świadczeń, jeżeli dają one klientowi istotne prawa (prawo materialne, którego klient nie uzyskałby, jeżeli nie zawarłby przedmiotowej umowy).

W przypadku gdy w procesie dostarczania wybranych usług dla klienta zaangażowany jest podmiot trzeci, Grupa dokonuje oceny, czy występuje w roli agenta, czy zleceniodawcy, biorąc pod uwagę przede wszystkim możliwość kontrolowania danej usługi przed jej przekazaniem klientowi (zasada kontroli).

ETAP III: USTALENIE CENY TRANSAKCYJNEJ

Grupa na moment zawarcia umowy ustala cenę transakcyjną odrębnego dobra lub odrębnej usługi będącej przedmiotem każdego zobowiązania do wykonania świadczenia, uwzględniając warunki umowy oraz stosowane zwyczajowe praktyki handlowe.

Cena transakcyjna to kwota wynagrodzenia, które zgodnie z oczekiwaniem Grupy będzie przysługiwać w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta, z wyłączeniem kwot pobranych w imieniu osób trzecich. Przy ustalaniu ceny transakcyjnej uwzględniane są następujące komponenty: wynagrodzenie zmienne, wartość pieniądza w czasie, wynagrodzenie niegotówkowe oraz wynagrodzenie płatne klientowi. W zakresie wynagrodzenia zmiennego (np. rabaty od organizacji płatniczych) Grupa oszacowuje kwotę wynagrodzenia, do którego będzie uprawniona w zamian za przekazanie przyrzeczonych usług.

ETAP IV: PRZYPISANIE CENY TRANSAKCYJNEJ DO POSZCZEGÓLNYCH ZOBOWIĄZAŃ DO WYKONANIA ŚWIADCZENIA

Grupa przypisuje cenę transakcyjną do każdego zobowiązania do wykonania świadczenia (lub do odrębnego dobra lub odrębnej usługi) w kwocie, która odzwierciedla kwotę wynagrodzenia, które – zgodnie z oczekiwaniem Grupy – przysługuje w zamian za przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług klientowi. Grupa przypisuje ceny transakcyjne na podstawie modelu względnej wartości godziwej.

ETAP V: UJĘCIE PRZYCHODU W MOMENCIE REALIZACJI ZOBOWIĄZANIA WYNIKAJĄCEGO Z UMOWY

Grupa ujmuje przychody w momencie spełnienia (lub w trakcie spełniania) zobowiązania do wykonania świadczenia poprzez przekazanie przyrzeczonego dobra lub usługi klientowi. Dobro zostaje przekazane, a usługa wykonana w momencie uzyskania przez klienta kontroli.

Grupa zastosowała MSSF 15 od 1 stycznia 2018 roku. Grupa przeanalizowała główne rodzaje umów, w odniesieniu do których otrzymuje wynagrodzenie ujmowane w kategorii prowizji i opłat oraz pozostałych przychodów operacyjnych. Analiza objęła zarówno umowy z klientami w zakresie produktów bankowych, w odniesieniu do których Grupa uzyskuje opłaty i prowizje niebędące częścią efektywnej stopy procentowej, umowy z zakresu bancassurance, umowy dotyczące usług dystrybucji i zarządzania funduszami inwestycyjnymi, umowy gwarantowania emisji obligacji, umowy z międzynarodowymi organizacjami płatniczymi, jak również umowy z zakresu gospodarki własnej Grupy.

Grupa nie zidentyfikowała umów, w przypadku których wdrożenie MSSF 15 miałyby istotny wpływ na sprawozdanie finansowe. Grupa wybrała metodę retrospektywną uproszczoną na potrzeby pierwszego zastosowania MSSF 15.

6. MSSF 16 LEASING

Standard obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie i zastąpił obecnie obowiązujący MSR 17 „Leasing”. Zgodnie z MSSF 16 umowa jest leasingiem lub zawiera leasing, jeśli przekazuje prawo do użytkowania zidentyfikowanego składnika aktywów na dany okres w zamian za wynagrodzenie. Istotnym elementem nowej definicji leasingu jest wymóg sprawowania kontroli nad użytym aktywem i czerpania korzyści ekonomicznych ze zidentyfikowanego w umowie składnika aktywów.

MSSF 16 eliminuje z punktu widzenia leasingobiorcy klasyfikację leasingu na leasing operacyjny i leasing finansowy, wprowadzając jeden model ujęcia i wyceny zbieżny z ujęciem leasingu finansowego w ramach MSR 17. Leasingobiorca jest zobowiązany rozpoznać aktywa z tytułu prawa do użytkowania przedmiotu leasingu w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz zobowiązania z tytułu płatności leasingowych, za wyjątkiem krótkoterminowych umów leasingowych (do 12 miesięcy) oraz umów leasingowych dotyczących nieistotnych kwotowo składników aktywów. Leasingobiorca jest również zobowiązany rozpoznać koszty amortyzacji składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania przedmiotu leasingu oraz koszty odsetek z tytułu zobowiązania leasingowego w rachunku zysków i strat (zgodnie z MSR 17 wydatki związane z wykorzystaniem aktywów będących przedmiotem leasingu ujęte były w ogólnych kosztach administracyjnych). Aktywa z tytułu prawa do użytkowania podlegają liniowej amortyzacji natomiast zobowiązania z tytułu umów leasingowych podlegają wycenie metodą zamortyzowanego kosztu.

Grupa Kapitałowa dokonała wdrożenia standardu retrospektywnie z odniesieniem skumulowanego efektu zastosowania standardu do kapitałów własnych na 1 stycznia 2019 roku bez przekształcania danych porównawczych, ujmując aktywa z tytułu praw do użytkowania w kwocie równej zobowiązaniom z tytułu leasingu w wartości bieżącej przyszłych opłat leasingowych, skorygowanych o kwoty przedpłat ujętych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej bezpośrednio przed dniem pierwszego zastosowania.

WPŁYW MSSF 16 NA SPRAWOZDANIE FINANSOWE

Grupa Kapitałowa w IV kwartale 2018 roku zakończyła projekt wdrożenia MSSF 16, w ramach którego wykonane zostały następujące prace wdrożeniowe:

- analiza wszystkich zawartych przez Grupę Kapitałową umów zakupu towarów i usług, w tym w szczególności umów leasingu operacyjnego, najmu i dzierżawy, aktywnych na dzień pierwszego zastosowania standardu, pod kątem występowania leasingu zgodnie z definicją zawartą w nowym standardzie,
- opracowanie metodyki identyfikacji umów leasingowych i organizacji procesu wyceny i gromadzenia danych kontraktowych,
- zmiany w politykach rachunkowości i procedurach wewnętrznych oraz systemach informatycznych Grupy Kapitałowej,
- wdrożenie narzędzi do kalkulacji wartości praw i zobowiązań z tytułu leasingu.

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU LEASINGU

W wyniku wdrożenia standardu Grupa Kapitałowa rozpoznała zobowiązania z tytułu leasingu w kwocie 922 milionów PLN w wartości bieżącej przyszłych opłat leasingowych pozostających do zapłaty na moment rozpoczęcia stosowania MSSF 16, na które składają się stałe opłaty leasingowe oraz zmienne opłaty leasingowe uzależnione od indeksów rynkowych. Wartość zobowiązania została skorygowana o koszty zapłacone z góry według stanu na 31 grudnia 2018 roku w wysokości 4 milionów PLN.

AKTYWA Z TYTUŁU PRAWA DO UŻYTKOWANIA

Grupa Kapitałowa rozpoznała 926 milionów PLN aktywów z tytułu prawa do użytkowania na 1 stycznia 2019 roku, na które składają się kwota początkowej wyceny zobowiązania z tytułu leasingu w kwocie 922 milionów PLN oraz opłaty leasingowe opłacone z góry w wysokości 4 milionów PLN.

Dodatkowo Grupa Kapitałowa w związku z wdrożeniem standardu zaklasyfikowała prawa wieczystego użytkowania gruntów do leasingu. W konsekwencji Grupa Kapitałowa dokonała spisania prawa wieczystego użytkowania gruntów ujętego w księgach rachunkowych według stanu na 31 grudnia 2018 roku obciążając niepodzielony wynik finansowy w kwocie 111 milionów PLN.

ZASTOSOWANE SZACUNKI

Wdrożenie MSSF 16 wymagało przyjęcia przez Grupę Kapitałową następujących istotnych szacunków, które mają wpływ na wycenę zobowiązań z tytułu leasingu oraz aktywów z tytułu prawa do użytkowania:

- Ustalenie okresu leasingu w odniesieniu do umów zawartych na czas nieokreślony

W przypadku umów zawartych na czas nieokreślony dotyczących placówek oddziałów Banku Grupa Kapitałowa przyjęła okres leasingu spójny z okresem amortyzacji nieumorzonych na dzień przejścia inwestycji wykonanych w tych nieruchomościach, a w przypadku braku takich inwestycji okres 4 lat, biorąc pod uwagę istotne koszty związane ze zmianą lokalizacji oddziałów w trakcie ich funkcjonowania. Łączny wpływ wydłużenia okresu leasingu na wartość zobowiązania zgodnie z powyższym podejściem ponad nieodwołalny okres leasingu (umowny okres wypowiedzenia) wynosi 227 milionów PLN.

- Ustalenie stopy procentowej stosowanej do dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych

Stopy dyskonta użyte przez Grupę Kapitałową do zdyskontowania przyszłych płatności leasingowych (krańcowe stopy pożyczkowe) mieszczą się w przedziale dla PLN od 2,06% do 8,68%, dla EUR od 0,6% do 4,0%, a dla USD od 3,8% do 4,0% oraz UAH 18% i zostały skalkulowane na bazie krzywych odzwierciedlających koszt finansowania w danej walucie, pokrywających tenor najdłuższej umowy leasingowej, podlegającej wycenie i odzwierciedlających – dla danej waluty – stałą rynkową stopę procentową oraz koszt finansowania Grupy Kapitałowej. Tenory umów leasingowych mieszczą się w przedziale od 1 roku do 99 lat.

Łączny wpływ dyskonta z tytułu zastosowania powyższych stóp do kalkulacji wartości bieżącej zobowiązań z tytułu leasingu wyniósł 306 milionów PLN.

WPŁYW NA RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT, SPRAWOZDANIE Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ORAZ WSPÓŁCZYNNIKI ADEKWATNOŚCI KAPITAŁOWEJ

Grupa Kapitałowa oczekuje, że zastosowanie nowego standardu obniży wynik netto 2019 roku o około 11 milionów PLN. Nastąpi zmiana w wykazywaniu spłat rat leasingowych w sprawozdaniu z przepływów środków pieniężnych. Spłaty rat leasingowych będą wykazywane w przepływach z działalności finansowej, a nie jak dotychczas w przepływach z działalności operacyjnej.

Szacunkowy roczny koszt amortyzacji aktywów z tytułu prawa do użytkowania wyniesie 194 miliony PLN, a koszt odsetkowy 22 miliony PLN.

Dodatkowe obciążenie podatkiem od niektórych instytucji finansowych z tytułu ujęcia aktywów z tytułu prawa do użytkowania wyniesie ok. 4 miliony PLN rocznie.

ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Grupa Kapitałowa ocenia, że wzrost aktywów wynikający z rozpoznania aktywów z tytułu prawa do użytkowania z tytułu umów leasingu spowoduje wzrost wymogów kapitałowych o 78 milionów PLN. Dodatkowo, w związku ze spisaniem prawa wieczystego użytkowania gruntów w wysokości 111 milionów PLN, o taką wartość spadną fundusze własne Grupy. Powyższe wpłynie na zmniejszenie współczynnika kapitału Tier I o ok. 14 p.b. oraz łącznego współczynnika kapitałowego o ok. 15 p.b.

ŁĄCZNY WPŁYW KOREKT Z TYTUŁU WDROŻENIA MSSF 16 NA AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA GRUPY KAPITAŁOWEJ

Uzgodnienie różnicy pomiędzy kwotami przyszłych płat leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego ujawnionymi zgodnie z MSR 17 na 31 grudnia 2018 roku, a zobowiązaniami z tytułu leasingu ujętymi na 1 stycznia 2019 roku według MSSF 16:

Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego 31.12.2018 roku (bez dyskonta)	637
Przyszłe płatności z tytułu praw wieczystego użytkowania	370
Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego łącznie z przyszłymi płatnościami z tytułu praw wieczystego użytkowania 31.12.2018 roku (bez dyskonta)	1 007
Krótkoterminowe umowy leasingowe	(6)
Wpływ dyskonta przy użyciu krańcowej stopy procentowej w wysokości 2,62%	(306)
Korekta o różnicę w ujęciu opcji przedłużenia/zakończenia umowy leasingowej	227
Zobowiązania finansowe z tytułu leasingu 01.01.2019 roku	922

Wpływ wdrożenia MSSF 16 na ujęcie dodatkowych zobowiązań finansowych i odpowiadających im aktywów z tytułu prawa do użytkowania aktywów:

Wpływ na sprawozdanie z sytuacji finansowej	31.12.2018 roku według MSR 17	Spisanie prawa wieczystego użytkowania gruntów	Efekt ujęcia umów leasingu (z dyskontem)			01.01.2019 roku według MSSF 16
			z tytułu prawa wieczystego użytkowania	z tytułu leasingu operacyjnego	Łączny efekt ujęcia umów leasingu (z dyskontem)	
AKTYWA						
Rzeczowe aktywa trwałe, w tym:	2 931	(111)	124	802	926	3 746
prawo do użytkowania aktywów	X	-	124	802	926	926
grunty i budynki	1 537	(111)	-	-	-	1 426
Inne aktywa, w tym:	3 454	-	-	(4)	(4)	3 450
czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów	222	-	-	(4)	(4)	218
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁ WŁASNY						
Pozostałe zobowiązania, w tym:	3 685	-	124	798	922	4 607
zobowiązania z tytułu leasingu	X	-	124	798	922	922
KAPITAŁ WŁASNY	39 101	(111)	-	-	-	38 990

Zaprezentowany wpływ korekt z tytułu wdrożenia MSSF 16 na aktywa i zobowiązania finansowe, wynik finansowy oraz obciążenie podatkiem od niektórych instytucji finansowych, zgodnie z naszą najlepszą wiedzą, jest najlepszym szacunkiem na moment publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

7. OBJAŚNIENIE RÓŻNIC MIĘDZY WCZEŚNIEJ PUBLIKOWANYMI SPRAWOZDANIAMI A NINIEJSZYM SPRAWOZDANIEM FINANSOWYM

Poza zmianami wynikającymi z wdrożenia MSSF 9 w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku Grupa Kapitałowa dokonała w celu lepszego odzwierciedlenia następujących zmian w ujęciu i prezentacji.

SKONSOLIDOWANY RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017 przed przekształceniem	wydzielenie wyniku z tytułu odpisów na straty kredytowe i wyniku z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	reklasyfikacja rezerw na sprawy sporne oraz innych rezerw	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017 przekształcone
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości i rezerw	(1 620)	1 617	3	-
Wynik z tytułu odpisów na straty kredytowe	-	(1 545)	-	(1 545)
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	-	(72)	-	(72)
Pozostałe przychody operacyjne	710	-	23	733
Pozostałe koszty operacyjne	(240)	-	(26)	(266)
Razem	(1 150)	-	-	(1 150)

SKONSOLIDOWANE SPRAWOZDANIE Z PRZEPLYWÓW PIENIĘŻNYCH	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017 przed przekształceniem	zmiana stanu pochodnych instrumentów zabezpieczających oraz pozostałych instrumentów pochodnych	reklasyfikacja do pozycji "zmiana stanu innych aktywów"	wydzielenie pozycji "zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży"	reklasyfikacja do pozycji "zmiana stanu skumulowanych odpisów na straty kredytowe oraz odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości"	wydzielenie pozycji "zmiana stanu skumulowanych odpisów na aktywa niefinansowe i innych rezerw"	wydzielenie pozycji "zmiana stanu zobowiązań wobec Banku Centralnego"	reklasyfikacja do pozycji "zmiana stanu pozostałych zobowiązań"	wydzielenie pozycji "zmiana stanu zobowiązań z tytułu działalności ubezpieczeniowej"	reklasyfikacja części zobowiązań z tytułu działalności ubezpieczeniowej do pozycji "zmiana stanu zobowiązań wobec klientów"	wydzielenie pozycji "zmiana stanu zobowiązań podporządkowanych"	reklasyfikacja do pozycji "zmiana stanu papierów wartościowych"	reklasyfikacja naliczonych odsetek, dyskonta, premii od dłużnych papierów wartościowych do pozycji "zmiana stanu papierów wartościowych"	okres od 01.01.2017 do 31.12.2017 przekształcone
Przeptywy środków pieniężnych z działalności operacyjnej														
zmiana stanu pochodnych instrumentów finansowych	(1 155)	1 155	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zmiana stanu pochodnych instrumentów zabezpieczających	-	(1 436)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(1 436)
zmiana stanu pozostałych instrumentów pochodnych	-	281	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	281
zmiana stanu instrumentów finansowych przy początkowym ujęciu wyznaczonych jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	5 675	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(5 675)	-
zmiana stanu papierów wartościowych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5 675	(325)
zmiana stanu innych aktywów, zapasów oraz aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	45	-	(45)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-	-	-	(143)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	(143)
zmiana stanu innych aktywów	-	-	45	143	-	-	-	-	-	-	-	-	-	188
zmiana stanu rezerw i odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	(172)	-	-	-	172	-	-	-	-	-	-	-	-	-
zmiana stanu skumulowanych odpisów na straty kredytowe oraz odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	-	-	-	-	(172)	(14)	-	-	-	-	-	-	-	(186)
zmiana stanu skumulowanych odpisów na aktywa niefinansowe i innych rezerw	-	-	-	-	-	84	-	-	-	-	-	-	-	84
zmiana stanu zobowiązań wobec Banku Centralnego	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
zmiana stanu zobowiązań wobec banków	(1 202)	-	-	-	-	-	(2)	-	-	-	-	-	-	(1 204)
zmiana stanu zobowiązań wobec klientów	15 337	-	-	-	-	-	-	-	-	(284)	-	-	-	15 053
zmiana stanu zobowiązań z tytułu działalności ubezpieczeniowej	-	-	-	-	-	-	-	-	339	-	-	-	-	339
zmiana stanu zobowiązań podporządkowanych	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	-	-	17
zmiana stanu pozostałych zobowiązań oraz zobowiązań z działalności ubezpieczeniowej	1 124	-	-	-	-	-	-	(1 124)	-	-	-	-	-	-
zmiana stanu pozostałych zobowiązań	-	-	-	-	-	-	-	1 124	(339)	284	-	-	-	1 069
Inne korekty	(179)	-	-	-	-	(70)	-	-	-	-	(17)	-	325	59
Razem	19 473	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19 473

	31.12.2017 dane przed przekształceniem	reklasyfikacja zapasów do pozycji "Inne aktywa"	31.12.2017 przekształcone
Zapasy	186	(186)	-
Inne aktywa	2 925	186	3 111
SUMA AKTYWÓW	296 912	-	296 912

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW	31.12.2017 dane przed przekształceniem	zmiana ujęcia zobowiązań z tytułu produktów ubezpieczeniowych	wydzielenie do odrębnej pozycji otrzymanych kredytów i pożyczek	31.12.2017 przekształcone
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:				
Zobowiązania wobec ludności	151 161	-	-	151 161
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	86 819	-	-	86 819
Depozyty terminowe	64 126	-	-	64 126
Pozostałe zobowiązania	216	-	-	216
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	56 230	-	(3 563)	52 667
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	40 070	-	-	40 070
Depozyty terminowe	11 613	-	-	11 613
Otrzymane kredyty i pożyczki	3 563	-	(3 563)	-
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	48	-	-	48
Pozostałe zobowiązania	936	-	-	936
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	11 409	-	-	11 409
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	9 555	-	-	9 555
Depozyty terminowe	1 820	-	-	1 820
Pozostałe zobowiązania	34	-	-	34
Otrzymane kredyty i pożyczki	-	-	3 563	3 563
Zobowiązania z tytułu produktów ubezpieczeniowych	-	2 117	-	2 117
Razem	218 800	2 117	-	220 917

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU DZIAŁALNOŚCI UBEZPIECZENIOWEJ	31.12.2017 dane przed przekształceniem	zmiana ujęcia zobowiązań z tytułu produktów ubezpieczeniowych	31.12.2017 przekształcone
Rezerwy techniczno - ubezpieczeniowe	882	-	882
Zobowiązania z tytułu kontraktów inwestycyjnych ubezpieczyciela	2 117	(2 117)	-
Razem	2 999	(2 117)	882

REZERWY	31.12.2017 dane przed przekształceniem	wydzielenie z pozycji inne rezerwy rezerw na świadczenia i restrukturyzację	31.12.2017 przekształcone
Rezerwy na nierozstrzygnięte sprawy sporne i postępowania podatkowe	21	-	21
Rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia	46	15	61
Restrukturyzacja	-	21	21
Rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	86	-	86
Inne rezerwy, w tym rezerwy na sprawy sporne pracownicze	62	(36)	26
Razem	215	-	215

8. INFORMACJE DOTYCZĄCE SEGMENTÓW DZIAŁALNOŚCI ORAZ INFORMACJE O OBSZARACH GEOGRAFICZNYCH

INFORMACJE DOTYCZĄCE SEGMENTÓW DZIAŁALNOŚCI

Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA prowadzi działalność biznesową w ramach segmentów oferujących określone produkty i usługi adresowane do określonych grup klientów. Sposób podziału segmentów biznesowych zapewnia spójność z modelem zarządzania sprzedażą i oferowania klientom kompleksowej oferty produktowej obejmującej zarówno tradycyjne produkty bankowe, jak również bardziej złożone produkty o charakterze inwestycyjnym oraz usługi świadczone przez spółki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. Przedstawiona poniżej nota segmentacyjna jest ujmowana w wewnętrznym systemie sprawozdawczym, tj. informacjach przekazywanych Zarządowi PKO Banku Polskiego SA służących do oceny osiągniętych wyników oraz alokacji zasobów. Prezentowane poniżej zestawienie wyników segmentów odzwierciedla wewnętrzną strukturę organizacyjną Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.

Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA obejmuje trzy podstawowe segmenty: detaliczny, korporacyjny i inwestycyjny oraz centrum transferowe i pozostały:

1. Segment detaliczny oferuje pełen zakres obsługi osób prywatnych w ramach bankowości detalicznej i prywatnej oraz bankowości hipotecznej. Ponadto obejmuje transakcje dokonywane z osobami prawnymi, tj. firmami i przedsiębiorstwami. Do produktów i usług oferowanych klientom tego segmentu należą m.in.: rachunki bieżące, rachunki oszczędnościowe, lokaty terminowe, usługi *private banking*, produkty inwestycyjno-ubezpieczeniowe, karty kredytowe i debetowe, usługi bankowości elektronicznej. W zakresie finansowania segment obejmuje kredyty konsumpcyjne, kredyty hipoteczne, w tym oferowane przez PKO Bank Hipoteczny SA, a także kredyty gospodarcze dla firm i przedsiębiorstw, deweloperów, spółdzielni i zarządców nieruchomości oraz leasing i faktoring oferowany przez Grupę Kapitałową PKO Leasing SA. Wyniki segmentu detalicznego obejmują ponadto wyniki spółek: PKO TFI SA, PKO BP BANKOWY PTE SA, PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA, PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA, PKO BP Finat sp. z o.o. oraz ZenCard sp. z o.o.
2. Segment korporacyjny i inwestycyjny obejmuje transakcje dokonywane z dużymi klientami korporacyjnymi i instytucjami finansowymi. Segment ten obejmuje m.in. następujące produkty i usługi: prowadzenie rachunków bieżących i lokat terminowych, przechowywanie papierów wartościowych, produkty walutowe i pochodne, kredyty gospodarcze oraz leasing i faktoring oferowany przez Grupę Kapitałową PKO Leasing SA. W ramach tego segmentu PKO Bank Polski SA zawiera również samodzielnie lub w konsorcjum z innymi bankami umowy finansowania dużych projektów w formie kredytów oraz emisji nieskarbowych papierów wartościowych. Ponadto segment obejmuje działalność własną, tj. działalność inwestycyjną, działalność maklerską, transakcje międzybankowe, instrumentami pochodnymi i dłużnymi papierami wartościowymi. Wyniki segmentu korporacyjnego i inwestycyjnego obejmują także wyniki spółek prowadzących działalność na Ukrainie, przede wszystkim KREDOBANK SA, spółek prowadzących usługi technologiczne, działalność deweloperską i świadczące usługi zarządzania nieruchomościami oraz fundusze zajmujące się lokowaniem środków zebranych od uczestników.
3. Centrum transferowe i pozostały obejmuje wynik z tytułu wewnętrznych rozliczeń cen transferowych funduszy, wynik długoterminowych źródeł finansowania, wynik pozycji zaklasyfikowanych do rachunkowości zabezpieczeń oraz wyniki nieprzypisane do pozostałych segmentów. Wewnętrzny transfer funduszy oparty jest o stawki transferowe bazujące na stopach rynkowych. Długoterminowe finansowanie zewnętrzne obejmuje emisje papierów wartościowych, w tym emisje listów zastawnych, zobowiązania podporządkowane oraz kredyty otrzymane od instytucji finansowych. W ramach tego segmentu prezentowane są wyniki spółki PKO Finance AB.

Grupa Kapitałowa PKO Banku Polskiego SA rozlicza transakcje między segmentami w taki sposób, jakby dotyczyły one podmiotów niepowiązanych – przy zastosowaniu wewnętrznych stawek rozliczeniowych. Transakcje pomiędzy segmentami odbywają się na normalnych, komercyjnych warunkach.

Zasady rachunkowości stosowane w raporcie segmentacyjnym są zgodne z zasadami rachunkowości opisanymi w niniejszym sprawozdaniu.

Prezentowane aktywa i zobowiązania segmentu są aktywami i zobowiązaniami operacyjnymi wykorzystywanymi przez segment w działalności operacyjnej. Wartości aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów dla poszczególnych segmentów oparte są o wewnętrzne informacje zarządcze. Poszczególnym segmentom przypisano aktywa i zobowiązania oraz związane z tymi aktywami i zobowiązaniami przychody i koszty.

Obciążenie z tytułu podatku dochodowego w zakresie prezentacji wyniku oraz aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego, należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego, zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego oraz rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego w zakresie prezentacji sprawozdania z sytuacji finansowej zostały ujęte na poziomie Grupy.

W poniższych tabelach przedstawione zostały dane dotyczące przychodów i wyników poszczególnych segmentów operacyjnych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku, a także aktywów i zobowiązań na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku.

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 ROKU	Działalność kontynuowana			Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA
	Segment detałiczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe i pozostały	
Wynik z tytułu odsetek	7 427	1 536	390	9 353
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 523	508	(18)	3 013
Wynik pozostały	366	507	108	981
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	11	22	(5)	28
Wynik z pozycji wymiany	161	212	116	489
Zyski lub straty z tytułu zaprzestania ujmowania aktywów i zobowiązań finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	6	129	-	135
Przychody z tytułu dywidend	-	12	-	12
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	161	159	(3)	317
Przychody/koszty na rzecz klientów wewnętrznych	27	(27)	-	-
Wynik z tytułu odpisów na straty kredytowe	(1 050)	(323)	-	(1 373)
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	(23)	(55)	-	(78)
Ogólne koszty administracyjne, w tym:	(4 881)	(940)	(84)	(5 905)
amortyzacja	(703)	(118)	-	(821)
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(764)	(298)	112	(950)
Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć	-	-	-	37
Wynik segmentu (brutto)	3 598	935	508	5 078
Podatek dochodowy (obciążenie podatkowe)	-	-	-	(1 336)
Zyski i straty udziałowców niesprawujących kontroli	-	-	-	1
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	3 598	935	508	3 741

31 GRUDNIA 2018 ROKU	Segment detałiczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe i pozostały	Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA
Aktywa	170 234	145 898	5 984	322 116
Aktywa niealokowane	-	-	-	2 139
Suma aktywów	170 234	145 898	5 984	324 255
Zobowiązania	184 729	64 542	35 460	284 731
Zobowiązania niealokowane	-	-	-	423
Suma zobowiązań	184 729	64 542	35 460	285 154

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Działalność kontynuowana			Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA
	Segment detałiczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe i pozostały	
Wynik z tytułu odsetek	6 975	1 403	228	8 606
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 373	602	(6)	2 969
Wynik pozostały	447	447	91	985
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	5	46	3	54
Wynik z pozycji wymiany	213	197	42	452
Przychody z tytułu dywidend	-	12	-	12
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	203	218	46	467
Przychody/koszty na rzecz klientów wewnętrznych	26	(26)	-	-
Wynik z tytułu odpisów na straty kredytowe	(1 055)	(490)	-	(1 545)
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	(28)	(44)	-	(72)
Ogólne koszty administracyjne, w tym:	(4 767)	(881)	(136)	(5 784)
amortyzacja	(727)	(117)	-	(844)
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(710)	(251)	29	(932)
Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć	-	-	-	22
Wynik segmentu (brutto)	3 235	786	206	4 249
Podatek dochodowy (obciążenie podatkowe)	-	-	-	(1 140)
Zyski i straty udziałowców niesprawujących kontroli	-	-	-	5
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	3 235	786	206	3 104

31 GRUDNIA 2017 ROKU	Segment detałiczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe i pozostały	Działalność ogółem Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA
Aktywa	161 380	128 151	5 612	295 143
Aktywa niealokowane	-	-	-	1 769
Suma aktywów	161 380	128 151	5 612	296 912
Zobowiązania	172 240	59 181	28 611	260 032
Zobowiązania niealokowane	-	-	-	624
Suma zobowiązań	172 240	59 181	28 611	260 656

INFORMACJA O OBSZARACH GEOGRAFICZNYCH

Jako uzupełniający, Grupa PKO Banku Polskiego SA stosuje podział na obszary geograficzne. Działalność Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA prowadzona jest na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz na terenie Ukrainy przez Grupę Kapitałową KREDOBANK SA, „Inter-Risk Ukraina” spółkę z dodatkową odpowiedzialnością i Finansową Kompanię „Prywatne Inwestycje” sp. z o.o., jak również na terenie Szwecji przez spółki zależne: PKO Finance AB oraz PKO Leasing Sverige AB, na terenie Irlandii przez spółkę zależną: ROOF Poland Leasing 2014 DAC, na terenie Republiki Federalnej Niemiec przez oddział korporacyjny PKO Banku Polskiego SA (PKO Bank Polski Niederlassung Deutschland) oraz przez oddział korporacyjny na terenie Republiki Czeskiej. Dla celów prezentacyjnych wyniki spółek prowadzących działalność na terenie Szwecji i Irlandii oraz wyniki oddziałów działających na terenie Niemiec i Czech, które z punktu widzenia skali działalności Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA nie są znaczące, ujęto w segmencie Polska. Wyniki spółek ujętych w obszarze „Ukraina” uwzględniają transakcje wzajemne realizowane z innymi spółkami Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA działającymi na terenie Ukrainy. Transakcje wzajemne z pozostałymi spółkami Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA oraz korekty konsolidacyjne zaprezentowane zostały w wynikach obszaru „Polska”.

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 ROKU	Polska	Ukraina	Razem
Wynik z tytułu odsetek	9 178	175	9 353
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 955	58	3 013
Wynik pozostały	976	5	981
Ogólne koszty administracyjne	(5 760)	(145)	(5 905)
Wynik z tytułu odpisów na straty kredytowe	(1 366)	(7)	(1 373)
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	(78)	-	(78)
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(950)	-	(950)
Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć	-	-	37
Wynik segmentu (brutto)	4 955	86	5 078
Podatek dochodowy (obciążenie podatkowe)	-	-	(1 336)
Zyski i straty udziałowców niesprawujących kontroli	-	-	1
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	4 955	86	3 741

31 GRUDNIA 2018 ROKU	Polska	Ukraina	Razem
Aktywa, w tym:	321 984	2 271	324 255
niefinansowe aktywa trwałe	6 021	120	6 141
inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	344	-	344
aktywa z tytułu odroczonego podatku oraz należność z tytułu bieżącego podatku dochodowego	2 132	7	2 139
Zobowiązania	283 130	2 024	285 154

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Polska	Ukraina	Razem
Wynik z tytułu odsetek	8 453	153	8 606
Wynik z tytułu prowizji i opłat	2 915	54	2 969
Wynik pozostały	972	13	985
Ogólne koszty administracyjne	(5 660)	(124)	(5 784)
Wynik z tytułu odpisów na straty kredytowe	(1 520)	(25)	(1 545)
Wynik z tytułu utraty wartości aktywów niefinansowych	(72)	-	(72)
Podatek od niektórych instytucji finansowych	(932)	-	(932)
Udział w zyskach i stratach jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć	-	-	22
Wynik segmentu (brutto)	4 156	71	4 249
Podatek dochodowy (obciążenie podatkowe)	-	-	(1 140)
Zyski i straty udziałowców niesprawujących kontroli	-	-	5
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	4 156	71	3 104

31 GRUDNIA 2017 ROKU	Polska	Ukraina	Razem
Aktywa, w tym:	295 133	1 779	296 912
niefinansowe aktywa trwałe	6 202	93	6 295
inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	393	-	393
aktywa z tytułu odroczonego podatku oraz należność z tytułu bieżącego podatku dochodowego	1 764	5	1 769
Zobowiązania	259 048	1 608	260 656

NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT

9. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK

Zasady rachunkowości

Przychody i koszty z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z kredytami i pożyczkami

Informacje finansowe

Przychody z tytułu odsetek

Koszty z tytułu odsetek

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Przychody i koszty z tytułu odsetek obejmują odsetki, w tym premię i dyskonto z tytułu instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz instrumentów wycenianych do wartości godziwej. W przychodach odsetkowych ujmowane są przychody odsetkowe od pochodnych instrumentów zabezpieczających. W przychodach i kosztach odsetkowych ujmowane są również rozliczane w czasie z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej opłaty i prowizje otrzymane i zapłacone, wchodzące w skład wyceny instrumentu finansowego.

Przychody i koszty z tytułu odsetek ujmowane są na zasadzie memoriałowej i z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, która dyskontuje oszacowane przyszłe przepływy pieniężne w ciągu całego oczekiwanego okresu życia składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego do wartości bilansowej brutto składnika aktywów lub do zamortyzowanego kosztu zobowiązania finansowego, za wyjątkiem:

- aktywów finansowych zakupionych lub udzielonych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (tzw. aktywa POCI). Przychody odsetkowe od tych aktywów oblicza się od wartości bilansowej netto przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej, skorygowanej o ryzyko kredytowe rozpoznane dla całego cyklu życia aktywa,
- składników aktywów finansowych niebędących zakupionymi lub udzielonymi składnikami aktywów finansowych z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe, które następnie stały się składnikami aktywów finansowych dotkniętymi utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe. Przychody odsetkowe od tych aktywów oblicza się od wartości bilansowej netto przy zastosowaniu pierwotnej efektywnej stopy procentowej z momentu rozpoznania przesłanki utraty wartości tego aktywa.

Wylczenie efektywnej stopy obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej.

W przychodach odsetkowych ujęty został również efekt rozliczenia wyceny do wartości godziwej aktywów finansowych przejętych w ramach połączeń jednostek zależnych.

PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU SPRZEDAŻY PRODUKTÓW UBEZPIECZENIOWYCH POWIĄZANYCH Z KREDYTAMI I POŻYCZKAMI

Z uwagi na fakt, iż Grupa Kapitałowa oferuje produkty ubezpieczeniowe wraz z kredytami i pożyczkami oraz produktami leasingowymi i brak jest możliwości zakupu w Grupie Kapitałowej identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego bez zakupu kredytu, pożyczki czy produktu leasingowego, opłaty uzyskiwane przez Grupę Kapitałową z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych traktowane są jako integralna część wynagrodzenia z tytułu oferowanych instrumentów finansowych.

Otrzymane oraz należne Grupie Kapitałowej wynagrodzenie z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych dla produktów bezpośrednio powiązanych z instrumentami finansowymi jest rozliczane metodą efektywnej stopy procentowej i ujmowane w przychodzie odsetkowym oraz, w części odpowiadającej za wykonanie usługi pośrednictwa, jeżeli ubezpieczycielem jest spółka z Grupy Kapitałowej, jest rozliczane liniowo w okresie trwania produktu ubezpieczeniowego i ujmowane w przychodzie prowizyjnym.

Podział wynagrodzenia na część prowizyjną oraz odsetkową dokonywany jest w proporcji wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości zgodnie z modelem względnej wartości godziwej uwzględniającym szereg parametrów, w tym m.in. średnią efektywną stopę procentową instrumentu finansowego, średni kontraktowy i ekonomiczny (rzeczywisty) okres kredytowania lub leasingu, średnią wysokość składki ubezpieczeniowej, okres polisy ubezpieczeniowej, prowizję niezależnego agenta ubezpieczeniowego.

Wycena wartości godziwej instrumentu finansowego opiera się na podejściu dochodowym, opartym na przeliczeniu przyszłych przepływów pieniężnych na ich wartość bieżącą przy zastosowaniu stopy dyskonta, składającej się ze stopy wolnej od ryzyka ustalonej w odniesieniu do średniej z ostatniego roku kalendarzowego stopy rentowności obligacji skarbowych o 5-letnich i 10-letnich okresach zapadalności, premii z tytułu ryzyka ustalonej w odniesieniu do rocznych kosztów ryzyka kredytowego oraz pozostałej ponad premię za ryzyko kredytowe, odzwierciedlającej wszystkie inne czynniki, które uczestnicy rynku uwzględniliby w danych okolicznościach w wycenie do wartości godziwej.

Natomiast wycena wartości godziwej usługi pośrednictwa ubezpieczeniowego opiera się na podejściu rynkowym polegającym na wykorzystaniu cen i innych informacji generowanych przez identyczne lub porównywalne transakcje rynkowe.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych są rozliczane w analogiczny sposób do rozliczania przychodów, tj. jako element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego lub jednorazowo.

Grupa Kapitałowa dokonuje okresowego oszacowania kwoty wynagrodzenia, które będzie w przyszłości podlegało zwrotowi w związku z wcześniejszym zakończeniem umowy ubezpieczeniowej na podstawie danych historycznych dotyczących pobranych składek i dokonanych zwrotów. Rezerwa na przyszłe zwroty alokowana jest do instrumentu finansowego oraz do usługi ubezpieczeniowej zgodnie z modelem względnej wartości godziwej.

Grupa Kapitałowa dokonuje weryfikacji prawidłowości przyjętych parametrów wykorzystywanych w modelu względnej wartości godziwej oraz wysokości współczynnika rezerwy na zwroty, każdorazowo po powzięciu informacji o istotnych zmianach w tym zakresie, nie rzadziej niż raz w roku.

INFORMACJE FINANSOWE

	2018				2017
	Przychody z tytułu odsetek od instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	Przychody z tytułu odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Przychody o charakterze zbliżonym do odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Razem	
PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK OD:					
kredytów i innych należności udzielonych bankom	92	-	-	92	136
pochodnych instrumentów zabezpieczających dłużnych papierów wartościowych ¹	-	-	355	355	322
kredytów i pożyczek udzielonych klientom ¹	202	1 135	74	1 411	1 278
	9 692	-	44	9 736	9 183
Razem	9 986	1 135	473	11 594	10 919
w tym: przychody z tytułu odsetek od instrumentów finansowych z utratą wartości	294	13	-	307	270

¹ w pozycji „dłużne papiery wartościowe” oraz „kredyty i pożyczki udzielone klientom” ujmowany jest wynik na modyfikacji nieistotnej w kwocie (17) milionów PLN.

	2018				2017
	Koszty z tytułu odsetek od instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	Koszty z tytułu odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Koszty o charakterze zbliżonym do odsetek od instrumentów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	Razem	
KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK OD:					
zobowiązań wobec banków (z wyłączeniem kredytów i pożyczek otrzymanych)	(36)	-	-	(36)	(22)
kredytów i pożyczek otrzymanych	(27)	-	-	(27)	(138)
zobowiązań wobec klientów (z wyłączeniem kredytów i pożyczek otrzymanych)	(1 532)	-	-	(1 532)	(1 599)
dłużnych papierów wartościowych	(5)	(53)	(18)	(76)	(90)
emisji papierów wartościowych	(486)	-	-	(486)	(398)
zobowiązań podporządkowanych	(84)	-	-	(84)	(66)
Razem	(2 170)	(53)	(18)	(2 241)	(2 313)

PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK WEDŁUG SEGMENTÓW OD:	2018			
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe i pozostały	Razem
kredytów i innych należności udzielonych bankom	-	92	-	92
pochodnych instrumentów zabezpieczających	-	-	355	355
dłużnych papierów wartościowych	15	1 380	16	1 411
kredytów i pożyczek udzielonych klientom	7 821	1 915	-	9 736
	-	-	-	-
Razem	7 836	3 387	371	11 594

10. PRZYCHODY I KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Przychody z tytułu prowizji i opłat niepodlegających rozliczeniu metodą efektywnej stopy procentowej ujmuje się w taki sposób, aby odzwierciedlić przekazanie przyrzeczonych dóbr lub usług na rzecz klienta w kwocie, która odzwierciedla wynagrodzenie, do którego – zgodnie z oczekiwaniem Grupy – będzie uprawniona w zamian za te dobra lub usługi, zgodnie z pięciostopniowym modelem ujmowania przychodów, o którym mowa w nocie 5 MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”.

Do przychodów zaliczane są jednorazowo opłaty pobierane przez Grupę Kapitałową za wykonanie czynności niezwiązane bezpośrednio z powstaniem składnika aktywów finansowych, a także rozliczane liniowo opłaty za świadczenie usług przez Grupę Kapitałową. Do przychodów prowizyjnych zalicza się także opłaty i prowizje rozliczane w czasie metodą liniową, otrzymane od udzielonych kredytów i pożyczek o nieustalonych harmonogramach przyszłych przepływów pieniężnych, dla których nie można ustalić efektywnej stopy procentowej. Dla każdego zobowiązania do wykonania świadczenia Grupa ustala w momencie zawarcia umowy, czy będzie spełniać zobowiązanie do wykonania świadczenia w miarę upływu czasu czy też spełni je w określonym momencie.

Zasady rachunkowości dotyczące ujęcia przychodów prowizyjnych z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z kredytami i pożyczkami opisane zostały w nocie 9 Przychody i koszty z tytułu odsetek.

INFORMACJE FINANSOWE

WYNIK Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	2018	2017
Kredyty i ubezpieczenia	761	710
Fundusze inwestycyjne, emerytalne i działalność maklerska	794	803
Karty	530	502
Rachunki bankowe i pozostałe	928	954
Razem	3 013	2 969

PRZYCHODY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	2018	2017
Kredyty i ubezpieczenia	761	710
udzielanie kredytów i pożyczek	636	616
oferowanie produktów ubezpieczeniowych	125	94
Fundusze inwestycyjne, emerytalne i działalność maklerska	833	839
obsługa funduszy inwestycyjnych oraz OFE (w tym opłaty za zarządzanie)	640	590
obsługa i sprzedaż produktów inwestycyjno-ubezpieczeniowych	51	73
prowadzenie działalności maklerskiej	142	176
Karty	1 243	1 126
Rachunki bankowe i pozostałe	1 205	1 243
obsługa rachunków bankowych	836	858
operacje kasowe	90	98
obsługa masowych operacji zagranicznych	104	101
sprzedaż i dystrybucja znaków opłaty sądowej	1	5
zlecenia klientowskie	46	44
usługi powiernicze	6	6
inne	122	131
Razem	4 042	3 918

KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT	2018	2017
Fundusze inwestycyjne, emerytalne i działalność maklerska	(39)	(36)
Karty	(713)	(624)
Rachunki bankowe i pozostałe	(277)	(289)
prowinzje poniesione na rzecz podmiotów zewnętrznych za sprzedaż produktów	(55)	(61)
kontrola inwestycji budowlanych i wycena nieruchomości	(44)	(41)
usługi rozliczeniowe	(31)	(29)
prowinzje za usługi operacyjne banków	(15)	(19)
wysyłka SMS	(27)	(21)
inne ¹	(105)	(118)
Razem	(1 029)	(949)

¹ m. in. z tytułu obsługi kredytów, obsługi masowych operacji zagranicznych, centralnego rozliczania transakcji instrumentami pochodnymi, emisji euroobligacji oraz usług akwizycyjnych

PRZYCHODY Z TYTUŁU PROWIZJI I OPŁAT WEDŁUG SEGMENTÓW	2018			
	Segment detaliczny	Segment korporacyjny i inwestycyjny	Centrum transferowe i pozostały	Razem
Kredyty i ubezpieczenia	593	168	-	761
udzielanie kredytów i pożyczek	478	158	-	636
oferowanie produktów ubezpieczeniowych	115	10	-	125
Fundusze inwestycyjne, emerytalne i działalność maklerska	719	114	-	833
obsługa funduszy inwestycyjnych oraz OFE (w tym opłaty za zarządzanie)	631	9	-	640
obsługa i sprzedaż produktów inwestycyjno-ubezpieczeniowych	51	-	-	51
prowadzenie działalności maklerskiej	37	105	-	142
Karty	1 201	42	-	1 243
Rachunki bankowe i pozostałe	961	244	-	1 205
obsługa rachunków bankowych	752	84	-	836
operacje kasowe	61	29	-	90
obsługa masowych operacji zagranicznych	61	43	-	104
sprzedaż i dystrybucja znaków opłaty sądowej	-	1	-	1
zlecenia klientowskie	27	19	-	46
usługi powiernicze	-	6	-	6
inne	60	62	-	122
Razem	3 474	568	-	4 042

11. PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w dniu ustalenia praw udziałowców/akcjonariuszy do ich otrzymania, jeżeli Grupa Kapitałowa jest uprawniona do otrzymania dywidendy, istnieje prawdopodobieństwo, że Grupa uzyska korzyści ekonomiczne związane z dywidendą oraz wysokość dywidendy można wycenić w wiarygodny sposób.

INFORMACJE FINANSOWE

PRZYCHODY Z TYTUŁU DYWIDEND	2018	2017
Z tytułu:		
Aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	1	1
Instrumentów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	11	
Inwestycyjnych papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży		11
Razem	12	12

12. WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ KLASYFIKACJA

Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat zawiera zyski i straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zaliczonych do aktywów/zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej. W pozycji ujmowana jest również część nieefektywna zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych dla strategii zabezpieczających, w których instrumentem zabezpieczającym są kontrakty IRS, a także zyski i straty na instrumencie zabezpieczającym oraz na pozycji zabezpieczanej związane z zabezpieczanym ryzykiem (zabezpieczenie wartości godziwej).

INFORMACJE FINANSOWE

WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	2018
Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	(36)
Instrumenty finansowe nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	67
Pochodne instrumenty zabezpieczające (w tym nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych)	(3)
Razem	28

WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	2017
Instrumenty dłużne	3
Instrumenty kapitałowe	2
Instrumenty pochodne (w tym nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych)	4
Pozostałe	(1)
Razem	8

13. WYNIK Z POZYCJI WYMIANY

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ KLASYFIKACJA

Wynik z pozycji wymiany obejmuje dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane, jak i niezrealizowane, wynikające z wyceny aktywów i zobowiązań walutowych oraz z wyceny do wartości godziwej walutowych instrumentów pochodnych (FX forward, FX swap, CIRS oraz opcje walutowe). W pozycji tej ujmowana jest również część nieefektywna zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych dla strategii zabezpieczających, w których instrumentem zabezpieczającym są kontrakty CIRS.

Odписy na oczekiwane straty kredytowe dla kredytów, pożyczek i innych należności wyrażonych w walutach obcych, które są tworzone w złotych, podlegają aktualizacji wraz ze zmianą wartości wyceny aktywów walutowych, na które są tworzone. Efekt tej aktualizacji ujmowany jest w wyniku z pozycji wymiany.

WYNIK Z POZYCJI WYMIANY	2018	2017
Wynik z pozycji wymiany, w tym:		
nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych rozpoznana w wyniku z pozycji wymiany	12	14
Razem	489	452

14. ZYSKI LUB STRATY Z TYTUŁU ZAPRZESTANIA UJMOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH NIEWYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

ZYSKI LUB STRATY Z TYTUŁU ZAPRZESTANIA UJMOWANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH NIEWYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	2018	2017
Wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		131
Wycenianych według zamortyzowanego kosztu		4
kredyty i pożyczki udzielone klientom		4
Razem		135

15. WYNIK Z TYTUŁU ODPISÓW NA STRATY KREDYTOWE

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zasady rachunkowości dotyczące rozpoznania wyniku z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu odpisów na oczekiwane straty kredytowe i rezerw na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje zostały opisane dla poszczególnych pozycji odpowiednio w poszczególnych notach. Na wynik z tytułu odpisów składają się utworzenia oraz rozwiązania odpisów aktualizujących na oczekiwane straty kredytowe i rezerw.

INFORMACJE FINANSOWE

WYNIK Z TYTUŁU ODPISÓW NA STRATY KREDYTOWE	2018	2017
Kapitałowe papiery wartościowe		(11)
dostępne do sprzedaży		(11)
Dłużne papiery wartościowe	(10)	(13)
dostępne do sprzedaży		(13)
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	-	
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	(10)	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(1 292)	(1 504)
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	(1 292)	(1 511)
mieszkaniowe	(165)	(166)
gospodarcze	(512)	(772)
konsumpcyjne	(562)	(499)
należności z tytułu leasingu finansowego	(53)	(74)
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)		5
dłużne papiery wartościowe (komunalne)		2
Inne aktywa finansowe	(1)	3
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	(70)	(20)
Razem	(1 373)	(1 545)

SKUMULOWANE ODPISY NA STRATY KREDYTOWE ORAZ ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI (STAN)	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
Należności od banków	1	-	-
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1	-	-
Kapitałowe papiery wartościowe	-		77
dostępne do sprzedaży			77
Dłużne papiery wartościowe	36	29	249
dostępne do sprzedaży			249
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	10	15	
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	26	14	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	8 204	10 653	7 823
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	8 204	10 653	7 823
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	227	157	86
Inne aktywa finansowe	97	100	100
Razem	8 565	10 939	8 335

16. WYNIK Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH

WYNIK Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH	2018	2017
Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży		(3)
Rzeczowe aktywa trwale		(7)
Wartości niematerialne		(22)
Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia		(32)
Inne aktywa niefinansowe, w tym zapasy		(14)
Razem		(78)

SKUMULOWANE ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW NIEFINANSOWYCH	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	-		19
Rzeczowe aktywa trwale	50	46	46
Wartości niematerialne	221	199	199
Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	178	146	146
Inne aktywa niefinansowe, w tym zapasy	175	218	218
Razem	624	628	628

17. POZOSTAŁE PRZYCHODY I KOSZTY OPERACYJNE

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zalicza się przychody i koszty niezwiązane bezpośrednio z działalnością bankową. Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie zyski ze sprzedaży inwestycji mieszkaniowych, sprzedaży/likwidacji składników środków trwałych, wartości niematerialnych i aktywów przejętych za długi, sprzedaży udziałów jednostki zależnej, otrzymanych odszkodowań, kar, grzywien, przychodów z tytułu dzierżawy/najmu nieruchomości. Natomiast na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie straty ze sprzedaży/likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych i aktywów przejętych za długi oraz koszty przekazanych darowizn.

Do pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych zalicza się również w spółkach Grupy Kapitałowej odpowiednio przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, jak również koszty ich wytworzenia.

Przychody ze świadczenia usług budowlanych (działalność deweloperska) rozpoznawane są z zastosowaniem metody zakończonego kontraktu, polegającej na ujmowaniu w trakcie trwania budowy wszystkich kosztów dotyczących inwestycji mieszkaniowych jako produkcji w toku, natomiast wpłat wnoszonych na poczet nabycia lokali jako przychodów przyszłych okresów.

INFORMACJE FINANSOWE

POZOSTAŁE PRZYCHODY OPERACYJNE	2018	2017
Przychody netto ze sprzedaży produktów i usług	392	472
Zysk związany z utratą kontroli nad jednostką zależną	25	-
Zyski ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	57	95
Otrzymane odszkodowania, kary i grzywny	19	22
Przychody uboczne	19	27
Odzyskane należności przedawnione, umorzone, nieściągalne	7	3
Przychody z BFG z tytułu gwarancji	8	-
Rozwiązanie rezerwy na przyszłe płatności	16	2
Rozwiązanie rezerwy na sprawy sporne	4	21
Inne ¹	83	91
Razem	630	733

¹ W pozycji „Inne” w 2018 roku została ujęta kwota 21 milionów PLN dotycząca zwrotu kary nałożonej przez UOKIK.

POZOSTAŁE KOSZTY OPERACYJNE	2018	2017
Koszty sprzedanych produktów i usług	(32)	(118)
Straty na sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych	(25)	(21)
Koszty przekazanych darowizn	(53)	(23)
Koszty uboczne	(17)	(17)
Utworzenie rezerwy na potencjalny zwrot klientom prowizji i opłat ¹	(62)	-
Utworzenie rezerwy na przyszłe płatności	(6)	(4)
Utworzenie rezerwy na sprawy sporne ²	(43)	(22)
Inne	(75)	(61)
Razem	(313)	(266)

¹ Szczegółowy opis utworzonej rezerwy zamieszczony został w nocie 48 „Sprawy sporne”.

² W pozycji „Utworzenie rezerwy na sprawy sporne” w 2018 roku została ujęta kwota 21 milionów PLN dotycząca kary nałożonej przez UOKIK.

18. OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE

Zasady rachunkowości oraz klasyfikacja
Informacje finansowe:
Ogólne koszty administracyjne
Świadczenia pracownicze
Leasing operacyjny - leasingobiorca

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ KLASYFIKACJA

<p>ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE</p>	<p>Świadczenia pracownicze obejmują obok kosztów wynagrodzeń i ubezpieczeń społecznych (w tym z tytułu składek na świadczenia emerytalno - rentowe, które szczegółowo opisano w nocie „Rezerwy”) także koszty z tytułu pracowniczego programu emerytalnego stanowiącego program określonych składek oraz programu zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, którego część ujmowana jest jako zobowiązanie z tytułu płatności na bazie akcji rozliczonych w środkach pieniężnych zgodnie z MSSF 2 Płatności w formie akcji (szczegółowo program zmiennych wynagrodzeń został opisany w nocie „Świadczenia dla kluczowego personelu kierowniczego PKO Banku Polskiego SA”).</p> <p>W Banku od 2013 roku działa Pracowniczy Program Emerytalny (PPE). W ramach PPE (dla pracowników, którzy przystąpili do Programu) Grupa Kapitałowa do 9 grudnia 2018 naliczała składkę podstawową o wartości 3% składników wynagrodzenia, od których naliczane są składki na ubezpieczenia społeczne. Od 10 grudnia 2018 roku nastąpił wzrost składki podstawowej do wartości 3,5%. Pracownicy mają prawo do zadeklarowania składek dodatkowych, które są odprowadzane do PPE za pośrednictwem pracodawcy i potrącone z wynagrodzenia pracownika. PPE zarządza PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.</p> <p>Grupa Kapitałowa tworzy również w ciężar kosztów wynagrodzeń rezerwę na przyszłe zobowiązania z tytułu odszkodowań i odpraw pieniężnych wypłacanych pracownikom, z którymi zostaje rozwiązany stosunek pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, a także rozliczenia okresowe z tytułu kosztów przypadających na bieżący okres, które poniesione zostaną w przyszłym okresie, w tym z tytułu premii oraz z tytułu niewykorzystanych urlopów wypoczynkowych po uwzględnieniu wszystkich pozostających do wykorzystania zaległych dni urlopów.</p>
<p>KOSZTY RZECZOWE</p>	<p>Koszty utrzymania i wynajmu majątku trwałego, koszty obsługi informatycznej i telekomunikacyjnej, koszty działalności administracyjnej, koszty promocji i reklamy, ochrony mienia oraz koszty szkoleń.</p> <p>Opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego oraz późniejsze raty leasingowe ujmowane są jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową w okresie trwania leasingu.</p>
<p>AMORTYZACJA</p>	<p>Zasady amortyzacji szczegółowo opisano w nocie „Wartości niematerialne i rzeczowe aktywa trwałe”</p>
<p>SKŁADKA I WPLĄTY NA BANKOWY FUNDUSZ GWARANCYJNY</p>	<p>Zgodnie z interpretacją KIMSF 21 Opłaty publiczne, opłaty ponoszone przez Grupę Kapitałową na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie zajścia zdarzenia obligującego.</p> <p>Grupa Kapitałowa wnosi składki na fundusz gwarancyjny banków (kwartalnie) i fundusz przymusowej restrukturyzacji banków (raz do roku). Składki na fundusz gwarancyjny i przymusowej restrukturyzacji nie stanowią kosztów uzyskania przychodów.</p>
<p>PODATKI I OPŁATY</p>	<p>Podatek od nieruchomości, wpłaty dokonywane na rzecz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, opłaty komunalne i administracyjne.</p>

INFORMACJE FINANSOWE

OGÓLNE KOSZTY ADMINISTRACYJNE	2018	2017
Świadczenia pracownicze	(3 023)	(2 974)
Koszty rzeczowe, w tym:	(1 478)	(1 391)
informatyczne	(294)	(282)
Amortyzacja	(821)	(844)
rzeczowe aktywa trwałe, w tym:	(370)	(365)
informatyczne	(118)	(114)
nieruchomości inwestycyjne	(2)	(3)
wartości niematerialne, w tym:	(451)	(476)
informatyczne	(409)	(449)
Składka i wpłaty na Bankowy Fundusz Gwarancyjny (BFG)	(427)	(401)
na fundusz przymusowej restrukturyzacji	(167)	(209)
na fundusz gwarancyjny banków	(260)	(192)
Opłaty na rzecz KNF	(28)	(20)
Podatki i opłaty	(128)	(154)
Razem	(5 905)	(5 784)

ŚWIADCZENIA PRACOWNICZE	2018	2017
Wynagrodzenia, w tym:	(2 537)	(2 497)
koszty składek pracowniczego programu emerytalnego	(44)	(47)
Ubezpieczenia, w tym:	(404)	(399)
składki na świadczenia emerytalne i rentowe	(343)	(270)
Inne świadczenia na rzecz pracowników	(82)	(78)
Razem	(3 023)	(2 974)

LEASING OPERACYJNY – LEASINGOBIORCA

Koszty leasingu operacyjnego dla leasingobiorcy ujmowane są w ogólnych kosztach administracyjnych w pozycji koszty rzeczowe. Definicję leasingu operacyjnego spełniają m.in. umowy najmu i dzierżawy zawierane przez Grupę Kapitałową w ramach normalnej działalności operacyjnej. Wszystkie umowy zawierane są na warunkach rynkowych.

Opłaty leasingowe i subleasingowe ujęte jako koszt danego okresu w 2018 roku wyniosły 209 milionów PLN (w 2017 roku wyniosły 277 milionów PLN).

ŁĄCZNA KWOTA PRZYSZŁYCH OPŁAT LEASINGOWYCH Z TYTUŁU NIEDWOŁALNEGO LEASINGU OPERACYJNEGO - LEASINGOBIORCA	31.12.2018	31.12.2017
do 1 roku	192	228
od 1 roku do 5 lat	395	424
powyżej 5 lat	50	98
Razem	637	750

19. PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH

1 lutego 2016 roku weszła w życie ustawa z 15 stycznia 2016 roku o podatku od niektórych instytucji finansowych, która objęła m.in. banki oraz zakłady ubezpieczeń. Podstawę opodatkowania stanowi nadwyżka sumy aktywów Banku ponad 4 miliardy PLN, wynikająca z zestawienia obrotów i sald na koniec każdego miesiąca. W przypadku zakładów ubezpieczeń w ramach jednej grupy kapitałowej, podstawę opodatkowania ustala się dla tych zakładów łącznie jako nadwyżkę sumy aktywów ponad 2 miliardy PLN. Banki są uprawnione do pomniejszenia podstawy

opodatkowania m.in. o wartość funduszy własnych, a także o wartość skarbowych papierów wartościowych. Dodatkowo banki obniżają podstawę opodatkowania o wartość aktywów nabytych od NBP, stanowiących zabezpieczenie kredytu refinansowego udzielonego przez NBP. Zakłady ubezpieczeń natomiast, są uprawnione do obniżenia podstawy opodatkowania o wartość aktywów zgromadzonych w ramach umów o prowadzenie Pracowniczego Programu Kapitałowego, o których mowa w ustawie z dnia 4 października 2018 roku o pracowniczych planach kapitałowych.

Stawka podatku dla wszystkich podatników wynosi 0,0366% miesięcznie, a podatek jest płacony miesięcznie do 25 dnia miesiąca następującego po miesiącu, którego dotyczy. Zapłacony podatek nie stanowi kosztu uzyskania przychodu w podatku dochodowym od osób prawnych.

PODATEK OD NIEKTÓRYCH INSTYTUCJI FINANSOWYCH	2018	2017
Podatek od niektórych instytucji finansowych, z tego:		
PKO Bank Polski SA	(883)	(894)
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	(4)	(5)
PKO Bank Hipoteczny SA	(61)	(32)
PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	(2)	(1)
Razem	(950)	(932)

20. PODATEK DOCHODOWY

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
Obciążenie podatkowe
Uzgodnienie efektywnej stopy podatkowej
Aktywa z tytułu podatku odroczonego netto

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Podatek dochodowy ujmowany jest jako podatek bieżący oraz podatek odroczony. Podatek dochodowy bieżący ujmowany jest w rachunku zysków i strat. Podatek dochodowy odroczony w zależności od źródła pochodzenia różnic przejściowych ujmowany jest w rachunku zysków i strat lub w innych dochodach całkowitych.

Na podstawie umowy z 5 listopada 2018 roku PKO Bank Polski SA łącznie z dwoma spółkami zależnymi: PKO Bankiem Hipotecznym SA oraz PKO Leasing SA utworzył Podatkową Grupę Kapitałową Powszechnej Kasy Oszczędności Banku Polskiego Spółki Akcyjnej („PGK PKO Banku Polskiego SA”). Umowa ta została zarejestrowana przez Naczelnika Drugiego Mazowieckiego Urzędu Skarbowego w Warszawie.

Podatkowa grupa kapitałowa jest instytucją prawa podatkowego przewidzianą przepisami ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Jej utworzenie oznacza konsolidację dochodów spółek wchodzących w jej skład dla celów opodatkowania podatkiem dochodowym oraz umożliwia skorzystanie z innych zapewniających w szczególności ułatwienia operacyjne, przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, które dedykowane są podatkowym grupom kapitałowym.

PKO Bank Polski SA jest w PGK PKO Banku Polskiego SA spółką dominującą. PGK PKO Banku Polskiego SA została powołana na okres 3 lat podatkowych. Pierwszy rok podatkowy rozpoczął się 1 stycznia 2019 roku.

PODATEK BIEŻĄCY

Podatek dochodowy bieżący obliczany jest na podstawie zysku księgowego brutto skorygowanego o przychody, które zgodnie z przepisami podatkowymi nie są zaliczane do przychodów podatkowych, przychody podatkowe niebędące przychodami księgowymi, koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów i koszty podatkowe niebędące kosztami księgowymi, zgodnie z właściwymi przepisami prawa podatkowego. Pozycje te obejmują głównie przychody i koszty z tytułu odsetek naliczonych do otrzymania i zapłacenia, odpisy z tytułu utraty wartości należności oraz rezerwy na zobowiązania pozabilansowe.

Spółki Grupy Kapitałowej są podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych. Wartość ustalonego bieżącego zobowiązania Spółek przekazywana jest na rzecz właściwych dla nich miejscowo urzędów administracji podatkowej.

Ostateczne uregulowanie zobowiązania poszczególnych Spółek Grupy Kapitałowej z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych za 2018 rok nastąpi z zachowaniem terminów przewidzianych przepisami właściwego dla nich prawa podatkowego.

W myśl zasad dotyczących przedawnienia zobowiązań podatkowych, kontrola prawidłowości rozliczeń z tytułu podatków może być przeprowadzona w okresie 5 lat licząc od końca roku, w którym upłynął termin złożenia odpowiedniej deklaracji podatkowej.

Systemy podatkowe krajów, w których Bank i podmioty Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA mają siedzibę lub oddziały, podlegają częstym zmianom legislacyjnym, m.in. w związku z działaniami służącymi uszczelnieniu systemu podatkowego na poziomie zarówno krajowym, jak i międzynarodowym. Ponadto, rozumienie niektórych przepisów prawa podatkowego, z uwagi na ich niejednoznaczny charakter, może skutkować w praktyce indywidualnymi, niejednolitymi interpretacjami organów podatkowych, różniącymi się od interpretacji dokonywanej przez podatników, a spory w tym zakresie mogą być rozstrzygane wyłącznie w drodze orzecznictwa krajowych lub europejskich sądów. W związku z powyższym nie można wykluczyć, iż organy podatkowe zastosują interpretację przepisów prawa podatkowego odmienną od zaimplementowanej w praktyce przez Bank lub podmioty Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA mogącą wywierać znaczący, niekorzystny wpływ na ich działalność i sytuację finansową, pomimo systematycznie podejmowanych przez nie różnorodnych, dopuszczalnych prawem działań na rzecz zminimalizowania tego ryzyka.

PODATEK DOCHODOWY ODROZCZONY

Podatek dochodowy odroczony ujmowany jest w wysokości różnicy pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego. Grupa tworzy rezerwy oraz aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Zmiana stanu rezerw oraz aktywów z tytułu podatku dochodowego odroczonego zaliczana jest do obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego z wyjątkiem skutków wyceny aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite oraz wyceny instrumentów zabezpieczających odnoszonych na inne dochody całkowite, w przypadku których zmiany stanu rezerw oraz aktywów z tytułu podatku dochodowego odroczonego są ujmowane w innych dochodach całkowitych. Przy ustalaniu odroczonego podatku dochodowego uwzględnia się wartość aktywów i rezerw na odroczony podatek na początek i koniec okresu sprawozdawczego.

Wartość bilansowa składników aktywów z tytułu odroczonego podatku jest weryfikowana każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego i ulega stosownemu obniżeniu, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczony wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa wykorzystana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na koniec okresu sprawozdawczego lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na koniec okresu sprawozdawczego.

Grupa Kapitałowa dla spółek działających na terytorium Polski stosuje dla odroczonego podatku dochodowego stawkę podatkową w wysokości 19%, dla spółek działających na terytorium Ukrainy w wysokości 18%, a dla spółek działających na terytorium Szwecji w wysokości 22%.

Grupa Kapitałowa kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

INFORMACJE FINANSOWE

OBCIĄŻENIE PODATKOWE

	2018	2017
Bieżące obciążenie podatkowe	(1 626)	(1 264)
Odroczony podatek dochodowy z tytułu różnic przejściowych	290	124
Obciążenie podatkowe wykazane w rachunku zysków i strat	(1 336)	(1 140)
Obciążenie podatkowe wykazane w innych dochodach całkowitych z tytułu różnic przejściowych	(96)	(141)
Razem	(1 432)	(1 281)

UZGODNIENIE EFEKTYWNEJ STOPY PODATKOWEJ

	2018	2017
Wynik finansowy brutto przed opodatkowaniem	5 078	4 249
Podatek według ustawowej stawki podatkowej obowiązującej w Polsce wynoszącej 19%	(965)	(807)
Efekt innych stawek podatkowych jednostek zagranicznych	-	1
Wpływ trwałych różnic pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym:	(377)	(349)
odpisy aktualizujące wartość inwestycji w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia niestanowiącego kosztów uzyskania przychodów	(8)	(5)
odpisy aktualizujące ekspozycje kredytowe i papiery wartościowe niestanowiące kosztów uzyskania przychodów	(76)	(61)
składka i wpłaty na BFG	(80)	(76)
podatek od instytucji finansowych	(179)	(177)
pozostałe różnice trwałe	(34)	(30)
Wpływ innych różnic pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym, w tym ulga na nowe technologie i darowizny	6	15
Podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	(1 336)	(1 140)
Efektywna stopa podatkowa	26,31%	26,83%

AKTYWA Z TYTUŁU PODATKU ODROZCZONEGO NETTO

REZERWA Z TYTUŁU PODATKU ODROZCZONEGO	31.12.2017	WPŁYW KOREKTY NA BILANS OTWARCIA Z TYTUŁU WDROŻENIA MSSF 9 (niepodzielony wynik finansowy)	WPŁYW KOREKTY NA BILANS OTWARCIA Z TYTUŁU WDROŻENIA MSSF 9 (Inne dochody całkowite)	RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	INNE DOCHODY CAŁKOWITE	31.12.2018
Odsetki naliczone od należności (kredytów) ¹	224	471	-	(451)	-	244
Odsetki skapitalizowane od kredytów mieszkaniowych w sytuacji normalnej	106	-	-	(66)	-	40
Odsetki od papierów wartościowych	62	-	-	18	-	80
Wycena papierów wartościowych	8	29	(19)	18	64	100
Wycena pochodnych instrumentów finansowych	8	-	-	2	13	23
Różnica pomiędzy wartością bilansową i podatkową rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych	333	-	-	(27)	-	306
Przychód do opodatkowania z tytułu rozwiązania odpisu IBNR stanowiącego w przeszłości koszty uzyskania przychodów w związku z wdrożeniem MSSF 9	-	-	-	78	-	78
Koszty zapłacone z góry	120	-	-	45	-	165
Dodatnie różnice kursowe	18	-	-	(18)	-	-
Pozostała wartość dodatnich różnic przejściowych	4	-	-	1	-	5
Rezerwa brutto z tytułu podatku odroczonego	883	500	(19)	(400)	77	1 041
AKTYWO Z TYTUŁU PODATKU ODROZCZONEGO						
Odsetki naliczone od zobowiązań	116	-	-	(17)	-	99
Wycena pochodnych instrumentów finansowych	156	-	-	13	(19)	150
Wycena papierów wartościowych	-	-	-	12	-	12
Rezerwa na świadczenia pracownicze	94	-	-	(10)	-	84
Odpisy na straty kredytowe ¹	735	639	-	(256)	-	1 118
Wycena kredytów do wartości godziwej	-	-	-	17	-	17
Prowizje do rozliczenia w czasie metodą liniową i ESP	705	-	-	95	-	800
Pozostała wartość ujemnych różnic przejściowych	27	-	-	(15)	-	12
Rezerwa na koszty do poniesienia	41	-	-	(5)	-	36
Strata podatkowa z lat ubiegłych	16	-	-	(2)	-	14
Różnice kursowe	1	-	-	(1)	-	-
Różnica pomiędzy wartością bilansową i podatkową rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych, w tym przedmiotów leasingu	723	-	-	59	-	782
Aktywo brutto z tytułu podatku odroczonego	2 614	639	-	(110)	(19)	3 124
Łączny efekt różnic przejściowych	1 731	139	19	290	(96)	2 083
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego (prezentowana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej)	36	-	-	-	-	52
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego (prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej)	1 767	-	-	-	-	2 135

¹ Zmniejszenie w okresie aktywa z tytułu odpisów na straty kredytowe oraz rezerwy z tytułu odsetek naliczonych od należności (kredytów) dotyczy m.in. częściowego spisania odsetek w kwocie 1 983 miliony PLN.

21. ZYSK NA JEDNĄ AKCJĘ

ZYSK NA AKCJĘ	2018	2017
Zysk przypadający na akcjonariuszy zwykłych	3 741	3 104
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie (w mln)	1 250	1 250
Zysk na jedną akcję (w PLN na akcję)	2,99	2,48

Zarówno w 2018 roku, jak i w 2017 roku nie występowały instrumenty rozładniające zysk przypadający na jedną akcję. W związku z powyższym wartość rozwodnionego zysku przypadającego na jedną akcję pokrywa się z wartością podstawowego zysku przypadającego na jedną akcję.

NOTY DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ

22. KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Pozycja „Kasa, środki w Banku Centralnym” obejmuje gotówkę ujmowaną w wartości nominalnej oraz środki na rachunku bieżącym i lokaty w Banku Centralnym wyceniane w kwocie wymaganej zapłaty obejmującej również ewentualne odsetki od tych środków.

INFORMACJE FINANSOWE

KASA, ŚRODKI W BANKU CENTRALNYM	31.12.2018	31.12.2017
Rachunek bieżący w Banku Centralnym	17 391	11 172
Gotówka	5 534	4 673
Lokaty w Banku Centralnym	-	1 965
Razem	22 925	17 810

Grupa Kapitałowa może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego, musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

Na 31 grudnia 2018 roku środki na rachunku rezerwy obowiązkowej były oprocentowane w wysokości 0,5% (na 31 grudnia 2017 roku oprocentowanie to wynosiło 0,9% stopy referencyjnej, czyli 1,35%).

23. NALEŻNOŚCI OD BANKÓW

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Należności od banków stanowią aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej pomniejszone o ewentualne odpisy na oczekiwane straty kredytowe za wyjątkiem środków pieniężnych w drodze, które wycenia się w wartości nominalnej. Jeżeli dla należności nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, należność wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

INFORMACJE FINANSOWE

NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	7 662	5 233	5 233
Lokaty w bankach, w tym	6 437	3 710	3 710
środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania	4	9	9
Rachunki bieżące, w tym	1 174	1 470	1 470
środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania	191	134	134
Udzielone kredyty i pożyczki	48	51	51
Środki pieniężne w drodze	3	2	2
Razem brutto	7 662	5 233	5 233
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe/ Odpisy z tytułu utraty wartości	(1)	-	-
Razem	7 661	5 233	5 233

Informacje w zakresie ekspozycji na ryzyko kredytowe dla należności od banków zostały szerzej opisane dla 2018 roku w nocie 29 „Oczekiwane straty kredytowe” oraz dla roku 2017 w nocie 30 „Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości aktywów finansowych (dane porównawcze zgodnie z MSR 39).”

Całość salda należności od banków na 1 stycznia 2018 roku oraz 31 grudnia 2018 roku była klasyfikowana do Fazy 1. W roku zakończonym 31 grudnia 2018 roku brak było transferów pomiędzy fazami dotyczących należności od banków.

NALEŻNOŚCI OD BANKÓW WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu		
do 1 miesiąca	7 628	5 143
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	4	13
od 3 miesięcy do 1 roku	17	58
od 1 roku do 5 lat	12	19
Razem	7 661	5 233

24. RACHUNKOWOŚĆ ZABEZPIECZEŃ

Strategia zarządzania ryzykiem
Zasady rachunkowości
Rodzaje strategii zabezpieczających stosowanych przez Grupę Kapitałową
Informacje finansowe
Wartość bilansowa instrumentów zabezpieczających
Wartość nominalna instrumentów zabezpieczających w podziale na terminy do realizacji na 31 grudnia 2018 roku
Wartość nominalna instrumentów zabezpieczających w podziale na terminy do realizacji na 31 grudnia 2017 roku
Zmiana innych dochodów całkowitych z tytułu zabezpieczeń przepływów pieniężnych oraz nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych
Zyski lub straty na instrumencie zabezpieczającym oraz na pozycji zabezpieczanej związane z zabezpieczanym ryzykiem
Kalkulacja szacunków

STRATEGIA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Grupa Kapitałowa stosuje rachunkowość zabezpieczeń do zabezpieczania ryzyka stopy procentowej i ryzyka walutowego. Transakcje zabezpieczające zawiera się w celu ograniczenia ryzyka poniesienia strat w wyniku niekorzystnych zmian kursów walut i stóp procentowych. Zabezpieczaniu podlegają przepływy pieniężne związane z zawartymi transakcjami oraz wartość godziwa posiadanych aktywów.

Ryzyko stopy procentowej obejmuje w szczególności:

- 1) ryzyko związane z niedopasowaniem częstotliwości i terminów zmiany oprocentowania (przeszacowania) aktywów i zobowiązań oraz pozycji pozabilansowych (ryzyko niedopasowania terminów przeszacowania),
- 2) ryzyko wynikające ze zmian nachylenia i kształtu krzywej dochodowości (ryzyko krzywej dochodowości),
- 3) ryzyko wynikające z niedoskonałego dopasowania stawek referencyjnych stosowanych w produktach bankowych do zmian stóp rynkowych lub niedoskonałych mechanizmów transmisji zmian stóp rynkowych na oprocentowanie tych produktów (ryzyko bazowe),
- 4) ryzyko wynikające z opcji, w tym opcji wbudowanych dotyczących np. ograniczenia oprocentowania kredytów (ryzyko opcji).

Ryzyko walutowe w Grupie Kapitałowej powstaje w wyniku operacji przeprowadzanych w ramach:

- 1) podstawowej działalności biznesowej,
- 2) działalności handlowej,
- 3) zawieranych przez Grupę Kapitałową umów generujących ryzyko walutowe.

Ryzykiem walutowym powstającym w działalności Grupy Kapitałowej, w spółkach, w których jest to niezbędne, zarządzają wyspecjalizowane jednostki, na podstawie otrzymanych danych na temat otwartych pozycji walutowych w ramach własnej działalności.

W Grupie Kapitałowej funkcjonuje system wartości progowych i limitów przypisanych poszczególnym rodzajom ryzyka stopy procentowej i ryzyka walutowego, których celem jest określenie maksymalnego, dopuszczalnego poziomu ryzyka, zapewniającego niedopuszczenie do przekroczenia strategicznych limitów tolerancji.

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Grupa Kapitałowa podjęła decyzję o dalszym stosowaniu przepisów MSR 39 i nie zastosowała standardu MSSF 9 w zakresie rachunkowości zabezpieczeń.

STOSOWANIE RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ

Rachunkowość zabezpieczeń stosowana jest przez Grupę Kapitałową, gdy spełnione są wszystkie poniższe warunki:

- 1) w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, jak również cel zarządzania ryzykiem przez jednostkę oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia,
- 2) oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne,
- 3) planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia musi być wysoce prawdopodobna oraz musi podlegać ryzyku zmienności przepływów pieniężnych, które w rezultacie mogą wpływać na rachunek zysków i strat,
- 4) efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić,
- 5) zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenie zostało ustanowione.

Na 31 grudnia 2018 roku i na 31 grudnia 2017 roku Grupa Kapitałowa stosowała rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej oraz przepływów pieniężnych.

ZAPRZESTANIE STOSOWANIA RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ:

- **INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY WYGASA, ZOSTAJE SPRZEDANY, ROZWIĄZANY LUB WYKONANY** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- **ZABEZPIECZENIE PRZESTAJE SPEŁNIAĆ KRYTERIA RACHUNKOWOŚCI ZABEZPIECZEŃ** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych aż do momentu zajścia planowanej transakcji,
- **ZAPRZESTANO OCZEKIWAĆ REALIZACJI PLANOWANEJ TRANSAKCJI** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- **UNIEWAŻNIENIE POWIĄZANIA ZABEZPIECZAJĄCEGO** - skumulowane zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym odnoszone bezpośrednio na inne dochody całkowite przez okres, w którym zabezpieczenie było efektywne, ujmuje się dalej w odrębnej pozycji w innych dochodach całkowitych, aż do momentu zajścia planowanej transakcji.

ZABEZPIECZENIE PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

Zmiany wartości godziwej pochodnego instrumentu zabezpieczającego wyznaczonego jako zabezpieczenie przepływów pieniężnych ujmowane są bezpośrednio w innych dochodach całkowitych w części stanowiącej efektywną część zabezpieczenia. Część nieefektywną zabezpieczenia ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” lub „Wynik z pozycji wymiany”.

Kwoty odniesione bezpośrednio na inne dochody całkowite przenoszone są do rachunku zysków i strat w tym samym okresie lub okresach, w których zabezpieczana planowana transakcja wywiera wpływ na rachunek zysków i strat. Odsetki i różnice kursowe wykazywane są w rachunku zysków i strat odpowiednio w pozycjach „Wynik z tytułu odsetek” oraz „Wynik z pozycji wymiany”.

Testy efektywności obejmują wycenę transakcji zabezpieczających, po pomniejszeniu o wartość odsetek naliczonych oraz różnice kursowe od nominału transakcji zabezpieczających (w przypadku transakcji CIRS).

Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Testy wykonywane są z częstotliwością miesięczną.

ZABEZPIECZENIE WARTOŚCI GODZIWEJ

Zmiany wartości godziwej pochodnego instrumentu zabezpieczającego wyznaczonego jako zabezpieczenie wartości godziwej ujmowane są w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej” z wyłączeniem komponentu odsetkowego. Komponent odsetkowy prezentuje się w tej samej linii, co przychody odsetkowe z tytułu pozycji zabezpieczanej, tj. w pozycji „Wynik z tytułu odsetek”. Zmianę korekty wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanej ujmuje się w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej”.

Testy efektywności obejmują wycenę transakcji zabezpieczających, po pomniejszeniu o wartość odsetek naliczonych.

Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Testy wykonywane są z częstotliwością miesięczną.

RODZAJE STRATEGII ZABEZPIEZAJĄCYCH STOSOWANYCH PRZEZ GRUPĘ KAPITAŁOWĄ

Poniższe tabele przedstawiają zmianę wartości godziwej instrumentów zabezpieczających oraz pozycji zabezpieczanych od momentu desygnacji powiązań zabezpieczających do rachunkowości zabezpieczeń.

STRATEGIA 1	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W CHF ORAZ LOKAT NEGOCJOWANYCH W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA WALUTOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKcji CIRS
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty w CHF o zmiennym oprocentowaniu oraz lokat negocjowanych w PLN z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych w CHF i PLN oraz zmian kursu walutowego CHF/PLN z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Grupa płaci kupon oparty o LIBOR 3M CHF, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w CHF oraz PLN
POZYCJA ZABEZPIEZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości (wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia). Grupa desygnując pozycję zabezpieczaną zastosowała rozwiązania MSR39 WS 99C w wersji przyjętej przez Unię Europejską
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ marża na instrumencie zabezpieczającym ▪ różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego ▪ korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku - październik 2026 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIECZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIECZAJĄCYCH	ŚREDNIA MARŻA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIECZAJĄCEGO	
			Aktywa	Zobowiązania			
31.12.2018							
CIRS CHF/PLN	float CHF	1 675	0,1530%	60	428	-	(377)
	float PLN	6 030	0,0000%				
31.12.2017							
CIRS CHF/PLN	float CHF	1 770	0,1528%	186	169	3	43
	float PLN	6 355	0,0000%				

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w CHF	1 675	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	435
Lokaty negocjowane w PLN	6 030	Zobowiązania wobec klientów	
31.12.2017			
Kredyty w CHF	1 770	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	2
Lokaty negocjowane w PLN	6 355	Zobowiązania wobec klientów	

STRATEGIA 2

ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW W PLN O ZMIENNYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCJI IRS

OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w PLN o zmiennym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych z wykorzystaniem transakcji IRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY	transakcje IRS, w których Grupa płaci kupon oparty o zmienną stopę WIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów w PLN indeksowanych do stopy zmiennej WIBOR 3M
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmiana parametrów rynkowych pomiędzy momentem zawarcia transakcji zabezpieczającej a zawiązaniem powiązania zabezpieczającego ▪ różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego ▪ korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku – sierpień 2028 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPEŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
IRS PLN	PLN	11 575	2,4386%	101	-	(1)
31.12.2017						
IRS PLN	PLN	8 411	2,3318%	89	4	2

POZYCJA ZABEZPIECZANA	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANEJ	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANEJ
31.12.2018			
Kredyty w PLN	11 575	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(55)
31.12.2017			
Kredyty w PLN	8 411	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(10)

STRATEGIA 3 ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPEŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW W CHF O ZMIENNYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCJI IRS

OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w CHF o zmiennym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych z wykorzystaniem transakcji IRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje IRS, w których Grupa płaci kupon oparty o zmienną stopę LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów w CHF indeksowanych do stopy zmiennej LIBOR CHF 3M
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmiana parametrów rynkowych pomiędzy momentem zawarcia transakcji zabezpieczającej a zawiązaniem powiązania zabezpieczającego ▪ różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego ▪ korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku – listopad 2021 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPEŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
IRS CHF	CHF	400	-0,4425%	7	-	2
31.12.2017						
IRS CHF	CHF	400	-0,4425%	-	3	(1)

POZYCJA ZABEZPIECZANA	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANEJ	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANEJ
31.12.2018			
Kredyty w CHF	400	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(2)
31.12.2017			
Kredyty w CHF	400	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1

STRATEGIA 4 ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW W EUR O ZMIENNYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCYI IRS

OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez portfel kredytów w EUR o zmiennym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych z wykorzystaniem transakcji IRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY	transakcje IRS, w których Grupa płaci kupon oparty o zmienną stopę EURIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów w EUR indeksowanych do stopy zmiennej EURIBOR 3M
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmiana parametrów rynkowych pomiędzy momentem zawarcia transakcji zabezpieczającej a zawiązaniem powiązania zabezpieczającego ▪ różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego ▪ korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku – luty 2024 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIECZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIECZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIECZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
IRS EUR	EUR	524	0,2087%	2	5	- (3)
31.12.2017						
IRS EUR	EUR	524	0,2087%	1	28	- (15)

POZYCJA ZABEZPIECZANA	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANEJ	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANEJ
31.12.2018			
Kredyty w EUR	524	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	3
31.12.2017			
Kredyty w EUR	524	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	15

STRATEGIA 5	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW W WALUTACH WYMIENIALNYCH O ZMIENNYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH I RYZYKA WALUTOWEGO ORAZ ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ZOBOWIĄZANIA FINANSOWEGO O STAŁYM OPROCENTOWANIU W WALUCIE WYMIENIALNEJ, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA WALUTOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCY CIRS
OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych kredytów w walutach wymiennalnych o zmiennym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych i ryzyka walutowego oraz eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych zobowiązania finansowego o stałym oprocentowaniu w walucie wymiennalnej, wynikającej z ryzyka walutowego z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIECZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Grupa płaci kupon oparty o zmienną stopę LIBOR CHF 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę USD lub EUR od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i zobowiązanie finansowe o stałym oprocentowaniu w USD lub EUR
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku - sierpień 2024 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIECZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIECZAJĄCYCH	ŚREDNIA MARŻA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIECZAJĄCEGO	
			Aktywa	Zobowiązania			
31.12.2018							
CIRS CHF/USD	float CHF	818		148	-	1	88
	fixed USD	875	2,4315%				
CIRS CHF/EUR	float CHF	2 000		240	37	3	284
	fixed EUR	1 802	0,3504%				
31.12.2017							
CIRS CHF/USD	float CHF	818		116	-	(1)	62
	fixed USD	875	2,4315%				
CIRS CHF/EUR	float CHF	2 000		397	-	12	614
	fixed EUR	1 802	0,3504%				

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w CHF	2 818	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	
Zobowiązanie finansowe w USD	875	Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	(312)
Zobowiązanie finansowe w EUR	1 802	Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	
31.12.2017			
Kredyty w CHF	2 818	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	
Zobowiązanie finansowe w USD	875	Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	(652)
Zobowiązanie finansowe w EUR	1 802	Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	

STRATEGIA 6	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUTACH WYMIENIALNYCH INNYCH NIŻ CHF ORAZ LOKAT NEGOCJOWANYCH W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA WALUTOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCY CIRS
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty denominowane w walutach wymiennalnych innych niż CHF o zmiennym oprocentowaniu oraz lokat negocjowanych w PLN, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych, oraz zmian kursu walutowego z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Grupa płaci kupon oparty o EURIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w EUR i portfel krótkoterminowych lokat negocjowanych, łącznie z ich odnawianiem w przyszłości (wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia). Grupa desygnując pozycję zabezpieczaną zastosowała rozwiązania MSR39 WS 99C w wersji przyjętej przez Unię Europejską
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ marża na instrumencie zabezpieczającym ▪ różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego ▪ korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku – marzec 2021 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA MARŻA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
CIRS EUR/PLN	float EUR	125	0,0000%	7	-	-
	float PLN	545	-0,0092%			6
31.12.2017						
CIRS EUR/PLN	float EUR	125	0,0000%	23	-	-
	float PLN	545	-0,0092%			20

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w EUR	125	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(6)
Lokaty negocjowane w PLN	545	Zobowiązania wobec klientów	
31.12.2017			
Kredyty w EUR	125	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(20)
Lokaty negocjowane w PLN	545	Zobowiązania wobec klientów	

STRATEGIA 7	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W WALUCIE WYMIENIALNEJ ORAZ PRODUKTÓW BANKOWYCH REGULARNEGO OSZCZĘDZANIA W PLN, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ RYZYKA WALUTOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKЦИИ CIRS
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych generowanych przez kredyty w CHF o zmiennym oprocentowaniu oraz produktów bankowych regularnego oszczędzania w PLN o zmiennym oprocentowaniu, z tytułu zmian referencyjnych stóp procentowych w CHF i PLN, oraz zmian kursu walutowego CHF/PLN z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Grupa płaci kupon oparty o LIBOR 3M CHF, a otrzymuje kupon oparty o WIBOR 3M od kwoty nominalnej zdefiniowanej odpowiednio w CHF oraz PLN
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w CHF i portfel produktów bankowych regularnego oszczędzania o zmiennym oprocentowaniu w PLN
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> ▪ marża na instrumencie zabezpieczającym ▪ różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego ▪ korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku - lipiec 2023 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA MARŻA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
CIRS CHF/PLN	float CHF	225	-0,2478%	18	-	14
	float PLN	872	0,0000%			
31.12.2017						
CIRS CHF/PLN	float CHF	225	-0,2478%	75	-	69
	float PLN	872	0,0000%			

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w CHF	225	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(15)
Produkty regularnego oszczędzania w PLN	872	Zobowiązania wobec klientów	
31.12.2017			
Kredyty w CHF	225	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(70)
Produkty regularnego oszczędzania w PLN	872	Zobowiązania wobec klientów	

STRATEGIA 8	ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI WARTOŚCI GODZIWEJ KREDYTU W WALUCIE WYMIENIALNEJ O STAŁYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCJI IRS
OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności wartości godziwej kredytu w walucie wymiennej o stałym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych, w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje IRS (Interest Rate Swap) w walucie wymiennej, w których Grupa płaci kupon oparty na stałej stopie (rynkowa stopa IRS) i otrzymuje kupon oparty na zmiennej stopie referencyjnej bez dodatkowej marży
POZYCJA ZABEZPIECZANA	komponent ryzyka stopy procentowej kredytu w walucie wymiennej o stałym oprocentowaniu odpowiadający rynkowej stopie IRS
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> zmiana parametrów rynkowych pomiędzy momentem ustalenia warunków pozycji zabezpieczanej a momentem zawarcia transakcji zabezpieczającej korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		KOREKTA WYCENY DO WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
IRS EUR	EUR	103	-0,3090%	-	1	1
31.12.2017						
IRS EUR	EUR	46	-0,3290%	-	-	-

POZYCJA ZABEZPIECZANA	WARTOŚĆ BILANSOWA POZYCJI ZABEZPIECZANEJ	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANEJ
31.12.2018			
Kredyty w EUR	103	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-
31.12.2017			
Kredyty w EUR	46	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-

STRATEGIA 9 ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH W PLN O ZMIENNYM OPROCENTOWANIU, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA ZMIAN STÓP PROCENTOWYCH ORAZ ZABEZPIECZENIE ZMIENNOŚCI PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ZOBOWIĄZANIA FINANSOWEGO O STAŁYM OPROCENTOWANIU W WALUCIE WYMIENIALNEJ, WYNIKAJĄCEJ Z RYZYKA WALUTOWEGO, Z WYKORZYSTANIEM TRANSAKCYI CIRS

OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych kredytów hipotecznych w PLN o zmiennym oprocentowaniu, wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych oraz eliminacja ryzyka zmienności przepływów pieniężnych zobowiązania finansowego o stałym oprocentowaniu w walucie wymiennej, wynikającej z ryzyka walutowego z wykorzystaniem transakcji CIRS w okresie objętym zabezpieczeniem
ZABEZPIECZANE RYZYKO	ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej
INSTRUMENT ZABEZPIEZAJĄCY	transakcje CIRS, w których Grupa płaci kupon oparty o zmienną stopę WIBOR 3M, a otrzymuje kupon oparty o stałą stopę EUR od kwoty nominalnej, na którą został zawarty
POZYCJA ZABEZPIECZANA	portfel kredytów hipotecznych o zmiennym oprocentowaniu w PLN i zobowiązanie finansowe o stałym oprocentowaniu w EUR
ŹRÓDŁA NIEEFEKTYWNOŚCI ZABEZPIECZENIA	<ul style="list-style-type: none"> marża na instrumencie zabezpieczającym różnice w dyskoncie pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego korekta CVA/DVA instrumentu zabezpieczającego
	Okres, w którym oczekuje się wystąpienia przepływów pieniężnych oraz kiedy należy oczekiwać wywarcia przez nie wpływu na wyniki: styczeń 2019 roku - styczeń 2024 roku

INSTRUMENTY POCHODNE ZABEZPIEZAJĄCE	WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW POCHODNYCH ZABEZPIEZAJĄCYCH	ŚREDNIA STAŁA STOPA PROCENTOWA WAŻONA NOMINAŁEM	WARTOŚĆ BILANSOWA (WARTOŚĆ GODZIWA) INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH		NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ROZPOZNANA W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTU ZABEZPIEZAJĄCEGO
			Aktywa	Zobowiązania		
31.12.2018						
CIRS PLN/EUR	float PLN	2 101		75	-	7
	fixed EUR	499	0,7690%			76
31.12.2017						
CIRS PLN/EUR	float PLN	-		-	-	-
	fixed EUR	-	-			-

POZYCJE ZABEZPIECZANE	WARTOŚĆ NOMINALNA POZYCJI ZABEZPIECZANYCH	POZYCJA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	ZMIANA WARTOŚCI GODZIWEJ POZYCJI ZABEZPIECZANYCH
31.12.2018			
Kredyty w PLN	2 101	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	
Zobowiązanie finansowe w EUR	499	Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	(69)

W 2018 roku Grupa Kapitałowa wprowadziła strategię 9 stanowiącą zabezpieczenie przepływów pieniężnych. W 2017 roku Grupa Kapitałowa wprowadziła strategię 7 stanowiącą zabezpieczenie przepływów pieniężnych, a także strategię 8 stanowiącą zabezpieczenie wartości godziwej. Opis wprowadzonych strategii znajduje się powyżej.

W 2018 roku i w 2017 roku Grupa Kapitałowa nie stosowała strategii zabezpieczających, o których mowa w MSSF 7 23C, tj. w których zarówno instrument zabezpieczający, jak i pozycja zabezpieczana często się zmieniają (tj. kiedy jednostka wykorzystuje dynamiczny proces, w którym zarówno ekspozycja, jak i instrumenty zabezpieczające stosowane do zarządzania tą ekspozycją nie pozostają takie same przez dłuższy okres).

W 2018 roku i w 2017 roku Grupa Kapitałowa nie zidentyfikowała sytuacji, o których mowa w MSSF 7 23F tj. planowanych transakcji, dla których w poprzednich okresach stosowana była rachunkowość zabezpieczeń, ale której realizacji się już nie oczekuje.

W 2018 roku i w 2017 roku Grupa Kapitałowa nie stosowała kredytowych instrumentów pochodnych do zarządzania ryzykiem kredytowym i nie wyznaczyła instrumentu finansowego (lub jego części) jako wycenianego w wartości godziwej przez wynik finansowy, który byłby powiązany z tym instrumentem.

INFORMACJE FINANSOWE

WARTOŚĆ BILANSOWA INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH	31.12.2018		31.12.2017	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych				
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej	658	470	887	204
IRS	110	5	90	35
IRS	110	5	90	35
Zabezpieczenie ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej	548	465	797	169
CIRS	548	465	797	169
Zabezpieczenie wartości godziwej				
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej	-	1	-	-
IRS	-	1	-	-
IRS	-	1	-	-
Razem	658	471	887	204

WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH W PODZIALE NA TERMINY DO REALIZACJI NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2018 ROKU	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych						
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej						
IRS PLN fixed - float	-	300	1 230	9 985	60	11 575
IRS EUR fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	499	25	524
IRS CHF fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	400	-	400
Zabezpieczenie ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej						
CIRS float CHF/float PLN						
float CHF	-	-	650	1 225	25	1 900
float PLN	-	-	2 378	4 436	88	6 902
CIRS fixed USD/float CHF						
fixed USD	-	-	-	875	-	875
float CHF	-	-	-	818	-	818
CIRS float EUR/float PLN						
float EUR	-	-	25	100	-	125
float PLN	-	-	109	436	-	545
CIRS float PLN/float EUR						
float PLN	-	-	-	-	2 101	2 101
fixed EUR	-	-	-	-	499	499
CIRS fixed EUR/float CHF						
fixed EUR	-	-	-	1 302	500	1 802
float CHF	-	-	-	1 424	576	2 000
Zabezpieczenie wartości godziwej						
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej						
IRS EUR fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	91	12	103

WARTOŚĆ NOMINALNA INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH W PODZIALE NA TERMINY DO REALIZACJI NA DZIEŃ 31 GRUDNIA 2017 ROKU	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych						
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej						
IRS PLN fixed - float	700	1 610	3 030	3 071	-	8 411
IRS EUR fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	499	25	524
IRS CHF fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	400	-	400
Zabezpieczenie ryzyka walutowego i ryzyka stopy procentowej						
CIRS float CHF/float PLN						
float CHF	-	-	95	1 750	150	1 995
float PLN	-	-	325	6 329	573	7 227
CIRS fixed USD/float CHF						
fixed USD	-	-	-	875	-	875
float CHF	-	-	-	818	-	818
CIRS float EUR/float PLN						
float EUR	-	-	-	125	-	125
float PLN	-	-	-	545	-	545
CIRS fixed EUR/float CHF						
fixed EUR	-	-	-	802	1 000	1 802
float CHF	-	-	-	889	1 111	2 000
Zabezpieczenie wartości godziwej						
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej						
IRS EUR fixed - float (waluta oryginalna)	-	-	-	46	-	46

ZMIANA INNYCH DOCHODÓW CAŁKOWITYCH Z TYTUŁU ZABEZPIECZEŃ PRZEPEŁYWÓW PIENIĘŻNYCH ORAZ NIEEFEKTYWNA CZĘŚĆ ZABEZPIECZENIA PRZEPEŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	2018	2017
Inne dochody całkowite na początek okresu brutto	(142)	(134)
Zyski/straty odniesione na inne dochody całkowite w okresie	(62)	1 821
Kwota przeniesiona z innych dochodów całkowitych do rachunku zysków i strat, w tym:	232	(1 829)
- przychody odsetkowe	(355)	(322)
- wynik z pozycji wymiany	587	(1 507)
Inne dochody całkowite na koniec okresu brutto	28	(142)
Efekt podatkowy	(6)	26
Inne dochody całkowite na koniec okresu netto	22	(116)
Wpływ w okresie na inne dochody całkowite brutto	170	(8)
Efekt podatkowy	(32)	1
Wpływ w okresie na inne dochody całkowite netto	138	(7)
Nieefektywna część zabezpieczenia przepływów pieniężnych rozpoznana w rachunku zysków i strat, w tym kwota odniesiona na:	11	16
Wynik z pozycji wymiany	12	14
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej	(1)	2
ZYSKI LUB STRATY NA INSTRUMENCIE ZABEZPIECZAJĄCYM ORAZ NA POZYCJI ZABEZPIECZANEJ ZWIĄZANE Z ZABEZPIECZANYM RYZYKIEM	31.12.2018	31.12.2017
Zabezpieczenie ryzyka stopy procentowej	-	(1)
Wycena do wartości godziwej instrumentu pochodnego zabezpieczającego	(1)	-
IRS EUR fixed - float	(1)	-
Korekta do wartości godziwej instrumentu zabezpieczanego z tytułu zabezpieczanego ryzyka	1	(1)
Kredyty EUR fixed	1	(1)

KALKULACJA SZACUNKÓW

SZACUNKOWA ZMIANA WYCENY PRZY PRZESUNIĘCIU RÓWNOLEGŁYM KRZYWYCH DOCHODOWOŚCI:	31.12.2018		31.12.2017	
	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp
IRS	(146)	148	(107)	109
CIRS	(200)	204	(117)	119
Razem	(346)	352	(224)	228

25. POZOSTAŁE INSTRUMENTY POCHODNE

Zasady rachunkowości
Szacunki i oceny
Informacje finansowe
Kalkulacje szacunków

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

W ramach swojej działalności Grupa Kapitałowa wykorzystuje pochodne instrumenty finansowe służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością. Najczęściej wykorzystywanymi instrumentami pochodnymi w działalności Grupy Kapitałowej są: IRS, CIRS, FX Swap, opcje, commodity swap, FRA, Forward i Futures. Pochodne instrumenty finansowe ujmowane są w wartości godziwej począwszy od dnia zawarcia transakcji. Instrument pochodny jest prezentowany w pozycji „Pozostałe instrumenty pochodne” jako aktyw, jeśli jego wartość godziwa jest dodatnia albo zobowiązanie jeżeli jego wartość godziwa jest ujemna.

Grupa Kapitałowa zalicza zmiany wartości godziwej instrumentów pochodnych niezakwalifikowanych do rachunkowości zabezpieczeń oraz wynik z rozliczenia tych instrumentów do wyniku na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat albo do wyniku z pozycji wymiany, w zależności od rodzaju instrumentu.

WBUDOWANE INSTRUMENTY POCHODNE

W zakresie wbudowanych instrumentów pochodnych Grupa Kapitałowa dokonuje oceny, czy dana umowa zawiera wbudowany instrument pochodny na moment przystąpienia do umowy. Ponowna ocena jest dokonywana jedynie wtedy, gdy nastąpią zmiany w umowie istotnie wpływające na wynikające z niej przepływy pieniężne. Instrumenty pochodne podlegające wydzieleniu z umów zasadniczych niestanowiących aktywa finansowego i osobnemu ujęciu w księgach rachunkowych wyceniane są według wartości godziwej. Wycena prezentowana jest w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pozostałe instrumenty pochodne”. Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów pochodnych są ujmowane w rachunku zysków i strat i prezentowane w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat” lub „Wynik z pozycji wymiany”.

SZACUNKI I OCENY

Wartość godziwą nieopcyjnych instrumentów pochodnych wyznacza się stosując modele wyceny bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych możliwych do otrzymania z danego instrumentu finansowego. Stosowane przez Grupę Kapitałową techniki wyceny nieopcyjnych instrumentów pochodnych opierają się na krzywych dochodowości konstruowanych na podstawie dostępnych danych rynkowych (stawki depozytów na rynku międzybankowym, kwotowania transakcji IRS). Opcje wyceniane są przy użyciu modeli wyceny opcji. Zmienne oraz założenia używane do wyceny obejmują, w miarę dostępności, dane pochodzące z możliwych do obserwacji rynków.

Wartość godziwa instrumentów pochodnych uwzględnia własne ryzyko kredytowe DVA (debit value adjustment), jak i ryzyko kredytowe kontrahenta CVA (credit value adjustment). Proces kalkulacji korekt CVA i DVA obejmuje wybór metody wyznaczenia spreadu na ryzyko kredytowe kontrahenta lub Grupy Kapitałowej (np. metoda ceny rynkowej oparta na płynnych notowaniach cen instrumentów dłużnych wyemitowanych przez kontrahenta, metoda spreadu implikowanego z kontraktów Credit Default Swap), oszacowanie prawdopodobieństwa niewypłacalności kontrahenta lub Grupy Kapitałowej oraz stopy odzysku, a także wyliczenie wysokości korekt CVA i DVA.

INFORMACJE FINANSOWE

POZOSTAŁE INSTRUMENTY POCHODNE - RODZAJ KONTRAKTU	31.12.2018		31.12.2017	
	Aktywa	Zobowiązania	Aktywa	Zobowiązania
IRS	1 178	1 832	875	1 385
CIRS	156	153	77	60
FX Swap	115	43	161	380
Opcje	262	268	254	250
Commodity swap	85	83	129	128
FRA	3	2	1	1
Forward	108	274	206	324
Futures	-	-	7	8
Inne	-	-	1	-
Razem	1 907	2 655	1 711	2 536

KALKULACJA SZACUNKÓW

Grupa Kapitałowa przeprowadziła symulację w celu ustalenia możliwego wpływu zmian krzywych dochodowości na wycenę transakcji.

SZACUNKOWA ZMIANA WYCENY PRZY PRZESUNIĘCIU RÓWNOLEGŁYM KRZYWYCH DOCHODOWOŚCI:	31.12.2018		31.12.2017	
	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp	scenariusz +50bp	scenariusz -50bp
IRS	(145)	147	(83)	84
CIRS	(253)	259	(117)	120
pozostałe instrumenty	3	(3)	7	(7)
Razem	(395)	403	(193)	197

Na 31 grudnia 2018 roku wartość korekty z tytułu CVA i DVA wynosiła 0 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku 2 miliony PLN).

26. WARTOŚCI NOMINALNE INSTRUMENTÓW BAZOWYCH DLA POCHODNYCH INSTRUMENTÓW ZABEZPIEZAJĄCYCH ORAZ POZOSTAŁYCH INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

WARTOŚCI NOMINALNE INSTRUMENTÓW BAZOWYCH (RAZEM KUPNO I SPRZEDAŻ)						
31.12.2018	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Transakcje walutowe	30 897	24 573	62 337	63 036	22 654	203 497
Swap walutowy (FX Swap)	22 811	6 905	4 142	5 048	-	38 906
Zakup walut	11 408	3 461	2 093	2 575	-	19 537
Sprzedaż walut	11 403	3 444	2 049	2 473	-	19 369
Forward walutowy (Forward)	4 513	10 600	20 762	12 309	5	48 189
Zakup walut	2 251	5 292	10 324	6 137	4	24 008
Sprzedaż walut	2 262	5 308	10 438	6 172	1	24 181
Opcje	3 573	7 068	27 893	8 925	122	47 581
Zakup	1 809	3 363	12 759	4 502	61	22 494
Sprzedaż	1 764	3 705	15 134	4 423	61	25 087
Cross Currency (CIRS)	-	-	9 540	36 754	22 527	68 821
Zakup	-	-	4 717	20 680	13 377	38 774
Sprzedaż	-	-	4 823	16 074	9 150	30 047
Transakcje stopy procentowej	21 512	13 904	115 141	195 374	35 386	381 317
Swap na stopę procentową (IRS)	21 512	13 904	94 288	192 674	35 386	357 764
Zakup	10 756	6 952	47 144	96 337	17 693	178 882
Sprzedaż	10 756	6 952	47 144	96 337	17 693	178 882
Forward Rate Agreement (FRA)	-	-	20 853	2 700	-	23 553
Zakup	-	-	11 120	1 200	-	12 320
Sprzedaż	-	-	9 733	1 500	-	11 233
Futures na stopę procentową	-	-	-	-	-	-
Zakup	-	-	-	-	-	-
Sprzedaż	-	-	-	-	-	-
Pozostałe transakcje	265	457	1 229	1 177	-	3 128
Inne (w tym na indeks giełdowy)	265	457	1 229	1 177	-	3 128
Zakup	126	229	620	590	-	1 565
Sprzedaż	139	228	609	587	-	1 563
Razem	52 674	38 934	178 707	259 587	58 040	587 942

WARTOŚCI NOMINALNE INSTRUMENTÓW BAZOWYCH (RAZEM KUPNO I SPRZEDAŻ)						
31.12.2017	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Transakcje walutowe	39 903	21 228	43 666	51 685	26 359	182 841
Swap walutowy (FX Swap)	32 246	7 167	2 435	1 227	-	43 075
Zakup walut	16 102	3 512	1 218	627	-	21 459
Sprzedaż walut	16 144	3 655	1 217	600	-	21 616
Forward walutowy (Forward)	5 557	5 482	9 859	6 294	4	27 196
Zakup walut	2 776	2 742	4 904	3 097	3	13 522
Sprzedaż walut	2 781	2 740	4 955	3 197	1	13 674
Opcje	2 100	8 579	29 007	3 620	-	43 306
Zakup	973	4 381	15 380	1 839	-	22 573
Sprzedaż	1 127	4 198	13 627	1 781	-	20 733
Cross Currency (CIRS)	-	-	2 365	40 544	26 355	69 264
Zakup	-	-	1 178	21 676	15 486	38 340
Sprzedaż	-	-	1 187	18 868	10 869	30 924
Transakcje stopy procentowej	13 965	22 058	82 054	162 454	29 028	309 559
Swap na stopę procentową (IRS)	12 302	21 058	73 654	161 954	29 028	297 996
Zakup	6 151	10 529	36 827	80 977	14 514	148 998
Sprzedaż	6 151	10 529	36 827	80 977	14 514	148 998
Forward Rate Agreement (FRA)	1 663	1 000	8 400	500	-	11 563
Zakup	1 352	-	3 300	250	-	4 902
Sprzedaż	311	1 000	5 100	250	-	6 661
Pozostałe transakcje	2 182	1 415	1 746	1 203	131	6 677
Inne (w tym na indeks giełdowy)	2 182	1 415	1 746	1 203	131	6 677
Zakup	623	708	841	608	65	2 845
Sprzedaż	1 559	707	905	595	66	3 832
Razem	56 050	44 701	127 466	215 342	55 518	499 077

27. PAPIERY WARTOŚCIOWE

ZASADY RACHUNKOWOŚCI OBOWIĄZUJĄCE OD 1 STYCZNIA 2018 ROKU

Grupa Kapitałowa od 1 stycznia 2018 roku klasyfikuje dłużne papiery wartościowe do następujących kategorii:

- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat
 - instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu;
 - aktywa finansowe nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy;
 - aktywa finansowe desygnowane do wyceny do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat przy początkowym ujęciu.
- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite.
- Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

Klasyfikacja papierów wartościowych do ww. kategorii jest dokonywana zgodnie z zasadami wyboru modelu biznesowego i oceny charakterystyki wynikających z umowy przepływów pieniężnych, o których mowa w nocie 4.

PAPIERY WARTOŚCIOWE WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

Zysk lub stratę na papierach wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat ujmuje się w wyniku finansowym. Zysk lub stratę z wyceny tego składnika aktywów finansowych do wartości godziwej stanowi różnica między jego wartością godziwą a wartością tego składnika według zamortyzowanego kosztu ustaloną na dzień wyceny.

Grupa Kapitałowa nie skorzystała z opcji wyceny do wartości godziwej przez inne dochody całkowite w przypadku inwestycji kapitałowych i wycenia je do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

PAPIERY WARTOŚCIOWE WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ INNE DOCHODY CAŁKOWITE

Papiery wartościowe wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite wycenia się do wartości godziwej. Skutki zmiany wartości godziwej tych aktywów finansowych do momentu zaprzestania ujmowania składnika aktywów finansowych lub jego przeklasyfikowania odnosi się do innych dochodów całkowitych, z wyjątkiem przychodów odsetkowych, zysku lub straty z tytułu odpisu na oczekiwane straty kredytowe oraz zysków lub strat z tytułu różnic kursowych, które ujmuje się w wyniku finansowym. Zysk lub stratę odnoszoną do innych dochodów całkowitych stanowi różnica między ustaloną na dzień wyceny wartością godziwą składnika aktywów finansowych a wartością tego składnika według zamortyzowanego kosztu. Jeśli zaprzestano ujmowania składnika aktywów finansowych, skumulowane zyski lub straty poprzednio ujęte w innych dochodach całkowitych zostają przeklasyfikowane z pozycji inne dochody całkowite do wyniku finansowego w formie korekty wynikającej z przeklasyfikowania.

PAPIERY WARTOŚCIOWE WYCENIANE WEDŁUG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU

W momencie początkowego ujęcia aktywa te wyceniane są w wartości godziwej. Wartość początkową składnika aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu korygują wszelkie prowizje i opłaty mające wpływ na jego efektywny zwrot i stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej tego aktywa (prowizje i opłaty zaistniałe w związku z realizacją czynności wykonywanych przez Grupę a prowadzących do powstania aktywów).

Wartość bieżącą tej kategorii aktywów ustala się przy użyciu efektywnej stopy procentowej, opisanej w nocie 9 „Przychody i koszty z tytułu odsetek”, służącej do bieżącego ustalenia (naliczenia) przychodu odsetkowego wygenerowanego przez aktywo w danym okresie, korygując ją o odpisy na oczekiwane straty kredytowe.

ZASADY RACHUNKOWOŚCI OBOWIĄZUJĄCE DO 31 GRUDNIA 2017 ROKU

Grupa Kapitałowa do 31 grudnia 2017 roku klasyfikowała papiery wartościowe do następujących kategorii:

- instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu
- instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności.

W 2017 roku inwestycje kapitałowe były klasyfikowane jako instrumenty finansowe dostępne do sprzedaży albo jako instrumenty przeznaczone do obrotu. Instrumenty przeznaczone do obrotu co do zasady były wyceniane do wartości godziwej natomiast instrumenty dostępne do sprzedaży, dla których nie można było oszacować wartości godziwej były wyceniane według kosztu pomniejszonego o odpisy z tytułu utraty wartości.

INFORMACJE FINANSOWE

PAPIERY WARTOŚCIOWE	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
przeznaczone do obrotu	235	431	431
instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat			8 157
inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży			43 675
inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności			1 812
nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 848	4 690	
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	52 558	47 223	
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	8 473	6 180	
Razem	64 114	58 524	54 075

Na 31 grudnia 2018 roku odpis nieobniżający wartości godziwej papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite wynosił 25 milionów PLN (na 1 stycznia 2018 roku 20 milionów PLN).

PAPIERY WARTOŚCIOWE 31.12.2018	przeznaczone do obrotu	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem
Dłużne papiery wartościowe	217	1 201	52 558	8 473	62 449
bony pieniężne NBP	-	-	2 900	-	2 900
obligacje skarbowe PLN	94	1 034	39 970	2 234	43 332
obligacje skarbowe walutowe	4	-	393	124	521
obligacje komunalne PLN	16	-	5 301	4 007	9 324
obligacje komunalne walutowe	-	37	-	-	37
obligacje korporacyjne PLN	102	130	3 942	1 764	5 938
obligacje korporacyjne walutowe	1	-	52	344	397
Kapitałowe papiery wartościowe	18	1 647	-	-	1 665
udziały i akcje w innych jednostkach – nienotowane na giełdach	-	269	-	-	269
akcje w innych jednostkach – notowane na giełdach	13	180	-	-	193
jednostki uczestnictwa w fundusze inwestycyjne oraz certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji, prawa poboru	5	1 198	-	-	1 203
Razem	235	2 848	52 558	8 473	64 114

W pozycji obligacje skarbowe PLN i walutowe ujmuje się obligacje Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej. Na 31 grudnia 2018 roku pozycja obligacje skarbowe walutowe obejmuje również obligacje Skarbu Państwa Ukrainy w kwocie 513 milionów PLN.

W kwietniu 2018 roku PKO Bank Polski SA zakończył negocjacje z Bankiem Gospodarstwa Krajowego dotyczące sprzedaży tytułów uczestnictwa w The 2020 European Fund for Energy, Climate Change and Infrastructure (Fundusz Marguerite I) i podpisał umowę sprzedaży. Wyżej wymienione zaangażowanie kapitałowe wykazano jako tytuły uczestnictwa w inwestycji wspólnego inwestowania i klasyfikowano na 31 grudnia 2017 roku jako inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży oraz na 1 stycznia 2018 roku jako instrumenty finansowe nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

PAPIERY WARTOŚCIOWE 01.01.2018	przeznaczone do obrotu	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem
Dłużne papiery wartościowe	405	2 646	47 223	6 180	56 454
bony pieniężne NBP	-	-	4 199	-	4 199
obligacje skarbowe PLN	151	1 413	33 502	1 663	36 729
obligacje skarbowe walutowe	138	893	238	149	1 418
obligacje komunalne PLN	23	106	4 921	2 513	7 563
obligacje komunalne walutowe	-	77	-	-	77
obligacje korporacyjne PLN	92	157	3 886	1 730	5 865
obligacje korporacyjne walutowe	1	-	477	125	603
Kapitałowe papiery wartościowe	26	2 044	-	-	2 070
udziały i akcje w innych jednostkach - nienotowane na giełdach	-	239	-	-	239
akcje w innych jednostkach - notowane na giełdach	19	225	-	-	244
tytuły uczestnictwa w inwestycji wspólnego inwestowania, jednostki uczestnictwa w fundusze inwestycyjne, certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji, prawa poboru	7	1 580	-	-	1 587
Razem	431	4 690	47 223	6 180	58 524

W pozycji obligacje skarbowe PLN i walutowe ujmowane są obligacje Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej. Na 1 stycznia 2018 roku pozycja obligacje skarbowe walutowe obejmuje również obligacje Skarbu Państwa Ukrainy w kwocie 384 miliony PLN.

PAPIERY WARTOŚCIOWE 31.12.2017	przeznaczone do obrotu	instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	Razem
Dłużne papiery wartościowe	405	6 688	43 192	1 812	52 097
bony pieniężne NBP	-	4 199	-	-	4 199
obligacje skarbowe PLN	151	1 413	33 502	1 663	36 729
obligacje skarbowe walutowe	138	893	238	149	1 418
obligacje komunalne PLN	23	106	4 928	-	5 057
obligacje komunalne walutowe	-	77	-	-	77
obligacje korporacyjne PLN	92	-	4 045	-	4 137
obligacje korporacyjne walutowe	1	-	479	-	480
Kapitałowe papiery wartościowe	26	1 469	483	-	1 978
udziały i akcje w innych jednostkach - nienotowane na giełdach	-	-	150	-	150
akcje w innych jednostkach - notowane na giełdach	19	-	77	-	96
jednostki uczestnictwa w fundusze inwestycyjne oraz tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania, certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji, prawa poboru	7	1 469	256	-	1 732
Razem	431	8 157	43 675	1 812	54 075

W pozycji obligacje skarbowe PLN i walutowe ujmuję się obligacje Skarbu Państwa Rzeczypospolitej Polskiej. Na 31 grudnia 2017 roku pozycja obligacje skarbowe walutowe obejmuje również obligacje Skarbu Państwa Ukrainy w kwocie 384 miliony PLN.

Informacje w zakresie ekspozycji na ryzyko kredytowe dla papierów wartościowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz do wartości godziwej przez inne dochody całkowite zostały opisane dla 2018 roku w nocie 29 „Oczekiwane straty kredytowe” oraz dla 2017 roku w nocie 30 „Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości aktywów finansowych (dane porównawcze zgodnie z MSR 39).”

Na 31 grudnia 2018 roku 474 miliony PLN papierów wartościowych klasyfikowano do Fazy 3 (na 1 stycznia 2018 roku 473 miliony PLN). W roku zakończonym 31 grudnia 2018 roku nastąpił transfer pomiędzy Fazą 1 a Fazą 2 w kwocie 59 milionów PLN dotyczący obligacji korporacyjnych w PLN oraz 388 milionów PLN dotyczący obligacji komunalnych w PLN.

PAPIERY WARTOŚCIOWE WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI 31.12.2018	przeznaczone do obrotu	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem
bez określonego terminu - kapitałowe papiery wartościowe	18	1 647	-	-	1 665
do 1 miesiąca	4	-	4 531	19	4 554
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	-	443	136	579
od 3 miesięcy do 1 roku	30	362	2 972	755	4 119
od 1 roku do 5 lat	120	682	22 300	4 109	27 211
powyżej 5 lat	63	157	22 312	3 454	25 986
Razem	235	2 848	52 558	8 473	64 114

PAPIERY WARTOŚCIOWE WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI 31.12.2017	przeznaczone do obrotu	instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	Razem
bez określonego terminu - kapitałowe papiery wartościowe	26	1 469	483	-	1 978
do 1 miesiąca	9	4 203	411	95	4 718
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	4	106	5	53	168
od 3 miesięcy do 1 roku	48	1 222	4 323	3	5 596
od 1 roku do 5 lat	260	1 067	23 026	557	24 910
powyżej 5 lat	84	90	15 427	1 104	16 705
Razem	431	8 157	43 675	1 812	54 075

PAPIERY WARTOŚCIOWE 31.12.2018	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite			wyceniane według zamortyzowanego kosztu		
	Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe		Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	
		Wartość netto			Wartość netto	
Dłużne papiery wartościowe	52 568	(10)	52 558	8 499	(26)	8 473
bony pieniężne NBP	2 900	-	2 900	-	-	-
obligacje skarbowe PLN	39 970	-	39 970	2 234	-	2 234
obligacje skarbowe walutowe	393	-	393	127	(3)	124
obligacje komunalne PLN	5 301	-	5 301	4 013	(6)	4 007
obligacje korporacyjne PLN	3 952	(10)	3 942	1 777	(13)	1 764
obligacje korporacyjne walutowe	52	-	52	348	(4)	344
Razem	52 568	(10)	52 558	8 499	(26)	8 473

PAPIERY WARTOŚCIOWE 01.01.2018	wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite			wyceniane według zamortyzowanego kosztu		
	Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe		Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	
		Wartość netto			Wartość netto	
Dłużne papiery wartościowe	47 238	(15)	47 223	6 194	(14)	6 180
bony pieniężne NBP	4 199	-	4 199	-	-	-
obligacje skarbowe PLN	33 502	-	33 502	1 663	-	1 663
obligacje skarbowe walutowe	238	-	238	149	-	149
obligacje komunalne PLN	4 921	-	4 921	2 516	(3)	2 513
obligacje korporacyjne PLN	3 901	(15)	3 886	1 741	(11)	1 730
obligacje korporacyjne walutowe	477	-	477	125	-	125
Razem	47 238	(15)	47 223	6 194	(14)	6 180

PAPIERY WARTOŚCIOWE 31.12.2017	inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży			inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności		
	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto
Dłużne papiery wartościowe	43 441	(249)	43 192	1 812	-	1 812
obligacje skarbowe PLN	33 502	-	33 502	1 663	-	1 663
obligacje skarbowe walutowe	238	-	238	149	-	149
obligacje komunalne PLN	4 928	-	4 928	-	-	-
obligacje korporacyjne PLN	4 291	(246)	4 045	-	-	-
obligacje korporacyjne walutowe	482	(3)	479	-	-	-
Kapitałowe papiery wartościowe	560	(77)	483	-	-	-
udziały i akcje w innych jednostkach - nienotowane na giełdach	150	-	150	-	-	-
udziały i akcje w innych jednostkach - notowane na giełdach	154	(77)	77	-	-	-
jednostki uczestnictwa w fundusze inwestycyjne oraz tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	256	-	256	-	-	-
Razem	44 001	(326)	43 675	1 812	-	1 812

AKTYWA FINANSOWE PRZEKLASYFIKOWANE Z KATEGORII WYCENIANYCH DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT

Na 31 grudnia 2017 roku Grupa Kapitałowa posiadała w kategorii instrumenty finansowe wyznaczone przy początkowym ujęciu jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat papiery wartościowe o wartości bilansowej 8 157 milionów PLN. Z tego na 1 stycznia 2018 roku Grupa Kapitałowa dokonała przeklasyfikowania papierów dłużnych - bonów pieniężnych w kwocie 4 199 milionów PLN do kategorii wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite z uwagi na klasyfikację do modelu biznesowego „utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż” (przeklasyfikowanie wymagane). Średnia efektywna stopa procentowa bonów pieniężnych na moment przeklasyfikowania wynosiła 1,5348%. Przychody odsetkowe z tytułu dyskonta od bonów pieniężnych ujęte w wyniku finansowym Grupy Kapitałowej za 2018 rok wyniosły 20 milionów PLN.

28. KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

Zasady rachunkowości

Szacunki i oceny - odpisy na oczekiwane straty kredytowe

Informacje finansowe:

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według typu produktu

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według segmentów klienta

Kredyty i pożyczki udzielone klientom - przesunięcia pomiędzy fazami utraty wartości

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według terminów zapadalności

Umowy leasingu finansowego

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Do grupy kredyty i pożyczki udzielone klientom zalicza się należności z tytułu kredytów i pożyczek, należności z tytułu leasingu finansowego, a także należności z tytułu zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem sprzedaży, dla których kontrahentem transakcji nie są banki.

Grupa Kapitałowa od 1 stycznia 2018 roku klasyfikuje kredyty i pożyczki udzielone klientom do następujących kategorii:

- Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu.
- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite.
- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Klasyfikacja kredytów i pożyczek udzielonych klientom do ww. kategorii jest dokonywana zgodnie z zasadami wyboru modelu biznesowego i oceny charakterystyki wynikających z umowy przepływów pieniężnych, o których mowa w nocie 4.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE WEDŁUG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU

W momencie początkowego ujęcia aktywa te wyceniane są w wartości godziwej. Wartość początkową składnika aktywów wycenianych według zamortyzowanego kosztu korygują wszelkie prowizje i opłaty mające wpływ na jego efektywny zwrot i stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej tego aktywa (prowizje i opłaty zaistniałe w związku z realizacją czynności wykonywanych przez Grupę Kapitałową, a prowadzących do powstania aktywów).

Wartość bieżącą tej kategorii aktywów ustala się przy użyciu efektywnej stopy procentowej, opisanej w nocie 9 „Przychody i koszty z tytułu odsetek”, służącej do bieżącego ustalenia (naliczenia) przychodu odsetkowego wygenerowanego przez aktywo w danym okresie, korygując ją o odpisy na oczekiwane straty kredytowe.

Nie podlegają wycenie według zamortyzowanego kosztu aktywa, dla których nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych niezbędnych dla obliczenia efektywnej stopy procentowej. Aktywa te wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty obejmującej również odsetki od należności, z uwzględnieniem odpisów na oczekiwane straty kredytowe. Prowizje i opłaty związane z powstaniem lub decydujące o cechach finansowych tych aktywów podlegają obowiązkowi rozliczenia w czasie w okresie życia aktywa metodą liniową i są zaliczane do przychodów odsetkowych albo prowizyjnych.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ INNE DOCHODY CAŁKOWITE

Kredyty i pożyczki wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite wycenia się do wartości godziwej. Skutki zmiany wartości godziwej tych aktywów finansowych do momentu zaprzestania ujmowania składnika aktywów finansowych lub jego przeklasyfikowania odnosi się do innych dochodów całkowitych, z wyjątkiem przychodów odsetkowych, zysku lub straty z tytułu odpisów na oczekiwane straty kredytowe oraz zysków lub strat z tytułu różnic kursowych, które ujmują się w wyniku finansowym. Jeśli zaprzestano ujmowania składnika aktywów finansowych, skumulowane zyski lub straty poprzednio ujęte w innych dochodach całkowitych zostają przeklasyfikowane z pozycji inne dochody całkowite do wyniku finansowego w formie korekty wynikającej z przeklasyfikowania.

Umowa leasingu finansowego ujmowana jest jako należność w kwocie równej bieżącej wartości umownych opłat leasingowych powiększonej o ewentualną niegwarantowaną wartość końcową przypisaną leasingodawcy, ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe z tytułu leasingu finansowego są dzielone między przychody z tytułu odsetek i zmniejszenie salda należności w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy procentowej od pozostałej do spłaty należności.

TRANSAKCJE ZAKUPU PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH Z PRZYRZECZENIEM ODSPRZEDAŻY

Transakcje zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odsprzedaży są wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Różnica między ceną zakupu i odkupu (sprzedaży) stanowi przychód odsetkowy i podlega rozliczaniu w czasie według efektywnej stopy procentowej przez okres trwania umowy.

W pozycji kredyty i pożyczki udzielone klientom zaprezentowano również korektę z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej dla kredytów stanowiących pozycję zabezpieczoną w Strategii 8 „Zabezpieczenie zmienności wartości godziwej kredytu w walucie wymiennej o stałym oprocentowaniu wynikającej z ryzyka zmian stóp procentowych z wykorzystaniem transakcji IRS” (nota Rachunkowość zabezpieczeń).

ISTOTNY WZROST RYZYKA KREDYTOWEGO

Istotny wzrost ryzyka kredytowego określa się z uwzględnieniem poziomu prawdopodobieństwa niewypłacalności oraz jego zmian w stosunku do poziomu z momentu początkowego ujęcia kredytu.

W celu oceny istotnego wzrostu ryzyka kredytowego dla ekspozycji hipotecznych oraz pozostałych ekspozycji detalicznych Grupa Kapitałowa stosuje model oparty na kalkulacji marginalnego PD, czyli prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w określonym miesiącu. Prawdopodobieństwo to uzależnione zostało od czasu, który upłynął od momentu uruchomienia ekspozycji. Dzięki temu możliwe jest odwzorowanie charakterystycznego dla ekspozycji wobec osób fizycznych zróżnicowania jakości kredytowej w czasie życia ekspozycji. Krzywe marginalnego PD wyznaczone zostały na podstawie danych historycznych na poziomie homogenicznych portfeli, wydzielonych z uwzględnieniem m.in. rodzaju produktu, roku udzielenia, waluty kredytu oraz jakości kredytowej na moment udzielenia. Indywidualne przypisanie marginalnego PD do poszczególnych ekspozycji, uzyskiwane jest poprzez skalowanie krzywej wyznaczonej na poziomie portfela do indywidualnej oceny ekspozycji/klienta uzyskiwanej z modeli aplikacyjnych (wykorzystujących dane z wniosków kredytowych) oraz behawioralnych. Grupa Kapitałowa identyfikuje przesłankę istotnego wzrostu ryzyka kredytowego dla danej ekspozycji w oparciu o porównanie indywidualnych krzywych prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w horyzoncie trwania ekspozycji na

datę początkowego ujęcia oraz na datę raportową. Dla każdej daty raportowej porównywane są tylko te części oryginalnej i obecnej krzywej prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania, które odpowiadają okresowi począwszy od daty raportowej do zapadalności ekspozycji. Porównanie opiera się na wartościach średniego prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w horyzoncie życia kredytu w analizowanym okresie korygowanego o bieżące oraz prognozowane wskaźniki makroekonomiczne. Rezultat tego porównania, określany mianem statystyki α , odnoszony jest do wartości progowej, powyżej której wzrost ryzyka kredytowego uznaje się za istotny. Wartość progowa ustalana jest w oparciu o historyczne powiązania pomiędzy wartościami statystyki α , a wystąpieniem stanu niewykonania zobowiązania (default). W procesie tym minimalizuje się prawdopodobieństwo:

- zaklasyfikowania do zbioru ekspozycji kredytowych ze znaczącym wzrostem poziomu ryzyka kredytowego (na podstawie statystyki) ekspozycji kredytowej, w przypadku której w badanym okresie nie wystąpiło zdarzenie niewykonania zobowiązania (błąd typu I)
- niezaklasyfikowania do zbioru ekspozycji kredytowych ze znaczącym wzrostem poziomu ryzyka kredytowego (na podstawie statystyki) ekspozycji kredytowej, w przypadku której w badanym okresie wystąpiło zdarzenie niewykonania zobowiązania (błąd typu II).

Według danych obowiązujących na koniec 2018 roku przesłanką istotnego pogorszenia jakości kredytowej jest co najmniej 2,6-krotny wzrost parametru PD w porównaniu do wartości na moment rozpoznania w księgach Grupy Kapitałowej w przypadku ekspozycji hipotecznych oraz co najmniej 2,5-krotny wzrost w przypadku pozostałych ekspozycji detalicznych.

W odniesieniu do ekspozycji kredytowych, w przypadku których aktualne ryzyko niewypłacalności nie przekracza poziomu uwzględnionego w cenie udzielonego finansowania, wyniki porównania krzywych prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania na datę początkowego ujęcia oraz na datę raportową nie stanowią o rozpoznaniu znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego.

W celu oceny znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego dla klientów instytucjonalnych Grupa Kapitałowa stosuje model oparty na łańcuchach Markowa. Na podstawie danych historycznych, konstruowane są macierze prawdopodobieństw migracji klientów pomiędzy poszczególnymi klasami ryzyka określonymi na podstawie modeli ratingowych oraz scoringowych Grupy. Migracje te wyznaczone są w obrębie homogenicznych portfeli, wydzielonych z uwzględnieniem m.in. metodyki oceny klienta oraz segmentu klienta. W dacie początkowego ujęcia ekspozycji kredytowej ustala się indywidualną dla każdej klasy ryzyka oraz portfela najwyższą akceptowalną wartość prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania, której przekroczenie identyfikowane jest jako istotny wzrost ryzyka kredytowego. Wartość ta wyznaczana jest na podstawie średniego prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania dla gorszych klas ryzyka niż klasa ryzyka z daty początkowego ujęcia ekspozycji kredytowej, ważonego prawdopodobieństwem przejścia do tych klas ryzyka w danym horyzoncie czasowym.

Według danych obowiązujących na koniec 2018 roku minimalne wartości pogorszenia klasy ryzyka będącego przesłanką istotnego wzrostu ryzyka kredytowego w relacji do aktualnej klasy ryzyka prezentują się następująco:

Klasa ryzyka	Zakres PD	minimalny zakres pogorszenia klasy ryzyka będący przesłanką istotnego wzrostu ryzyka kredytowego ¹
A-B	0,0-0,90%	3 klasy
C	0,90-1,78%	3 klasy
D	1,78-3,55%	2 klasy
E	3,55-7,07%	1 klasa
F	7,07-14,07%	1 klasa
G	14,07-99,99%	nie dotyczy ²

¹ wartości uśrednione (zakresy ustalone osobno na homogenicznych grupach klientów)

² pogorszenie klasy ryzyka jest bezpośrednią przesłanką utraty wartości

W celu identyfikacji pozostałych przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego Grupa Kapitałowa wykorzystuje pełną dostępną informację jakościową i ilościową, w tym:

- działania restrukturyzacyjne wprowadzające dla dłużnika udogodnienia wymuszone jego trudną sytuacją finansową (ang. forbearance),
- opóźnienie w spłacie materialnie istotnej kwoty kapitału lub odsetek dłuższe niż 30 dni,
- zidentyfikowane sygnały wczesnego ostrzegania w ramach procesu monitoringu świadczące o istotnym wzroście ryzyka kredytowego,
- istotne podwyższenie wskaźnika LTV,
- ocenę analityka w ramach procesu analizy zindywidualizowanej,

- kwarantanna w Fazie 2 ekspozycji, dla których w ciągu minionych 3 miesięcy ustała przesłanka utraty wartości.

Grupa Kapitałowa w 2018 roku uzupełniła katalog przesłanek istotnego wzrostu ryzyka kredytowego o następujące zdarzenia:

- złożenie wniosku o upadłość konsumencką przez któregokolwiek z współkredytobiorców,
- transfer ekspozycji kredytowej do zarządzania przez jednostki restrukturyzacyjno-windykacyjne Grupy,

KREDYTY Z UTRATĄ WARTOŚCI I DEFINICJA NIEWYKONANIA ZOBOWIĄZANIA

Przesłanką utraty wartości ekspozycji kredytowej jest w szczególności:

- opóźnienie w spłacie materialnie istotnej kwoty kapitału lub odsetek dłuższe niż 90 dni,
- pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej lub klasy ryzyka wskazującej na istotne zagrożenie dla spłaty zadłużenia (rating H),
- zawarcie umowy restrukturyzacyjnej lub zastosowanie ulgi w spłacie wierzytelności wymuszone względami ekonomicznymi lub prawnymi wynikającymi z trudności finansowych klienta (do czasu uznania wierzytelności za uzdrowioną),
- wnioskowanie o ogłoszenie upadłości dłużnika, postawienie go w stan likwidacji lub wszczęcie wobec niego postępowania egzekucyjnego.

Zgodnie z rozporządzeniem CRR Grupa Kapitałowa definiuje stan niewykonania zobowiązania (ang. default) jeżeli ocenia, że dłużnik nie jest w stanie spłacić zobowiązania kredytowego bez sięgania do realizacji zabezpieczeń lub materialne przeterminowanie ekspozycji przekracza 90 dni. Przesłanki stanu niewykonania zobowiązania są tożsame z przesłankami utraty wartości ekspozycji.

Grupa Kapitałowa w 2018 roku uzupełniła katalog przesłanek utraty wartości o ogłoszenie upadłości konsumenckiej przez któregokolwiek z współkredytobiorców.

OBLICZANIE OCZEKIWANEJ STRATY KREDYTOWEJ

Model kalkulacji oczekiwanej straty kredytowej oparty jest na zastosowaniu szczegółowej segmentacji portfela kredytowego uwzględniającej następujące charakterystyki na poziomie produktu oraz klienta:

- rodzaj produktu kredytowego,
- waluta produktu,
- rok udzielenia,
- ocena ryzyka niewypłacalności klienta,
- segment biznesowy klienta,
- metoda oceny ryzyka klienta.

W celu obliczenia oczekiwanej straty kredytowej Grupa Kapitałowa stosuje metodę zindywidualizowaną oraz metodę portfelową.

Metoda zindywidualizowana jest stosowana w przypadku identyfikacji przesłanki utraty wartości ekspozycji znaczących indywidualnie. Oczekiwaną stratę kredytową z ekspozycji ustala się jako różnicę pomiędzy jej wartością bilansową brutto (w przypadku pozabilansowej ekspozycji kredytowej - wartością jej równoważnika bilansowego), a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych, ustalonych z uwzględnieniem możliwych scenariuszy dotyczących realizacji umowy i zarządzania ekspozycją kredytową ważonych prawdopodobieństwem ich realizacji.

Metoda portfelowa jest stosowana dla ekspozycji, które nie są indywidualnie znaczące oraz w przypadku braku identyfikacji przesłanki utraty wartości.

W metodzie portfelowej strata oczekiwana wyznaczana jest jako iloczyn parametrów ryzyka kredytowego: prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania (PD), poziomu straty w momencie niewykonania zobowiązania (LGD) oraz wartości ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania (EAD), przy czym każdy z powyższych parametrów ma postać wektora o wymiarze liczby miesięcy pokrywających horyzont szacowania straty kredytowej.

W odniesieniu do ekspozycji detalicznych bez harmonogramu spłat Grupa Kapitałowa wyznacza ten horyzont w oparciu o dane behawioralne na podstawie historycznych obserwacji. Strata oczekiwana zarówno w całym okresie trwania ekspozycji, jak i w okresie 12 miesięcy jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach zdyskontowanych efektywną stopą procentową. W celu wyznaczenia wartości aktywa na moment niewykonania zobowiązania w danym okresie Grupa Kapitałowa koryguje parametr określający wielkość ekspozycji na moment niewykonania zobowiązania o przyszłe spłaty wynikające z harmonogramu oraz potencjalne nadpłaty i niedopłaty.

W obliczeniach oczekiwanych strat kredytowych uwzględnia się szacunki dotyczące przyszłych warunków makroekonomicznych. W zakresie analizy portfelowej, wpływ scenariuszy makroekonomicznych jest uwzględniany w wysokości poszczególnych parametrów ryzyka. Metodyka kalkulacji parametrów ryzyka obejmuje badanie zależności wysokości tych parametrów od warunków makroekonomicznych w oparciu o dane historyczne. Na potrzeby kalkulacji straty oczekiwanej wykorzystuje się trzy scenariusze makroekonomiczne opracowane na podstawie własnych prognoz – bazowy z prawdopodobieństwem 80% oraz dwa scenariusze alternatywne, każdy z prawdopodobieństwem 10%. Zakres prognozowanych wskaźników obejmuje wskaźnik dynamiki PKB, stopę bezrobocia, stopę WIBOR 3M, stopę LIBOR CHF 3M, kurs CHF/PLN, indeks cen nieruchomości oraz stopę referencyjną NBP. Ostateczna strata oczekiwana jest średnią ważoną prawdopodobieństwem scenariuszy ze strat oczekiwanych odpowiadających poszczególnym scenariuszom. Grupa Kapitałowa zapewnia zgodność scenariuszy makroekonomicznych stosowanych na potrzeby kalkulacji parametrów ryzyka ze scenariuszami makroekonomicznymi wykorzystywanymi w procesach budżetowania ryzyka kredytowego. Scenariusz bazowy opiera się na bazowych prognozach makroekonomicznych. Prognozy są przygotowywane na podstawie modeli ilościowych przy uwzględnieniu korekt z tytułu występowania zdarzeń jednorazowych.

Scenariusze skrajne dotyczą przypadków tzw. szoku wewnętrznego, w związku z czym tzw. zmienne zewnętrzne (stopy procentowe za granicą) nie ulegają zmianie względem scenariusza bazowego. Scenariusze skrajne opracowywane są na podstawie analizy statystycznej i ekonometrycznej, tj. nie odzwierciedlają podlegających opisowi zdarzeń, ale prognozowaną ścieżkę. Identyfikowane są dwa scenariusze: optymistyczny i pesymistyczny. Udział scenariuszy dla ścieżki PKB, który mieści się między scenariuszem optymistycznym i pesymistycznym określony jest jako prawdopodobieństwo scenariusza bazowego. Przyjmując takie założenie prognozowana jest dynamika PKB przy założeniu zmiennego w czasie potencjalnego tempa wzrostu polskiej gospodarki obliczanego przy wykorzystaniu danych kwartalnych dostarczanych przez Główny Urząd Statystyczny. Po wyznaczeniu skrajnych ścieżek dynamiki PKB estymowane są wartości innych zmiennych makroekonomicznych wykorzystywanych w scenariuszach (stopa bezrobocia, indeks cen nieruchomości).

Stopa bezrobocia obliczana jest na podstawie wyznaczonej ilościowo zależności od różnicy między dynamiką PKB, a potencjalnym tempem wzrostu gospodarczego. Wynik podlega korekcie ze względu na zachodzące w polskiej gospodarce istotne zmiany strukturalne, których nie obejmuje model ilościowy, w szczególności:

1. starzenia się polskiego społeczeństwa (i pojawienia się niezaspokojonego popytu na pracę, co ograniczać będzie skalę wzrostu stopy bezrobocia w sytuacji spowolnienia wzrostu gospodarczego)
2. osiągnięcia przez polski rynek pracy stanu bliskiego pełnemu zatrudnieniu (ze względu na ograniczenia podażowe przestrzeń do dalszego spadku stopy bezrobocia jest coraz mniejsza),
3. napływu migrantów (tylko częściowo uwzględnionego w oficjalnych statystykach).

Poziom indeksu cen nieruchomości wyznaczany jest na podstawie zmian PKB przy uwzględnieniu uwarunkowań podażowych i popytowych na rynku w oparciu o dane i trendy prezentowane przez NBP w ramach publikacji „Informacja o cenach mieszkań i sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce” oraz własne analizy Grupy. Prognozy dla stawek depozytowych WIBOR i LIBOR opracowywane są głównie w oparciu o założenia dotyczące kształtowania się stóp procentowych banków centralnych. Kurs CHF/PLN jest kursem krzyżowym kursów EUR/PLN i EUR/CHF. Jego prognozy są kombinacją prognoz tych dwóch kursów. Prognozy EUR/PLN i EUR/CHF są przygotowywane w oparciu o analizę makroekonomiczną (bieżącą i historyczną) bazującą na metodach ekonometrycznych, a także w oparciu o analizę techniczną rynków finansowych.

Zarówno proces oceny istotnego wzrostu ryzyka kredytowego, jak i proces kalkulacji straty oczekiwanej realizowany jest w trybie miesięcznym na poziomie indywidualnej ekspozycji. Wykorzystuje się w nim dedykowane środowisko obliczeniowe umożliwiające dystrybucję wyników do jednostek wewnętrznych Grupy.

Wpływ zwiększenia/zmniejszenia szacowanych przepływów pieniężnych dla portfela kredytów i pożyczek Grupy Kapitałowej, w przypadku których utrata wartości została rozpoznana w oparciu o indywidualną analizę przyszłych przepływów pieniężnych z tytułu spłat i odzysków z zabezpieczeń, czyli ekspozycji objętych metodą zindywidualizowaną oraz wpływ zwiększenia/zmniejszenia wysokości parametrów portfelowych dla portfela kredytów i pożyczek Grupy Kapitałowej ocenianych metodą portfelową przedstawia poniższa tabela:

SZACUNKOWA ZMIANA POZIOMU ODPISÓW Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI KREDYTÓW I POŻYCZEK NA SKUTEK REALIZACJI SCENARIUSZY POGORSZENIA BĄDŹ POPRAWY PARAMETRÓW RYZYKA, W TYM: ¹	31.12.2018		31.12.2017	
	scenariusz +10%	scenariusz -10%	scenariusz +10%	scenariusz -10%
zmiany wartości bieżącej szacowanych przyszłych przepływów pieniężnych dla portfela kredytów i pożyczek Grupy Kapitałowej z rozpoznaną indywidualnie utratą wartości ocenianych metodą zindywidualizowaną	(262)	360	(191)	290
zmiany prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania	156	(165)	47	(48)
zmiany stóp odzysku	(490)	493	(314)	314

¹ in plus - wzrost odpisów, in minus - spadek odpisów

INFORMACJE FINANSOWE

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
	Wartość netto	Wartość netto	Wartość netto
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	214 911	200 464	205 629
Korekta z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	1	(1)	(1)
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom	214 912	200 463	205 628

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
wyceniane według zamortyzowanego kosztu, w tym:	213 805	199 394	205 629
dłużne papiery wartościowe			4 368
nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 106	1 070	
Razem	214 911	200 464	205 629

Obligacje korporacyjne i komunalne w kwocie 4 368 milionów PLN, które zgodnie z MSR 39 spełniały definicję kredytów i pożyczek na 31 grudnia 2017 roku, prezentowano w pozycji „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”. Po wejściu w życie MSSF 9, z uwagi na fakt, że papiery te spełniają kryterium testu SPPI oraz są klasyfikowane do modelu biznesowego „utrzymywane dla przepływów pieniężnych”, są kwalifikowane do kategorii aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu i prezentowane w pozycji dedykowanej papierom wartościowym wycenianym według zamortyzowanego kosztu.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		wyceniane według zamortyzowanego kosztu		Razem
	Wartość netto	Wartość brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Wartość netto	Wartość netto
Kredyty ¹	1 106	206 972	(7 715)	199 257	200 363
mieszkaniowe	27	114 781	(2 012)	112 769	112 796
gospodarcze	148	64 910	(3 992)	60 918	61 066
konsumpcyjne	931	27 281	(1 711)	25 570	26 501
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	-	51	-	51	51
Należności z tytułu leasingu finansowego	-	14 986	(489)	14 497	14 497
Razem	1 106	222 009	(8 204)	213 805	214 911

¹ W pozycji „Kredyty” uwzględniono częściowe spisania dotyczące odsetek zastrzeżonych zaprezentowane w nocie 60.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 01.01.2018	nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	wyceniane według zamortyzowanego kosztu			Razem
		Wartość netto	Wartość brutto ¹	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe ¹	Wartość netto
Kredyty ¹		1 070	195 982	(10 235)	185 747
mieszkaniowe		37	108 838	(3 030)	105 808
gospodarcze		182	61 484	(5 143)	56 341
konsumpcyjne		851	25 660	(2 062)	23 598
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży		-	902	-	902
Należności z tytułu leasingu finansowego		-	13 163	(418)	12 745
Razem		1 070	210 047	(10 653)	199 394

¹ W pozycji „wartość brutto” oraz „odpisy na oczekiwane straty kredytowe” zaprezentowano wartość odsetek zastrzeżonych w kwocie 2 480 milionów PLN, w tym: dla kredytów gospodarczych w kwocie 1 208 milionów PLN, dla kredytów konsumpcyjnych w kwocie 466 milionów PLN oraz dla kredytów mieszkaniowych w kwocie 806 milionów PLN.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2017	wyceniane według zamortyzowanego kosztu		
	Wartość brutto	Odpis z tytułu utraty wartości	Wartość netto
Kredyty	194 936	(7 363)	187 573
mieszkaniowe	108 163	(1 972)	106 191
gospodarcze	60 497	(3 705)	56 792
konsumpcyjne	26 276	(1 686)	24 590
Dłużne papiery wartościowe	4 378	(10)	4 368
obligacje korporacyjne	1 859	(4)	1 855
obligacje komunalne	2 519	(6)	2 513
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	902	-	902
Należności z tytułu leasingu finansowego	13 236	(450)	12 786
Razem	213 452	(7 823)	205 629

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG SEGMENTÓW KLIENTA (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto, w tym:	223 115	211 117	213 452
bankowości hipotecznej	108 508	102 093	101 544
korporacyjne	55 217	51 678	55 154
bankowości detalicznej i prywatnej firm i przedsiębiorstw	28 230	26 523	26 288
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	31 109	29 921	29 564
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	902	902
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe/z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	(8 204)	(10 653)	(7 823)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto	214 911	200 464	205 629

Informacje w zakresie ekspozycji na ryzyko kredytowe dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom wycenianych według zamortyzowanego kosztu zostały szerzej opisane dla 2018 roku w nocie 29 „Oczekiwane straty kredytowe” oraz dla roku 2017 w nocie 30 „Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości aktywów finansowych (dane porównawcze zgodnie z MSR 39).”

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	Wartość bilansowa brutto							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Wycenione według zamortyzowanego kosztu:	206 883	8 566	3 877	976	560	1 029	118	222 009
kredyty	194 983	6 560	3 128	832	507	867	95	206 972
mieszkaniowe	110 218	2 553	1 335	254	288	113	20	114 781
gospodarcze	59 864	2 799	1 342	358	146	351	50	64 910
konsumpcyjne	24 901	1 208	451	220	73	403	25	27 281
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	-	-	-	-	-	-	51
należności z tytułu leasingu finansowego	11 849	2 006	749	144	53	162	23	14 986
Razem	206 883	8 566	3 877	976	560	1 029	118	222 009
w tym: zakupione/udzielone aktywa finansowe z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)	674	-	-	-	-	-	-	674

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	Wartość odpisów na oczekiwane straty kredytowe							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Wycenione według zamortyzowanego kosztu:	(6 737)	(559)	(32)	(351)	(46)	(474)	(5)	(8 204)
kredyty	(6 417)	(502)	(30)	(299)	(44)	(418)	(5)	(7 715)
mieszkaniowe	(1 649)	(186)	(4)	(99)	(25)	(45)	(4)	(2 012)
gospodarcze	(3 609)	(134)	(21)	(73)	(11)	(143)	(1)	(3 992)
konsumpcyjne	(1 159)	(182)	(5)	(127)	(8)	(230)	-	(1 711)
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	-	-	-	-	-	-	-	-
należności z tytułu leasingu finansowego	(320)	(57)	(2)	(52)	(2)	(56)	-	(489)
Razem	(6 737)	(559)	(32)	(351)	(46)	(474)	(5)	(8 204)
w tym: zakupione/udzielone aktywa finansowe z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)	(131)	-	-	-	-	-	-	(131)

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	Wartość bilansowa netto							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Wycenione według zamortyzowanego kosztu:	200 146	8 007	3 845	625	514	555	113	213 805
kredyty	188 566	6 058	3 098	533	463	449	90	199 257
mieszkaniowe	108 569	2 367	1 331	155	263	68	16	112 769
gospodarcze	56 255	2 665	1 321	285	135	208	49	60 918
konsumpcyjne	23 742	1 026	446	93	65	173	25	25 570
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	-	-	-	-	-	-	51
należności z tytułu leasingu finansowego	11 529	1 949	747	92	51	106	23	14 497
Razem	200 146	8 007	3 845	625	514	555	113	213 805
w tym: zakupione/udzielone aktywa finansowe z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)	543	-	-	-	-	-	-	543

Przesunięcia pomiędzy fazami utraty wartości zostały zaprezentowane w wartości bilansowej brutto i odpisu na 31 grudnia 2018 roku. Dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom, które wielokrotnie zmieniły fazy przesunięcie zostało zaprezentowane jako transfer z fazy w której znajdowały się na 1 stycznia 2018 roku lub w momencie ich początkowego ujęcia do fazy utraty wartości na 31 grudnia 2018 roku.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	nieprzeznaczone do obrotu		
	obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	wyceniane według zamortyzowanego kosztu	Razem
do 1 miesiąca	225	9 478	9 703
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	34	6 120	6 154
od 3 miesięcy do 1 roku	137	24 593	24 730
od 1 roku do 5 lat	498	72 900	73 398
powyżej 5 lat	212	100 714	100 926
Razem	1 106	213 805	214 911

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG TERMINÓW ZAPADALNOŚCI (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2017	wyceniane według zamortyzowanego kosztu
do 1 miesiąca	9 405
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	5 817
od 3 miesięcy do 1 roku	24 473
od 1 roku do 5 lat	80 870
powyżej 5 lat	85 064
Razem	205 629

UMOWY LEASINGU FINANSOWEGO

Grupa Kapitałowa prowadzi działalność leasingową poprzez spółki z Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA.

WARTOŚĆ KWOT INWESTYCJI LEASINGOWYCH BRUTTO ORAZ MINIMALNYCH OPŁAT LEASINGOWYCH NALEŻNYCH NA DZIEŃ 31.12.2018 ROKU	Inwestycja leasingowa brutto	Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	Niezrealizowane przychody
Należności leasingowe brutto:			
do 1 roku	6 059	5 538	521
od 1 roku do 5 lat	9 606	9 016	590
powyżej 5 lat	460	432	28
Razem brutto	16 125	14 986	1 139
Odpisy na oczekiwane straty	(489)	(489)	-
Razem netto	15 636	14 497	1 139

WARTOŚĆ KWOT INWESTYCJI LEASINGOWYCH BRUTTO ORAZ MINIMALNYCH OPŁAT LEASINGOWYCH NALEŻNYCH NA DZIEŃ 31.12.2017 ROKU	Inwestycja leasingowa brutto	Wartość bieżąca minimalnych opłat leasingowych	Niezrealizowane przychody
Należności leasingowe brutto:			
do 1 roku	5 518	5 054	464
od 1 roku do 5 lat	8 136	7 580	556
powyżej 5 lat	652	602	50
Razem brutto	14 306	13 236	1 070
Odpisy z tytułu utraty wartości	(450)	(450)	-
Razem netto	13 856	12 786	1 070

Na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku brak jest niegwarantowanych wartości końcowych przypadających leasingodawcy.

29. OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE

SZACUNKI I OCENY – OBOWIĄZUJĄCE OD 1 STYCZNIA 2018 ROKU

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe są ujmowane w sprawozdaniu finansowym w następujący sposób:

- Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu: odpis pomniejsza wartość bilansową brutto aktywa finansowego; zmiany wysokości odpisów odnoszone są do rachunku zysków i strat;
- Zobowiązania pozabilansowe o charakterze finansowym oraz gwarancje finansowe: odpis prezentowany jest jako rezerwa po stronie zobowiązań; zmiany wysokości rezerw odnoszone są do rachunku zysków i strat;
- Instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite: wartość bilansowa aktywa ujętego w wartości godziwej nie jest dodatkowo pomniejszana o wysokość odpisów; zmiana wyceny jest każdorazowo rozdzielana jednak na komponent związany z utratą wartości – ujmowany w rachunku wyników i komponent związany z pozostałymi zmianami wyceny do wartości godziwej – ujmowany w innych dochodach całkowitych;
- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat: nie rozpoznaje się odpisów na oczekiwane straty kredytowe.

SZACUNKI I OCENY – ODPISY Z NA OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE

W obszarze utraty wartości Grupa Kapitałowa stosuje MSSF 9, który opiera się na koncepcji strat oczekiwanych. Utrata wartości jest mierzona jako 12 miesięczne albo dożywotnie oczekiwane straty kredytowe dla danego aktywa finansowego.

Horyzont pomiaru oczekiwanej straty zależy od tego, czy od momentu początkowego ujęcia aktywa nastąpił znaczący wzrost ryzyka kredytowego. Ze względu na to kryterium aktywa finansowe alokowane są do 3 faz (ang. *stage*):

- Faza 1 – ekspozycje, dla których ryzyko kredytowe nie jest istotnie wyższe na moment początkowego ujęcia i nie rozpoznaje się w odniesieniu do nich przesłanek utraty wartości,
- Faza 2 – ekspozycje których ryzyko kredytowe jest istotnie wyższe od poziomu ryzyka kredytowego na moment początkowego ujęcia ekspozycji, ale nie rozpoznaje się w odniesieniu do nich przesłanki utraty wartości,
- Faza 3 – aktywa w odniesieniu do których rozpoznaje się przesłankę utraty wartości (w tym aktywa udzielone lub zakupione z rozpoznaną przesłanką utraty wartości).

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH

W obszarze utraty wartości Grupa stosuje MSSF 9, który opiera się na koncepcji strat oczekiwanych. Sposób szacowania odpisów na oczekiwane straty kredytowe opisano w nocie 4 „MSSF 9 Instrumenty finansowe”.

AKTYWA FINANSOWE

WEDŁUG MODELU WYCENY (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość brutto aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	w tym: wartość brutto aktywów z rozpoznaną utratą wartości	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość brutto	Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Razem wartość netto
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite										
papiery wartościowe	51 709	-	388	-	471	471	(10)	52 568	(10)	52 558
obligacje skarbowe	40 363	-	-	-	-	-	-	40 363	-	40 363
pozostałe	11 346	-	388	-	471	471	(10)	12 205	(10)	12 195
Razem	51 709	-	388	-	471	471	(10)	52 568	(10)	52 558
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	471	471	(10)	471	(10)	461
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu										
należności od banków	7 662	(1)	-	-	-	-	-	7 662	(1)	7 661
papiery wartościowe	8 437	(15)	59	(8)	3	3	(3)	8 499	(26)	8 473
obligacje skarbowe	2 361	(3)	-	-	-	-	-	2 361	(3)	2 358
pozostałe	6 076	(12)	59	(8)	3	3	(3)	6 138	(23)	6 115
kredyty i pożyczki udzielone klientom	194 391	(566)	16 168	(1 249)	11 450	11 111	(6 389)	222 009	(8 204)	213 805
mieszkania	106 561	(54)	5 960	(538)	2 260	2 201	(1 420)	114 781	(2 012)	112 769
gospodarcze	52 638	(318)	5 703	(320)	6 569	6 406	(3 354)	64 910	(3 992)	60 918
konsumpcyjne	23 664	(160)	1 786	(311)	1 831	1 829	(1 240)	27 281	(1 711)	25 570
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	-	-	-	-	-	-	51	-	51
należności z tytułu leasingu finansowego	11 477	(34)	2 719	(80)	790	675	(375)	14 986	(489)	14 497
inne aktywa finansowe	2 825	-	-	-	97	97	(97)	2 922	(97)	2 825
Razem	213 315	(582)	16 227	(1 257)	11 550	11 211	(6 489)	241 092	(8 328)	232 764
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	674	674	(131)	674	(131)	543
łącznie	265 024	(582)	16 615	(1 257)	12 021	11 682	(6 499)	293 660	(8 338)	285 322

WEDŁUG RODZAJU AKTYWA FINANSOWEGO (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość brutto aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	w tym: wartość brutto aktywów z rozpoznaną utratą wartości	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość brutto	Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Razem wartość netto
należności od banków	7 662	(1)	-	-	-	-	-	7 662	(1)	7 661
papiery wartościowe	60 146	(15)	447	(8)	474	474	(13)	61 067	(36)	61 031
obligacje skarbowe	42 724	(3)	-	-	-	-	-	42 724	(3)	42 721
pozostałe	17 422	(12)	447	(8)	474	474	(13)	18 343	(33)	18 310
kredyty i pożyczki udzielone klientom	194 391	(566)	16 168	(1 249)	11 450	11 111	(6 389)	222 009	(8 204)	213 805
mieszkania	106 561	(54)	5 960	(538)	2 260	2 201	(1 420)	114 781	(2 012)	112 769
gospodarcze	52 638	(318)	5 703	(320)	6 569	6 406	(3 354)	64 910	(3 992)	60 918
konsumpcyjne	23 664	(160)	1 786	(311)	1 831	1 829	(1 240)	27 281	(1 711)	25 570
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	-	-	-	-	-	-	51	-	51
należności z tytułu leasingu finansowego	11 477	(34)	2 719	(80)	790	675	(375)	14 986	(489)	14 497
inne aktywa finansowe	2 825	-	-	-	97	97	(97)	2 922	(97)	2 825
Razem	265 024	(582)	16 615	(1 257)	12 021	11 682	(6 499)	293 660	(8 338)	285 322
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	1 145	1 145	(141)	1 145	(141)	1 004

WSKAŹNIKI JAKOŚCI KREDYTOWEJ (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2018	01.01.2018
Udział ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości ¹	4,9%	5,3%
Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości ²	74,0%	74,2%
Udział kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 90 dni w stosunku do wartości brutto kredytów i pożyczek	3,2%	3,9%

¹ Wskaźnik udziału ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości został wyznaczony dla kredytów i papierów wartościowych z wyłączeniem obligacji skarbowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu jako wartość brutto ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości do wartości brutto razem kredytów i papierów wartościowych z wyłączeniem obligacji skarbowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu pomniejszonej na 01.01.2018 roku o wartość odsetek kontraktowych (niepracujących) objętych odpisem dla fazy 3.

² Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości został wyznaczony jako stosunek odpisów na oczekiwane straty kredytowe ogółem dla kredytów i papierów wartościowych z wyłączeniem obligacji skarbowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu pomniejszonych na 01.01.2018 roku o odsetki kontraktowe (niepracujące) objęte odpisem dla fazy 3 do wartości brutto ekspozycji z tych portfeli z rozpoznaną utratą wartości pomniejszonych na 01.01.2018 o odsetki kontraktowe (niepracujące) objęte odpisem dla fazy 3.

WEDŁUG MODELU WYCENY (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 01.01.2018	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość brutto aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	w tym: odsetki kontraktowe (niepracujące) objęte odpisem	w tym: wartość brutto aktywów z rozpoznaną utratą wartości bez odsetek kontraktowych (niepracujących) objętych odpisem	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość brutto	Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Razem wartość netto
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite											
papiery wartościowe	46 765	-	-	-	473	2	473	(15)	47 238	(15)	47 223
obligacje skarbowe	33 740	-	-	-	-	-	-	-	33 740	-	33 740
pozostałe	13 025	-	-	-	473	2	473	(15)	13 498	(15)	13 483
Razem	46 765	-	-	-	473	2	473	(15)	47 238	(15)	47 223
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	473	2	473	(15)	473	(15)	458
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu											
należności od banków	5 233	-	-	-	-	-	-	-	5 233	-	5 233
papiery wartościowe	6 194	(14)	-	-	-	-	-	-	6 194	(14)	6 180
obligacje skarbowe	1 812	-	-	-	-	-	-	-	1 812	-	1 812
pozostałe	4 382	(14)	-	-	-	-	-	-	4 382	(14)	4 368
kredyty i pożyczki udzielone klientom	180 561	(490)	14 830	(1 078)	14 656	2 250	11 341	(9 085)	210 047	(10 653)	199 394
mieszkańceniowe	100 206	(55)	5 016	(435)	3 616	733	2 812	(2 540)	108 838	(3 030)	105 808
gospodarcze	47 757	(278)	5 870	(369)	7 857	1 153	5 959	(4 496)	61 484	(5 143)	56 341
konsumpcyjne	21 661	(135)	1 608	(210)	2 391	364	2 014	(1 717)	25 660	(2 062)	23 598
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	902	-	-	-	-	-	-	-	902	-	902
należności z tytułu leasingu finansowego	10 035	(22)	2 336	(64)	792	-	556	(332)	13 163	(418)	12 745
inne aktywa finansowe	2 378	(1)	-	-	99	-	99	(99)	2 477	(100)	2 377
Razem	194 366	(505)	14 830	(1 078)	14 755	2 250	11 440	(9 184)	223 951	(10 767)	213 184
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	363	-	363	(115)	363	(115)	248
łącznie	241 131	(505)	14 830	(1 078)	15 228	2 252	11 913	(9 199)	271 189	(10 782)	260 407

WEDŁUG RODZAJU AKTYWA FINANSOWEGO (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 01.01.2018	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość brutto aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość brutto aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	w tym: odsetki kontraktowe (niepracujące) objęte odpisem		Odpisy na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość brutto	Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Razem wartość netto
						w tym: wartość brutto aktywów z rozpoznaną utratą wartości bez odsetek kontraktowych (niepracujących) objętych odpisem					
należności od banków	5 233	-	-	-	-	-	-	-	5 233	-	5 233
papiery wartościowe	52 959	(14)	-	-	473	2	473	(15)	53 432	(29)	53 403
obligacje skarbowe	35 552	-	-	-	-	-	-	-	35 552	-	35 552
pozostałe	17 407	(14)	-	-	473	2	473	(15)	17 880	(29)	17 851
kredyty i pożyczki udzielone klientom	180 561	(490)	14 830	(1 078)	14 656	2 250	11 341	(9 085)	210 047	(10 653)	199 394
mieszaniowe	100 206	(55)	5 016	(435)	3 616	733	2 812	(2 540)	108 838	(3 030)	105 808
gospodarcze	47 757	(278)	5 870	(369)	7 857	1 153	5 959	(4 496)	61 484	(5 143)	56 341
konsumpcyjne	21 661	(135)	1 608	(210)	2 391	364	2 014	(1 717)	25 660	(2 062)	23 598
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	902	-	-	-	-	-	-	-	902	-	902
należności z tytułu leasingu finansowego	10 035	(22)	2 336	(64)	792	-	556	(332)	13 163	(418)	12 745
inne aktywa finansowe	2 378	(1)	-	-	99	-	99	(99)	2 477	(100)	2 377
Razem	241 131	(505)	14 830	(1 078)	15 228	2 252	11 913	(9 199)	271 189	(10 782)	260 407
w tym: aktywa finansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	836	2	836	(130)	836	(130)	706

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH

ZMIANY DOTYCZĄCE ODPISÓW NA OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE DLA AKTYWÓW FINANSOWYCH WEDŁUG MODELU WYCENY	Wartość na 31.12.2017 roku	Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9 ¹	Wartość na 01.01.2018 roku (zmieniony)	Zwiększenia w związku z udzieleniem i nabyciem	Zmniejszenia w związku z zaprzestaniem ujmowania	Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (netto)	Zmiany z tytułu wydłużenia horyzyntu rozpoznania strat z 12 miesięcy na okres do daty zapadalności 12 miesięcy	Zmiany z tytułu skrócenia horyzyntu rozpoznania strat z okresu do daty zapadalności na 12 miesięcy	Zmiany wynikające z modyfikacji bez zaprzestania ujmowania (netto)	Zmniejszenie stanu odpisów z tytułu utraty wartości w związku z częściowym i całkowitym spisaniem	Zmiany z tytułu różnic kursowych z przeliczenia jednostek zagranicznych	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	Wartość na 31.12.2018 roku
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	326	(326)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite należności od banków	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
papiery wartościowe	-	15	15	4	(10)	1	5	-	-	(3)	-	(2)	10
Razem	-	15	15	4	(10)	1	5	-	-	(3)	-	(2)	10
należności od banków	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
papiery wartościowe	-	14	14	10	-	-	-	-	-	-	1	1	26
kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 823	2 830	10 653	617	(1 563)	1 958	743	(535)	72	(3 674)	19	(86)	8 204
mieszkaniowe	1 972	1 058	3 030	35	(477)	534	212	(148)	9	(1 081)	4	(106)	2 012
gospodarcze	3 705	1 438	5 143	331	(527)	744	202	(296)	58	(1 749)	11	75	3 992
konsumpcyjne	1 686	376	2 062	106	(426)	640	312	(75)	5	(830)	3	(86)	1 711
papiery wartościowe	10	(10)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
należności z tytułu leasingu finansowego	450	(32)	418	145	(133)	40	17	(16)	-	(14)	1	31	489
inne aktywa finansowe	100	-	100	1	-	-	-	-	-	(5)	-	1	97
Razem	7 923	2 844	10 767	628	(1 563)	1 958	743	(535)	72	(3 679)	20	(83)	8 328
Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe dla aktywów finansowych	8 249	2 533	10 782	632	(1 573)	1 959	748	(535)	72	(3 682)	20	(85)	8 338

ZMIANY DOTYCZĄCE ODPISÓW NA OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE DLA AKTYWÓW FINANSOWYCH WEDŁUG RODZAJU AKTYWA FINANSOWEGO	Wartość na 31.12.2017 roku	Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9 ¹	Wartość na 01.01.2018 roku (zmieniony)	Zwiększenia w związku z utworzeniem i nabyciem	Zmniejszenia w związku z zaprzestaniem ujmowania	Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (netto)	Zmiany z tytułu wydłużenia horyzontu rozpoznania strat z 12 miesięcy na okres do daty zapadalności miesięcy	Zmiany z tytułu skrócenia horyzontu rozpoznania strat z okresu do daty zapadalności na 12 miesięcy	Zmiany wynikające z modyfikacji bez zaprzestania ujmowania (netto)	Zmniejszenie stanu odpisów z tytułu utraty wartości w związku z częściowym i całkowitym spisaniem	Zmiany z tytułu różnic kursowych z przeliczenia jednostek zagranicznych	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	Wartość na 31.12.2018 roku
należności od banków	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
papiery wartościowe	326	(297)	29	14	(10)	1	5	-	-	(3)	1	(1)	36
kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 823	2 830	10 653	617	(1 563)	1 958	743	(535)	72	(3 674)	19	(86)	8 204
mieszkaniowe	1 972	1 058	3 030	35	(477)	534	212	(148)	9	(1 081)	4	(106)	2 012
gospodarcze	3 705	1 438	5 143	331	(527)	744	202	(296)	58	(1 749)	11	75	3 992
konsumpcyjne	1 686	376	2 062	106	(426)	640	312	(75)	5	(830)	3	(86)	1 711
papiery wartościowe	10	(10)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
należności z tytułu leasingu finansowego	450	(32)	418	145	(133)	40	17	(16)	-	(14)	1	31	489
inne aktywa finansowe	100	-	100	1	-	-	-	-	-	(5)	-	1	97
Razem odpisy na oczekiwane straty kredytowe dla aktywów finansowych	8 249	2 533	10 782	632	(1 573)	1 959	748	(535)	72	(3 682)	20	(85)	8 338

¹ z tytułu rozpoznania utraty wartości kredytów w kwocie 777 milionów PLN, z tytułu uwzględnienia odsetek niepracujących ujętych w wartości bilansowej brutto w kwocie 2 480 milionów PLN, z tytułu zmniejszenia odpisów na skutek rozpoznania straty początkowej 437 milionów PLN dla aktywów POCI oraz z tytułu rozwiązania odpisów na papiery wartościowe w kwocie 287 milionów PLN.

ZMIANY WARTOŚCI BILANSOWEJ BRUTTO INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

ZMIANY WARTOŚCI BILANSOWEJ BRUTTO INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH	Wartość bilansowa brutto na 31.12.2017 roku	Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9 według wartości bilansowej brutto	Wartość bilansowa brutto na 01.01.2018 roku (zmieniona)	Zmiany z tytułu udzielonych lub nabytych instrumentów finansowych	Zwiększenia w związku z wykorzystaniem limitu lub wypłatą transz	Zmniejszenia w związku ze spłatami	Zmiany z tytułu modyfikacji wynikających z umowy przepływów pieniężnych z tytułu aktywów finansowych, która nie prowadzi do zaprzestania ujmowania tych instrumentów finansowych	Zmiany z tytułu zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych, w tym sprzedaży	Zmniejszenia w związku z całkowitym spisaniem	Zmniejszenia z tytułu utraty wartości w związku z częściowym spisaniem	Zmiany dla ekspozycji dla których został wydłużony horzont rozpoznania strat z 12 miesięcy na okres do daty zapadalności 12 miesięcy	Zmiany dla ekspozycji dla których został skrócony horzont rozpoznania strat z okresu do daty zapadalności na 12 miesięcy	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	Wartość bilansowa brutto na 31.12.2018 roku
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	43 675	(43 675)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite papiery wartościowe	-	47 238	47 238	269 204	-	(266 385)	-	(445)	-	(3)	(2)	-	2 961	52 568
Razem	-	47 238	47 238	269 204	-	(266 385)	-	(445)	-	(3)	(2)	-	2 961	52 568
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu														
należności od banków	5 233	-	5 233	6 006	831	(4 230)	-	(185)	-	-	-	-	7	7 662
papiery wartościowe	-	6 194	6 194	3 033	-	(925)	-	(150)	-	-	-	-	347	8 499
kredyty i pożyczki udzielone klientom (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	213 452	(3 405)	210 047	45 364	21 340	(50 898)	(626)	(4 677)	(1 682)	(1 980)	(202)	(2 518)	7 841	222 009
mieszaniowe	108 163	675	108 838	14 194	3 966	(16 233)	80	(960)	(566)	(515)	(120)	(374)	6 471	114 781
gospodarcze	60 497	987	61 484	15 072	14 868	(22 572)	(19)	(1 554)	(583)	(1 154)	(9)	(1 916)	1 293	64 910
konsumpcyjne	26 276	(616)	25 660	9 580	2 506	(8 636)	13	(785)	(519)	(311)	(73)	(228)	74	27 281
papiery wartościowe	4 378	(4 378)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	902	-	902	51	-	(902)	-	-	-	-	-	-	-	51
należności z tytułu leasingu finansowego	13 236	(73)	13 163	6 467	-	(2 555)	(700)	(1 378)	(14)	-	-	-	3	14 986
inne aktywa finansowe	2 377	100	2 477	2 924	-	(2 477)	-	-	-	-	-	-	(2)	2 922
Razem	221 062	2 889	223 951	57 327	22 171	(58 530)	(626)	(5 012)	(1 682)	(1 980)	(202)	(2 518)	8 193	241 092
Razem zmiany wartości bilansowej brutto instrumentów finansowych	264 737	6 452	271 189	326 531	22 171	(324 915)	(626)	(5 457)	(1 682)	(1 983)	(204)	(2 518)	11 154	293 660

AKTYWA FINANSOWE Z UTRATĄ WARTOŚCI W MOMENCIE POCZĄTKOWEGO UJĘCIA – POCI

Łączna wartość nabytych bądź udzielonych aktywów finansowych z utratą wartości na 31 grudnia 2018 roku wyniosła 1 004 miliona PLN (na 1 stycznia 2018 roku 706 milionów PLN).

Zasady klasyfikacji aktywów finansowych do kategorii POCI zostały opisane w nocie 4

ZAKUPIONE/UDZIELONE AKTYWA FINANSOWE Z UTRATĄ WARTOŚCI ZE WZGLĘDU NA RYZYKO KREDYTOWE (POCI) - 31.12.2018	Wartość brutto	Odpisy	Wartość netto
Papiery wartościowe	471	(10)	461
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	471	(10)	461
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	674	(131)	543
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	674	(131)	543
Razem	1 145	(141)	1 004

ZAKUPIONE/UDZIELONE AKTYWA FINANSOWE Z UTRATĄ WARTOŚCI ZE WZGLĘDU NA RYZYKO KREDYTOWE (POCI) - 01.01.2018	Wartość brutto	Odpisy	Wartość netto
Papiery wartościowe	473	(15)	458
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	473	(15)	458
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	363	(115)	248
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	363	(115)	248
Razem	836	(130)	706

ZMIANY DOTYCZĄCE ODPISÓW DLA ZAKUPIONYCH/UDZIELONYCH AKTYWÓW FINANSOWYCH Z UTRATĄ WARTOŚCI ZE WZGLĘDU NA RYZYKO KREDYTOWE (POCI) W 2018 ROKU	Wartość na 01.01.2018 roku	Zwiększenia w związku z utworzeniem i nabyciem	Zmniejszenia w związku z zaprzestaniem ujmowania	Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (netto)	Zmniejszenie stanu odpisów z tytułu utraty wartości w związku ze spisaniem	Inne korekty	Wartość na 31.12.2018 roku
Papiery wartościowe	15	-	-	(3)	-	(2)	10
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	15	-	-	(3)	-	(2)	10
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	115	2	(50)	77	(26)	13	131
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	115	2	(50)	77	(26)	13	131
Razem	130	2	(50)	74	(26)	11	141

30. ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH (DANE PORÓWNAWCZE ZGODNIE Z MSR 39)

INFORMACJE FINANSOWE – OBOWIĄZUJĄCE DO 31 GRUDNIA 2017 ROKU

NALEŻNOŚCI OD BANKÓW

NALEŻNOŚCI OD BANKÓW - EKSPOZYCJA GRUPY KAPITAŁOWEJ NA RYZYKO KREDYTOWE	Zaangażowanie
	31.12.2017
Należności bez rozpoznanej utraty wartości, nieprzeterminowane	5 233
Razem netto	5 233

PAPIERY WARTOŚCIOWE

INWESTYCYJNE DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY - EKSPOZYCJA GRUPY KAPITAŁOWEJ NA RYZYKO KREDYTOWE	Zaangażowanie 31.12.2017
z rozpoznaną utratą wartości, metoda zindywidualizowana	822
bez rozpoznanej utraty wartości, nieprzeterminowane	42 619
z ratingiem zewnętrznym	37 472
z ratingiem wewnętrznym	5 147
Razem brutto	43 441
Odpisy z tytułu utraty wartości	(249)
Razem netto	43 192

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WEDŁUG METOD KALKULACJI ODPISÓW (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2017		
	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto
metoda zindywidualizowana, w tym:	5 420	(2 103)	3 317
ze stwierdzoną utratą wartości	4 346	(2 097)	2 249
bez stwierdzonej utraty wartości	1 074	(6)	1 068
metoda portfelowa	7 354	(5 000)	2 354
ze stwierdzoną utratą wartości	7 332	(5 000)	2 332
bez stwierdzonej utraty wartości	22	-	22
metoda grupowa (IBNR)	200 678	(720)	199 958
Razem	213 452	(7 823)	205 629

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM - EKSPOZYCJA GRUPY KAPITAŁOWEJ NA RYZYKO KREDYTOWE	31.12.2017		
	Wartość brutto	Odpisy z tytułu utraty wartości	Wartość netto
z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	11 678	(7 097)	4 581
oceniane metodą zindywidualizowaną	4 346	(2 097)	2 249
bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	201 774	(726)	201 048
z rozpoznaną przesłanką indywidualną	1 074	(6)	1 068
nieprzeterminowane	763	(4)	759
przeterminowane	311	(2)	309
bez rozpoznanej przesłanki indywidualnej/IBNR	200 700	(720)	199 980
nieprzeterminowane	195 643	(544)	195 099
przeterminowane	5 057	(176)	4 881
Razem	213 452	(7 823)	205 629

WSKAŹNIKI JAKOŚCI KREDYTOWEJ (W %)	31.12.2017
Udział kredytów z rozpoznaną utratą wartości	5,5%
Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości ¹	67,0%
Udział kredytów opóźnionych w spłacie powyżej 90 dni w stosunku do wartości brutto kredytów i pożyczek	4,2%

¹ Wskaźnik pokrycia kredytów z rozpoznaną utratą wartości jest liczony jako iloraz całości odpisów z tytułu utraty wartości (zarówno dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom z rozpoznaną utratą wartości, jak i IBNR) oraz wartości ekspozycji brutto kredytów i pożyczek udzielonych klientom z rozpoznaną utratą wartości

INNE AKTYWA FINANSOWE

INNE AKTYWA FINANSOWE	31.12.2017		
	nieprzeterminowane	przeterminowane	RAZEM
z rozpoznaną utratą wartości	-	99	99
bez rozpoznanej utraty wartości	2 368	10	2 378
Razem brutto	2 368	109	2 477
Odpisy z tytułu utraty wartości	-	(100)	(100)
Razem według wartości bilansowej (netto)	2 368	9	2 377

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH - UZGODNIENIE RUCHU W 2017 ROKU	Wartość na początek okresu	Utworzenie w okresie	Rozwiązanie w okresie	Inne	Wartość na koniec okresu	Utworzenie netto - wpływ na rachunek zysków i strat
Dłużne papiery wartościowe		277	79	(66)	(41)	249 (13)
Kapitałowe papiery wartościowe		67	51	(40)	(1)	77 (11)
Razem		344	130	(106)	(42)	326 (24)

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM - UZGODNIENIE RUCHU W 2017 ROKU	Wartość na początek okresu	Utworzenie w okresie	Rozwiązanie w okresie	Spisania aktywów i rozliczenia	Inne	Wartość na koniec okresu	Odzyski z ekspozycji spisanych	Utworzenie netto- wpływ na rachunek zysków i strat
kredyty mieszkaniowe	2 200	708	(526)	(268)	(142)	1 972	16	(166)
kredyty gospodarcze	3 807	2 217	(1 374)	(770)	(175)	3 705	71	(772)
kredyty konsumpcyjne	1 471	1 251	(744)	(226)	(66)	1 686	8	(499)
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)	69	4	(9)	(60)	-	4	-	5
dłużne papiery wartościowe (komunalne)	9	-	(2)	-	(1)	6	-	2
należności z tytułu leasingu finansowego	447	245	(171)	(68)	(3)	450	-	(74)
Razem	8 003	4 425	(2 826)	(1 392)	(387)	7 823	95	(1 504)

31. AKTYWA TRWAŁE PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Jako przeznaczane do sprzedaży klasyfikowane są jedynie aktywa dostępne do natychmiastowej sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie zakończona w okresie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa te ujmowane są w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Odpisy aktualizujące wartość aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży ujmowane są w rachunku zysków i strat za okres, w którym dokonano tych odpisów. W stosunku do aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

Gdy kryteria klasyfikacji do tej grupy nie są dłużej spełnione, Grupa Kapitałowa dokonuje reklasyfikacji aktywów z aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży do odpowiedniej kategorii aktywów. Aktywa wycofane z aktywów przeznaczonych do sprzedaży wycenia się w niższej z dwóch wartości: 1) wartości bilansowej sprzed momentu zaklasyfikowania do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży, pomniejszonej o amortyzację, która zostałaby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zakwalifikowany jako przeznaczony do sprzedaży, 2) wartości odzyskiwalnej na dzień podjęcia decyzji o zaniechaniu sprzedaży.

INFORMACJE FINANSOWE

AKTYWA TRWAŁE PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY	31.12.2018	31.12.2017
Grunty i budynki	8	148
Inne	7	9
Razem brutto	15	157
Odpisy z tytułu utraty wartości	-	(19)
Razem	15	138

Spadek salda aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży w 2018 roku wynikał ze sprzedaży inwestycji hotelowych w ramach sprzedaży spółki Residence Management Sp. z o.o. (nota 45).

32. WARTOŚCI NIEMATERIALNE I RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

Zasady rachunkowości
Szacunki i oceny
Informacje finansowe:
Wartości niematerialne
Wartość firmy
Rzeczowe aktywa trwałe
Kalkulacja szacunków
Leasing operacyjny - leasingodawca

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

WARTOŚCI NIEMATERIALNE

OPROGRAMOWANIE - Nabyte licencje na oprogramowanie komputerowe są ujmowane w wysokości poniesionych kosztów nabycia i przygotowania do użytkowania, z uwzględnieniem umorzeń i odpisów z tytułu utraty wartości.

WARTOŚĆ FIRMY - Wartość firmy została ujęta w kwocie nadwyżki przekazanej zapłaty nad wartością możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań wycenionych według wartości godziwej na dzień nabycia. Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według wartości początkowej, pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Wartość firmy powstała na nabyciu spółek zależnych jest wykazywana w pozycji „Wartości niematerialne”, a wartość firmy powstała na nabyciu spółek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć jest wykazywana w pozycji „Inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia”. Test na utratę wartości przeprowadza się co najmniej na koniec każdego roku. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie wartości odzyskiwalnej ośrodka wypracowującego środki pieniężne, którego dotyczy dana część wartości firmy. W przypadku, gdy wartość odzyskiwalna ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości.

RELACJE Z KLIENTAMI ORAZ VALUE IN FORCE - W wyniku rozliczenia transakcji nabycia zidentyfikowane zostały dwa składniki wartości niematerialnych, które zostały ujęte odrębnie od wartości firmy, tj. relacje z klientami oraz value in force, stanowiące wartość obecną przyszłych zysków z zawartych umów ubezpieczenia. Powyższe składniki wartości niematerialnych podlegają amortyzacji metodą degresywną opartą o tempo konsumowania korzyści ekonomicznych wynikających z ich użytkowania.

POZOSTAŁE WARTOŚCI NIEMATERIALNE - Pozostałe wartości niematerialne nabywane przez Grupę Kapitałową wykazuje się w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i łączną kwotę odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości.

KOSZTY PRAC ROZWOJOWYCH - Koszty zakończonych prac rozwojowych zalicza się do wartości niematerialnych w związku z uzyskaniem korzyści ekonomicznych oraz spełnieniem określonych warunków, tj. jeżeli istnieje możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika, dostępne są stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac i użytkowania wytwarzanego składnika oraz istnieje możliwość wiarygodnego ustalenia wysokości nakładów poniesionych w czasie prac rozwojowych, które można przyporządkować wytworzeniu składników wartości niematerialnych.

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE - Wyceniane są według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia, po pomniejszeniu o umorzenie oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

NIERUCHOMOŚCI INWESTYCYJNE - Wycenia się według zasad stosowanych do rzeczowych aktywów trwałych.

NAKLADY - Wartość bilansową rzeczowych aktywów trwałych powiększa się o dodatkowe nakłady poniesione w okresie ich użytkowania.

ODPISY AMORTYZACYJNE

Amortyzacja naliczana jest od wszystkich aktywów trwałych, których wartość ulega obniżeniu na skutek używania lub upływu czasu metodą liniową (z wyłączeniem relacji z klientami oraz value in force) przez szacowany okres użytkowania danego aktywa. Co najmniej raz w roku weryfikowana jest przyjęta metoda amortyzacji oraz okresy użytkowania.

Rozpoczęcie amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych następuje od momentu, w którym dany środek przyjęto do użytkowania, a jej zakończenie nie później niż z chwilą:

- 1) zrównania wartości odpisów amortyzacyjnych lub umorzeniowych z wartością początkową danego składnika aktywów, lub
- 2) przeznaczenia go do likwidacji, lub
- 3) sprzedaży, lub
- 4) stwierdzenia jego niedoboru, lub
- 5) ustalenia w wyniku weryfikacji, że przewidywana wartość końcowa składnika aktywa przewyższa jego wartość bilansową (netto) z uwzględnieniem przewidywanej przy likwidacji wartości końcowej składnika aktywów (wartości „rezydualnej”), tj. kwoty netto, którą Grupa Kapitałowa spodziewa się uzyskać na zakończenie okresu użytkowania, po odliczeniu oczekiwanych kosztów zbycia.

Dla niefinansowych aktywów trwałych przyjmuje się, że wartość końcowa wynosi zero, chyba że istnieje zobowiązanie strony trzeciej do ich odkupienia lub gdy będzie istniał pod koniec użytkowania składnika aktywny rynek i można określić jego wartość na tym rynku.

Koszty związane z nabyciem lub wytworzeniem budynków dzieli się na istotne części składowe tego budynku (komponenty) w przypadku, gdy części składowe posiadają różne okresy użytkowania lub gdy każda z nich dostarcza Grupie Kapitałowej korzyści w inny sposób. Każda część składowa budynku amortyzowana jest odrębnie. Nie amortyzuje się wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania, które podlegają corocznemu testowi na utratę wartości.

ODPISY AKTUALIZUJĄCE Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI NIEFINANSOWYCH AKTYWÓW TRWAŁYCH

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości jest ujmowany, jeżeli wartość bilansowa aktywa lub jego ośrodka wypracowującego środki pieniężne przekracza wartość odzyskiwalną. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości w przypadku ośrodków wypracowujących środki pieniężne w pierwszej kolejności redukują wartość firmy przypadającą na te ośrodki wypracowujące środki pieniężne (grupę ośrodków), a następnie obniżają proporcjonalnie wartość bilansową innych aktywów w ośrodku (grupie ośrodków).

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości w odniesieniu do wartości firmy nie podlega odwróceniu. Odpis podlega odwróceniu, jeżeli nastąpiła zmiana w szacunkach służących do określenia wartości możliwej do odzyskania. Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości może być odwrócony tylko do poziomu, przy którym wartość bilansowa aktywa nie przekracza wartości bilansowej, która pomniejszona o kwotę amortyzacji, zostałaby wyznaczona, jeżeli nie zostałyby ujęte odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

W przypadku, gdy istnieją przesłanki, że nastąpiła utrata wartości majątku wspólnego, czyli aktywów, które nie wypracowują środków pieniężnych niezależnie od innych aktywów lub zespołów aktywów oraz nie można ustalić wartości odzyskiwalnej pojedynczego składnika aktywów zaliczanego do majątku wspólnego, Grupa Kapitałowa ustala wartość odzyskiwalną na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne, do którego dany składnik należy.

LEASING OPERACYJNY - LEASINGODAWCA

Początkowe koszty bezpośrednie poniesione w toku negocjowania umów leasingu operacyjnego dodaje się do wartości bilansowej środka stanowiącego przedmiot leasingu i ujmuje przez okres trwania leasingu na tej samej podstawie, co przychody z tytułu wynajmu. Warunkowe opłaty leasingowe są ujmowane jako przychód w okresie, w którym stają się należne. Opłaty leasingowe należne z tytułu umów leasingu operacyjnego ujmowane są jako przychody w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu. Przeciętny okres trwania umowy wynosi z reguły do 36 miesięcy. Leasingobiorca ponosi koszty serwisu oraz ubezpieczeń.

SZACUNKI I OCENY

OKRESY UŻYTKOWANIA RZECZOWYCH AKTYWÓW TRWAŁYCH I WARTOŚCI NIEMATERIALNYCH ORAZ NIERUCHOMOŚCI INWESTYCYJNYCH

Przy szacowaniu długości okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych uwzględniane są następujące czynniki:

- 1) oczekiwane zużycie fizyczne szacowane w oparciu o dotychczasowe przeciętne okresy użytkowania, odzwierciedlające tempo zużycia fizycznego, intensywność wykorzystania, itp.,
- 2) utrata przydatności z przyczyn technologicznych lub rynkowych,
- 3) prawne i inne ograniczenia dotyczące wykorzystania składnika aktywów,
- 4) oczekiwane wykorzystanie składnika aktywów oceniane na podstawie oczekiwanej zdolności produkcyjnej lub wielkości produkcji,
- 5) inne okoliczności mające wpływ na okres użytkowania tego rodzaju aktywów.

W przypadku, gdy okres korzystania ze składnika aktywów wynika z tytułów umownych, okres użytkowania odpowiada okresowi wynikającemu z tych tytułów umownych. W sytuacji, gdy szacowany okres użytkowania jest krótszy niż okres wynikający z tytułów umownych, przyjmuje się szacowany okres użytkowania. Co najmniej raz w roku weryfikowana jest przyjęta metoda amortyzacji oraz okresy użytkowania środków trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych.

Okresy amortyzacyjne stosowane w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA:

Środki trwałe	Okresy użytkowania
Budynki, lokale, spółdzielcze prawa do lokalu (w tym nieruchomości inwestycyjne)	od 25 do 60 lat
Ulepszenia w obcych środkach trwałych (budynkach, lokalach)	od 1 do 11 lat (lub okres najmu, jeśli jest krótszy)
Maszyny, urządzenia techniczne, narzędzia i przyrządy	od 2 do 15 lat
Zespoły komputerowe	od 2 do 10 lat
Środki transportu	od 3 do 5 lat
Wartości niematerialne	Okresy użytkowania
Oprogramowanie	od 1 do 20 lat
Pozostałe wartości niematerialne	od 1 do 20 lat

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Grupa Kapitałowa ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy nastąpiła utrata wartości któregoś ze składników niefinansowych aktywów trwałych (lub ośrodków wypracowujących środki pieniężne). W momencie rozpoznania takich przesłanek oraz corocznie w przypadku wartości niematerialnych niepodlegających amortyzacji i wartości firmy dokonuje się oszacowania wartości odzyskiwalnej, stanowiącej wyższą z dwóch kwot: wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży lub wartość użytkową składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne), a w przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Grupa Kapitałowa ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Oszacowanie powyższych wartości wymaga przyjęcia założeń dotyczących m.in. przyszłych prognozowanych przepływów pieniężnych, które Grupa Kapitałowa może uzyskać z tytułu dalszego użytkowania lub sprzedaży danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne). Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny przyszłych przepływów pieniężnych może mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych.

INFORMACJE FINANSOWE

WARTOŚCI NIEMATERIALNE

WARTOŚCI NIEMATERIALNE 31.12.2018	Oprogramowanie	Wartość firmy	Przyszłe zyski z zawartych umów ubezpieczeniowych	Relacje z klientami	Inne, w tym nakłady		Ogółem
					z tego na oprogramowanie		
Wartość bilansowa brutto na początek okresu	4 832	1 438	141	150	361	232	6 922
Nabycie	23	-	-	-	384	384	407
Transfery z nakładów	332	-	-	-	(332)	(332)	-
Likwidacja i sprzedaż	(1)	-	-	-	(3)	(2)	(4)
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	3	-	-	-	-	-	3
Inne, w tym utrata kontroli nad jednostką zależną	17	-	-	-	-	1	17
Wartość bilansowa brutto na koniec okresu	5 206	1 438	141	150	410	283	7 345
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(3 272)	-	(75)	(62)	(72)	-	(3 481)
Amortyzacja okresu	(415)	-	(15)	(13)	(8)	-	(451)
Likwidacja i sprzedaż	1	-	-	-	1	-	2
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	(1)	-	-	-	-	-	(1)
Inne, w tym utrata kontroli nad jednostką zależną	1	-	-	(2)	3	-	2
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(3 686)	-	(90)	(77)	(76)	-	(3 929)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(18)	(175)	-	-	(6)	-	(199)
Utworzenie w okresie	-	(12)	-	-	(10)	(10)	(22)
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(18)	(187)	-	-	(16)	(10)	(221)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 542	1 263	66	88	283	232	3 242
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 502	1 251	51	73	318	273	3 195

WARTOŚCI NIEMATERIALNE 31.12.2017	Oprogramowanie	Wartość firmy	Przyszłe zyski z zawartych umów ubezpieczeniowych	Relacje z klientami	Inne, w tym nakłady		Ogółem
					z tego na oprogramowanie		
Wartość bilansowa brutto na początek okresu	4 460	1 426	141	150	447	320	6 624
Nabycie	17	12	-	-	256	246	285
Transfery z nakładów	338	-	-	-	(338)	(330)	-
Likwidacja i sprzedaż	(2)	-	-	-	-	-	(2)
Inne, w tym objęcie kontrolą jednostek zależnych	19	-	-	-	(4)	(4)	15
Wartość bilansowa brutto na koniec okresu	4 832	1 438	141	150	361	232	6 922
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(2 832)	-	(60)	(52)	(62)	-	(3 006)
Amortyzacja okresu	(441)	-	(15)	(10)	(10)	-	(476)
Likwidacja i sprzedaż	1	-	-	-	-	-	1
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(3 272)	-	(75)	(62)	(72)	-	(3 481)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(16)	(174)	-	-	(6)	-	(196)
Utworzenie w okresie	-	(1)	-	-	-	-	(1)
Inne, w tym objęcie kontrolą jednostek zależnych	(2)	-	-	-	-	-	(2)
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(18)	(175)	-	-	(6)	-	(199)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 612	1 252	81	98	379	320	3 422
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 542	1 263	66	88	283	232	3 242

Istotną wartością niematerialną z punktu widzenia Banku są nakłady poniesione na Zintegrowany System Informatyczny (ZSI). Łączna wartość nakładów poniesionych na ZSI w latach 2003–2018 wyniosła 1 495 milionów PLN. Wartość bilansowa netto Zintegrowanego Systemu Informatycznego (ZSI) na 31 grudnia 2018 roku wynosiła 581 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 632 milionów PLN). Przewidywany okres eksploatacji systemu został określony na 17 lat. Na 31 grudnia 2018 pozostały okres użytkowania wynosi 5 lat.

WARTOŚĆ FIRMY

Wartość firmy netto	31.12.2018	31.12.2017
Nordea Bank Polska SA	863	863
PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	91	91
PKO Leasing Pro SA	31	31
Raiffeisen - Leasing Polska SA i jej spółki zależne (PKO Leasing SA)	57	57
PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	150	150
PKO BP BANKOWY PTE SA	51	51
Aktywa przejęte od spółki CFP sp. z o.o.	8	8
ZenCard sp. z o.o.	-	12
Razem	1 251	1 263

Na 31 grudnia 2018 roku Grupa Kapitałowa przeprowadziła obligatoryjne testy na utratę wartości firmy powstałej z nabycia Nordea Bank Polska SA zgodnie z modelem opracowanym na podstawie wytycznych zawartych w MSR 36. Test na utratę wartości przeprowadza się poprzez porównanie wartości bilansowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne („CGU”) z ich wartością odzyskiwalną. Wyróżniono dwa CGU, do którego przypisano wartość firmy powstałą z nabycia Nordea Bank Polska SA – detaliczny i korporacyjny.

Wartość odzyskiwalna szacowana jest na podstawie wartości użytkowej CGU. Wartość użytkowa to bieżąca, szacunkowa wartość przyszłych przepływów pieniężnych za okres 5 lat z uwzględnieniem wartości rezydualnej CGU. Wartość rezydualna CGU została skalkulowana poprzez ekstrapolację projekcji przepływów pieniężnych poza okres prognozy przy zastosowaniu stopy wzrostu przyjętej na poziomie 2,5%. Prognozy przepływów pieniężnych opierają się na założeniach zawartych w planach finansowych dla Banku na 2019. Do dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych zastosowano stopę dyskonta w wysokości 8,3% uwzględniającą stopę wolną od ryzyka oraz premię za ryzyko.

Test na utratę wartości przeprowadzony na 31 grudnia 2018 roku wykazał nadwyżkę wartości odzyskiwalnej nad wartością bilansową poszczególnych CGU i w związku z tym nie stwierdzono utraty wartości wartości firmy.

Test na utratę wartości firmy, która powstała z nabycia spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, został przeprowadzony metodą zdyskontowanych dywidend na podstawie opracowanej przez spółkę 2-letniej prognozy finansowej, z uwzględnieniem wartości rezydualnej.

Test na utratę wartości firmy spółki PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA, został przeprowadzony w oparciu o wartość bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych dla PKO Banku Polskiego SA z uwzględnieniem wartości rezydualnej. Przepływy pieniężne oszacowano na podstawie przygotowanej przez spółkę 10-letniej prognozy finansowej.

Wartość firmy powstała z nabycia przez PKO Leasing SA spółki Raiffeisen-Leasing Polska SA wraz z jej spółkami zależnymi, została przypisana do wyodrębnionej ewidencyjnie części aktywów Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA, będących aktywami nabytej Grupy Kapitałowej Raiffeisen-Leasing Polska SA. Test na utratę wartości został przeprowadzony metodą zdyskontowanych dywidend na podstawie opracowanej przez spółkę 8-letniej prognozy finansowej, z uwzględnieniem wartości rezydualnej.

Test na utratę wartości firmy spółki PKO BP BANKOWY PTE SA został przeprowadzony z wykorzystaniem metody *embedded value*, według której ustalono wartość użytkową akcji spółki. Test uwzględnia zmiany wprowadzone uchwaloną przez Sejm 16 listopada 2016 roku ustawą o zmianie ustawy o emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, która wprowadziła obniżenie powszechnego minimalnego wieku emerytalnego, ustalając prawo do przejścia na emeryturę w wieku 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn. Ustawa weszła w życie 1 października 2017 roku.

Wartość firmy wynikająca z nabycia przez PKO Bank Polski SA spółki PKO Leasing Pro SA została przypisana do całej spółki PKO Leasing SA jako jednostki bezpośrednio nadrzędnej, która w ramach połączenia przejęła aktywa spółki PKO Leasing Pro SA. Test na utratę wartości został opracowany w oparciu o wartość bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych generowanych przez spółkę, oszacowanych na podstawie przygotowanej przez spółkę prognozy finansowej na 5 lat z jednoczesnym uwzględnieniem wygaszania działalności po tym okresie.

Wartość firmy powstała z tytułu nabycia spółki ZenCard sp. z o.o. została przypisana do całego projektu inwestycyjnego (tj. wartości całej spółki). Test na utratę wartości został przeprowadzony w oparciu o wartość bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych generowanych przez spółkę oszacowanych na podstawie 3-letniej prognozy finansowej, z uwzględnieniem wartości rezydualnej.

W wyżej opisanych testach na utratę wartości dotyczących spółek zależnych PKO Banku Polskiego SA do dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych zastosowano stopę dyskonta w wysokości 7,84%, uwzględniającą stopę wolną od ryzyka równą rentowności 10-letnich obligacji skarbowych z dnia na jaki wykonywana jest wycena oraz premię za ryzyko rynkowe i współczynnik ryzyka ustalone dla przedsięwzięć PKO Banku Polskiego SA.

Metody wyceny i okresy prognozy zostały dostosowane do specyfiki działalności wycenianych aktywów lub spółek.

W wyniku przeprowadzenia wyżej wymienionych testów utworzono odpis w pełnej wysokości na wartość firmy spółki ZenCard sp. z o.o.

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE 31.12.2018	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki trwałe w budowie		Inne	Ogółem
			w tym sprzęt informatyczny	w tym sprzęt informatyczny		
Wartość bilansowa brutto na początek okresu	2 696	1 630	970	126	68	5 747
Nabycie	8	24	22	231	99	606
Transfery z nakładów	31	118	94	(189)	(94)	-
Likwidacja i sprzedaż	(54)	(117)	(96)	-	-	(372)
Inne, w tym utrata kontroli nad jednostką zależną	(36)	(11)	1	(3)	(3)	(107)
Wartość bilansowa brutto na koniec okresu	2 645	1 644	991	165	70	5 874
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(1 034)	(1 192)	(712)	-	-	(2 786)
Amortyzacja okresu	(89)	(165)	(117)	-	-	(370)
Likwidacja i sprzedaż	34	116	97	-	-	226
Inne, w tym utrata kontroli nad jednostką zależną	20	14	1	-	-	37
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(1 069)	(1 227)	(731)	-	-	(2 893)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(3)	(1)	-	(3)	-	(46)
Utworzenie w okresie	(9)	-	-	-	-	(7)
Inne	3	-	-	-	-	3
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(39)	(1)	-	(3)	-	(50)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 629	437	258	123	68	2 915
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 537	416	260	162	70	2 931

RZECZOWE AKTYWA TRWAŁE 31.12.2017	Grunty i budynki	Maszyny i urządzenia	Środki trwałe w budowie		Inne	Ogółem
			w tym sprzęt informatyczny	w tym sprzęt informatyczny		
Wartość brutto na początek okresu	2 951	1 611	956	107	51	5 851
Nabycie	5	27	22	203	86	446
Transfery z nakładów	45	93	69	(180)	(68)	-
Likwidacja i sprzedaż	(121)	(91)	(67)	-	-	(311)
Inne, w tym objęcie kontrolą jednostek zależnych	(184)	(10)	(10)	(4)	(1)	(239)
Wartość brutto na koniec okresu	2 696	1 630	970	126	68	5 747
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na początek okresu	(1 037)	(1 122)	(668)	-	-	(2 699)
Amortyzacja okresu	(100)	(165)	(115)	-	-	(368)
Likwidacja i sprzedaż	-	67	67	-	-	67
Inne, w tym objęcie kontrolą jednostek zależnych	103	28	4	-	-	214
Skumulowana amortyzacja (umorzenie) na koniec okresu	(1 034)	(1 192)	(712)	-	-	(2 786)
Odpisy aktualizujące na początek okresu	(50)	(1)	-	(4)	-	(66)
Utworzenie w okresie	(7)	-	-	-	-	(10)
Rozwiązania w okresie	2	-	-	-	-	2
Inne, w tym objęcie kontrolą jednostek zależnych	22	-	-	1	-	28
Odpisy aktualizujące na koniec okresu	(33)	(1)	-	(3)	-	(46)
Wartość bilansowa netto na początek okresu	1 864	488	288	103	51	3 086
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	1 629	437	258	123	68	2 915

KALKULACJA SZACUNKÓW

Wpływ zmiany długości okresu użytkowania dla składników majątkowych podlegających amortyzacji z grupy grunty i budynki przedstawia poniższa tabela:

ZMIANA DŁUGOŚCI OKRESU UŻYTKOWANIA DLA SKŁADNIKÓW MAJĄTKOWYCH PODLEGAJĄCYCH AMORTYZACJI Z GRUPY GRUNTY I BUDYNKI	31.12.2018		31.12.2017	
	scenariusz +10 lat	scenariusz -10 lat	scenariusz +10 lat	scenariusz -10 lat
Koszty amortyzacji	(38)	258	(40)	282

LEASING OPERACYJNY - LEASINGODAWCA

ŁĄCZNA KWOTA PRZYSZŁYCH OPŁAT LEASINGOWYCH Z TYTUŁU NIEODWOŁALNEGO LEASINGU OPERACYJNEGO - LEASINGODAWCA	31.12.2018	31.12.2017
Dla okresu:		
do 1 roku		63
od 1 roku do 5 lat		64
powyżej 5 lat		-
Razem	154	127

Dla umów leasingu operacyjnego, gdzie Grupa Kapitałowa jest leasingodawcą, przeciętny okres trwania umowy wynosi z reguły do 36 miesięcy. Leasingobiorca ponosi koszty serwisu oraz ubezpieczeń.

Aktywa oddane w leasing na podstawie leasingu operacyjnego przedstawiają poniższe tabele:

AKTYWA ODDANE W LEASING 31.12.2018	Środki transportu oddane w leasing operacyjny	Nieruchomości oddane w leasing operacyjny	Maszyny i urządzenia oddane w leasing operacyjny	Ogółem
Wartość brutto na początek okresu	392	78	9	479
Utrata kontroli nad jednostkami zależnymi	-	(55)	-	(55)
Zmiany w okresie	185	4	-	189
Wartość brutto na koniec okresu	577	27	9	613
Umorzenie na początek okresu	(75)	(7)	(3)	(85)
Amortyzacja za okres	(57)	(1)	(2)	(60)
Utrata kontroli nad jednostkami zależnymi	-	6	-	6
Inne zmiany umorzenia	31	-	-	31
Umorzenie na koniec okresu	(101)	(2)	(5)	(108)
Odpis aktualizujący na początek okresu	(4)	(1)	-	(5)
Odpis aktualizujący na koniec okresu	(4)	(1)	-	(5)
Wartość netto	472	24	4	500

AKTYWA ODDANE W LEASING 31.12.2017	Środki transportu oddane w leasing operacyjny	Nieruchomości oddane w leasing operacyjny	Maszyny i urządzenia oddane w leasing operacyjny	Ogółem
Wartość brutto na początek okresu	266	76	8	350
Zmiany w okresie	126	2	1	129
Wartość brutto na koniec okresu	392	78	9	479
Umorzenie na początek okresu	(54)	(5)	(2)	(61)
Amortyzacja za okres	(41)	(2)	(1)	(44)
Inne zmiany umorzenia	20	-	-	20
Umorzenie na koniec okresu	(75)	(7)	(3)	(85)
Odpis aktualizujący na początek okresu	(4)	(1)	-	(5)
Odpis aktualizujący na koniec okresu	(4)	(1)	-	(5)
Wartość netto	313	70	6	389

33. INNE AKTYWA

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
Inne aktywa
Inne aktywa - zapasy
Zarządzanie majątkiem przejętym za wierzycelności - pozycja „aktywa do zbycia”

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Aktywa finansowe ujęte w tej pozycji wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty, obejmującej również ewentualne odsetki od tych aktywów, z uwzględnieniem odpisów na oczekiwane straty kredytowe. Aktywa niefinansowe wycenia się zgodnie z zasadami wyceny obowiązującymi dla poszczególnych kategorii aktywów ujętych w tej pozycji.

INFORMACJE FINANSOWE

INNE AKTYWA ¹	31.12.2018	31.12.2017
Rozrachunki z tytułu transakcji zrealizowanych przy użyciu kart	1 629	1 136
Rozliczenie instrumentów finansowych	82	284
Należności z tytułu rozliczeń gotówkowych	189	158
Należności i rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	32	94
Rozliczenia z tytułu sprzedaży waluty	-	2
Zapasy	103	186
Aktywa do zbycia	82	107
Czynne rozliczenia międzyokresowe kosztów	222	286
Należności od odbiorców	164	209
Należności z tytułu podatku VAT	148	114
Należności i udział reasekuratorów w rezerwach techniczno - ubezpieczeniowych	672	472
Pozostałe	131	63
Razem	3 454	3 111
w tym: inne aktywa finansowe	2 825	2 377

¹ Na 31 grudnia 2018 roku pozycja „Zapasy” została włączona do noty „Inne aktywa” – przekształcono dane porównawcze na 31 grudnia 2017 roku.

INNE AKTYWA - ZAPASY	31.12.2018	31.12.2017
Towary	102	190
Wyroby gotowe	-	10
Inwestycje budowlane do sprzedaży	1	-
Materiały	11	7
Odpisy aktualizujące wartość zapasów	(11)	(21)
Razem	103	186

ZARZĄDZANIE MAJĄTKIEM PRZEJĘTYM ZA WIERZYTELNOŚCI – POZYCJA „AKTYWA DO ZBYCIA”

Przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych lub windykacyjnych majątek przeznaczony jest do sprzedaży lub na potrzeby Grupy Kapitałowej. Informacja o przejętych składnikach majątkowych analizowana jest pod kątem możliwości wykorzystania majątku na wewnętrzne potrzeby Grupy Kapitałowej.

W latach zakończonych odpowiednio 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku majątek przejęty w toku działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych w całości przeznaczony został do sprzedaży. Podejmowane przez Grupę Kapitałową działania mają na celu sprzedaż aktywów w możliwie najkrótszym czasie.

Podstawowym trybem postępowania przy sprzedaży majątku jest przetarg nieograniczony, w uzasadnionych przypadkach sprzedaż następuje w innym trybie uzależnionym od specyfiki sprzedawanego majątku.

34. ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania wobec banków są to zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. Jeżeli dla zobowiązania finansowego nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, zobowiązanie to wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

INFORMACJE FINANSOWE

ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	2 001	4 558
Otrzymane kredyty i pożyczki ¹	250	2 785
Depozyty banków	729	1 077
Rachunki bieżące	872	653
Inne depozyty z rynku pieniężnego	150	43
Razem	2 001	4 558

¹ Pozycja Otrzymane kredyty i pożyczki została zaprezentowana szczegółowo w nocie 36 „Otrzymane kredyty i pożyczki”

ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKÓW WEDŁUG OKRESÓW SPŁATY	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	2 001	4 558
do 1 miesiąca	1 733	1 786
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	18	6
od 3 miesięcy do 1 roku	150	176
od 1 roku do 5 lat	100	2 590
Razem	2 001	4 558

35. ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW

Zasady rachunkowości

Informacje finansowe:

- Zobowiązania wobec klientów według typu produktu
- Zobowiązania wobec klientów według segmentu klienta
- Zobowiązania wobec klientów według okresów spłaty

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania wobec klientów wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej. Jeżeli dla zobowiązania finansowego nie można ustalić harmonogramu przyszłych przepływów pieniężnych, a więc także ustalić efektywnej stopy procentowej, zobowiązanie to wycenia się według kwoty wymaganej zapłaty.

W tej pozycji ujmowane są także transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu w umownym terminie i po określonej cenie. Papiery wartościowe będące składnikiem transakcji z przyrzeczeniem odkupu nie są wyłączone ze sprawozdania z sytuacji finansowej i podlegają wycenie według zasad określonych dla poszczególnych kategorii papierów wartościowych. Różnica między ceną sprzedaży i odkupu stanowi koszt odsetkowy i rozliczana jest w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

INFORMACJE FINANSOWE

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu	242 816	220 917
Zobowiązania wobec ludności	165 182	151 161
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	103 143	86 819
Depozyty terminowe	61 638	64 126
Pozostałe zobowiązania	401	216
Zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	55 302	52 667
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	38 927	40 070
Depozyty terminowe	15 465	11 613
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	-	48
Pozostałe zobowiązania	910	936
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych	16 459	11 409
Środki na rachunkach bieżących i depozyty O/N	11 242	9 555
Depozyty terminowe	5 115	1 820
Pozostałe zobowiązania	102	34
Otrzymane kredyty i pożyczki ¹	4 093	3 563
Zobowiązania z tytułu produktów ubezpieczeniowych	1 780	2 117
Unit-Linked	1 502	1 811
Polisolokaty	2	3
Produkt „Bezpieczny Kapitał”	265	292
Produkty strukturyzowane	11	11
Razem	242 816	220 917

¹ Pozycja Otrzymane kredyty i pożyczki została zaprezentowana szczegółowo w nocie 36 „Otrzymane kredyty i pożyczki”

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW WEDŁUG SEGMENTU KLIENTA	31.12.2018	31.12.2017
bankowości detalicznej i prywatnej	155 079	142 484
korporacyjne	55 051	48 570
firm i przedsiębiorstw	26 805	24 127
otrzymane kredyty i pożyczki	4 093	3 563
transakcje z przyrzeczeniem odkupu	-	48
pozostałe zobowiązania (w tym zobowiązania z tytułu produktów ubezpieczeniowych)	1 788	2 125
Razem	242 816	220 917

ZOBOWIĄZANIA WOBEC KLIENTÓW WEDŁUG OKRESÓW SPŁATY	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	242 816	220 917
do 1 miesiąca	179 874	156 520
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	22 449	16 887
od 3 miesięcy do 1 roku	25 483	30 592
od 1 roku do 5 lat	6 860	8 264
powyżej 5 lat	8 150	8 654
Razem	242 816	220 917

36. OTRZYMANE KREDYTY I POŻYCZKI

OTRZYMANE KREDYTY I POŻYCZKI	31.12.2018	31.12.2017
Od banków	250	2 785
Nordea Bank AB	-	2 596
pozostałe	250	189
Od międzynarodowych instytucji finansowych	4 093	3 558
Europejski Bank Inwestycyjny	2 639	1 821
Bank Rozwoju Rady Europy	1 153	1 282
Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju	85	169
Międzynarodowa Korporacja Finansowa	201	273
międzynarodowe instytucje finansowe Ukrainy	15	13
Od innych instytucji finansowych	-	5
Razem	4 343	6 348

KREDYTY I POŻYCZKI OTRZYMANE OD BANKÓW

Data otrzymania kredytu i pożyczki przez Grupę Kapitałową	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
Nordea Bank AB					
09.04.2014	465	EUR	09.04.2021	-	1 496
09.04.2014	3 645	CHF	09.04.2021	-	1 100
Razem				-	2 596
pozostałe					
05.06.2017	150	PLN	10.06.2019	150	150
27.12.2018	100	PLN	28.12.2020	100	-
12.12.2007	7	PLN	30.04.2018	-	7
12.12.2007	5	PLN	30.06.2018	-	5
12.12.2007	3	PLN	31.08.2018	-	3
29.12.2017	6	USD	23.02.2018	-	19
28.12.2017	39	UAH	04.01.2018	-	5
Razem				250	2 785

W 2018 roku Bank dokonał całkowitej i ostatecznej wcześniejszej spłaty linii kredytowej udzielonej przez Nordea Bank AB (publ) na podstawie umowy z 1 kwietnia 2014 roku. Linia kredytowa pierwotnie była udzielona na okres 7 lat, tym samym Bank dokonał jej przedterminowej spłaty 3 lata przed pierwotnym terminem zapadalności, w tym: 309 milionów CHF (1 112 milionów PLN) oraz 359 milionów EUR (1 499 milionów PLN). W związku z dokonaną spłatą linii kredytowej, na podstawie odrębnej umowy nastąpiło zwolnienie ustanowionego zabezpieczenia wierzytelności z tytułu portfela hipotecznego.

Ponadto w 2018 roku Grupa Kapitałowa dokonała całkowitej spłaty pożyczek otrzymanych od:

- banków krajowych w kwocie 15 milionów PLN,
- banków zagranicznych w kwocie 24 miliony PLN.

W 2018 roku Grupa Kapitałowa zaciągnęła kredyt w wysokości 100 milionów PLN.

W 2017 roku Grupa Kapitałowa dokonała częściowej spłaty pożyczek:

- od Nordea Bank AB (publ), w tym: 3 339 milionów CHF (12 535 miliony PLN), 4 miliony USD (13 milionów PLN) oraz 107 milionów EUR (456 milionów PLN),
- banków krajowych w kwocie 442 miliony PLN.

KREDYTY I POŻYCZKI OTRZYMANE OD MIĘDZYNARODOWYCH ORGANIZACJI FINANSOWYCH

Data otrzymania kredytu i pożyczki przez Grupę Kapitałową	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
28.12.2006	5	EUR	30.04.2022	21	21
28.12.2006	97	PLN	30.04.2020	97	97
28.12.2006	7	CHF	30.04.2020	27	25
30.04.2009	76	CHF	30.04.2019	58	108
23.10.2009	182	CHF	23.10.2019	694	649
23.12.2009	50	EUR	23.12.2019	43	83
23.12.2010	75	EUR	23.12.2020	129	188
11.07.2011	-	EUR	31.08.2018	-	92
25.09.2013	75	EUR	25.09.2023	322	313
29.10.2013	18	PLN	30.04.2019	18	53
29.10.2013	6	EUR	31.08.2019	27	61
29.11.2013	185	CHF	29.11.2023	706	659
11.06.2015	73	PLN	31.07.2021	73	100
11.06.2015	15	PLN	30.09.2020	15	23
11.06.2015	18	EUR	31.03.2021	77	108
25.09.2015	25	EUR	30.09.2021	106	145
25.09.2015	21	PLN	30.11.2020	21	32
16.03.2016	17	PLN	01.03.2019	17	84
16.03.2016	68	PLN	01.09.2020	68	85
18.03.2016	47	EUR	31.12.2022	201	273
28.10.2016	25	EUR	31.01.2022	107	138
25.09.2017	100	EUR	30.11.2022	430	208
11.10.2017	100	UAH	10.10.2019	15	13
08.12.2017	40	EUR	31.01.2022	172	-
23.10.2018	646	PLN	23.10.2023	649	-
pozostałe kredyty i pożyczki ¹	5	PLN		-	5
Razem				4 093	3 563

¹ krótkoterminowe umowy kredytów i pożyczek o różnych datach zawarcia i wygaśnięcia umów

W 2018 roku Grupa Kapitałowa dokonała częściowych spłat kredytów i pożyczek otrzymanych od międzynarodowych instytucji finansowych na łączną kwotę 648 milionów PLN. Jednocześnie Grupa Kapitałowa zaciągnęła kredyty i pożyczki w kwocie 1 028 milionów PLN.

W 2017 roku Grupa Kapitałowa dokonała częściowych spłat kredytów i pożyczek otrzymanych od międzynarodowych instytucji finansowych na łączną kwotę 1 914 milionów PLN i jednocześnie zaciągnęła kredyty i pożyczki w kwocie 311 milionów PLN.

37. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU DZIAŁALNOŚCI UBEZPIECZENIOWEJ

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Grupa Kapitałowa tworzy rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na pokrycie bieżących i przyszłych roszczeń oraz kosztów, jakie mogą wynikać z zawartych umów ubezpieczenia.

Na rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe składają się: rezerwa składek, rezerwa na ryzyka niewygasłe, rezerwa na niewypłacone odszkodowania lub świadczenia, rezerwa na premie i rabaty dla ubezpieczonych, rezerwa ubezpieczeń na życie oraz inne rezerwy.

INFORMACJE FINANSOWE

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU DZIAŁALNOŚCI UBEZPIECZENIOWEJ	31.12.2018	31.12.2017
Rezerwy techniczno - ubezpieczeniowe	1 292	882
Razem	1 292	882

Większość produktów ubezpieczeniowych należy do grupy produktów inwestycyjnych, gdzie ryzyko ponosi ubezpieczający.

38. ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

Zasady rachunkowości

Informacje finansowe:

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych według waluty

Zobowiązania z tytułu emisji według okresów spłaty

Informacja o emisji, wykupie i spłacie papierów wartościowych

Dotyczące emisji obligacji przez PKO Bank Polski SA

Dotyczące emisji listów zastawnych przez PKO Bank Hipoteczny SA

Dotyczące emisji obligacji przez Spółki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej albo w przypadku bankowych papierów wartościowych według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

INFORMACJE FINANSOWE

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	28 627	23 932
obligacje wyemitowane przez PKO Bank Hipoteczny SA	3 186	2 406
obligacje wyemitowane przez PKO Finance AB	6 238	5 882
obligacje wyemitowane przez PKO Bank Polski SA	5 367	5 204
obligacje wyemitowane przez Grupę Kapitałową PKO Leasing SA ¹	995	1 593
obligacje wyemitowane przez KREDOBANK SA	41	-
hipoteczne listy zastawne wyemitowane przez PKO Bank Hipoteczny SA	12 800	8 847
Razem	28 627	23 932

¹ w tym obligacje przejęte przez Grupę Kapitałową PKO Leasing SA w ramach nabycia Raiffeisen Leasing Polska SA.

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	31.12.2018	31.12.2017
obligacje w tym:	15 827	15 085
w PLN	4 792	4 644
w EUR - w przeliczeniu na PLN	5 655	5 484
w USD - w przeliczeniu na PLN	3 812	3 530
w CHF - w przeliczeniu na PLN	1 527	1 427
w UAH - w przeliczeniu na PLN	41	-
hipoteczne listy zastawne, w tym:	12 800	8 847
w PLN	3 852	2 261
w EUR - w przeliczeniu na PLN	8 948	6 586
Razem	28 627	23 932

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU EMISJI WEDŁUG OKRESÓW SPŁATY	31.12.2018	31.12.2017
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:	28 627	23 932
do 1 miesiąca	2 767	486
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	625	1 414
od 3 miesięcy do 1 roku	3 080	2 167
od 1 roku do 5 lat	16 261	15 087
powyżej 5 lat	5 894	4 778
Razem	28 627	23 932

INFORMACJA O EMISJI, WYKUPIE I SPŁACIE PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH

DODATKOWE INFORMACJE	31.12.2018	31.12.2017
emisja dłużnych papierów wartościowych w okresie (wartość nominalna)		
w PLN	13 277	9 807
w walucie oryginalnej (EUR)	500	1 829
w walucie oryginalnej (CHF)	-	400
w walucie oryginalnej (UAH)	290	-
wykup dłużnych papierów wartościowych w okresie (wartość nominalna)		
w PLN	10 130	7 279
w walucie oryginalnej (EUR)	-	200

W 2018 roku w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA miały miejsce następujące emisje, wykupy i spłaty papierów wartościowych:

OBLIGACJE WYEMITOWANE PRZEZ PKO BANK POLSKI SA

Data emisji	Rodzaj oprocentowania	Oprocentowanie	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
25.07.2017	stałe	0,75	750	EUR	25.07.2021	3 229	3 132
02.11.2017	stałe	0,30	400	CHF	02.11.2021	1 527	1 427
17.11.2017	zerokuponowe	-	650	PLN	17.05.2018	-	645
16.11.2018	zerokuponowe	-	615	PLN	16.05.2019	611	-
Razem						5 367	5 204

W 2018 roku Bank wyemitował i wykupił papiery wartościowe na kwotę 1300 milionów PLN oraz wyemitował obligacje bankowe o wartości nominalnej 1 265 milionów PLN. W 2017 roku Bank wyemitował obligacje bankowe o wartości nominalnej 1 320 milionów PLN oraz euroobligacje o wartości nominalnej 750 milionów EUR oraz euroobligacje o wartości nominalnej 400 milionów CHF przy jednoczesnym wykupie obligacji bankowych w EUR w wysokości 200 milionów EUR oraz obligacji bankowych w PLN w wysokości 1 485 milionów PLN.

W zakresie emisji euroobligacji przez Bank w 2017 roku miały miejsca dwie emisje:

- 18 lipca 2017 roku Bank wyemitował euroobligacje o wartości 750 milionów EUR, okresie zapadalności 4 lata i kuponie 0,75% (Mid Swap +65 p.b.). Obligacje notowane są na GPW w Luxemburgu i równolegle na GPW w Warszawie. Emisja ta była pierwszą w ramach nowego otwartego w maju 2017 roku programu EMTN na łączną kwotę 3 miliardów EUR. W ramach programu możliwa jest emisja niezabezpieczonych euroobligacji typu senior oraz obligacji podporządkowanych w EUR, USD, CHF oraz PLN.
- 19 października 2017 roku Bank uplasował w ramach programu EMTN euroobligacje o wartości 400 milionów CHF, okresie zapadalności 4 lata i kuponie 0,30% (Mid Swap +58 p.b.). Obligacje są notowane na giełdzie w Zurychu.

DOTYCZĄCE EMISJI OBLIGACJI W 2018 ROKU PRZEZ SPÓŁKI GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA

- PKO Bank Hipoteczny SA, w ramach Umowy Programu Emisji Obligacji zawartej z PKO Bankiem Polskim SA, wyemitował 74 864 sztuki obligacji o łącznej wartości nominalnej 7 486 milionów PLN oraz wykupił 69 482 sztuki obligacji o łącznej wartości nominalnej 6 948 milionów PLN. Ponadto w grudniu 2018 roku przeprowadził emisję obligacji niezabezpieczonych o wartości nominalnej 350 milionów PLN z terminem wykupu ustalonym na 21 lutego 2020 roku.
- PKO Leasing SA, w ramach Umowy Emisji Obligacji zawartej z PKO Bankiem Polskim SA, wyemitował 1 286 191 sztuk obligacji o łącznej wartości nominalnej 1 286 milionów PLN oraz wykupił 1 265 100 sztuk obligacji o łącznej wartości nominalnej 1 265 milionów PLN.
- ROOF Poland Leasing 2014 DAC wykupił, w celu umorzenia, łącznie 6 172 sztuki obligacji klasy A1 i A2 wyemitowane w ramach programu sekurytyzacji portfela leasingowego o łącznej wartości nominalnej 617 milionów PLN.
- KREDOBANK SA wyemitował 250 000 sztuk obligacji o łącznej wartości nominalnej 250 milionów UAH oraz dodatkowo uplasował na rynku (w 2017 roku wykupione przez spółkę) 39 822 sztuki obligacji o łącznej wartości nominalnej 40 milionów UAH. Emisje powyższych obligacji zostały przeprowadzone na podstawie prospektu emisyjnego zatwierdzonego przez Krajową Komisję Papierów Wartościowych i Rynku Papierów Wartościowych Ukrainy.

OBLIGACJE WYEMITOWANE PRZEZ PKO BANK HIPOTECZNY SA

Data emisji	Rodzaj oprocentowania	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
07.08.2017	zerokuponowe	45	PLN	23.01.2018	-	41
15.09.2017	zerokuponowe	642	PLN	15.03.2018	-	639
29.09.2017	zerokuponowe	50	PLN	05.03.2018	-	50
29.09.2017	zerokuponowe	24	PLN	23.01.2018	-	23
02.10.2017	zerokuponowe	100	PLN	05.03.2018	-	100
12.10.2017	zerokuponowe	30	PLN	16.04.2018	-	30
16.10.2017	zerokuponowe	515	PLN	16.04.2018	-	512
16.10.2017	zerokuponowe	15	PLN	16.10.2018	-	15
20.10.2017	zerokuponowe	88	PLN	05.02.2018	-	88
20.10.2017	zerokuponowe	163	PLN	23.01.2018	-	160
25.10.2017	zerokuponowe	50	PLN	05.02.2018	-	50
26.10.2017	zerokuponowe	4	PLN	26.10.2018	-	4
02.11.2017	zerokuponowe	50	PLN	15.02.2018	-	50
02.11.2017	zerokuponowe	20	PLN	30.10.2018	-	20
15.11.2017	zerokuponowe	187	PLN	15.05.2018	-	185
01.12.2017	zerokuponowe	118	PLN	23.01.2018	-	117
15.12.2017	zerokuponowe	25	PLN	25.06.2018	-	25
20.12.2017	zerokuponowe	37	PLN	05.04.2018	-	37
20.12.2017	zerokuponowe	30	PLN	20.06.2018	-	30
20.12.2017	zerokuponowe	60	PLN	25.06.2017	-	59
27.12.2017	zerokuponowe	100	PLN	27.06.2018	-	99
29.12.2017	zerokuponowe	73	PLN	29.03.2018	-	72
09.02.2018	zerokuponowe	4	PLN	08.02.2019	4	-
23.07.2018	zerokuponowe	262	PLN	23.01.2019	262	-
08.08.2018	zerokuponowe	14	PLN	08.08.2019	14	-
21.09.2018	zerokuponowe	723	PLN	05.04.2019	719	-
21.09.2018	zerokuponowe	19	PLN	23.01.2019	19	-
01.10.2018	zerokuponowe	55	PLN	05.04.2019	55	-
05.10.2018	zerokuponowe	10	PLN	05.04.2019	10	-
16.10.2018	zerokuponowe	40	PLN	09.05.2019	40	-
22.10.2018	zerokuponowe	605	PLN	09.05.2019	600	-
22.10.2018	zerokuponowe	23	PLN	05.02.2019	23	-
26.10.2018	zerokuponowe	4	PLN	25.10.2019	4	-
26.10.2018	zerokuponowe	50	PLN	24.01.2019	50	-
13.11.2018	zerokuponowe	120	PLN	05.02.2019	119	-
15.11.2018	zerokuponowe	68	PLN	13.02.2019	68	-
21.11.2018	zerokuponowe	145	PLN	22.02.2019	145	-
21.11.2018	zerokuponowe	233	PLN	10.06.2019	231	-
17.12.2018	zerokuponowe	150	PLN	10.06.2019	149	-
17.12.2018	zerokuponowe	-	PLN	24.01.2019	-	-
29.12.2018	zerokuponowe	58	PLN	19.03.2019	58	-
21.12.2018	zerokuponowe	204	PLN	10.06.2019	167	-
28.12.2018	zerokuponowe	100	PLN	26.06.2019	99	-
21.12.2018	zerokuponowe	350	PLN	21.02.2020	350	-
Razem					3 186	2 406

OBLIGACJE WYEMITOWANE PRZEZ PKO FINANCE AB

Data emisji	Rodzaj oprocentowania	Oprocentowanie	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
25.07.2012	stałe	4,00	50	EUR	25.07.2022	218	211
26.09.2012	stałe	4,63	1 000	USD	26.09.2022	3 812	3 530
23.01.2014	stałe	2,32	500	EUR	23.01.2019	2 208	2 141
Razem						6 238	5 882

OBLIGACJE WYEMITOWANE PRZEZ GRUPĘ KAPITAŁOWĄ PKO LEASING SA

Data emisji	Rodzaj oprocentowania	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
01.12.2014 ¹	zmiennie	637	PLN	02.10.2025	640	1 262
01.06.2016	zmiennie	73	PLN	01.06.2019	73	73
09.11.2017	zerokuponowe	28	PLN	09.05.2018	-	28
10.11.2017	zerokuponowe	101	PLN	12.02.2018	-	101
05.12.2017	zerokuponowe	90	PLN	08.03.2018	-	90
20.12.2017	zerokuponowe	39	PLN	21.03.2018	-	39
09.08.2018	zmiennie	30	PLN	14.02.2019	30	-
05.09.2018	zmiennie	53	PLN	05.03.2019	53	-
13.09.2018	zmiennie	34	PLN	08.01.2019	34	-
10.10.2018	zmiennie	39	PLN	08.01.2019	38	-
19.10.2018	zmiennie	37	PLN	18.01.2019	37	-
30.10.2018	zmiennie	30	PLN	08.01.2019	30	-
07.12.2018	zmiennie	60	PLN	06.03.2019	60	-
Razem					995	1 593

¹ obligacje objęte przez Grupę Kapitałową PKO Leasing SA w ramach nabycia Raiffeisen-Leasing Polska SA. Zabezpieczeniem spłaty obligacji są należności leasingowe będące przedmiotem sekurytyzacji (patrz nota Informacje o sekurytyzacji portfela leasingowego i pakietowej sprzedaży wierzycelności).

OBLIGACJE WYEMITOWANE PRZEZ KREDOBANK SA

Data emisji	Rodzaj oprocentowania	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
01.12.2017	stałe	6	UAH	26.11.2022	6	-
13.07.2018	stałe	34	UAH	28.12.2022	35	-
Razem					41	-

EMISJE LISTÓW ZASTAWNYCH PRZEZ PKO BANK HIPOTECZNY SA:

W 2018 roku PKO Bank Hipoteczny SA przeprowadził emisje listów zastawnych, w tym:

- jedną emisję zagraniczną listów zastawnych denominowaną w EUR skierowaną do inwestorów instytucjonalnych o łącznej wartości nominalnej 500 milionów EUR; listy zastawne zostały nabyte przez inwestorów po cenie niższej w stosunku do wartości nominalnej (tj. z dyskontem) i są notowane na giełdzie w Luksemburgu oraz w Warszawie,
- pięć emisji krajowych listów zastawnych w PLN skierowanych do inwestorów instytucjonalnych o łącznej wartości nominalnej 1 590 milionów PLN; listy zastawne zostały nabyte przez inwestorów po cenie równej ich wartości nominalnej i są notowane na giełdzie w Warszawie oraz BondSpot.

LISTY ZASTAWNE WYEMITOWANE PRZEZ PKO BANK HIPOTECZNY SA

Data emisji	Rodzaj oprocentowania	Oprocentowanie (indeks + marża)	Wartość nominalna	Waluta	Termin zapadalności	Wartość bilansowa na 31.12.2018	Wartość bilansowa na 31.12.2017
11.12.2015	zmiennie	WIBOR3M + 0,75	18	PLN	11.12.2020	19	18
27.04.2016	zmiennie	WIBOR3M + 0,65	484	PLN	28.04.2021	486	487
17.06.2016	zmiennie	WIBOR3M + 0,59	500	PLN	18.06.2021	500	498
24.10.2016	stałe	0,125	500	EUR	24.06.2022	2 144	2 079
02.02.2017	stałe	0,820	25	EUR	02.02.2024	108	105
30.03.2017	stałe	0,625	500	EUR	24.01.2023	2 159	2 093
28.04.2017	zmiennie	WIBOR3M + 0,69	500	PLN	18.05.2022	501	497
22.06.2017	stałe	2,69	264	PLN	10.09.2021	266	263
27.09.2017	stałe	0,75	500	EUR	27.08.2024	2 149	2 084
27.10.2017	zmiennie	WIBOR3M + 0,60	500	PLN	27.06.2023	500	498
02.11.2017	stałe	0,47	54	EUR	03.11.2022	232	225
22.03.2018	stałe	0,75	500	EUR	24.01.2024	2 156	-
27.04.2018	zmiennie	WIBOR3M + 0,49	690	PLN	25.04.2024	693	-
18.05.2018	zmiennie	WIBOR3M + 0,32	100	PLN	29.04.2022	100	-
27.07.2018	zmiennie	WIBOR3M + 0,62	496	PLN	25.07.2025	498	-
24.08.2018	stałe	3,49	60	PLN	24.08.2028	61	-
26.10.2018	zmiennie	WIBOR3M + 0,66	228	PLN	28.04.2025	228	-
Razem						12 800	8 847

39. ZOBOWIĄZANIA PODPORZĄDKOWANE

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania podporządkowane wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej.

INFORMACJE FINANSOWE

	Wartość nominalna	Oprocentowanie	Waluta	Okres	Warunki szczególne	Stan zobowiązania w PLN	
						31.12.2018	31.12.2017
Obligacje podporządkowane	1 700	3,34	PLN	28.08.2017 - 28.08.2027	prawo do dokonania przedterminowego wykupu w terminie 5 lat od daty emisji	1 720	1 720
Obligacje podporządkowane	1 000	3,29	PLN	05.03.2018 - 06.03.2028	prawo do dokonania przedterminowego wykupu w terminie 5 lat od daty emisji	1 011	-
Razem						2 731	1 720

Obligacje podporządkowane zostały za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego przeznaczone na podwyższenie funduszy uzupełniających Grupy Kapitałowej.

28 lutego 2018 roku Bank uplasował emisję obligacji podporządkowanych o łącznej wartości nominalnej obligacji 1 000 milion PLN. Wartość nominalna jednej obligacji wynosi 500 000 PLN, a cena emisyjna obligacji równa jest wartości nominalnej obligacji. Obligacje są oprocentowane w półrocznych okresach odsetkowych, odsetki od obligacji są naliczane od wartości nominalnej według zmiennej stopy procentowej równej stawce WIBOR 6M powiększonej o marżę równą 150 p.b. p.a. w całym okresie emisji. 8 marca 2018 roku Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na przeznaczenie środków uzyskanych z emisji obligacji podporządkowanych na podwyższenie kapitału Tier 2 Banku.

40. POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Zobowiązania ujęte w tej pozycji wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty obejmującej ewentualne odsetki od tych zobowiązań, natomiast rezerwy na przyszłe płatności w uzasadnionej wiarygodnie oszacowanej wartości niezbędnej do wypełnienia obecnego obowiązku na koniec okresu sprawozdawczego. Zobowiązania niefinansowe wycenia się zgodnie z zasadami wyceny obowiązującymi dla poszczególnych kategorii zobowiązań ujętych w tej pozycji.

INFORMACJE FINANSOWE

POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA	31.12.2018	31.12.2017
Koszty do zapłacenia	626	631
Przychody pobierane z góry	395	368
Zobowiązanie z tytułu podatku od niektórych instytucji finansowych	83	76
Rozliczenia międzybankowe	481	1 313
Zobowiązania w zakresie działalności inwestycyjnej i gospodarki własnej	247	295
Zobowiązania wobec dostawców	184	211
Zobowiązania i rozliczenia z tytułu obrotu papierami wartościowymi	364	534
Rozliczenia instrumentów finansowych	6	281
Zobowiązania z tytułu składki na Bankowy Fundusz Gwarancyjny, w tym:	248	120
utrzymywane w formie zobowiązań do zapłaty, w tym :	248	120
na fundusz przymusowej restrukturyzacji	112	63
na fundusz gwarancyjny banków	136	57
Rozliczenia publiczno-prawne	163	165
Zobowiązania z tytułu działalności dewizowej	298	350
Zobowiązania z tytułu kart płatniczych	15	259
Zobowiązania wobec instytucji ubezpieczeniowych	143	59
Pozostałe	432	400
Razem	3 685	5 062
w tym: inne zobowiązania finansowe	2 364	4 129

W pozycji „Zobowiązania z tytułu składki na Bankowy Fundusz Gwarancyjny” zawarte zostały zobowiązania do zapłaty z tytułu składek wnoszonych na rzecz BFG (patrz nota 55 „Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań oraz przeniesione aktywa finansowe”).

Na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała zobowiązań w przypadku których nie wywiązywałaby się z płatności wynikających z zawartych umów.

41. REZERWY

Zasady rachunkowości
Szacunki i oceny
Informacje finansowe
Kalkulacja szacunków

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

REZERWA NA NIEROZSTRZYGNIĘTE SPRAWY SPORNE

Rezerwy na sprawy sporne obejmują sprawy sporne z kontrahentami, klientami oraz instytucjami zewnętrznymi (np. UOKiK), które tworzone są na podstawie oceny prawdopodobieństwa przegrania przez Grupę Kapitałową sprawy sądowej (sprawy sporne szczegółowo zostały opisane w nocie „Sprawy sporne”).

Rezerwy na sprawy sporne tworzone są w wysokości oczekiwanych wpływów korzyści ekonomicznych.

REZERWA NA EMERYTURY I INNE ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU ZDEFINIOWANYCH ŚWIADCZEŃ PO OKRESIE ZATRUDNIENIA

Rezerwa na wynikające z Kodeksu pracy odprawy emerytalne i rentowe tworzona jest indywidualnie dla każdego pracownika na podstawie wyceny aktuarialnej. Podstawę do wyznaczania wartości rezerw na świadczenia pracownicze stanowią przepisy wewnętrzne Grupy Kapitałowej.

REZERWY NA UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE

Rezerwę na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne tworzy się zgodnie z MSSF 9 w wysokości oczekiwanych strat kredytowych.

W analizie portfelowej przy ustalaniu rezerwy wykorzystuje się parametry portfelowe oszacowane z wykorzystaniem metod statystycznych na bazie historycznych obserwacji ekspozycji o takiej samej charakterystyce, określające marginalne prawdopodobieństwo wystąpienia przesłanki utraty wartości, średni poziom wykorzystania zobowiązania pozabilansowego oraz poziom oczekiwanej straty w przypadku wystąpienia przesłanki utraty wartości w kolejnych miesiącach z przedziału czasowego od daty sprawozdawczej do horyzontu w kalkulacji oczekiwanej straty.

W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie znaczących podlegających ocenie metodą zindywidualizowaną rezerwę ustala się indywidualnie - jako różnicę pomiędzy oczekiwaną wartością bilansowej ekspozycji kredytowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego w dacie wystąpienia zadłużenia przeterminowanego uznawanego za przesłankę utraty wartości, a wartością bieżącą oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z tej ekspozycji.

INNE REZERWY

Inne rezerwy obejmują głównie rezerwę na potencjalne zwroty klientom prowizji i opłat oraz rezerwy na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności, które opisano w nocie 74 „Informacje o sekurytyzacji portfela leasingowego i pakietowej sprzedaży wierzytelności”.

Rezerwy na przyszłe płatności są wyceniane w uzasadnionej wiarygodnie oszacowanej wartości niezbędnej do wypełnienia obecnego obowiązku na koniec okresu sprawozdawczego. Wszystkie rezerwy tworzone są w ciężar rachunku zysków i strat, oprócz zysków i strat aktuarialnych odnoszonych do innych dochodów całkowitych.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed opodatkowaniem, która odzwierciedla aktualne oceny rynkowe co do wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

SZACUNKI I OCENY

Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględniono wszystkie odprawy emerytalne i rentowe, które mogą być w przyszłości wypłacone. Rezerwę utworzono na podstawie listy osób zawierającej wszystkie niezbędne dane o pracownikach, ze szczególnym uwzględnieniem stażu pracy, wieku oraz płci. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia.

INFORMACJE FINANSOWE

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 ROKU	Rezerwy na nierozstrzygnięte sprawy sporne	Rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia ¹	Restrukturyzacja ¹	Rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	Inne rezerwy, w tym rezerwy na sprawy sporne pracownicze ¹	Razem
31 grudnia 2017, w tym:	21	46	-	86	62	215
Rezerwa krótkoterminowa	21	7	-	61	62	151
Rezerwa długoterminowa	-	39	-	25	-	64
Zmiany wynikające z reklasyfikacji, w tym:	-	15	21	-	(36)	-
Rezerwa krótkoterminowa	-	15	21	-	(36)	-
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9, w tym:	-	-	-	71	-	71
Rezerwa krótkoterminowa	-	-	-	47	-	47
Rezerwa długoterminowa	-	-	-	24	-	24
1 stycznia 2018 roku (zmieniony), w tym:	21	61	21	157	26	286
Rezerwa krótkoterminowa	21	22	21	108	26	198
Rezerwa długoterminowa	-	39	-	49	-	88
Zwiększenia, w tym zwiększenia istniejących rezerw	43	4	45	232	93	417
Wykorzystane kwoty	(6)	(3)	(23)	-	-	(32)
Niewykorzystane kwoty rozwiązane w okresie	(4)	(13)	(19)	(162)	(28)	(226)
Inne zmiany i reklasyfikacje	-	1	-	-	-	1
31 grudnia 2018 roku, w tym:	54	50	24	227	91	446
Rezerwa krótkoterminowa	54	8	24	177	91	354
Rezerwa długoterminowa	-	42	-	50	-	92

¹ Na 31 grudnia 2017 roku z pozycji „Inne rezerwy, w tym rezerwy na sprawy sporne pracownicze” dokonano reklasyfikacji rezerw do pozycji „Rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia” na kwotę 15 milionów PLN oraz „Restrukturyzacja” na kwotę 21 milionów PLN.

W pozycji „Inne rezerwy, w tym rezerwy na sprawy sporne pracownicze” w wierszu „Zwiększenia, w tym zwiększenia z istniejących rezerw” została ujęta rezerwa na potencjalne zwroty klientom prowizji i opłat oraz na koszty wypełnienia zobowiązania wynikającego ze świadczenia bezpłatnych usług dla klientów w kwocie 62 milionów PLN (szczegółowy opis sprawy znajduje się w nocie 48 „Sprawy sporne”).

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU	Rezerwy na nierozstrzygnięte sprawy sporne	Rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia	Restrukturyzacja	Rezerwy na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	Inne rezerwy, w tym rezerwy na sprawy sporne pracownicze	Razem
1 stycznia 2017 roku	24	60	59	67	19	229
Rezerwa krótkoterminowa	24	21	59	51	19	174
Rezerwa długoterminowa	-	39	-	16	-	55
Zwiększenia, w tym zwiększenia istniejących rezerw	22	4	-	256	5	287
Wykorzystane kwoty	(4)	(3)	(38)	-	-	(45)
Niewykorzystane kwoty rozwiązane w okresie	(21)	-	-	(236)	(3)	(260)
Inne zmiany i reklasyfikacje	-	-	-	(1)	5	4
31 grudnia 2017 roku, w tym:	21	61	21	86	26	215
Rezerwa krótkoterminowa	21	22	21	61	26	151
Rezerwa długoterminowa	-	39	-	25	-	64

KALKULACJA SZACUNKÓW

Grupa Kapitałowa dokonała aktualizacji szacunków rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia na 31 grudnia 2018 roku wykorzystując kalkulacje przeprowadzone przez zewnętrznego niezależnego aktuarium. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia. Istotnym elementem wpływającym na wysokość rezerwy jest przyjęta stopa dyskonta finansowego, która została przyjęta przez Grupę Kapitałową na poziomie 3,00%. Na 31 grudnia 2017 roku przyjęta stopa dyskonta finansowego wynosiła 3,25%.

Na wysokość wyliczonej rezerwy wpływ miały również inne niż stopa dyskonta czynniki szacunkowe, do których należy średni ważony współczynnik mobilności pracowniczej wynoszący 8,48%, średni pozostały okres zatrudnienia w latach wynoszący 7,89 oraz średni zakładany roczny wzrost podstaw kalkulacji odpraw emerytalno-rentowych w latach 2019-2028 wynoszący 2,3%.

Na wysokość wyliczonej rezerwy w 2017 roku wpływ miały czynniki szacunkowe, do których należy średni ważony współczynnik mobilności pracowniczej wynoszący 8,69%, średni pozostały okres zatrudnienia w latach wynoszący 8,33 oraz średni zakładany roczny wzrost podstaw kalkulacji odpraw emerytalno-rentowych w latach 2018-2027 wynoszący 2,0%.

Wpływ zwiększenia/zmniejszenia stopy dyskonta finansowego oraz planowanych wzrostów podstawy rezerwy o 1 p.p. na zmniejszenie/zwiększenie wartości rezerwy na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku przedstawiają poniższe tabele:

SZACUNKOWA ZMIANA REZERWY 31.12.2018	Stopa dyskonta finansowego		Planowane wzrosty podstaw	
	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp
Rezerwa na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia	(3)	5	4	(3)

SZACUNKOWA ZMIANA REZERWY 31.12.2017	Stopa dyskonta finansowego		Planowane wzrosty podstaw	
	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp	scenariusz +1pp	scenariusz -1pp
Rezerwa na emerytury i inne zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń po okresie zatrudnienia	(4)	4	5	(3)

42. KAPITAŁ WŁASNY I AKCJONARIAT BANKU

Zasady rachunkowości
Informacje finansowe:
Kapitał własny
Akcjonariat Banku
Struktura kapitału akcyjnego PKO Banku Polskiego SA

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z przepisami prawa.

Podział na poszczególne pozycje opisane poniżej wynika z Kodeksu spółek handlowych, ustawy Prawo bankowe oraz wymogów MSR 1.7, MSR 1.78.e, MSR 1.54.q-r i MSR 1.79.b.

Pozycje kapitałów własnych jednostek zależnych inne niż kapitał zakładowy w części w jakiej jednostka dominująca jest właścicielem jednostki zależnej dodaje się do odpowiednich pozycji kapitałów własnych jednostki dominującej. Do kapitałów własnych Grupy Kapitałowej włącza się tylko te części kapitałów własnych jednostek zależnych, które powstały po dniu nabycia udziałów lub akcji przez jednostkę dominującą. Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w Polsce podziałowi i dystrybucji podlegają jedynie kapitały własne jednostki dominującej i poszczególnych spółek zależnych – ustalone na podstawie jednostkowych sprawozdań finansowych.

Składniki kapitałów własnych:

- Kapitał zakładowy stanowi kapitał jednostki dominującej i wykazany jest w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej.
- Kapitał zapasowy tworzony jest zgodnie ze statutami Spółek Grupy Kapitałowej z odpisów z zysku oraz premii emisyjnych uzyskanych z emisji akcji pomniejszonych o koszty przeprowadzenia emisji i przeznaczony jest na pokrycie strat bilansowych, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Spółek Grupy Kapitałowej.
- Fundusz ogólnego ryzyka bankowego w PKO Banku Polskim SA tworzony jest zgodnie z ustawą Prawo bankowe z odpisów z zysku netto i przeznaczony jest na niezidentyfikowane ryzyka działalności Banku.
- Kapitały rezerwowe są tworzone z odpisów z zysku netto. Kapitały rezerwowe przeznaczone są zasadniczo na pokrycie mogących powstać strat bilansowych.
- Udziały niekontrolujące stanowią tę część kapitałów w jednostce zależnej, której nie można bezpośrednio lub pośrednio przyporządkować do jednostki dominującej.
- Skumulowane inne dochody całkowite obejmują skutki wyceny aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite z uwzględnieniem odpisów na oczekiwane straty kredytowe od tych aktywów, efektywną część zabezpieczenia przepływów pieniężnych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, jak również zyski i straty aktuarialne. Od powyższych pozycji w innych dochodach całkowitych rozpoznana jest wartość podatku odroczonego. Ponadto pozycja obejmuje udział jednostki dominującej w innych dochodach całkowitych jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć oraz różnice kursowe powstałe z przeliczenia na walutę polską wyniku finansowego netto jednostek zagranicznych po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną średnich kursów walutowych na dzień kończący każdy miesiąc okresu obrotowego ogłoszonych przez Narodowy Bank Polski.

INFORMACJE FINANSOWE

KAPITAŁ WŁASNY	31.12.2018	01.01.2018	31.12.2017
Kapitał zakładowy	1 250	1 250	1 250
Kapitał zapasowy	29 354	27 374	27 374
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 070	1 070	1 070
Pozostałe kapitały rezerwowe	3 831	3 645	3 645
Skumulowane inne dochody całkowite	250	(188)	(110)
Niepodzielony wynik finansowy	(385)	(633)	(66)
Wynik okresu bieżącego	3 741	3 104	3 104
Udziały niekontrolujące	(10)	(11)	(11)
Razem	39 101	35 611	36 256

AKCJONARIAT BANKU

Według informacji posiadanych na 31 grudnia 2018 roku akcjonariat Banku jest następujący:

NAZWA PODMIOTU	liczba akcji	liczba głosów %	Wartość nominalna 1 akcji	Udział w kapitale podstawowym %
Na 31 grudnia 2018 roku				
Skarb Państwa	367 918 980	29,43%	1 zł	29,43%
Nationale Nederlanden Otarty Fundusz Emerytalny (do 23.06.2015 roku ING Otarty Fundusz Emerytalny) ¹	95 472 008	7,64%	1 zł	7,64%
Aviva Otarty Fundusz Emerytalny ¹	89 163 966	7,13%	1 zł	7,13%
Pozostali akcjonariusze ²	697 445 046	55,80%	1 zł	55,80%
Razem	1 250 000 000	100,00%	---	100,00%
Na 31 grudnia 2017 roku				
Skarb Państwa	367 918 980	29,43%	1 zł	29,43%
Nationale Nederlanden Otarty Fundusz Emerytalny (do 23.06.2015 roku ING Otarty Fundusz Emerytalny) ¹	103 388 120	8,27%	1 zł	8,27%
Aviva Otarty Fundusz Emerytalny ¹	95 163 966	7,61%	1 zł	7,61%
Pozostali akcjonariusze	683 528 934	54,68%	1 zł	54,68%
Razem	1 250 000 000	100,00%	---	100,00%

¹ Wylczenia według stanów posiadania akcji na koniec danego roku publikowanych przez PTE w informacjach rocznych o strukturze aktywów funduszu i kursu z Ceduty Giełdowej

² W tym Bank Gospodarstwa Krajowego, który na dzień 31 grudnia 2018 roku posiadał 24 487 297 akcji, co stanowi 1,96% udziału w liczbie głosów na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy

Ze wszystkich akcji PKO Banku Polskiego SA wynikają te same prawa i obowiązki. Akcje nie są uprzywilejowane, ani w zakresie prawa głosu czy dywidendy. Statut PKO Banku Polskiego SA ogranicza jednak prawa głosu przysługujące akcjonariuszom dysponującym powyżej 10% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu i zakazuje wykonywania więcej niż 10% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu przez takich akcjonariuszy. Powyższe nie dotyczy:

- 1) akcjonariuszy, którzy w dniu podjęcia uchwały Walnego Zgromadzenia wprowadzającej ograniczenie prawa głosu byli uprawnieni z akcji reprezentujących więcej niż 10% ogólnej liczby głosów w Banku (tj. Skarb Państwa i BGK),
- 2) akcjonariuszy, którzy są uprawnieni z akcji imiennych serii A (Skarb Państwa) oraz
- 3) akcjonariuszy działających wspólnie z akcjonariuszami, o których mowa w tiret drugim na podstawie porozumienia dotyczącego wspólnego wykonywania prawa głosu z akcji.

Ograniczenie praw głosu wygasa, kiedy udział Skarbu Państwa w kapitale zakładowym Banku spadnie poniżej 5%.

Zgodnie z § 6 ust. 2 Statutu PKO Banku Polskiego SA zamiana akcji imiennych serii A na akcje na okaziciela oraz przeniesienie tych akcji wymaga zgody wyrażonej w uchwale Rady Ministrów. Zamiana na akcje na okaziciela lub przeniesienie akcji imiennych serii A po uzyskaniu powyższej zgody powoduje wygaśnięcie ograniczeń przewidzianych w zdaniu poprzednim w stosunku do akcji będących przedmiotem zamiany na akcje na okaziciela lub przeniesienia, w zakresie w jakim zgoda została udzielona.

Zgodnie z treścią art. 13 pkt 20 ustawy z 16 grudnia 2016 roku o zasadach zarządzania mieniem państwowym nie mogą być zbyte akcje PKO Banku Polskiego S.A. należące do Skarbu Państwa. Dodatkowo na podstawie art. 14 wyżej wymienionej ustawy akcje PKO Banku Polskiego SA (który zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów w sprawie określenia wykazu spółek o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa został uznany za spółkę o istotnym znaczeniu dla gospodarki państwa) należące do Skarbu Państwa nie mogą być przedmiotem darowizny na rzecz jednostki samorządu terytorialnego lub związku jednostek samorządu terytorialnego.

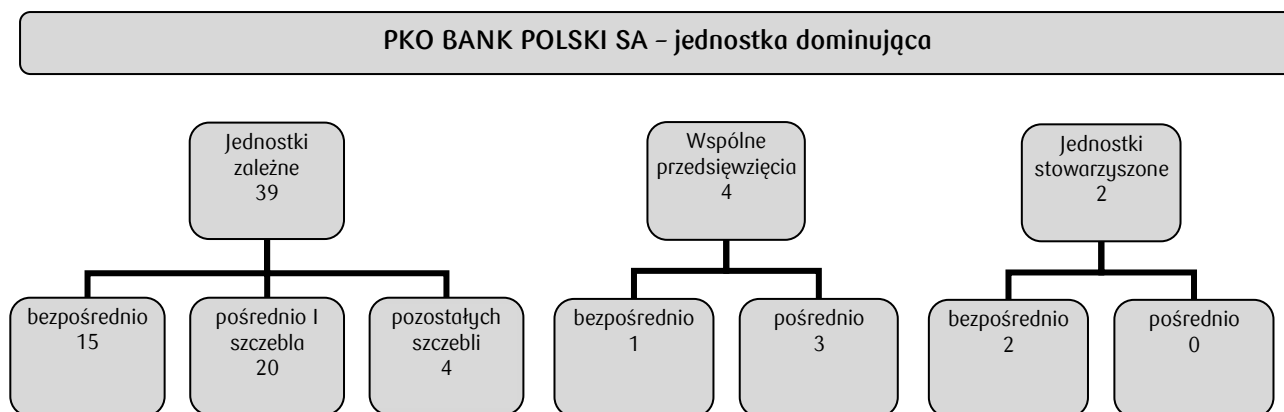
Akcje Banku są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.

STRUKTURA KAPITAŁU AKCYJNEGO PKO BANKU POLSKIEGO SA:

Seria	Rodzaj akcji	Ilość akcji	Wartość nominalna 1 akcji	Wartość serii według wartości nominalnej
Seria A	akcje zwykłe imienne	312 500 000	1 zł	312 500 000 zł
Seria A	akcje zwykłe na okaziciela	197 500 000	1 zł	197 500 000 zł
Seria B	akcje zwykłe na okaziciela	105 000 000	1 zł	105 000 000 zł
Seria C	akcje zwykłe na okaziciela	385 000 000	1 zł	385 000 000 zł
Seria D	akcje zwykłe na okaziciela	250 000 000	1 zł	250 000 000 zł
Razem	---	1 250 000 000	---	1 250 000 000 zł

W 2018 roku i w 2017 roku nie wystąpiły zmiany w wysokości kapitału zakładowego PKO Banku Polskiego SA. Wyemitowane akcje PKO Banku Polskiego SA nie są uprzywilejowane i są w pełni opłacone.

INFORMACJE O PODMIOTACH GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA, WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIACH I JEDNOSTKACH STOWARZYSZONYCH

43. SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA I ZAKRES DZIAŁALNOŚCI PODMIOTÓW GRUPY KAPITAŁOWEJ

W skład Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA wchodzi następujące jednostki zależne:

Lp.	NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	% UDZIAŁ W KAPITALE	
			31.12.2018	31.12.2017
	JEDNOSTKI ZALEŻNE BEZPOŚREDNIO			
1	PKO Bank Hipoteczny SA	Gdynia	100	100
2	PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA	Warszawa	100	100
3	PKO Leasing SA	Łódź	100	100
4	PKO BP BANKOWY PTE SA	Warszawa	100	100
5	PKO BP Finat sp. z o.o.	Warszawa	100	100
6	PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Warszawa	100	100
7	PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA	Warszawa	100	100
8	PKO Finance AB	Sztokholm, Szwecja	100	100
9	KREDOBANK SA	Lwów, Ukraina	100	99,6293
10	Qualia Development sp. z o.o.	Warszawa	100	100
11	ZenCard sp. z o.o.	Warszawa	100	100
12	Merkury - fiz an ¹	Warszawa	100	100
13	NEPTUN - fizan ¹	Warszawa	100	100
14	PKO VC - fizan ¹	Warszawa	100	-
15	Operator Chmury Krajowej sp. z o.o.	Warszawa	100	-

¹ PKO Bank Polski SA posiada certyfikaty inwestycyjne funduszu; w pozycji udział w kapitale prezentowany jest udział posiadanych certyfikatów inwestycyjnych funduszu.

Lp.	NAZWA JEDNOSTKI JEDNOSTKI ZALEŻNE POŚREDNIO	SIEDZIBA	% UDZIAŁ W KAPITALE *	
			31.12.2018	31.12.2017
	GRUPA PKO Leasing SA			
1	PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o.	Warszawa	100	100
2	PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o.	Warszawa	100	100
	2.1 PKO Leasing Finanse sp. z o.o.	Warszawa	100	100
3	PKO Leasing Sverige AB	Sztokholm, Szwecja	100	100
4	ROOF Poland Leasing 2014 DAC ¹	Dublin, Irlandia	-	-
5	PKO Faktoring SA	Warszawa	100	100
	GRUPA PKO BP Finat sp. z o.o.			
	GAMMA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA ²	Warszawa	-	100
	Net Fund Administration sp. z o.o. ³	Warszawa	-	100
	GRUPA PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA			
6	Ubezpieczeniowe Usługi Finansowe sp. z o.o.	Warszawa	100	100
	GRUPA KREDOBANK SA			
7	Finansowa Kompania „Idea Kapital” sp. z o.o.	Lwów, Ukraina	100	100
	GRUPA Qualia Development sp. z o.o.			
8	Qualia - Residence sp. z o.o.	Warszawa	100	100
9	Sarnia Dolina sp. z o.o.	Warszawa	100	100
10	Qualia sp. z o.o. ⁴	Warszawa	100	100
	Qualia 2 sp. z o.o. ⁴	Warszawa	-	100
	Qualia 3 sp. z o.o. ⁴	Warszawa	-	100
	Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Neptun Park sp. k. ⁴	Warszawa	-	99,9975
	Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Nowy Wilanów sp. k. ⁴	Warszawa	-	99,9750
	Residence Management sp. z o.o. ⁵	Warszawa	-	100
	FORT MOKOTÓW sp. z o.o. w likwidacji ⁶	Warszawa	-	51
	Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Zakopane sp. k. ⁷	Warszawa	-	99,9123
	Merkury - fiz an			
11	„Zarząd Majątkiem Górczewska” sp. z o.o.	Warszawa	100	100
12	Molina sp. z o.o.	Warszawa	100	100
13	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 1 S.K.A.	Warszawa	100	100
14	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 2 S.K.A.	Warszawa	100	100
15	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 3 S.K.A. w likwidacji	Warszawa	100	100
16	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 4 S.K.A.	Warszawa	100	100
17	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 5 S.K.A.	Warszawa	100	100
18	Molina spółka z ograniczoną odpowiedzialnością 6 S.K.A.	Warszawa	100	100
	NEPTUN - fiz an			
19	Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA	Warszawa	100	100
	19.1 „Inter-Risk Ukraina” spółka z dodatkową odpowiedzialnością ⁸	Kijów, Ukraina	99,90	99,90
	19.2 Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” sp. z o.o. ⁹	Kijów, Ukraina	95,4676	-
20	„CENTRUM HAFFNERA” sp. z o.o.	Sopot	72,9766	72,9766
	20.1 „Sopot Zdrój” sp. z o.o.	Sopot	100	100
	„Promenada Sopotcka” sp. z o.o. ¹⁰	Sopot	-	100

* udział podmiotu bezpośrednio dominującego w kapitale jednostki

- 1) PKO Leasing SA, zgodnie z MSSF 10, sprawuje kontrolę nad spółką, mimo że nie posiada w spółce zaangażowania kapitałowego.
- 2) Poprzednia nazwa: KBC Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA; spółka została połączona z PKO Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych SA.
- 3) Spółka została połączona z PKO BP Finat sp. z o.o.
- 4) W 2018 roku nastąpiło połączenie spółki Qualia sp. z o.o. (jako spółki przejmującej) oraz spółek: Qualia 2 sp. z o.o., Qualia 3 sp. z o.o., Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Neptun Park sp.k. i Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością - Nowy Wilanów sp. k. (jako spółek przejmowanych).
- 5) Spółka została sprzedana; poprzednia nazwa: Qualia Hotel Management sp. z o.o.
- 6) Zakończono likwidację spółki; spółka została wykreślona z Rejestru Przedsiębiorców.
- 7) Spółka została sprzedana.
- 8) Drugim udziałowcem spółki jest Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” sp. z o.o.
- 9) Drugim udziałowcem spółki jest „Inter-Risk Ukraina” spółka z dodatkową odpowiedzialnością; do 6 czerwca 2018 roku spółka była spółką bezpośrednio zależną od PKO Banku Polskiego SA.
- 10) Spółka została sprzedana.

NAZWA PODMIOTÓW ZALEŻNYCH	PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI
PKO BANK HIPOTECZNY SA	Spółka specjalizuje się w udzielaniu mieszkaniowych kredytów hipotecznych dla klientów indywidualnych, jak również nabywa wierzytelności z tytułu takich kredytów od Banku. Podstawowym celem spółki jest emisja listów zastawnych na rynku krajowym i zagranicznym, które mają stanowić główne źródło długoterminowego finansowania kredytów zabezpieczonych nieruchomościami.
PKO TOWARZYSTWO FUNDUSZY INWESTYCYJNYCH SA	Podstawowym przedmiotem działalności spółki jest tworzenie i zarządzanie funduszami inwestycyjnymi (w tym pośrednictwo w zbywaniu i nabywaniu jednostek uczestnictwa) oraz ich reprezentowanie wobec osób trzecich, a także zarządzanie portfelami klientów, w skład których wchodzi jeden lub większa liczba instrumentów finansowych. Spółka oferuje również specjalistyczne programy inwestycyjne oraz prowadzi pracownicze programy emerytalne (PPE).
PKO LEASING SA	<p>Spółka wraz z podmiotami zależnymi - PKO Leasing Sverige AB oraz PKO Leasing Nieruchomości sp. z o.o. świadczy usługi leasingowe. Spółki oferują leasing finansowy i operacyjny: samochodów osobowych, dostawczych, pojazdów ciężarowych, maszyn, urządzeń, linii technologicznych, sprzętu medycznego, nieruchomości, sprzętu i oprogramowania IT, statków, samolotów oraz sprzętu kolejowego.</p> <p>W ofercie znajduje się usługa zarządzania flotą pojazdów. Ponadto spółka zależna - PKO Leasing Finanse sp. z o.o. zajmuje się przechowywaniem, przygotowaniem i aktywną sprzedażą przedmiotów powindykacyjnych i pokontraktowych, a spółka PKO Agencja Ubezpieczeniowa sp. z o.o. świadczy wyspecjalizowane usługi w zakresie tworzenia produktów i programów ubezpieczeniowych dla klientów instytucji finansowych.</p> <p>W Grupie Kapitałowej PKO Leasing SA znajduje się również spółka celowa z siedzibą w Irlandii powołana na potrzeby sekurytyzacji wierzytelności leasingowych.</p> <p>W skład Grupy wchodzi także spółka PKO Faktoring SA, która świadczy usługi faktoringu krajowego i eksportowego z przejęciem ryzyka i bez przejęcia ryzyka, faktoringu odwrotnego oraz usługę programu faktoringowego dla dostawców.</p>
PKO BP BANKOWY PTE SA	Przedmiotem działalności spółki jest tworzenie i zarządzanie otwartym i dobrowolnym funduszem emerytalnym oraz ich reprezentowanie wobec osób trzecich. Spółka zarządza PKO BP Bankowym Otwartym Funduszem Emerytalnym oraz PKO Dobrowolnym Funduszem Emerytalnym, w ramach którego oferowane jest Indywidualne Konto Emerytalne (IKE) i Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE).
PKO BP FINAT SP. Z O.O.	PKO BP Finat sp. z o.o. świadczy kompleksowe usługi firmom z sektora finansowego – m.in.: usługi agenta transferowego oraz księgowości funduszy i spółek. Specjalizuje się również w outsourcingu kompetencyjnym specjalistów IT, zespołów projektowych oraz procesów informatycznych. Na podstawie zezwolenia KNF spółka świadczy również usługi w charakterze krajowej instytucji płatniczej. Jej klientami są zarówno spółki z Grupy Kapitałowej Banku jak również spółki spoza Grupy Kapitałowej. Od 2016 roku spółka prowadzi obsługę ubezpieczeń grupowych dedykowanych do produktów oferowanych przez Bank.
PKO ŻYCIE TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ SA	Przedmiotem działalności spółki jest działalność ubezpieczeniowa w zakresie działu I ubezpieczeń – ubezpieczenia na życie. Rzeczowy zakres działalności spółki obejmuje polisy we wszystkich grupach, które mieszczą się w przedmiocie licencji KNF (1, 2, 3, 4, 5 Działu I). Spółka oferuje szeroką gamę produktów ubezpieczeniowych. Koncentruje się na ubezpieczaniu życia i zdrowia swoich klientów. Posiada w ofercie produkty samodzielne, jak również stanowiące uzupełnienie produktów bankowych oferowanych przez Bank.
PKO TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ SA	<p>Przedmiotem działalności spółki jest działalność ubezpieczeniowa w zakresie działu II ubezpieczeń – pozostałe ubezpieczenia osobowe oraz ubezpieczenia majątkowe. Rzeczowy zakres działalności spółki obejmuje polisy we wszystkich grupach, które mieszczą się w przedmiocie licencji KNF (1, 2, 7, 8, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18 Działu II).</p> <p>PKO TU SA koncentruje się na ubezpieczaniu ryzyka utraty dochodu, następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby oraz ubezpieczaniu nieruchomości dla pożyczkobiorców i osób zaciągających kredyty hipoteczne. Spółka oferuje szeroką gamę produktów ubezpieczeniowych skierowanych do klientów Banku oraz innych podmiotów w Grupie Kapitałowej Banku.</p>

PKO FINANCE AB	Spółka prowadzi działalność finansową, głównie poprzez pozyskiwanie środków finansowych z rynków międzynarodowych w drodze emisji obligacji oraz poprzez pożyczanie pozyskanych funduszy spółkom Grupy Kapitałowej Banku, w tym PKO Bankowi Polskiemu SA.
KREDOBANK SA	<p>KREDOBANK SA jest bankiem uniwersalnym, ukierunkowanym na obsługę klientów detalicznych oraz klientów małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność głównie w zachodniej części Ukrainy i w Kijowie. Jednocześnie dąży do pozyskania klientów korporacyjnych o wysokiej wiarygodności kredytowej.</p> <p>Spółka oferuje usługi w zakresie między innymi: prowadzenia rachunków osób fizycznych i podmiotów gospodarczych, gromadzenia depozytów, udzielania kredytów, poręczeń i gwarancji, leasingu, obrotu czekowego i wekslowego, operacji na rynku walutowym, a także operacji na rynku papierów wartościowych. Przedmiotem działalności spółki Finansowa Kompania „Idea Kapitał” sp. z o.o. – spółki zależnej od KREDOBANK SA - jest obsługa prawna nabytych roszczeń pieniężnych z tytułu umów kredytowych.</p>
QUALIA DEVELOPMENT SP. Z O.O.	Przedmiotem działalności spółki jest sprzedaż posiadanych przez Grupę Kapitałową Qualia Development sp. z o.o. nieruchomości i spółek. Grupa prowadzi także obsługę posprzedażową produktów deweloperskich w okresie rękojmi.
ZENCARD SP. Z O.O.	<p>Spółka prowadzi działalność usługową w zakresie technologii informatycznych i komputerowych. Specjalizuje się w tworzeniu rozwiązań związanych z wykorzystaniem kart płatniczych w programach rabatowo-łojalnościowych.</p> <p>Zbudowała platformę do tworzenia przez sprzedawców programów rabatowo-łojalnościowych, umożliwiającą jednocześnie wirtualizację kart lojalnościowych. Platforma ta zintegrowana jest z terminalem płatniczym i pozwala na rezygnację z wielu oddzielnych kart lojalnościowych czy oddzielnych aplikacji instalowanych na telefonie, na rzecz karty płatniczej klienta będącej jednocześnie wirtualną kartą lojalnościową każdego ze sprzedawców. Partnerem strategicznym spółki jest CEUP eService sp. z o.o.- jeden z największych agentów rozliczeniowych w Polsce.</p>
OPERATOR CHMURY KRAJOWEJ SP. Z O.O.	Spółka została utworzona w listopadzie 2018 roku. Ma świadczyć kompleksowe usługi w zakresie przechowywania i zdalnego przetwarzania danych oparte o model subskrypcyjny, w tym: usługi IaaS (<i>Infrastructure as a Service</i> - infrastruktura jako usługa), PaaS (<i>Platform as a Service</i> - platforma jako usługa) oraz SaaS (<i>Software as a Service</i> - oprogramowanie jako usługa).
MERKURY - FIZ AN	Przedmiotem działalności funduszu jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia certyfikatów inwestycyjnych. Fundusz jest zarządzany przez PKO TFI SA. Fundusz prowadzi działalność inwestycyjną poprzez spółki zależne, których przedmiotem działalności jest kupno i sprzedaż nieruchomości na rachunek własny oraz zarządzanie nieruchomościami.
NEPTUN - FIZAN	Przedmiotem działalności funduszu jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia certyfikatów inwestycyjnych. Fundusz jest zarządzany przez PKO TFI SA. PKO Bank Polski SA na rzecz funduszu sukcesywnie zbywa akcje i udziały spółek, których działalność nie jest komplementarna do oferty usług finansowych Banku.
PKO VC - FIZAN	<p>Przedmiotem działalności funduszu jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze niepublicznego proponowania nabycia certyfikatów inwestycyjnych. Fundusz jest zarządzany przez PKO TFI SA. Działa poprzez wydzielone subfundusze: finansowy i strategiczny.</p> <p>Fundusz realizuje politykę właściwą dla funduszy typu venture capital i inwestuje w podmioty oferujące technologiczne innowacje finansowe w obszarach: bankowym i okołobankowym oraz inne innowacyjne rozwiązania dla przedsiębiorstw.</p>

44. INWESTYCJE W JEDNOSTKI STOWARZYSZONE I WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA

Skrócone informacje o jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach

Informacje finansowe:

- Wspólne przedsięwzięcia
- Jednostki stowarzyszone
- Zmiana wartości inwestycji we wspólnych przedsięwzięciach
- Zmiana wartości inwestycji w jednostkach stowarzyszonych
- Informacja o odpisach

SKRÓCONE INFORMACJE O JEDNOSTKACH STOWARZYSZONYCH I WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIACH

Grupa Kapitałowa posiada następujące jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia.

Lp.	NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	% UDZIAŁ W KAPITAŁE*	
			31.12.2018	31.12.2017
Wspólne przedsięwzięcia PKO Banku Polskiego SA				
1	Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	Warszawa	34	34
	1 EVO Payments International sp. z o.o.	Warszawa	100	100
	2 EVO Payments International s.r.o.	Praga, Czechy	100	100
Wspólne przedsięwzięcie NEPTUN - fizan				
	3 „Centrum Obsługi Biznesu” sp. z o.o.	Poznań	41,4455	41,4455
Jednostki stowarzyszone PKO Banku Polskiego SA				
1	Bank Pocztowy SA	Bydgoszcz	25,0001	25,0001
	Spółka Dystrybucyjna Banku Poczтового sp. z o.o. w likwidacji ¹	Warszawa	-	100
	Centrum Operacyjne sp. z o.o. w likwidacji ²	Bydgoszcz	-	100
2	„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” sp. z o.o.	Poznań	33,33	33,33
	FERRUM SA ³	Katowice	-	22,14
	FERRUM MARKETING sp. z o.o.	Katowice	-	100
	Zakład Konstrukcji Spawanych FERRUM SA	Katowice	-	100
	Walcownia Rur FERRUM sp. z o.o. w likwidacji	Katowice	-	100

* udział podmiotu bezpośrednio dominującego/mającego znaczący wpływ w kapitale jednostki

- 1) W 2018 roku spółka została wykreślona z Rejestru Przedsiębiorców (data decyzji: 31 grudzień 2018 roku).
- 2) W 2018 roku spółka została wykreślona z Rejestru Przedsiębiorców (data decyzji: 16 maj 2018 roku).
- 3) 27 lutego 2018 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego FERRUM SA, w wyniku którego udział PKO Banku Polskiego SA w kapitale zakładowym spółki i w głosach na walnym zgromadzeniu spadł z 22,14% do 9,38% - spółka (wraz z jej podmiotami zależnymi) przestała być podmiotem stowarzyszonym Banku, a akcje spółki zostały reklasyfikowane do aktywów finansowych; w lipcu 2018 roku akcje spółki zostały sprzedane.

NAZWA WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ I JEDNOSTEK STOWARZYSZONYCH	PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI
CENTRUM ELEKTRONICZNYCH USŁUG PŁATNICZYCH ESERVICE SP. Z O.O.	Spółka oferuje usługę przetwarzania transakcji dokonywanych instrumentami płatniczymi zarówno w terminalach POS w kraju i poza jego granicami, jak również w internecie, wynajem terminali, usługę doładowań kart telefonów komórkowych oraz obsługę kart podarunkowych. PKO Bank Polski SA wspólnie ze spółką oferują kompleksowe usługi w zakresie pozyskania oraz obsługi podmiotów pod kątem posiadania terminali POS oraz rozliczania transakcji dokonywanych instrumentami płatniczymi z wykorzystaniem tych terminali.
„CENTRUM OBSŁUGI BIZNESU” SP. Z O.O.	Spółka to wspólna inwestycja PKO Banku Polskiego SA, Buildco Poznań SA oraz Miasta Poznań polegająca na wybudowaniu hotelu w Poznaniu. Bank jest uczestnikiem konsorcjum bankowego, które udzieliło spółce kredytu inwestycyjnego na realizację powyższego projektu. Hotel został wybudowany i rozpoczął działalność w lutym 2007 roku.

BANK POCZTOWY SA	Bank Poczty SA specjalizuje się w standardowych produktach bankowych oferowanych dla klientów detalicznych z uzupełnioną ofertą dla mikroprzedsiębiorstw oraz klientów instytucjonalnych. Prowadzi również działalność w segmencie rozliczeniowym i skarbowym. Korzysta z potencjału głównego akcjonariusza – Poczty Polskiej SA i rozwija ofertę produktową we współpracy z podmiotami całej grupy kapitałowej.
„POZNAŃSKI FUNDUSZ PORĘCZEŃ KREDYTOWYCH” SP. Z O.O.	Spółka specjalizuje się we wspieraniu rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw poprzez udzielanie poręczeń oraz świadczenie szeregu usług dla biznesu. Spółka poręcza kredyty i pożyczki udzielane przez banki, w tym również przez PKO Bank Polski SA oraz gwarancje bankowe, transakcje leasingowe i faktoringowe, a także zapłatę wadium. Współpracuje m.in. z PKO Leasing SA. Od kwietnia 2018 roku spółka udziela poręczeń w ramach inicjatywy JEREMIE 2.

Poniżej przedstawiono podsumowanie danych finansowych odrębnie dla każdego wspólnego przedsięwzięcia oraz każdej jednostki stowarzyszonej Grupy Kapitałowej. Wykazane kwoty pochodzą ze sprawozdań finansowych poszczególnych jednostek sporządzonych zgodnie z MSSF lub polskimi standardami rachunkowości (PSR)¹. Dane za rok 2017 pochodzą ze zaudytowanych sprawozdań finansowych.

Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o. (wg MSSF)	31.12.2018	31.12.2017
Aktywa obrotowe	264	198
Aktywa trwałe	240	228
Zobowiązania krótkoterminowe	204	161
Zobowiązania długoterminowe	24	26
	01.01-31.12.2018	01.01-31.12.2017
Przychody	528	477
Zysk (strata) za okres obrotowy	97	88
Pozostałe dochody całkowite	2	6
Całkowite dochody razem	99	94
Otrzymane dywidendy od jednostki zakwalifikowanej jako wspólne przedsięwzięcie	22	12

„Centrum Obsługi Biznesu” sp. o.o. (wg PSR)	31.12.2018	31.12.2017
Aktywa obrotowe	11	10
Aktywa trwałe	79	82
Zobowiązania krótkoterminowe	32	24
Zobowiązania długoterminowe	51	60
	01.01-31.12.2018	01.01-31.12.2017
Przychody	25	28
Zysk (strata) za okres obrotowy	(1)	4

Bank Poczty SA (wg MSSF, dane publikowane przez spółkę)	30.06.2018	31.12.2017
Aktywa ogółem	7 526	7 461
Zobowiązania ogółem	6 942	6 827
	01.01-30.06.2018	01.01-31.12.2017
Przychody	231	457
Zysk (strata)	11	5
Pozostałe dochody całkowite	1	16
Całkowite dochody razem	12	21

¹ W przypadku jednostek posiadających spółki zależne prezentowane dane pochodzą ze skonsolidowanych sprawozdań finansowych tych jednostek.

„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” sp. z o.o. (wg PSR)	31.12.2018	31.12.2017
Aktywa obrotowe	28	24
Zobowiązania krótkoterminowe	4	4
Zobowiązania długoterminowe	5	2
	01.01- 31.12.2018	01.01- 31.12.2017
Przychody	1	2
Zysk (strata) za okres obrotowy	-	1

INFORMACJE FINANSOWE

WSPÓLNE PRZEDSIĘWZIĘCIA	31.12.2018	31.12.2017
„Centrum Obsługi Biznesu” sp. z o.o.	-	-
Cena nabycia	17	17
Zmiana w udziale w aktywach netto	(14)	(14)
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	(3)	(3)
Grupa Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	256	244
Wartość udziału na dzień objęcia współkontrolą	197	197
Zmiana w udziale w aktywach netto	59	47
Razem	256	244

JEDNOSTKI STOWARZYSZONE	31.12.2018	31.12.2017
Bank Pocztowy SA ¹	88	130
Cena nabycia	184	184
Zmiana w udziale w aktywach netto	73	83
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	(169)	(137)
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” sp. z o.o.	-	-
Cena nabycia	2	2
Zmiana w udziale w aktywach netto	4	4
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	(6)	(6)
Grupa FERRUM SA	-	19
Cena nabycia	-	25
Zmiana w udziale w aktywach netto	-	(6)
Razem	88	149

¹ Na 31 grudnia 2018 roku Bank Pocztowy SA nie posiada spółek zależnych; w poprzednich okresach tworzył grupę kapitałową.

ZMIANA WARTOŚCI INWESTYCJI WE WSPÓLNYCH PRZEDSIĘWZIĘCIACH	2018	2017
Wartość inwestycji we wspólnych przedsięwzięciach na początek okresu	244	227
Udział w zyskach i stratach	34	31
Wynik z tytułu odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości	-	(2)
Dywidenda	(22)	(12)
Wartość inwestycji we wspólnych przedsięwzięciach na koniec okresu	256	244

ZMIANA WARTOŚCI INWESTYCJI W JEDNOSTKACH STOWARZYSZONYCH	2018	2017
Wartość inwestycji w jednostkach stowarzyszonych na początek okresu	149	159
Udział w zyskach i stratach	3	(9)
Wynik z tytułu odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości	(32)	(24)
Udział w zmianie pozostałych składników kapitału własnego	(13)	1
Zmiana kwalifikacji akcji z podmiotów stowarzyszonych do aktywów finansowych	(19)	22
Wartość inwestycji w jednostkach stowarzyszonych na koniec okresu	88	149

INFORMACJA O ODPISACH

W 2018 roku Grupa Kapitałowa zwiększyła o 32 miliony PLN odpis aktualizujący wartość akcji Banku Pocztowego SA. Na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku jednostka dominująca nie posiadała udziału w zobowiązanych warunkowych jednostek stowarzyszonych nabytych wspólnie z innym inwestorem.

ODPISY Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI - UZGODNIENIE RUCHU	2018	2017
Wartość na początek okresu	146	120
Utworzenie w okresie	32	26
Wartość na koniec okresu	178	146
Utworzenie netto - wpływ na rachunek zysków i strat	(32)	(26)

45. ZMIANY W SPÓŁKACH WCHODZĄCYCH W SKŁAD GRUPY KAPITAŁOWEJ

W 2018 roku miały miejsca niżej opisane wybrane zdarzenia mające wpływ na zmianę struktury Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA¹.

POŁĄCZENIE NET FUND ADMINISTRATION SP. Z O.O. I PKO BP FINAT SP. Z O.O.

1 marca 2018 roku spółka PKO BP Finat sp. z o.o. nabyła od GAMMA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA² 100% udziałów spółki Net Fund Administration sp. z o.o. 4 czerwca 2018 roku w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) właściwym dla spółki przejmującej zostało zarejestrowane połączenie Net Fund Administration sp. z o.o. jako spółki przejmowanej i PKO BP Finat sp. z o.o. jako spółki przejmującej. Połączenie zostało dokonane zgodnie z art. 492 § 1 pkt 1 Kodeksu spółek handlowych (łączenie przez przejęcie) poprzez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą bez podwyższania kapitału zakładowego spółki przejmującej. Po połączeniu PKO Bank Polski SA nadal posiada udziały spółki PKO BP Finat sp. z o.o., które stanowią 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniają do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników.

POŁĄCZENIE GAMMA TFI SA I PKO TFI SA

4 czerwca 2018 roku w KRS właściwym dla spółki przejmującej zostało zarejestrowane połączenie GAMMA Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA jako spółki przejmowanej i PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA jako spółki przejmującej. Połączenie zostało dokonane zgodnie z art. 492 § 1 pkt 1 Kodeksu spółek handlowych (łączenie przez przejęcie) poprzez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą, z jednoczesnym podniesieniem kapitału zakładowego spółki przejmującej i wymianą akcji spółki przejmowanej na akcje spółki przejmującej. Po połączeniu PKO Bank Polski SA posiadał akcje spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, które stanowiły 97,506% kapitału zakładowego spółki i uprawniały do 97,506% głosów na walnym zgromadzeniu. Pozostałe akcje posiadał PKO BP Finat sp. z o.o.

28 września 2018 roku PKO Bank Polski SA zawarł umowę, która dotyczyła nabycia wszystkich akcji spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA posiadanych przez PKO BP Finat sp. z o.o. i w dniu tym stał się ich właścicielem.

Według stanu na 31 grudnia 2018 roku PKO Bank Polski SA posiada łącznie akcje spółki PKO Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA, które stanowią 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniają do 100% głosów na walnym zgromadzeniu.

KREDOBANK SA

W 2018 roku PKO Bank Polski SA przeprowadził procedurę przymusowego odkupienia od akcjonariuszy mniejszościowych akcji KREDOBANK SA. W marcu 2018 roku Bank przekazał do KREDOBANK SA nieodwołalne żądanie wykupu akcji na podstawie w art. 65-2 Ustawy Ukrainy „O spółkach akcyjnych”.

17 kwietnia 2018 roku na rachunku powierniczym PKO Banku Polskiego SA na Ukrainie zostały zaewidencjonowane wszystkie akcje KREDOBANK SA odkupione w ramach wyżej wymienionej procedury - PKO Bank Polski SA stał się akcjonariuszem posiadającym akcje KREDOBANK SA, które stanowią 100% udziału w kapitale zakładowym spółki i uprawniają do 100% głosów na walnym zgromadzeniu.

¹ Informacje dotyczące wszystkich zmian w strukturze Grupy Kapitałowej oraz wspólnych przedsięwzięć i jednostek stowarzyszonych zostały przedstawione odpowiednio w zestawieniu składu Grupy Kapitałowej prezentowanego w nocie 43 oraz w zestawieniu jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć prezentowanych w nocie 44.

² Do 27 lutego 2018 roku spółka występowała pod nazwą KBC Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych SA.

PKO VC – FIZAN

PKO Bank Polski SA w sierpniu 2018 roku nabył certyfikaty inwestycyjne serii A i serii B Subfunduszu Strategicznego oraz certyfikaty inwestycyjne serii A i serii B Subfunduszu Finansowego wyemitowane przez PKO VC – fundusz inwestycyjny zamknięty aktywów niepublicznych (Fundusz). Łączna wartość inwestycji wyniosła 200 milionów PLN.

W dniu wpisania Banku do ewidencji uczestników Funduszu jako jedynego inwestora, tj. 9 sierpnia 2018 roku Fundusz stał się podmiotem zależnym Banku.

FINANSOWA KOMPANIA „PRYWATNE INWESTYCJE” SP. Z O.O.

28 maja 2018 roku PKO Bank Polski SA zawarł ze spółką Bankowe Towarzystwo Kapitałowe SA (spółka bezpośrednio zależna od NEPTUN – fizan) umowę sprzedaży spółki Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” sp. z o.o., tj. udziału, który stanowił 95,4676% w kapitale zakładowym spółki i w głosach na zgromadzeniu wspólników.

7 czerwca 2018 roku w Jednolitym Państwowym Rejestrze Osób Prawnych, Osób Fizycznych – Przedsiębiorców i Organizacji Społecznych Ukrainy został zarejestrowany statut spółki Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” sp. z o.o., który uwzględnia wyżej wymienioną zmianę głównego udziałowca spółki. Drugim udziałowcem nadal pozostaje „Inter-Risk Ukraina” spółka z dodatkową odpowiedzialnością.

„PROMENADA SOPOCKA” SP. Z O.O.

28 czerwca 2018 roku spółka „CENTRUM HAFFNERA” sp. z o.o. sprzedała udziały w spółce „Promenada Sopotcka” sp. z o.o., które stanowiły 100% kapitału zakładowego spółki i uprawniały do 100% głosów na zgromadzeniu wspólników. Spółka „Promenada Sopotcka” sp. z o.o. przestała być spółką zależną od „CENTRUM HAFFNERA” sp. z o.o.

GRUPA KAPITAŁOWA QUALIA DEVELOPMENT SP. Z O.O.

8 marca 2018 roku spółka Qualia Development sp. z o.o. sprzedała ogół praw i obowiązków komandytariusza w spółce Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Zakopane sp. k. (spółka Zakopane) oraz spółka Qualia sp. z o.o. sprzedała ogół praw i obowiązków komplementariusza w spółce Zakopane. Spółka Zakopane przestała być spółką zależną od Qualia Development sp. z o.o.

Jednocześnie Qualia - Residence sp. z o.o. 8 marca 2018 roku sprzedała nieruchomością gruntową położoną w Zakopanem przy ul. Piłsudskiego 14.

31 lipca 2018 roku w KRS właściwym dla spółki przejmującej zostało zarejestrowane połączenie Qualia sp. z o.o. (jako spółki przejmującej) oraz spółek: Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Nowy Wilanów sp. k., Qualia spółka z ograniczoną odpowiedzialnością – Neptun Park sp. k., Qualia 2 sp. z o.o. i Qualia 3 sp. z o.o. (jako spółek przejmowanych).

26 października 2018 roku Qualia Development sp. z o.o. sprzedała 100% udziałów w kapitale zakładowym Residence Management sp. z o.o., do której należą obiekty Golden Tulip Gdańsk Residence oraz Golden Tulip Międzyzdroje Residence. Spółka Residence Management sp. z o.o. przestała być spółką zależną od Qualia Development sp. z o.o.

OPERATOR CHMURY KRAJOWEJ SP. Z O.O.

29 listopada 2018 roku został podpisany akt notarialny założenia spółki Operator Chmury Krajowej sp. z o.o. Kapitał zakładowy spółki wynosi 4 miliony PLN i dzieli się na 40 000 udziałów o wartości nominalnej 100 PLN każdy. 4 grudnia 2018 roku PKO Bank Polski SA opłacił objęcie wyżej wymienionych udziałów, stając się jedynym udziałowcem spółki. Zgodnie z porozumieniem podpisanym w październiku 2018 roku przez Bank, w 2019 roku planowane jest przystąpienie do spółki drugiego udziałowca – Polskiego Funduszu Rozwoju SA.

Spółka została zarejestrowana w KRS 4 lutego 2019 roku; na 31 grudnia 2018 roku – spółka w organizacji.

ZDARZENIA, KTÓRE MOGĄ MIEĆ WPŁYW NA ZMIANĘ STRUKTURY GRUPY W NASTĘPNYM OKRESIE

W listopadzie 2018 roku rozpoczęto proces połączenia spółki Qualia sp. z o.o. (jako spółki przejmującej) oraz spółki Qualia - Residence sp. z o.o. (jako spółki przejmowanej). W grudniu 2018 roku ogłoszenie o planowanym połączeniu ukazało się w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. 31 stycznia 2019 roku powyższe połączenie zostało zarejestrowane w KRS właściwym dla spółki przejmującej.

POZOSTAŁE NOTY

46. DYWIDENDY Z PODZIAŁEM NA AKCJE

18 czerwca 2018 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie PKO Banku Polskiego SA podjęło uchwałę w sprawie podziału zysku Banku za 2017 rok (8/2018), zgodnie z którą zysk osiągnięty w wysokości 2 774 miliony PLN, przeznaczono na:

- dywidendę dla akcjonariuszy 687,5 miliona PLN,
- kapitał zapasowy 2 050,0 milionów PLN,
- kapitał rezerwowy 36,5 miliona PLN.

Dywidenda wyniosła 24,8% zysku za 2017 rok, co stanowiło 0,55 PLN brutto na jedną akcję. Zwyczajne Walne Zgromadzenie PKO Banku Polskiego SA określiło dzień dywidendy (dzień nabycia praw do dywidendy) na 8 sierpnia 2018 roku, a dzień wypłaty dywidendy na 22 sierpnia 2018 roku.

Uchwała Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku w sprawie podziału zysku za 2017 rok była spójna z indywidualnym zaleceniem KNF z 16 marca 2018 roku. Bank otrzymał zalecenie KNF zwiększenia funduszy własnych poprzez zatrzymanie co najmniej 75% zysku wypracowanego w 2017 roku. Jednocześnie KNF potwierdziła, że Bank spełnia wymogi do wypłaty dywidendy na poziomie do 25% zysku netto za 2017 rok.

47. ZOBOWIĄZANIA WARUNKOWE ORAZ POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE I UDZIELONE

Zasady rachunkowości

Informacje finansowe:

Programy papierów wartościowych objęte subemisją

Zobowiązania umowne

Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne

Zobowiązania udzielone według terminów wymagalności

Pozabilansowe zobowiązania otrzymane

Uprawnienia do sprzedaży lub obciążenia zastawem zabezpieczenia ustanowionego na rzecz Grupy Kapitałowej

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

W ramach działalności operacyjnej Grupa Kapitałowa zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zgodnie z MSR 37 zobowiązanie warunkowe jest:

- 1) możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Grupy Kapitałowej,
- 2) obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

W momencie początkowego ujęcia umowę gwarancji finansowej wycenia się w wartości godziwej. W kolejnych okresach, na dzień bilansowy gwarancje finansowe wyceniane są w kwocie wyższej z dwóch:

- kwocie odpisu na oczekiwane straty kredytowe, lub
- kwocie rozpoznanej w momencie początkowym prowizji, amortyzowanej w czasie zgodnie z MSSF 15.

INFORMACJE FINANSOWE

PROGRAMY PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH OBJĘTE SUBEMISJĄ (MAKSYMALNE ZOBOWIĄZANIE GRUPY KAPITAŁOWEJ DO OBJĘCIA PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH)

Emitent papierów wartościowych z gwarancją objęcia emisji	Rodzaj gwarantowanych papierów wartościowych	Maksymalne zobowiązanie do objęcia papierów wartościowych	Okres obowiązywania umowy
Stan na 31 grudnia 2018 roku			
Spółka A	obligacje korporacyjne	1 266	31.12.2020
Spółka B	obligacje korporacyjne	708	31.07.2020
Spółka C	obligacje korporacyjne	47	31.12.2022
Razem		2 021	

Emitent papierów wartościowych z gwarancją objęcia emisji	Rodzaj gwarantowanych papierów wartościowych	Maksymalne zobowiązanie do objęcia papierów wartościowych	Okres obowiązywania umowy
Stan na dzień 31 grudnia 2017 roku			
Spółka A	obligacje korporacyjne	1 453	31.12.2020
Spółka B	obligacje korporacyjne	769	31.07.2020
Spółka C	obligacje korporacyjne	58	31.12.2022
Razem		2 280	

Wszystkie umowy dotyczą Umów Organizacji, Prowadzenia i Obsługi Programu Emisji Obligacji. Wszystkie papiery wartościowe objęte przez Grupę Kapitałową subemisją zaliczają się do papierów z nieograniczoną zbywalnością, nienotowanych na giełdach i nieznajdujących się w regulowanym obrocie pozagiełdowym.

ZOBOWIĄZANIA UMOWNE

WARTOŚĆ ZOBOWIĄZAŃ UMOWNYCH DOTYCZĄCYCH	31.12.2018	31.12.2017
wartości niematerialnych	43	21
rzeczowych aktywów trwałych	51	78
Razem	94	99

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE NA 31.12.2018	Udzielone zobowiązania w wartości nominalnej	Rezerwy na udzielone zobowiązania według MSF 9	Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne netto
Udzielone zobowiązania finansowe:			
Linie i limity kredytowe			
mieszkaniowe	4 275	(35)	4 240
gospodarcze	32 618	(96)	32 522
konsumpcyjne	8 974	(35)	8 939
Pozostałe	4 010	(11)	3 999
Razem	49 877	(177)	49 700
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	23 378	(67)	23 311
Udzielone gwarancje i poręczenia:			
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	6 151	(46)	6 105
dla podmiotów finansowych	69	(1)	68
dla podmiotów niefinansowych	6 069	(44)	6 025
dla podmiotów budżetowych	13	(1)	12
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	2 021	(2)	2 019
dla podmiotów finansowych	-	-	-
dla podmiotów niefinansowych	2 021	(2)	2 019
Udzielone akredytywy	1 207	(2)	1 205
dla podmiotów niefinansowych	1 205	(2)	1 203
dla podmiotów budżetowych	2	-	2
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	368	-	368
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	188	-	188
Razem	9 935	(50)	9 885
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	6 516	(46)	6 470
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 418	(19)	2 399

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE NA 01.01.2018	Udzielone zobowiązania w wartości nominalnej	Rezerwy na udzielone zobowiązania według MSSF 9	Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne netto
Udzielone zobowiązania finansowe:			
Linie i limity kredytowe			
mieszkaniowe	5 195	(15)	5 180
gospodarcze	28 478	(71)	28 407
konsumpcyjne	8 348	(25)	8 323
Pozostałe	2 450	-	2 450
Razem	44 471	(111)	44 360
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	33 607	(70)	33 537
Udzielone gwarancje i poręczenia:			
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	5 813	(42)	5 771
dla podmiotów finansowych	320	(5)	315
dla podmiotów niefinansowych	5 462	(36)	5 426
dla podmiotów budżetowych	31	(1)	30
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	2 350	-	2 350
dla podmiotów niefinansowych	2 350	-	2 350
Udzielone akredytywy	1 409	(4)	1 405
dla podmiotów finansowych	1 409	(4)	1 405
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów	252	-	252
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	316	-	316
Razem	10 140	(46)	10 094
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 630	(14)	2 616

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE NA 31.12.2017	Udzielone zobowiązania w wartości nominalnej	Rezerwy na udzielone zobowiązania według MSR 37	Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne netto
Udzielone zobowiązania finansowe:			
Linie i limity kredytowe			
mieszkaniowe	5 195	(6)	5 189
gospodarcze	28 478	(43)	28 435
konsumpcyjne	8 348	(10)	8 338
Pozostałe	2 450	-	2 450
Razem	44 471	(59)	44 412
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	33 607	(51)	33 556
Udzielone gwarancje i poręczenia:			
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	5 813	(25)	5 788
dla podmiotów finansowych	320	(3)	317
dla podmiotów niefinansowych	5 462	(21)	5 441
dla podmiotów budżetowych	31	(1)	30
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	2 350	-	2 350
dla podmiotów niefinansowych	2 350	-	2 350
Udzielone akredytywy	1 409	(2)	1 407
dla podmiotów niefinansowych	1 409	(2)	1 407
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	252	-	252
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	316	-	316
Razem	10 140	(27)	10 113
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 630	(9)	2 621

Informacje na temat rezerw utworzonych na udzielone zobowiązania gwarancyjne i finansowe znajdują się w nocie 41 „Rezerwy”.

ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI

ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI NA 31.12.2018	do 1 miesiąca łącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone w wartości nominalnej						
zobowiązania udzielone - finansowe	12 626	2 874	13 293	12 026	9 058	49 877
zobowiązania udzielone - gwarancje i poręczenia	290	693	4 823	3 313	816	9 935
Razem	12 916	3 567	18 116	15 339	9 874	59 812

ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI NA 31.12.2017	do 1 miesiąca łącznie	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	powyżej 5 lat	Razem
Zobowiązania udzielone w wartości nominalnej						
zobowiązania udzielone - finansowe	9 014	524	12 135	15 000	7 798	44 471
zobowiązania udzielone - gwarancje i poręczenia	752	554	3 213	4 726	895	10 140
Razem	9 766	1 078	15 348	19 726	8 693	54 611

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE NA 31.12.2018	Wartość nominalna zobowiązań w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość nominalna zobowiązań w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość nominalna zobowiązań zagrożonych utratą wartości (faza 3)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość nominalna	Razem rezerwa	Razem wartość netto
Udzielone zobowiązania finansowe:									
Linie i limity kredytowe	42 649	(75)	3 025	(77)	193	(14)	45 867	(166)	45 701
mieszkaniowe	3 813	(14)	454	(18)	8	(3)	4 275	(35)	4 240
gospodarcze	31 019	(50)	1 422	(38)	177	(8)	32 618	(96)	32 522
konsumpcyjne	7 817	(11)	1 149	(21)	8	(3)	8 974	(35)	8 939
Pozostałe	4 010	(11)	-	-	-	-	4 010	(11)	3 999
Razem	46 659	(86)	3 025	(77)	193	(14)	49 877	(177)	49 700
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	21 554	(28)	1 729	(35)	95	(4)	23 378	(67)	23 311
w tym: zobowiązania pozabilansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	80	-	80	-	80
Udzielone gwarancje i poręczenia:									
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	5 770	(10)	235	(9)	146	(27)	6 151	(46)	6 105
dla podmiotów finansowych	69	(1)	-	-	-	-	69	(1)	68
dla podmiotów niefinansowych	5 688	(8)	235	(9)	146	(27)	6 069	(44)	6 025
dla podmiotów budżetowych	13	(1)	-	-	-	-	13	(1)	12
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	2 021	(2)	-	-	-	-	2 021	(2)	2 019
dla podmiotów finansowych	-	-	-	-	-	-	-	-	-
dla podmiotów niefinansowych	2 021	(2)	-	-	-	-	2 021	(2)	2 019
Udzielone akredytywy	1 206	(1)	-	-	1	(1)	1 207	(2)	1 205
dla podmiotów niefinansowych	1 204	(1)	-	-	1	(1)	1 205	(2)	1 203
dla podmiotów budżetowych	2	-	-	-	-	-	2	-	2
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	368	-	-	-	-	-	368	-	368
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	188	-	-	-	-	-	188	-	188
Razem	9 553	(13)	235	(9)	147	(28)	9 935	(50)	9 885
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	6 135	(10)	235	(9)	146	(27)	6 516	(46)	6 470
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 216	(5)	130	(5)	72	(9)	2 418	(19)	2 399
w tym: zobowiązania pozabilansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia - POCI	-	-	-	-	-	-	-	-	-

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE NA 01.01.2018	Wartość nominalna zobowiązań w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 1)	Wartość nominalna zobowiązań w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 2)	Wartość nominalna zobowiązań zagrożonych utratą wartości (faza 3)	Rezerwa na oczekiwane straty kredytowe (faza 3)	Razem wartość nominalna	Razem rezerwa	Razem wartość netto
Udzielone zobowiązania finansowe:									
Linie i limity kredytowe	40 098	(70)	1 626	(17)	297	(24)	42 021	(111)	41 910
mieszkaniowe	5 163	(11)	27	(1)	5	(3)	5 195	(15)	5 180
gospodarcze	27 700	(49)	494	(3)	284	(19)	28 478	(71)	28 407
konsumpcyjne	7 235	(10)	1 105	(13)	8	(2)	8 348	(25)	8 323
Pozostałe	2 450	-	-	-	-	-	2 450	-	2 450
Razem	42 548	(70)	1 626	(17)	297	(24)	44 471	(111)	44 360
w tym: udzielone zobowiązania nieodwołalne	31 722	(40)	1 589	(14)	296	(16)	33 607	(70)	33 537
w tym: zobowiązania pozabilansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia (POCI)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Udzielone gwarancje i poręczenia:									
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	5 360	(31)	44	(1)	409	(10)	5 813	(42)	5 771
dla podmiotów finansowych	320	(5)	-	-	-	-	320	(5)	315
dla podmiotów niefinansowych	5 009	(25)	44	(1)	409	(10)	5 462	(36)	5 426
dla podmiotów budżetowych	31	(1)	-	-	-	-	31	(1)	30
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	2 350	-	-	-	-	-	2 350	-	2 350
dla podmiotów niefinansowych	2 350	-	-	-	-	-	2 350	-	2 350
Udzielone akredytywy	1 406	(3)	3	(1)	-	-	1 409	(4)	1 405
dla podmiotów niefinansowych	1 406	(3)	3	(1)	-	-	1 409	(4)	1 405
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	252	-	-	-	-	-	252	-	252
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	316	-	-	-	-	-	316	-	316
Razem	9 684	(34)	47	(2)	409	(10)	10 140	(46)	10 094
w tym: udzielone gwarancje dobrego wykonania umowy	2 283	(8)	31	-	316	(6)	2 630	(14)	2 616
w tym: zobowiązania pozabilansowe z utratą wartości w momencie początkowego ujęcia (POCI)	-	-	-	-	-	-	-	-	-

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI NA 31.12.2018	Wartość brutto							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Udzielone zobowiązania finansowe:								
Linie i limity kredytowe	43 389	1 820	585	6	4	60	3	45 867
mieszaniowe	3 865	401	3	1	1	4	-	4 275
gospodarcze	30 865	1 246	446	4	2	53	2	32 618
konsumpcyjne	8 659	173	136	1	1	3	1	8 974
Pozostałe	4 010	-	-	-	-	-	-	4 010
Razem	47 399	1 820	585	6	4	60	3	49 877
Udzielone gwarancje i poręczenia:								
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	5 777	180	163	3	-	28	-	6 151
dla podmiotów finansowych	69	-	-	-	-	-	-	69
dla podmiotów niefinansowych	5 695	180	163	3	-	28	-	6 069
dla podmiotów budżetowych	13	-	-	-	-	-	-	13
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	2 021	-	-	-	-	-	-	2 021
dla podmiotów finansowych	-	-	-	-	-	-	-	-
dla podmiotów niefinansowych	2 021	-	-	-	-	-	-	2 021
Udzielone akredytywy	1 204	1	1	1	-	-	-	1 207
dla podmiotów niefinansowych	1 202	1	1	1	-	-	-	1 205
dla podmiotów budżetowych	2	-	-	-	-	-	-	2
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	368	-	-	-	-	-	-	368
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	188	-	-	-	-	-	-	188
Razem	9 558	181	164	4	-	28	-	9 935

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI NA 31.12.2018	Wartość rezerw							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Udzielone zobowiązania finansowe:								
Linie i limity kredytowe	(100)	(59)	(4)	-	-	(3)	-	(166)
mieszaniowe	(18)	(16)	-	-	-	(1)	-	(35)
gospodarcze	(58)	(33)	(4)	-	-	(1)	-	(96)
konsumpcyjne	(24)	(10)	-	-	-	(1)	-	(35)
Pozostałe	(11)	-	-	-	-	-	-	(11)
Razem	(111)	(59)	(4)	-	-	(3)	-	(177)
Udzielone gwarancje i poręczenia:								
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	(34)	(7)	-	-	-	(5)	-	(46)
dla podmiotów finansowych	(1)	-	-	-	-	-	-	(1)
dla podmiotów niefinansowych	(32)	(7)	-	-	-	(5)	-	(44)
dla podmiotów budżetowych	(1)	-	-	-	-	-	-	(1)
Udzielone akredytywy	(2)	-	-	-	-	-	-	(2)
dla podmiotów niefinansowych	(2)	-	-	-	-	-	-	(2)
Razem	(38)	(7)	-	-	-	(5)	-	(50)

UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE I GWARANCYJNE - PRZESUNIĘCIA POMIĘDZY FAZAMI UTRATY WARTOŚCI NA 31.12.2018	Wartość netto							RAZEM
	WARTOŚCI NIE PODLEGAJĄCE TRANSFEROM	Przesunięcia między fazą 1 a fazą 2		Przesunięcia między fazą 2 a fazą 3		Przesunięcia między fazą 1 a fazą 3		
		z fazy 1 do fazy 2	z fazy 2 do fazy 1	z fazy 2 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 2	z fazy 1 do fazy 3	z fazy 3 do fazy 1	
Udzielone zobowiązania finansowe:								
Linie i limity kredytowe	43 289	1 761	581	6	4	57	3	45 701
mieszaniowe	3 847	385	3	1	1	3	-	4 240
gospodarcze	30 807	1 213	442	4	2	52	2	32 522
konsumpcyjne	8 635	163	136	1	1	2	1	8 939
Pozostałe	3 999	-	-	-	-	-	-	3 999
Razem	47 288	1 761	581	6	4	57	3	49 700
Udzielone gwarancje i poręczenia:								
Udzielone gwarancje w obrocie krajowym i zagranicznym	5 743	173	163	3	-	23	-	6 105
dla podmiotów finansowych	68	-	-	-	-	-	-	68
dla podmiotów niefinansowych	5 663	173	163	3	-	23	-	6 025
dla podmiotów budżetowych	12	-	-	-	-	-	-	12
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje korporacyjne krajowe	2 019	-	-	-	-	-	-	2 019
dla podmiotów finansowych	-	-	-	-	-	-	-	-
dla podmiotów niefinansowych	2 019	-	-	-	-	-	-	2 019
Udzielone akredytywy	1 202	1	1	1	-	-	-	1 205
dla podmiotów niefinansowych	1 200	1	1	1	-	-	-	1 203
dla podmiotów budżetowych	2	-	-	-	-	-	-	2
Udzielone gwarancje i poręczenia - gwarancja zapłaty dla podmiotów finansowych	368	-	-	-	-	-	-	368
Udzielone gwarancje i poręczenia - obligacje komunalne krajowe	188	-	-	-	-	-	-	188
Razem	9 520	174	164	4	-	23	-	9 885

POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE

POZABILANSOWE ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE WEDŁUG WARTOŚCI NOMINALNEJ	31.12.2018	31.12.2017
Finansowe	90	95
Gwarancyjne	1 825	14 227
Razem	1 915	14 322

Spadek pozabilansowych zobowiązań otrzymanych o charakterze gwarancyjnym w stosunku do 31 grudnia 2017 roku spowodowany był głównie wypowiedzeniem umowy gwarancji zapewniającej niezeczywistą ochronę kredytową w odniesieniu do portfela wyselekcjonowanych korporacyjnych wierzytelności kredytowych Banku w wysokości 4 505 milionów PLN oraz wygaśnięciem limitu gwarancji w ramach umowy portfelowej linii gwarancyjnej de minimis w wysokości 8 016 milionów PLN.

W wyniku postanowień Umowy zobowiązującej Grupę Kapitałową Nordea Bank AB (publ) do partycypacji w ryzyku utraty wartości Portfela Hipotecznego (walutowego), PKO Bank Polski SA oraz Nordea Bank AB (publ) 1 kwietnia 2014 roku zawarły umowę dotyczącą podziału ryzyka kredytowego („Umowa Podziału Ryzyka”), zgodnie z którą Nordea Bank AB (publ) ponosił do 31 marca 2018 roku 50% nadwyżki kosztu ryzyka Portfela Hipotecznego ponad roczny poziom kosztów ryzyka ustalony na poziomie 40 punktów bazowych za każdy rok powyższego czteroletniego okresu obowiązywania Umowy Podziału Ryzyka, której wartość godziwa na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 0 milionów PLN. W trakcie trwania umowy nie odnotowano przypadku wystąpienia straty skutkującej koniecznością wypłacenia przez Nordea AB środków na rzecz Banku. W 2018 roku gwarancja wygasła.

21 grudnia 2017 roku po uzyskaniu niezbędnych zgód korporacyjnych, Bank zawarł z kontrahentem umowę gwarancji zapewniającą niezeczywistą ochronę kredytową w odniesieniu do portfela wyselekcjonowanych korporacyjnych wierzytelności kredytowych Banku zgodnie z rozporządzeniem CRR („Gwarancja”).

Całkowita wartość portfela wierzytelności Banku objętego Gwarancją wynosiła 5 495 milionów PLN, a portfel składał się z portfela obligacji o wartości 1 097 milionów PLN („Portfel A”) oraz portfela pozostałych wierzytelności o wartości 4 398 milionów PLN („Portfel B”). Wskaźnik pokrycia Gwarancją wynosił 90% - w odniesieniu do Portfela A oraz 80% - w odniesieniu do Portfela B, w związku z czym całkowita kwota Gwarancji wynosiła 4 505 milionów PLN. Maksymalny okres obowiązywania Gwarancji wynosił 60 miesięcy, przy czym Bank uprawniony był do wypowiedzenia Gwarancji przed upływem okresu jej obowiązywania.

UPRAWNIENIE DO SPRZEDAŻY LUB OBCIĄŻENIA ZASTAWEM ZABEZPIECZENIA USTANOWIONEGO NA RZECZ GRUPY KAPITAŁOWEJ

Na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku na rzecz Grupy Kapitałowej Banku nie ustanowiono zabezpieczeń, które Grupa Kapitałowa Banku była uprawniona sprzedać lub obciążyć innym zastawem, w przypadku realizacji wszelkich obowiązków przez właściciela zabezpieczenia.

48. SPRAWY SPORNE

Według stanu na 31 grudnia 2018 roku, łączna wartość postępowań sądowych (procesów), w których spółki Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (łącznie z Bankiem) są pozwany wynosiła 1 784 miliony PLN, w tym 40 milionów PLN dotyczyło postępowań sądowych na Ukrainie (na 31 grudnia 2017 roku łączna wartość wyżej wymienionych postępowań sądowych wynosiła 1 709 milionów PLN), a kwota łącznej wartości postępowań sądowych (procesów) z powództwa spółek Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA (łącznie z Bankiem) na 31 grudnia 2018 roku wynosiła 1 838 milionów PLN, w tym 37 milionów PLN dotyczyło postępowań sądowych na Ukrainie (na 31 grudnia 2017 roku łączna wartość wyżej wymienionych postępowań sądowych wynosiła 1 363 miliony PLN).

Poniżej przedstawiono opis najistotniejszych spraw spornych. Na 31 grudnia 2018 roku Bank był stroną m.in. następujących postępowań:

POSTĘPOWANIE DOTYCZĄCE STOSOWANIA PRAKTYK OGRANICZAJĄCYCH KONKURENCJĘ NA RYNKU PŁATNOŚCI ZA POMOCĄ KART PŁATNICZYCH W POLSCE

Bank jest stroną postępowania wszczętego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) postanowieniem z 23 kwietnia 2001 roku na wniosek Polskiej Organizacji Handlu i Dystrybucji – Związek Pracodawców przeciwko operatorom systemu płatniczego Visa, Europay oraz bankom – emitentom kart Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard.

Postępowanie dotyczy praktyk ograniczających konkurencję na rynku płatności za pomocą kart płatniczych w Polsce, mających polegać na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za transakcje dokonane kartami systemu Visa oraz Europay/Eurocard/Mastercard, a także ograniczaniu dostępu do rynku podmiotom zewnętrznym. 29 grudnia 2006 roku UOKiK uznał praktyki polegające na wspólnym ustalaniu opłaty „interchange” za ograniczające konkurencję oraz nakazał ich zaniechania, jednocześnie nakładając m.in. na Bank karę pieniężną w kwocie 16,6 miliona PLN. Bank odwołał się od wyżej wymienionej decyzji Prezesa UOKiK do Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK). Wyrokiem z 21 listopada 2013 roku SOKiK zmniejszył karę wymierzoną Bankowi do kwoty 10,4 miliona PLN. Strony postępowania wniosły apelacje. Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 6 października 2015 roku przywrócił pierwotną wysokość nałożonych kar pieniężnych określonych w decyzji UOKiK, tj. karę w kwocie 16,6 miliona PLN (kara nałożona na PKO Bank Polski SA) i karę w kwocie 4,8 miliona PLN (kara nałożona na Nordea Bank Polska SA). Kary zostały zapłacone przez Bank w październiku 2015 roku. Na skutek wniesionej przez Banki skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy wyrokiem z 25 października 2017 roku uchylił zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie i przekazał sprawę do ponownego rozpatrzenia. Kary zapłacone przez Bank zostały zwrócone Bankowi 21 marca 2018 roku. Sprawa toczy się obecnie przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie, który po przeprowadzeniu dwóch rozpraw odroczył rozprawę bez terminu. Na 31 grudnia 2018 roku Bank utworzył rezerwę na to postępowanie w wysokości 21 milionów PLN.

POSTĘPOWANIE DOTYCZĄCE STOSOWANIA NIEDOZWOLONYCH POSTANOWIEŃ UMOWNYCH WE WZORCACH UMÓW O KREDYT KONSUMENCKI, Z WYŁĄCZENIEM UMÓW O KARTY KREDYTOWE

Decyzją z 31 grudnia 2013 roku Prezes UOKiK uznał działania Banku za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i nałożył na Bank karę pieniężną w wysokości 29 milionów PLN. Bank odwołał się od tej decyzji do SOKiK. Wyrokiem z 9 lipca 2015 roku SOKiK uchylił w całości decyzję Prezesa UOKiK. 21 sierpnia 2015 roku Prezes UOKiK wniósł apelację od tego wyroku. 31 maja 2017 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie podtrzymał korzystne dla Banku rozstrzygnięcie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (SOKiK) w przedmiocie uchylenia decyzji w zakresie, w której UOKiK uznał, że Bank naruszył zbiorowe interesy konsumentów stosując tzw. klauzule zmiennego oprocentowania i w konsekwencji o uchyleniu kary w wysokości 17 milionów PLN. Natomiast odnośnie drugiej zarzucanej Bankowi praktyki dotyczącej stosowania formularza informacyjnego Sąd Apelacyjny uznał apelację za częściowo zasadną, przy czym jednocześnie obniżył karę nałożoną na Bank przez UOKiK z 12 milionów PLN do 6 milionów PLN. Karę zapłacono w dniu 17 lipca 2017 roku. 23 października 2017 roku Bank wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego. Skargę kasacyjną wniósł także Prezes UOKiK. Bank oczekuje na decyzje Sądu Najwyższego w sprawie przyjęcia skarg kasacyjnych do rozpoznania. Na 31 grudnia 2018 roku Bank nie utworzył rezerwy.

POSTĘPOWANIA PROWADZONE PRZED PREZESEM URZĘDU OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW (UOKiK)

Przed Prezesem UOKiK prowadzone są dwa postępowania wszczęte z urzędu przez Prezesa UOKiK:

- 1) postępowanie wszczęte z urzędu 28 czerwca 2017 roku o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone. Zarzucane Bankowi naruszenie polega na stosowaniu we wzorcach umów kredytów i pożyczek hipotecznych waloryzowanych/indeksowanych/denominowanych do walut obcych i załącznikach do nich, postanowień umownych dotyczących sposobu ustalania kursów kupna i sprzedaży walut obcych, które zdaniem Prezesa UOKiK mogą zostać uznane za niedozwolone w świetle art. 385 § 1 Kodeksu cywilnego. 31 lipca 2018 roku Bank złożył wniosek o wydanie decyzji zobowiązującej. Termin zakończenia postępowania został wyznaczony na 31 grudnia 2018 roku. Do 31 grudnia 2018 roku do Banku nie zostało doręczone zawiadomienie Prezesa UOKiK o przedłużeniu terminu zakończenia postępowania. Na 31 grudnia 2018 roku Bank nie utworzył rezerwy na to postępowanie,
- 2) postępowanie wszczęte z urzędu 26 lipca 2017 roku w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Zarzucane Bankowi naruszenie polega na pobieraniu od konsumentów wyższych rat kredytów oraz pożyczek denominowanych do walut obcych niż wynikających z pouczeń o ryzyku kursowym przedstawianych konsumentom przed zawarciem umów oraz przerzucenia na konsumenta możliwego ryzyka walutowego. Bank ustosunkował się do zarzutów w piśmie z 23 września 2017 roku. Termin zakończenia postępowania został przedłużony do 31 sierpnia 2018 roku.

Do 31 grudnia 2018 roku do Banku nie zostało doręczone zawiadomienie Prezesa UOKiK o przedłużeniu terminu zakończenia postępowania. Na 31 grudnia 2018 roku Bank nie utworzył rezerwy na to postępowanie.

POZOSTAŁE POSTĘPOWANIA W SPRAWIE STOSOWANIA PRAKTYK NARUSZAJĄCYCH KONKURENCJĘ

Pozostałe spółki Grupy Kapitałowej Banku nie prowadzą istotnych postępowań w sprawie stosowania praktyk naruszających konkurencję. Postępowanie UOKiK dotyczące opłat za wcześniejszą rezygnację w polisach z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, prowadzone wobec spółki PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA, opisywane w poprzednich sprawozdaniach finansowych Grupy Kapitałowej Banku, formalnie zostało zakończone, przy czym działania podjęte przez spółkę, w wyniku realizacji decyzji zobowiązującej wydanej w powyższym zakresie przez Prezesa UOKiK w 2015 roku oraz porozumienia zawartego z Prezesem UOKiK w 2016 roku, są kontynuowane.

POSTĘPOWANIE PROWADZONE PRZED SĄDEM OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW (SOKiK) Z POWÓDZTWA OSÓB FIZYCZNYCH O:

uznanie za niedozwolone postanowień zawartych we wzorcu umownym obejmującym treść umowy o kredyt mieszkaniowy Nordea-Habitat oraz umowy poręczenia – 5 grudnia 2018 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie wydał prawomocny korzystny dla Banku wyrok. Strona przeciwna może wnieść skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego.

NAJISTOTNIEJSZE POSTĘPOWANIA PRZECIWKO BANKOWI Z POWÓDZTWA OSÓB FIZYCZNYCH

- 1) w październiku 2013 roku do Banku wpłynął pozew o zapłatę kwoty 31 milionów PLN za szkody poniesione w wyniku bezzasadnego nieudzielenia kredytów kłeskowych na skutek rzekomego braku współpracy po stronie Banku, co w konsekwencji doprowadzić miało do odebrania rodzinnego gospodarstwa rolnego powodom. Sprawa obecnie toczy się przed sądem I instancji. Na 31 grudnia 2018 roku Bank utworzył rezerwę na to postępowanie w wysokości 1 miliona PLN,
- 2) w listopadzie 2013 roku Miejski Rzecznik Konsumentów Miasta Stołecznego Warszawy złożył w imieniu 66 osób (klientów dewelopera, właścicieli nieruchomości obciążonych hipoteką Banku) pozew o ustalenie nieistnienia prawa – hipoteki umownej łącznej zwykłej w kwocie 12 milionów PLN ujawnionej w księgach wieczystych nieruchomości należących do tych osób. Miejski Rzecznik Konsumentów złożył roszczenie ewentualne o zobowiązanie Banku do złożenia oświadczenia woli tj. wyrażenia zgody na wykreślenie ww. hipoteki. Wyrokiem z 30 września 2016 roku Sąd Okręgowy w Warszawie uwzględnił powództwo stwierdzając nieistnienie hipotek umownych ustanowionych na lokalach z powołaniem się na brak istnienia umowy zawartej pomiędzy Bankiem i deweloperem o podział hipoteki w przypadku wyodrębnienia poszczególnych lokali. Bank wniósł apelację od tego wyroku. Wyrokiem z 3 grudnia 2018 roku Sąd Apelacyjny w Warszawie w przeważającym zakresie oddalił apelację Banku. Sąd podzielił stanowisko Banku tylko co do jednej osoby, do której stwierdził, że nie jest konsumentem. Bank złożył wniosek o doręczenie odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem. Po jego analizie zostanie podjęta decyzja co do ewentualnej skargi kasacyjnej. Mając na uwadze charakter roszczenia, sprawa nie wymagała utworzenia rezerw,
- 3) w sierpniu 2016 roku do Banku wpłynął pozew o zapłatę kwoty 20 milionów PLN z tytułu odszkodowania za szkodę powstałą w majątku klientki Banku w związku z nierzetelną zdaniem powódki informacją podatkową PIT 8C za rok 2007, 2008 oraz 2009 wystawioną przez Dom Maklerski PKO BP; sprawa obecnie toczy się przed sądem I instancji. Na 31 grudnia 2018 roku Bank nie utworzył rezerwy na to postępowanie,
- 4) w marcu 2016 roku do Banku wpłynęła sprawa z powództwa syndyka masy upadłości spółki akcyjnej w upadłości likwidacyjnej o uznanie za bezskuteczną w stosunku do spółki akcyjnej czynności prawnej polegającej na ustanowieniu na rzecz Banku hipoteki umownej łącznej w kwocie 53 miliony PLN ustanowionej na nieruchomościach w celu zabezpieczenia czterech umów kredytu inwestorskiego. Wyrokiem z 20 września 2017 roku Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo przeciwko Bankowi. Powód wniósł apelację od tego wyroku, która została uwzględniona wyrokiem z 22 maja 2018 roku. 1 października 2018 roku Bank wniósł skargę kasacyjną. Mając na uwadze charakter roszczenia, sprawa nie wymagała utworzenia rezerw,
- 5) we wrześniu 2016 roku do Banku wpłynął pozew o zapłatę kwoty 15 milionów PLN tytułem odszkodowania za szkodę wynikłą z nieuruchomienia przez Bank środków z kredytu inwestycyjnego, w którym powód wywodzi, że celem tej umowy kredytu miała być konsolidacja wcześniejszych zobowiązań i ustalenie nowych warunków spłaty zadłużenia, zaś brak uruchomienia kredytu skutkowało postawieniem zobowiązań w stan wymagalności i ich objęcie bankowym postępowaniem restrukturyzacyjnym. Postępowanie obecnie toczy się przed sądem I instancji. Na 31 grudnia 2018 roku Bank utworzył rezerwę w wysokości 15 milionów PLN,
- 6) w listopadzie i grudniu 2018 roku wpłynęły do Banku dwie sprawy o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności dotyczące tego samego tytułu wykonawczego, opiewającego na kwotę ponad 13 milionów PLN, uzyskanego przez SKOK Wesoła. W obu sprawach Bank wniósł odpowiedź na pozew, kwestionując powództwo. Mając na uwadze charakter roszczenia, sprawa nie wymagała utworzenia rezerw,

- 7) na 31 grudnia 2018 roku przeciwko Bankowi toczyło się 870 postępowań sądowych wszczętych przez klientów Banku w związku z zawartymi umowami o kredyt udzielony w walucie frank szwajcarski. Przedmiotem wystąpień klientów Banku są przede wszystkim roszczenia o stwierdzenie nieważności całości lub części umowy lub o zapłatę z tytułu zwrotu rzekomo nienależnego świadczenia w związku z abuzywnym charakterem klauzul walutowych. Dotychczasowe prawomocne rozstrzygnięcia są korzystne dla Banku. W żadnej ze spraw nie zapadł prawomocny wyrok potwierdzający słuszność twierdzeń klientów, jak również żadna z klauzul stosowanych przez Bank w umowach nie została wpisana do rejestru klauzul niedozwolonych.

ROSZCZENIA REPRYWATYZACYJNE W STOSUNKU DO NIERUCHOMOŚCI UŻYTKOWANYCH PRZEZ GRUPĘ KAPITAŁOWĄ

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego prowadzone są:

- jedno postępowanie w stosunku do nieruchomości Banku, którego przedmiotem jest roszczenie reprywatyzacyjne. Postępowanie to jest zawieszona. Drugie postępowanie dotyczące nieruchomości Banku, które toczyło się w 2018 roku, zostało zakończone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Kaliszu z 8 listopada 2018 roku. Stronie przeciwnej przysługuje prawo wniesienia skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego.
- dziesięć postępowań, w tym jedno zawieszona w stosunku do nieruchomości pozostałych spółek Grupy Kapitałowej Banku, których przedmiotem jest stwierdzenie nieważności decyzji administracyjnych lub zwrot nieruchomości.

Zarząd PKO Banku Polskiego SA uważa, że prawdopodobieństwo zaistnienia poważnych roszczeń wobec Grupy Kapitałowej z tytułu powyższych postępowań jest niewielkie.

49. INFORMACJE UZUPEŁNIAJĄCE DO SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

Środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych
Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania
Przepływy pieniężne z tytułu odsetek i dywidend otrzymanych i wypłaconych
Przepływy z działalności operacyjnej - inne korekty
Objaśnienie przyczyn różnic pomiędzy zmianami stanu pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej oraz zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych
Uzgodnienie pozycji skonsolidowanego sprawozdania z sytuacji finansowej z działalnością finansową skonsolidowanego sprawozdania z przepływów pieniężnych

ŚRODKI PIENIĘŻNE ORAZ EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych składają się gotówka w kasie oraz środki pieniężne na rachunku nostro i lokata w Narodowym Banku Polskim, a także należności od banków w rachunku bieżącym oraz inne środki pieniężne o terminie wymagalności do 3 miesięcy licząc od daty nabycia.

ŚRODKI PIENIĘŻNE I ICH EKWIWALENTY	31.12.2018	31.12.2017
Gotówka, rachunek bieżący w Banku Centralnym	22 925	15 845
Lokaty w Banku Centralnym	-	1 965
Bieżące należności od banków	7 396	5 036
Środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania, w tym	205	154
środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania - należności od banków	195	143
środki pieniężne o ograniczonej możliwości dysponowania - kredyty i pożyczki udzielone klientom	10	11
Razem	30 526	23 000

ŚRODKI PIENIĘŻNE O OGRANICZONEJ MOŻLIWOŚCI DYSPONOWANIA

Środki pieniężne w kwocie 205 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku: 154 milionów PLN), w tym:

- w kwocie 10 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku 11 milionów PLN) stanowiące zabezpieczenia wykonywanych przez Dom Maklerski PKO BP SA operacji papierami wartościowymi są zdeponowane w KDPW_CCP w ramach Funduszu Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Giełdowych. Każdy uczestnik

bezpośredni, który posiada status uczestnika rozliczającego zobowiązany jest do dokonania wpłaty do funduszu rozliczeniowego gwarantującego rozliczenie transakcji giełdowych objętych tym funduszem. Wysokość wpłat uzależniona jest od wartości obrotu danego uczestnika i jest codziennie aktualizowana przez KDPW_CCP.

- w kwocie 4 miliony PLN (na 31 grudnia 2017 roku: 9 milionów PLN) stanowiące środki wpłacone przez uczestników IKE, IKZE, PPE i PSO, które nie zostały do 31 grudnia 2018 roku i odpowiednio 31 grudnia 2017 roku przeliczone przez agenta transferowego na jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych,
- w kwocie 191 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku: 134 miliony PLN) stanowiące zabezpieczenie transakcji sekurytyzacji.

PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z TYTUŁU ODSETEK I DYWIDEND OTRZYMANYCH I WYPŁACONYCH

PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK OTRZYMANE OD:	2018	2017
kredytów i innych należności udzielonych bankom	81	168
instrumentów pochodnych zabezpieczających	524	391
dłużnych papierów wartościowych	1 170	1 318
kredytów i pożyczek udzielonych klientom	8 943	8 193
Razem	10 718	10 070
KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK - OTRZYMANE OD:	2018	2017
zobowiązań wobec banków	(58)	(189)
zobowiązań wobec klientów	(1 415)	(1 628)
dłużnych papierów wartościowych	(50)	(91)
emisji papierów wartościowych	(453)	(360)
zobowiązań podporządkowanych	(74)	(62)
Razem	(2 050)	(2 330)
od jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć	22	24
od aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	1	-
instrumentów finansowych nieprzeznaczonych do obrotu obowiązkowo wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	11	
Razem	34	24
	PRAWDA	PRAWDA

PRZEPŁYWY Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ – INNE KOREKTY

INNE KOREKTY	2018	2017
Zmiany wynikające z przejścia jednostek	-	(30)
Zabezpieczenie przepływów pieniężnych	138	(7)
Zyski i straty aktuarialne	(1)	1
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek zagranicznych	16	(36)
Wycena dotycząca udziałów w jednostkach stowarzyszonych, wspólnych przedsięwzięciach i inne zmiany	(51)	134
Likwidacja rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	(15)	(3)
Razem	87	59

OBJAŚNIENIE PRZYCZYŃ RÓŻNIC POMIĘDZY ZMIANAMI STANU POZYCJI SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ ORAZ ZMIANAMI STANU TYCH POZYCJI WYKAZYWANymi W DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

(ZYSK) STRATA Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ ZWIĄZANEJ ZE SPRZEDAŻĄ, LIKWIDACJĄ RZECZOWYCH AKTYWÓW TRWAŁYCH I WARTOŚCI NIEMATERIALNYCH	2018	2017
Zyski ze sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	(57)	(95)
Straty na sprzedaży i likwidacji rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych oraz aktywów do zbycia	25	21
Zysk związany z utratą kontroli nad jednostką zależną	(25)	-
Zysk ze sprzedaży akcji i jednostek uczestnictwa	-	(43)
Razem	(57)	(117)
ODSETKI I DYWIDENDY	2018	2017
Wykazywane w działalności inwestycyjnej:	(1 093)	(959)
dywidendy otrzymane od jednostek stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięć	(22)	(24)
odsetki otrzymane od inwestycyjnych papierów wartościowych		(935)
odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	(1 055)	
odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu	(4)	
Wykazywane w działalności finansowej:	511	494
odsetki zapłacone z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	413	244
odsetki zapłacone od pożyczki podporządkowanej	74	62
odsetki zapłacone od zaciągniętych kredytów i pożyczek	24	188
Razem	(582)	(465)
ZMIANA STANU NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(2 428)	112
Zmiany wynikające z przejęcia jednostek	-	37
Zmiany odpisów na oczekiwane straty kredytowe	(1)	-
Wyłączenie zmiany stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	2 412	551
Razem	(17)	700

ZMIANA STANU PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(10 039)	(2 670)
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	4 449	-
Zmiany odpisów na oczekiwane straty kredytowe	(7)	18
Wartość godziwa aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite, netto	298	
Aktualizacja wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, netto		619
Ujęcie nabycia / zbycia inwestycyjnych papierów wartościowych w działalności inwestycyjnej		7 383
Ujęcie nabycia / zbycia papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne dochody całkowite w działalności inwestycyjnej	3 875	-
Ujęcie nabycia / zbycia papierów wartościowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu w działalności inwestycyjnej	2 111	-
Razem	687	5 350
ZMIANA STANU KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(9 284)	(5 022)
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	(5 165)	-
Zmiany odpisów na oczekiwane straty kredytowe	2 449	180
Wyłączenie zmiany stanu środków pieniężnych i ich ekwiwalentów	(1)	(2)
Razem	(12 001)	(4 844)
ZMIANA STANU AKTYWÓW TRWAŁYCH PRZEZNACZONYCH DO SPRZEDAŻY	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	123	(124)
Zmiany odpisów na aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	19	(19)
Razem	142	(143)
ZMIANA STANU INNYCH AKTYWÓW I ZAPASÓW	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(343)	202
Zmiany odpisów na inne aktywa i zapasy	46	(14)
Razem	(297)	188
ZMIANA STANU ZOBOWIĄZAŃ WOBEC BANKÓW	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	(2 557)	(14 648)
Ujęcie zaciągnięcia /spłaty kredytów i pożyczek długoterminowych od banków w działalności finansowej, w tym odsetek	2 516	13 446
Razem	(41)	(1 202)
ZMIANA STANU ZOBOWIĄZAŃ WOBEC KLIENTÓW	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	21 899	13 450
Ujęcie zaciągnięcia /spłaty kredytów i pożyczek długoterminowych od innych niż banki instytucji finansowych w działalności finansowej, w tym odsetek	(380)	1 603
Razem	21 519	15 053

ZMIANA STANU ZOBOWIĄZAŃ Z TYTUŁU EMISJI PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	4 695	9 439
Ujęcie zaciągnięcia /spłaty zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych w działalności finansowej, w tym odsetek	(4 457)	(10 558)
Razem	238	(1 119)
ZMIANA STANU ZOBOWIĄZAŃ Z TYTUŁU ZOBOWIĄZAŃ PODPORZĄDKOWANYCH	2018	2017
Zmiana stanu wynikająca z sald bilansowych	1 011	(819)
Ujęcie zaciągnięcia /spłaty zobowiązań podporządkowanych w działalności finansowej, w tym odsetek	(1 000)	836
Razem	11	17
ZMIANA STANU SKUMULOWANYCH ODPISÓW NA OCZEKIWANE STRATY KREDYTOWE ORAZ ODPISÓW AKTUALIZUJĄCYCH Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI ORAZ ODPISÓW NA INNE AKTYWA NIEFINANSOWE I INNYCH REZERW	2018	2017
Zmiana skumulowanych odpisów na straty kredytowe oraz odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	(2 374)	(186)
odpisów na należności od banków	1	-
odpisów na kredyty i pożyczki udzielone klientom	(2 449)	(180)
odpisów na papiery wartościowe	7	(18)
odpisów na inne aktywa finansowe	(3)	(7)
rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	70	19
Zmiana skumulowanych odpisów na aktywa niefinansowe i innych rezerw	86	84
odpisów na aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	(19)	19
odpisów na rzeczowe aktywa trwałe	4	(20)
odpisów na wartości niematerialne	22	3
odpisów na inwestycje w jednostki stowarzyszone i wspólne przedsięwzięcia	32	26
odpisów na inne aktywa niefinansowe, w tym zapasy	(43)	17
pozostałe rezerwy	90	39
Razem	(2 288)	(102)

UZGODNIENIE POZYCJI SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ Z DZIAŁALNOŚCIĄ FINANSOWĄ SKONSOLIDOWANEGO SPRAWOZDANIA Z PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH

	Nota	31.12.2017	Ujęte w działalności finansowej w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych		Ujęte w działalności operacyjnej w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
			Zaciągnięcie	Spłata	Inne zmiany, w tym różnice kursowe	31.12.2018
Otrzymane kredyty i pożyczki		6 348	1 128	(3 264)	131	4 343
od banków	34	2 785	100	(2 616)	(19)	250
od klientów	35	3 563	1 028	(648)	150	4 093
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	38	23 932	12 705	(8 248)	238	28 627
Zobowiązania podporządkowane -obligacje podporządkowane	39	1 720	1 000	-	11	2 731
Razem		32 000	14 833	(11 512)	380	35 701

	Nota	31.12.2016	Ujęte w działalności finansowej w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych		Ujęte w działalności operacyjnej w skonsolidowanym sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
			Zaciągnięcie	Splata	31.12.2017	
					Inne zmiany, w tym różnice kursowe	
Otrzymane kredyty i pożyczki		22 229	311	(15 360)	(832)	6 348
od banków	34	17 567	-	(13 446)	(1 336)	2 785
od klientów	35	4 662	311	(1 914)	504	3 563
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	38	14 493	17 836	(7 278)	(1 119)	23 932
Zobowiązania podporządkowane	39	2 539	1 700	(2 536)	-	1 720
pożyczka podporządkowana		922	-	(880)	(42)	-
obligacje podporządkowane		1 617	1 700	(1 656)	59	1 720
Razem		39 261	19 847	(25 174)	(1 951)	32 000

50. TRANSAKcje ZE SKARBEM PAŃSTWA I JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI

Transakcje ze Skarbem Państwa
Istotne transakcje z jednostkami powiązanyymi ze Skarbem Państwa
Transakcje z jednostkami powiązanyymi kapitałowo
Transakcje z jednostkami powiązanyymi osobowo

TRANSAKcje ZE SKARBEM PAŃSTWA

Skarb Państwa jest jednostką sprawującą kontrolę nad jednostką dominującą Grupy Kapitałowej jako podmiot posiadający 29,43% udziału w kapitale podstawowym Banku. Szczegółowo akcjonariat Banku został opisany w nocie 42 „Kapitały własne i akcjonariat Banku” niniejszego sprawozdania.

W skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej wykazano należności i papiery wartościowe oraz zobowiązania z tytułu transakcji ze Skarbem Państwa, jednostkami budżetowymi oraz podmiotami, w których udziałowcem jest Skarb Państwa.

Na mocy ustawy z 30 listopada 1995 roku o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych oraz zmianie niektórych ustaw, PKO Bank Polski SA otrzymuje środki z budżetu państwa tytułem wykupu odsetek od kredytów mieszkaniowych.

PRZYCHODY Z TYTUŁU PRZEJŚCIOWEGO WYKUPU PRZEZ BUDŻET PAŃSTWA ODSETEK OD KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH „STAREGO” PORTFELA	2018	2017
Przychody memoriałowe	383	60
Przychody otrzymane kasowo	361	30
Różnica – pozycja „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”	22	30

Od 1 stycznia 2018 roku w oparciu o przepisy ustawy z 30 listopada 1995 roku o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych, udzielaniu premii gwarancyjnych oraz refundacji bankom wypłaconych premii gwarancyjnych, kredytobiorcy nabyli prawo do umorzenia w ciężar budżetu państwa pozostałego zadłużenia, co skutkować będzie sukcesywnym (do 2026 roku) całkowitym rozliczeniem zadłużenia z tytułu kredytów mieszkaniowych tzw. „starego” portfela. Bank prowadzi rozliczenia związane z wykupem odsetek od kredytów mieszkaniowych przez Budżet Państwa i z tego tytułu w 2018 roku otrzymał prowizje w wysokości 1 miliona PLN a w 2017 roku otrzymał prowizje w wysokości 3 milionów PLN.

Od 1 stycznia 1996 roku Bank jest generalnym dystrybutorem znaków wartościowych, z którego tytułu otrzymuje prowizje od Budżetu Państwa – w 2018 roku Bank otrzymał prowizję z tego tytułu w wysokości 1 miliona PLN, a w 2017 roku wynosiły one 5 milionów PLN.

Dom Maklerski PKO Banku Polskiego SA pełni funkcję agenta emisji skarbowych obligacji detalicznych na podstawie umowy zawartej 11 lutego 2003 roku z Ministrem Finansów. Dom Maklerski PKO Banku Polskiego na podstawie tej umowy otrzymuje wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji agenta emisji - w 2018 roku wynosiło 59 milionów PLN, a w 2017 roku wynosiło 56 milionów PLN.

ISTOTNE TRANSAKcje Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI ZE SKARBEM PAŃSTWA

Poniżej zaprezentowano zaangażowanie Grupy Kapitałowej oraz wartość zobowiązań Grupy Kapitałowej w stosunku do 10 jednostek powiązanych ze Skarbem Państwa o największym zaangażowaniu łącznym. Transakcje zostały zawarte na warunkach nieodbiegających od rynkowych.

	ZAANGAŻOWANIE BILANSOWE, W TYM Z TYTUŁU KREDYTÓW I INSTRUMENTÓW DŁUŻNYCH		ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE		ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU DEPOZYTÓW	
	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2017
kontrahent 1	-	-	2 450	2 450	-	-
kontrahent 2	1 188	1 004	1 671	1 825	32	55
kontrahent 3	2 774	2 936	-	-	153	-
kontrahent 4	2 047	2 024	663	308	491	186
kontrahent 5	895	284	1 378	1 463	317	290
kontrahent 6	439	333	1 730	1 269	32	-
kontrahent 7	347	286	1 552	815	1 397	-
kontrahent 8	263	29	1 635	1 832	2 633	4 093
kontrahent 9	617	215	922	351	284	208
kontrahent 10	159	221	549	575	2	2

W 2018 roku przychody z tytułu odsetek i prowizji z tytułu transakcji z wymienionymi wyżej 10 kontrahentami wyniosły 158 milionów PLN (w 2017 roku 79 milionów PLN), zaś koszty z tytułu odsetek 33 miliony PLN (w 2017 roku 10 milionów PLN). Odpowiednio na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku na powyższe należności nie zostały utworzone odpisy z tytułu utraty wartości metodą zindywidualizowaną.

Wszystkie transakcje z jednostkami powiązanyymi ze Skarbem Państwa zdaniem Banku zawierane są na warunkach rynkowych.

TRANSAKcje Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI KAPITAŁOWO

Transakcje Banku jako jednostki dominującej z jednostkami stowarzyszonymi i wspólnymi przedsięwzięciami zostały przedstawione w tabeli poniżej. Wszystkie opisane poniżej transakcje ze wspólnymi przedsięwzięciami i jednostkami stowarzyszonymi zostały zawarte na warunkach nieodbiegających od warunków rynkowych. Terminy spłat transakcji mieszczą się w przedziale od jednego miesiąca do siedemnastu lat.

31 GRUDNIA 2018 ROKU/ PODMIOT	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone
				zobowiązania pozabilansowe
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	40	23	43	23
„Centrum Obsługi Biznesu” sp. z o.o.	18	18	8	-
Bank Pocztowy SA	-	-	-	1
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” sp. z o.o.	-	-	5	-
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	58	41	56	24

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2018 ROKU/ PODMIOT	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	W tym z tytułu
				odsetek i prowizji
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	463	457	137	137
„Centrum Obsługi Biznesu” sp. z o.o.	1	1	-	-
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	464	458	137	137

31 GRUDNIA 2017 ROKU/ PODMIOT	Należności	w tym kredyty	Zobowiązania	Udzielone zobowiązania pozabilansowe
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	49	6	37	25
„Centrum Obsługi Biznesu” sp. z o.o.	19	19	9	-
Bank Pocztowy SA	-	-	-	1
„Poznański Fundusz Poręczeń Kredytowych” sp. z o.o.	-	-	16	-
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	68	25	62	26

ZA ROK ZAKOŃCZONY 31 GRUDNIA 2017 ROKU/ PODMIOT	Przychody ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji	Koszty ogółem	w tym z tytułu odsetek i prowizji
Centrum Elektronicznych Usług Płatniczych eService sp. z o.o.	347	332	124	124
Razem wspólne przedsięwzięcia i jednostki stowarzyszone	347	332	124	124

TRANSAKcje Z JEDNOSTKAMI POWIĄZANYMI OSOBOWO

Na 31 grudnia 2018 jednostką powiązaną z Grupą Kapitałową poprzez kluczowy personel kierowniczy PKO Banku Polskiego SA bądź bliskich członków rodziny kluczowego personelu kierowniczego pozostawało sześć podmiotów. Na 31 grudnia 2017 roku były to trzy podmioty. W roku 2018 i 2017 w Grupie Kapitałowej nie wystąpiły transakcje wzajemne z tymi podmiotami.

51. ŚWIADCZENIA DLA KLUCZOWEGO PERSONELU KIEROWNICZEGO PKO BANKU POLSKIEGO SA

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Krótkoterminowe świadczenia pracownicze to świadczenia pracownicze, które podlegają w całości rozliczeniu przed upływem 12 miesięcy od końca rocznego okresu sprawozdawczego, w którym pracownicy wykonywali związaną z nimi pracę. Jako krótkoterminowe świadczenie pracownicze obok wynagrodzenia zasadniczego ujęta została nieodroczonego część składnika zmiennego wynagrodzenia w formie gotówkowej.

Jako pozostałe świadczenie długoterminowe ujęta została odroczonego część zmiennego składnika wynagrodzeń przyznawana w formie gotówkowej.

Jako płatności na bazie akcji rozliczane w środkach pieniężnych ujmowany jest nieodroczonego i odroczonego składnik wynagrodzeń przyznawany w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym) zgodnie z zasadami opisanymi poniżej.

ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE W GRUPIE KAPITAŁOWEJ BANKU

Zmienne składniki wynagrodzeń przyznawane są w formie:

- nieodroczonego (w pierwszym roku po roku kalendarzowym stanowiącym okres oceny),
- odroczonego (na kolejne trzy lata po pierwszym roku po okresie oceny),

przy czym zarówno wynagrodzenie nieodroczone, jak i odroczone, jest przyznawane w równych częściach w formie gotówkowej oraz w formie instrumentu finansowego, tj. akcji fantomowych (których przeliczenie na gotówkę jest dokonywane po dodatkowym okresie retencyjnym).

Składnik wynagrodzenia w formie instrumentu finansowego jest przeliczany na akcje fantomowe po przyznaniu danego składnika – z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price) Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych SA w Warszawie, publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg – z IV kwartału okresu oceny. Następnie, po okresie retencyjnym i okresie odroczenia, akcje są przeliczane na gotówkę – z uwzględnieniem mediany średniodziennych cen akcji (Volume Weighted Average Price) Banku na Giełdzie Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie z III kwartału roku kalendarzowego poprzedzającego wypłatę (Zarząd) oraz III kwartału roku kalendarzowego, w którym dokonywana jest wypłata (pozostałe osoby na stanowiskach kierowniczych), publikowanych w systemie informacyjnym Thomson Reuters albo Bloomberg.

Wynagrodzenie odroczone może podlegać redukcji w przypadku pogorszenia wyników finansowych Banku lub odpowiednio Spółki Grupy, straty Banku/Spółki lub pogorszenia innych zmiennych związanych z efektami pracy w okresie oceny osób zajmujących stanowiska kierownicze oraz wynikami nadzorowanych lub kierowanych przez te osoby jednostek/komórek organizacyjnych, które ujawniły się po okresie oceny.

W wybranych spółkach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA w 2018 roku również przyznawane są zmienne składniki wynagrodzeń. Zasady zmiennych składników wynagrodzeń dla członków zarządu obowiązywały w: PKO Bank Hipoteczny SA, PKO BP BANKOWY PTE SA, PKO TFI SA, PKO Leasing SA, PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA oraz PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA. Jednocześnie w spółkach PKO Bank Hipoteczny SA, PKO Towarzystwo Ubezpieczeń SA i PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA zasadami zmiennych składników wynagrodzeń objęci byli pracownicy na wybranych stanowiskach kierowniczych, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na profil ryzyka spółki oraz w spółce PKO TFI SA – wybrani pracownicy, do których zadań należą czynności istotnie wpływające na profil ryzyka spółki lub zarządzanych przez spółkę funduszy inwestycyjnych.

INFORMACJE FINANSOWE

WYNAGRODZENIA CZŁONKÓW RADY NADZORCZEJ OTRZYMANE OD PKO BANKU POLSKIEGO SA (W TYSIĄCACH PLN)

WYNAGRODZENIA OTRZYMANE OD PKO BANKU POLSKIEGO SA		
	2018	2017
Rada Nadzorcza Banku	1 351	1 315
Razem	1 351	1 315

ŚWIADCZENIA DLA CZŁONKÓW ZARZĄDU BANKU OTRZYMANE, NALEŻNE ORAZ POTENCJALNIE NALEŻNE OD PKO BANKU POLSKIEGO SA (W TYSIĄCACH PLN)

	Krótkoterminowe świadczenia pracownicze, w tym zmienne składniki wynagrodzeń w formie gotówkowej - nieodroczone		Pozostałe świadczenia długoterminowe - zmienne wynagrodzenie w formie gotówkowej odroczone		Płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych		
	wynagrodzenie w 2018	inne otrzymane w 2018 ¹	otrzymane w 2018	potencjalnie należne na 31.12.2018	otrzymane w 2018	należne na 31.12.2018	potencjalnie należne na 31.12.2018
Zarząd Banku	6 342	94	742	906	2 558	1 047	906
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i w 2016 roku	-	69	636	592	1 719	868	592
Razem	6 342	163	1 378	1 498	4 277	1 915	1 498

¹ Obejmuje świadczenia dodatkowe z tytułu PPE.

	Krótkoterminowe świadczenia pracownicze, w tym zmienne składniki wynagrodzeń w formie gotówkowej - nieodroczone		Pozostałe świadczenia długoterminowe - zmienne wynagrodzenie w formie gotówkowej odroczone		Płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych		
	wynagrodzenie w 2017 ¹	inne otrzymane w 2017	otrzymane w 2017	potencjalnie należne na 31.12.2017	otrzymane w 2017	należne na 31.12.2017	potencjalnie należne na 31.12.2017
Zarząd Banku	7 470	1 423	611	1 642	1 258	2 558	1 642
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i w 2016 roku	1 647	733	698	1 224	1 510	1 719	1 224
Razem	9 117	2 156	1 310	2 865	2 768	4 277	2 865

¹ Obejmuje wynagrodzenie zasadnicze oraz świadczenia dodatkowe z tytułu PPE, dodatkowego ubezpieczenia, opieki medycznej i ZFSS.

ŚWIADCZENIA PO OKRESIE ZATRUDNIENIA (W TYSIĄCACH PLN)

13 marca 2017 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie (NWZ) podjęło uchwałę w sprawie zasad kształtowania wynagrodzeń członków Zarządu oraz Rady Nadzorczej zgłoszoną przez Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Rozwoju i Finansów wykonującego prawa z akcji Banku należących do Skarbu Państwa. Uchwała ta nakazała dostosować zasady wynagradzania członków Zarządu i Rady Nadzorczej PKO Banku Polskiego SA do przepisów ustawy o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami. Na podstawie przyjętej uchwały Rada Nadzorcza wprowadziła nowe zasady zatrudniania i wynagradzania członków Zarządu, które zostały określone w sposób zgodny z przepisami ustawy o zasadach kształtowania wynagrodzeń osób kierujących niektórymi spółkami.

22 czerwca 2017 roku zasady kształtowania wynagrodzeń członków Zarządu oraz Rady Nadzorczej zostały wdrożone. Z członkami Zarządu zostały podpisane umowy o świadczenie usług, które zastąpiły dotychczasowe umowy o pracę i wypłacone świadczenia z tytułu zmiany stosunku pracy zostały uwzględnione w tabeli poniżej.

ŚWIADCZENIA PO OKRESIE ZATRUDNIENIA	2018	2017
Zarząd	-	1 541
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku	8	312
Razem świadczenia	8	1 853

ŚWIADCZENIA Z TYTUŁU ROZWIĄZANIA STOSUNKU PRACY (W TYSIĄCACH PLN)

ŚWIADCZENIA Z TYTUŁU ROZWIĄZANIA STOSUNKU PRACY DLA CZŁONKÓW ZARZĄDU, KTÓRZY PRZESTALI PEŁNIĆ SVOJE FUNKCJE W 2017 I 2016 ROKU	2018	2017
Członkowie Zarządu, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku	-	832

WYNAGRODZENIA CZŁONKÓW ZARZĄDU BANKU OTRZYMANE OD JEDNOSTEK POWIĄZANYCH (INNYCH NIŻ SKARB PAŃSTWA I JEDNOSTKI POWIĄZANE ZE SKARBEM PAŃSTWA) (W TYSIĄCACH PLN)

WYNAGRODZENIA OD JEDNOSTEK PODPORZĄDKOWANYCH (w tysiącach PLN)	31.12.2018	31.12.2017
Razem świadczenia krótkoterminowe	119	-

WYNAGRODZENIE CZŁONKÓW ZARZĄDÓW I RAD NADZORCZYCH SPÓŁEK ZALEŻNYCH GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA (W TYSIĄCACH PLN)

WYNAGRODZENIA CZŁONKÓW ZARZĄDÓW I RAD NADZORCZYCH SPÓŁEK ZALEŻNYCH GRUPY KAPITAŁOWEJ PKO BANKU POLSKIEGO SA	2018	2017
Rada Nadzorcza	824	467
Zarząd	24 578	25 095
Razem	25 402	25 562

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE PRZEZ BANK NA RZECZ ZARZĄDU I RADY NADZORCZEJ (W TYSIĄCACH PLN)

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE PRZEZ BANK NA RZECZ KIEROWNICTWA	31.12.2018	31.12.2017
Rada Nadzorcza	416	666
Zarząd Banku	1 344	1 355
Razem	1 760	2 021

Warunki oprocentowania i terminy spłaty należności nie odbiegają od warunków rynkowych i terminów spłaty dla podobnych produktów bankowych.

Bank świadczy na rzecz kluczowego personelu kierowniczego Banku, członków Rady Nadzorczej oraz bliskich członków rodzin tych osób standardowe usługi finansowe obejmujące, między innymi, prowadzenie rachunków bankowych, przyjmowanie depozytów, udzielanie kredytów i inne usługi finansowe. Warunki tych transakcji nie odbiegają od warunków rynkowych.

ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ

REZERWA NA ZMIENNE SKŁADNIKI WYNAGRODZEŃ	31.12.2018	31.12.2017
	(za lata 2013-2018)	(za lata 2012-2017)
Zarząd Banku (w tym członkowie Zarządu Banku, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku)	22	18
Pozostali Risk Takers (osoby zajmujące stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku)	37	30
Spółki Grupy Kapitałowej	25	25
Razem rezerwa	84	73
Wynagrodzenie wypłacone w roku	2018	2017
	(za lata 2013-2018)	(za lata 2012-2017)
- przyznane w formie gotówki	18	16
Zarząd Banku (w tym członkowie Zarządu Banku, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku)	1	4
Pozostali Risk Takers (osoby zajmujące stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku)	9	7
Spółki Grupy Kapitałowej	8	5
- przyznane w formie instrumentu finansowego	17	14
Zarząd Banku (w tym członkowie Zarządu Banku, którzy przestali pełnić swoje funkcje w 2017 i 2016 roku)	4	3
Pozostali Risk Takers (osoby zajmujące stanowiska kierownicze bez Zarządu Banku)	10	9
Spółki Grupy Kapitałowej	3	2
Razem wypłacone	35	30

52. HIERARCHIA WARTOŚCI GODZIWEJ

ZASADY RACHUNKOWOŚCI ORAZ SZACUNKI I OCENY

Wartość godziwa to cena, którą otrzymano by za sprzedaż składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. cena wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny.

W zależności od kategorii klasyfikacji aktywów i zobowiązań finansowych do danego poziomu hierarchii stosuje się różnorodne metody ustalania ich wartości godziwej.

POZIOM 1: CENY KWOTOWANE NA AKTYWNYCH RYNKACH

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest bezpośrednio w oparciu o ceny notowane (nieskorygowane) z aktywnych rynków dla identycznych aktywów lub zobowiązań. Do tej kategorii Grupa Kapitałowa klasyfikuje instrumenty finansowe dla których istnieje aktywny rynek i dla których wartość godziwa ustalana jest w oparciu o wartość rynkową będącą ceną kupna:

- dłużne papiery wartościowe wyceniane do fixingu z platformy Bondspot lub serwisów informacyjnych Bloomberg oraz Reuters,
- dłużne i kapitałowe papiery wartościowe będące przedmiotem obrotu na rynku regulowanym, w tym w portfolio Domu Maklerskiego,
- instrumenty pochodne będące przedmiotem obrotu na rynku regulowanym.

POZIOM 2: TECHNIKI WYCENY OPARTE NA OBSERWOWALNYCH DANYCH RYNKOWYCH

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku których wszystkie znaczące dane wejściowe są obserwowalne na rynku w sposób bezpośredni (jako ceny) lub pośrednio (bazujące na cenach). Do tej kategorii Grupa Kapitałowa klasyfikuje instrumenty finansowe dla których brak jest aktywnego rynku:

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ	METODA (TECHNIKA) WYCENY	OBSERWOWALNE DANE WEJŚCIOWE
POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE – CIRS, IRS, FRA	Model zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o krzywe rentowności.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji FRA, IRS, basis swap.
POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE – OPCJE WALUTOWE, OPCJE NA STOPE PROCENTOWĄ, EGZOTYCZNE OPCJE EQUITY, TRANSAKCJE FX FORWARD, FX SWAP	Model wyceny dla danego typu opcji walutowej. Model zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych w oparciu o krzywe rentowności dla transakcji FX forward, FX swap. Ceny egzotycznych opcji equity wbudowanych w produkty strukturyzowane pozyskiwane z rynku (ceny rynkowe).	Krzywe rentowności budowane w oparciu o stawki rynku pieniężnego, rynkowe stawki punktów swapowych, płaszczyzny zmienności dla określonych par walutowych, walutowe kursy fixingowe NBP. W celu wyceny egzotycznych opcji equity wbudowanych w produkty strukturyzowane pozyskiwane są ceny rynkowe tych opcji.
BONY PIENIĘŻNE NBP	Metoda krzywej rentowności.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o dane rynku pieniężnego oraz rynku transakcji OIS.
OBLIGACJE KOMUNALNE EUR	Przyjęty model wyceny.	Stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS, rynku transakcji CDS, zmienność rynku opcji stopy procentowej.
OBLIGACJE KOMUNALNE PLN	Model krzywej rentowności oraz marży ryzyka.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS.
OBLIGACJE KORPORACYJNE	Model krzywej rentowności oraz marży ryzyka.	Krzywe rentowności zbudowane w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego, rynku transakcji IRS.
TRANSAKCJE COMMODITY SWAP	Model krzywej cen towarowych.	Krzywe cen towarowych, krzywe rentowności budowane w oparciu o stawki rynku pieniężnego, rynkowe stawki punktów swapowych.

POZIOM 3: POZOSTAŁE TECHNIKI WYCENY

Aktywa i zobowiązania finansowe, których wartość godziwa wyceniana jest za pomocą modeli wyceny, w przypadku których dane wejściowe nie są oparte na możliwych do zaobserwowania danych rynkowych (dane wejściowe nieobserwowalne). Do tej kategorii Grupa Kapitałowa zaklasyfikowała instrumenty finansowe, które są wyceniane według wewnętrznych modeli wyceny:

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ	METODA (TECHNIKA) WYCENY	CZYNNIK NIEOBSERWOWALNY
INSTRUMENTY FINANSOWE NIEPRZEZNACZONE DO OBROTU OBOWIĄZKOWO WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT		
KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM	Metoda zdyskontowanych przepływów pieniężnych	Efektywna marża kredytowa
AKCJE VISA INC. SERII C UPRZYWILEJOWANE	Oszacowanie wartości godziwej w oparciu o obecną wartość rynkową notowanych akcji zwykłych Visa Inc. z uwzględnieniem dyskonta biorącego pod uwagę ograniczoną płynność akcji serii C oraz warunki zamiany akcji serii C na akcje zwykłe.	Dyskonto uwzględniające ograniczoną płynność akcji serii C oraz warunki zamiany akcji serii C na akcje zwykłe
OBLIGACJE KORPORACYJNE	Model krzywej rentowności oraz marż ryzyka. Krzywa rentowności zbudowana jest w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego oraz rynku transakcji IRS.	Spread kredytowy (marże kredytowe wyznaczone w oparciu o marże pierwotne zmodyfikowane przez kwotowania indeksów kredytowych przypisanych do emitentów na podstawie ich ratingów oraz sektorów działalności)
AKCJE BIURA INFORMACJI KREDYTOWEJ SA	Oszacowanie wartości godziwej w oparciu o obecną wartość prognozowanych wyników spółki	Prognozowane wyniki spółki
UDZIAŁY W POLSKIM STANDARDZIE PŁATNOŚCI SP. Z O.O.	Oszacowanie wartości godziwej w oparciu o obecną wartość prognozowanych wyników spółki	Prognozowane wyniki spółki
UDZIAŁY W SOCIETY FOR WORLDWIDE INTERBANK FINANCIAL TELECOMMUNICATION	Wartość rynkowa udziałów oszacowana przez spółkę	Wartość rynkowa oszacowana przez spółkę
AKCJE KRAJOWEJ IZBY ROZLICZENIOWEJ SA	Oszacowanie wartości godziwej w oparciu o obecną wartość prognozowanych wyników spółki	Prognozowane wyniki spółki
UDZIAŁY W WAŁBRZYSKIEJ SPECJALNEJ STREFIE EKONOMICZNEJ „INVEST-PARK” SP Z O.O.	Ustalenie wartości godziwej przez rzeczoznawcę majątkowego metodą skorygowanych aktywów netto	Wartość aktywów netto spółki
AKCJE WIELKOPOLSKIEJ GILDII ROLNO-OGRODNICZEJ SA	Ustalenie wartości godziwej przez rzeczoznawcę majątkowego metodą skorygowanych aktywów netto	Wartość aktywów netto spółki
TYTUŁY UCZESTNICTWA W INSTYTUCJI WSPÓLNEGO INWESTOWANIA	Metoda wartości netto aktywów funduszu (NAV - Net Asset Value), tj. wartość godziwa projektów inwestycyjnych (spółek) wchodzących w skład funduszu, które podlegają co pół roku przeglądom lub badaniom przez biegłego rewidenta.	Wartość aktywów netto funduszu

INSTRUMENTY FINANSOWE WYCENIANE DO WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ INNE DOCHODY CAŁKOWITE

OBLIGACJE KORPORACYJNE	Model krzywej rentowności oraz marż ryzyka. Krzywa rentowności zbudowana jest w oparciu o stawki rynkowe, dane rynkowe rynku pieniężnego oraz rynku transakcji IRS.	Spread kredytowy (marże kredytowe wyznaczone w oparciu o marże pierwotne zmodyfikowane przez kwotowania indeksów kredytowych przypisanych do emitentów na podstawie ich ratingów oraz sektorów działalności)
------------------------	---	--

INFORMACJE FINANSOWE

AKTYWA WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ 31.12.2018	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
		Ceny kwotowane na aktywnych rynkach	Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych	Pozostałe techniki wyceny
Pochodne instrumenty zabezpieczające	658	-	-	658
Pozostałe instrumenty pochodne	1 907	-	3	1 904
Papiery wartościowe	55 641	43 436	-	10 286
przeznaczone do obrotu	235	235	-	-
dłużne papiery wartościowe	217	217	-	-
akcje w innych jednostkach – notowane na giełdach	13	13	-	-
udziały i akcje w innych jednostkach – nienotowane na giełdach	-	-	-	-
certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji, prawa poboru	5	5	-	-
nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 848	2 278	-	187
dłużne papiery wartościowe	1 201	1 034	-	52
akcje w innych jednostkach – notowane na giełdach	180	180	-	-
udziały i akcje w innych jednostkach – nienotowane na giełdach	269	-	-	1
certyfikaty inwestycyjne, prawa do akcji, prawa poboru	1 198	1 064	-	134
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	52 558	40 923	-	10 099
dłużne papiery wartościowe	52 558	40 923	-	10 099
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 106	-	-	-
nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 106	-	-	-
kredyty mieszkaniowe	27	-	-	-
kredyty gospodarcze	148	-	-	-
kredyty konsumpcyjne	931	-	-	-
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej razem	59 312	43 439	12 848	3 025

ZOBOWIĄZANIA WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ 31.12.2018	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
		Ceny kwotowane na aktywnych rynkach	Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych	Pozostałe techniki wyceny
Pochodne instrumenty zabezpieczające	471	-	-	471
Pozostałe instrumenty pochodne	2 655	-	-	2 655
Zobowiązania z tytułu krótkiej pozycji w papierach wartościowych	-	-	-	-
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej razem	3 126	-	-	3 126

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ NA DZIEŃ 31.12.2017	Wartość bilansowa	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3
		Ceny kwotowane na aktywnych rynkach	Techniki wyceny oparte na obserwowalnych danych rynkowych	Pozostałe techniki wyceny
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	431	429	2	-
Dłużne papiery wartościowe	405	403	2	-
Udziały i akcje w innych jednostkach	19	19	-	-
Certyfikaty inwestycyjne	7	7	-	-
Pochodne instrumenty finansowe	2 598	1	2 597	-
Instrumenty zabezpieczające	887	-	887	-
Instrumenty o charakterze handlowym	1 711	1	1 710	-
Instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	8 157	3 775	4 382	-
Dłużne papiery wartościowe	6 688	2 306	4 382	-
Jednostki uczestnictwa	1 469	1 469	-	-
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	43 651	34 236	7 249	2 166
Dłużne papiery wartościowe	43 192	34 152	7 249	1 791
Kapitałowe papiery wartościowe	203	80	-	123
Jednostki uczestnictwa w fundusze inwestycyjne oraz tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	256	4	-	252
Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej razem	54 837	38 441	14 230	2 166
Pochodne instrumenty finansowe	2 740	-	2 740	-
Instrumenty zabezpieczające	204	-	204	-
Instrumenty o charakterze handlowym	2 536	-	2 536	-
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej razem	2 740	-	2 740	-

W 2018 oraz w 2017 roku nie wystąpiły transfery pomiędzy poziomami wartości godziwej.

Począwszy od 2018 roku na poziomie 3 hierarchii wartości godziwej Grupa Kapitałowa ujmuje kredyty i pożyczki udzielone klientom nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat. Kredyty te w poprzednich okresach były wyceniane metodą zamortyzowanego kosztu.

W związku z wdrożeniem MSSF 9 na poziomie 3 hierarchii wartości godziwej wykazane zostały również następujące instrumenty kapitałowe:

- Akcje Biura Informacji Kredytowej SA
- Udziały w Polskim Standardzie Płatności Sp. z o.o.
- Udziały w Society For Worldwide Interbank Financial Telecommunication
- Akcje Krajowej Izby Rozliczeniowej SA.

WPLYW PARAMETRÓW ESTYMOWANYCH NA WYCENĘ DO WARTOŚCI GODZIWEJ INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH NA POZIOMIE 3	31.12.2018		31.12.2017	
	Wartość godziwa według scenariusza pozytywnego	scenariusza negatywnego	Wartość godziwa według scenariusza pozytywnego	scenariusza negatywnego
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat				
Kredyty i pożyczki udzielone klientom ¹	1 138	1 075		
Akcje Visa Inc. ²	148	124		
Inwestycje kapitałowe ³	132	119		
Obligacje korporacyjne ⁴	115	115		
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite				
Obligacje korporacyjne ⁴	1 539	1 533		
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży				
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania ⁵			264	239
Akcje Visa Inc. ²			129	103
Obligacje korporacyjne ⁴			1 799	1 783

¹ scenariusz zakładający zmianę stopy dyskontowej o +/- 0,5 p.p.

² scenariusz zakładający współczynnik z tytułu dyskonta dotyczącego przyszłych warunków zamiany akcji serii C na akcje zwykłe na poziomie odpowiednio 0%/100%

³ scenariusz zakładający zmianę wartości wyceny o +/-5%

⁴ scenariusz zakładający zmianę spreadu kredytowego o +/- 10%

⁵ scenariusz zakładający odpowiednio wzrost/spadek wartości aktywów netto funduszu o +/- 5%

Poniższa tabela prezentuje uzgodnienie zmian w okresie wartości godziwej instrumentów finansowych na poziomie 3.

UZGODNIENIE ZMIAN W TRAKCIE OKRESÓW WARTOŚCI GODZIWEJ NA POZIOMIE 3 HIERARCHII WARTOŚCI GODZIWEJ	2018	2017
Bilans otwarcia na początek okresu	2 166	3 374
Zastosowanie MSSF 9 po raz pierwszy	1 186	
Kredyty i pożyczki udzielone klientom nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 070	
Instrumenty kapitałowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	116	
Bilans otwarcia na początek okresu - przekształcony	3 352	
Różnice kursowe	18	(37)
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	7	(18)
Pozostałe instrumenty kapitałowe	11	(19)
Zwiększenie zaangażowania w instrumenty kapitałowe	2	-
Objęcie nowej emisji udziałów w instytucji wspólnego inwestowania	-	58
Emisje i wykupy obligacji korporacyjnych	(129)	(1 213)
Obniżenie zaangażowania kapitałowego w instytucji wspólnego inwestowania	(47)	(93)
Sprzedaż tytułów uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	(217)	-
Reklasyfikacja ekspozycji kredytowych z kategorii wycenianych według zamortyzowanego kosztu do kategorii wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	205	
Kredyty udzielone klientom w trakcie okresu	7	-
Nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	7	-
Spisanie/spłata kredytów w trakcie okresu	(167)	
Nieprzeznaczonych do obrotu wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	(167)	
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	11	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	(9)	
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania	6	-
Pozostałe instrumenty kapitałowe	14	-
Zmiana wyceny ujęta w innych dochodach całkowitych	(10)	77
Obligacje korporacyjne	(10)	20
Tytuły uczestnictwa w instytucji wspólnego inwestowania		7
Akcje Visa Inc.		50
Stan na koniec okresu	3 025	2 166

53. AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE, KTÓRE W SKONSOLIDOWANYM SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ NIE SĄ PREZENTOWANE W WARTOŚCI GODZIWEJ

Grupa Kapitałowa jest w posiadaniu instrumentów finansowych, które w sprawozdaniu z sytuacji finansowej nie są prezentowane w wartości godziwej.

Dla wielu instrumentów finansowych wartości rynkowe są niedostępne, stąd wartości godziwe są oszacowane przy zastosowaniu szeregu technik wyceny. Do wyceny do wartości godziwej instrumentów finansowych zastosowano model oparty na oszacowaniach wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu odpowiednich stóp dyskontowych.

Wszystkie wyliczenia modelowe zawierają pewne uproszczenia i są wrażliwe na przyjmowane założenia. Poniżej przedstawiono podsumowanie głównych metod i założeń wykorzystywanych podczas szacowania wartości godziwych instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej.

W przypadku pewnych grup instrumentów finansowych, ze względu na brak oczekiwanych istotnych różnic pomiędzy wartością bilansową a wartością godziwą wynikających z charakterystyki tych grup (np. krótkoterminowy charakter, wysoka korelacja z parametrami rynkowymi, unikalność instrumentu) przyjęto, że wartość bilansowa jest w przybliżeniu zgodna z wartością godziwą.

Dotyczy to następujących grup instrumentów finansowych:

- kredyty i pożyczki udzielone klientom: część portfela kredytów mieszkaniowych („stary” portfel kredytów mieszkaniowych), kredyty z brakiem określonego harmonogramu spłaty, kredyty wymagalne na moment wyceny,
- zobowiązania wobec klientów: zobowiązania bez określonego harmonogramu spłaty, inne specyficzne produkty, dla których nie można mówić o istnieniu rynku,
- depozyty i lokaty międzybankowe o terminie zapadalności do 7 dni lub o zmiennym oprocentowaniu,
- kredyty lub pożyczki udzielone i zaciągnięte na rynku międzybankowym o zmiennym oprocentowaniu (zmiana oprocentowania maksymalnie co 3 miesiące),
- kasa i środki w Banku Centralnym oraz zobowiązania wobec Banku Centralnego,
- inne aktywa i zobowiązania finansowe.

W odniesieniu do kredytów i pożyczek udzielonych klientom bez rozpoznanej utraty wartości zastosowano model oparty o szacowania wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych poprzez zdyskontowanie przepływów pieniężnych przy zastosowaniu bieżących stóp procentowych uwzględniających wysokość marży na ryzyko kredytowe oraz urealnione terminy spłaty wynikające z umów kredytowych. Bieżący poziom marż został wyznaczony dla transakcji zawartych w ostatnim kwartale zakończonym dniem bilansowym na instrumentach o podobnym ryzyku kredytowym. W przypadku kredytów walutowych zastosowano bieżącą marżę dla kredytów w PLN skorygowaną o koszt pozyskania waluty w transakcjach basis-swap. Wycena nie uwzględnia ryzyka skutków potencjalnych propozycji rozwiązań systemowych, które mogłyby skutkować poniesieniem przez Grupę Kapitałową strat na portfelu kredytów hipotecyjnych w CHF. Dla kredytów z rozpoznaną utratą wartości przyjmuje się, że wartość godziwa jest równa wartości bilansowej.

Wartość godziwą depozytów oraz innych zobowiązań wobec klientów innych niż banki o ustalonym terminie wymagalności oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami procentowymi właściwymi dla poszczególnych produktów depozytowych. Wartość godziwa obliczana jest dla każdego depozytu oraz zobowiązania, następnie wartości godziwe dla całego portfela depozytowego grupowane są według rodzaju produktu oraz segmentu klienta. Dla depozytów płatnych na żądanie przyjmuje się, że wartość godziwa równa się ich wartości bilansowej.

Wartość godziwą zobowiązań podporządkowanych Grupy Kapitałowej oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych w oparciu o krzywą rentowności.

Wartość godziwą zobowiązań z tytułu emisji papierów dłużnych wyemitowanych przez PKO Bank Polski SA oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami rynku międzybankowego.

Wartość godziwą zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych wyemitowanych przez PKO Finance AB oszacowano na podstawie kwotowań Bloomberg.

Wartość godziwą lokat i depozytów międzybankowych oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych bieżącymi stopami rynku międzybankowego.

Należności z tytułu leasingu finansowego oszacowano na podstawie oczekiwanych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu wewnętrznej stopy zwrotu dla transakcji leasingowych tego samego rodzaju zawieranych przez Grupę Kapitałową w okresie bezpośrednio poprzedzającym dzień kończący okres sprawozdawczy.

	poziom hierarchii wartości godziwej	metoda wyceny	31.12.2018	
			wartość bilansowa	wartość godziwa
Kasa, środki w Banku Centralnym	nd	wartość wymaganej zapłaty	22 925	22 925
Należności od banków			7 661	7 661
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	7 661	7 661
Papiery wartościowe			8 473	8 476
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	8 473	8 476
dłużne papiery wartościowe (obligacje skarbowe)	1	kwotowania rynkowe	2 358	2 361
dłużne papiery wartościowe (obligacje korporacyjne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 108	2 108
dłużne papiery wartościowe (obligacje komunalne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	4 007	4 007
Kredyty i pożyczki udzielone klientom			213 806	213 438
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	213 806	213 438
kredyty mieszkaniowe	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	112 770	111 761
kredyty gospodarcze	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	60 918	61 294
kredyty konsumpcyjne	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	25 570	25 820
transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	51	51
należności z tytułu leasingu finansowego	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	14 497	14 512
Inne aktywa finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty z uwzględnieniem utraty wartości	2 825	2 825
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2	wartość wymaganej zapłaty	7	7
Zobowiązania wobec banków			2 001	2 001
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 001	2 001
Zobowiązania wobec klientów			242 816	242 753
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	242 816	242 753
zobowiązania wobec ludności	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	165 182	165 120
zobowiązania wobec podmiotów gospodarczych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	55 302	55 301
zobowiązania wobec jednostek budżetowych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	16 459	16 459
otrzymane kredyty i pożyczki	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	4 093	4 093
Zobowiązania z tytułu produktów ubezpieczeniowych	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 780	1 780
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych			28 627	28 725
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1, 2	kwotowania rynkowe/ zdyskontowane przepływy pieniężne	28 627	28 725
Zobowiązania podporządkowane			2 731	2 731
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 731	2 731
Inne zobowiązania finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty	2 364	2 364

	poziom hierarchii wartości	metoda wyceny	31.12.2017	
			wartość bilansowa	wartość godziwa
Kasa, środki w Banku Centralnym	nd	wartość wymaganej zapłaty	17 810	17 810
Należności od banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	5 233	5 233
Kredyty i pożyczki udzielone klientom			205 629	203 256
kredyty mieszkaniowe	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	106 191	101 998
kredyty gospodarcze	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	56 792	56 761
kredyty konsumpcyjne	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	24 590	26 407
dłużne papiery wartościowe		zdyskontowane przepływy pieniężne	4 368	4 368
dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 855	1 855
dłużne papiery wartościowe (komunalne)	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	2 513	2 513
transakcje z przyrzeczeniem odsprzedaży	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	902	902
należności z tytułu leasingu finansowego	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	12 786	12 820
Inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	1	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 812	1 816
Inne aktywa finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty z uwzględnieniem utraty wartości	2 377	2 377
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	2	wartość wymaganej zapłaty	6	6
Zobowiązania wobec innych banków	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	4 558	4 558
Zobowiązania wobec klientów			218 800	218 735
wobec podmiotów gospodarczych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	52 667	52 666
wobec jednostek budżetowych	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	11 409	11 409
wobec ludności	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	151 161	151 097
otrzymane kredyty i pożyczki	3	zdyskontowane przepływy pieniężne	3 563	3 563
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	1, 2	kwotowania rynkowe/ zdyskontowane	23 932	24 226
Zobowiązania podporządkowane	2	zdyskontowane przepływy pieniężne	1 720	1 720
Inne zobowiązania finansowe	3	wartość wymaganej zapłaty	4 129	4 129

54. KOMPENSOWANIE AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH

ZASADY RACHUNKOWOŚCI

Grupa Kapitałowa kompensuje aktywa i zobowiązania finansowe i wykazuje je w sprawozdaniu z sytuacji finansowej netto, jeżeli występuje możliwe do wyegzekwowania na drodze prawnej prawo do skompensowania ujętych kwot oraz zamiar rozliczenia ich w kwocie netto lub jednoczesna realizacja danego składnika aktywów i uregulowanie zobowiązania. Aby kompensata była możliwa, tytuł prawny nie może być uwarunkowany wystąpieniem określonego zdarzenia w przyszłości.

Grupa Kapitałowa zawiera porozumienia dotyczące kompensowania, czyli umowy ISDA (International Swaps and Derivatives Association Master Agreements) oraz GMRA (Global Master Repurchase Agreement), które umożliwiają kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych (końcowe potrącenie i rozliczenie transakcji, tzw. close out netting) w przypadku zaistnienia przypadku naruszenia w stosunku do którejś ze stron umowy. Umowy te mają szczególne znaczenie dla ograniczania ryzyka związanego z instrumentami pochodnymi, gdyż umożliwiają kompensowanie zarówno wymagalnych (redukcja ryzyka rozliczeniowego), jak i niewymagalnych zobowiązań stron (redukcja ryzyka przedrozliczeniowego). Umowy te nie spełniają jednak wymogów określonych w MSR 32, gdyż tytuł kompensaty uwarunkowany jest wystąpieniem określonego zdarzenia w przyszłości (przypadki naruszenia).

Dodatkowym zabezpieczeniem ekspozycji wynikającej z instrumentów pochodnych są depozyty zabezpieczające składane przez kontrahentów w ramach realizacji umów CSA (Credit Support Annex).

INFORMACJE FINANSOWE

KOMPENSOWANIE AKTYWA 31.12.2018	Razem Aktywa finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych aktywów finansowych	2 617	2 566	51
Kwoty brutto zobowiązań finansowych, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w § 42 MSR 32	(1)	(1)	-
Wartość netto aktywów finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	2 616	2 565	51
Wartość instrumentów finansowych niepodlegających kompensowaniu w sprawozdaniu finansowym	1 889	1 874	15
Wartość zobowiązań finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 565	1 565	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych otrzymane	324	309	15
Kwota netto	727	691	36
KOMPENSOWANIE ZOBOWIĄZANIA 31.12.2018	Razem Zobowiązania finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych zobowiązań finansowych	3 127	3 127	-
Kwoty brutto aktywów finansowych, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w § 42 MSR 32	(1)	(1)	-
Wartość netto zobowiązań finansowych wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	3 126	3 126	-
Wartość instrumentów finansowych niepodlegających kompensowaniu w sprawozdaniu finansowym	2 171	2 170	1
Wartość aktywów finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 565	1 565	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych udzielone	606	605	1
Kwota netto	955	956	(1)
KOMPENSOWANIE AKTYWA 31.12.2017	Razem Aktywa finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych aktywów finansowych	3 503	2 601	902
Kwoty brutto zobowiązań finansowych, które są kompensowane	(3)	(3)	-
Wartość netto aktywów finansowych wykazywanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej	3 500	2 598	902
Wartość instrumentów finansowych niepodlegających kompensowaniu w sprawozdaniu finansowym	2 097	2 082	15
Wartość zobowiązań finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 337	1 337	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych otrzymane	760	745	15
Kwota netto	1 403	516	887
KOMPENSOWANIE ZOBOWIĄZANIA 31.12.2017	Razem Zobowiązania finansowe	Instrumenty pochodne	Transakcje z przyrzeczeniem odkupu
Kwoty brutto ujętych zobowiązań finansowych	2 791	2 743	48
Kwoty brutto aktywów finansowych, które są kompensowane	(3)	(3)	-
Wartość netto zobowiązań finansowych wykazywanych w skonsolidowanym sprawozdaniu z sytuacji finansowej	2 788	2 740	48
Wartość instrumentów finansowych niepodlegających kompensowaniu w sprawozdaniu finansowym	1 895	1 895	-
Wartość aktywów finansowych objęta egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania (bez zabezpieczeń finansowych)	1 337	1 337	-
Zabezpieczenie w formie pieniężnej i papierów wartościowych udzielone	558	558	-
Kwota netto	893	845	48

55. AKTYWA STANOWIĄCE ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ ORAZ PRZENIESIONE AKTYWA FINANSOWE

Należności stanowiące przedmiot transakcji sekurytyzacji wierzytelności leasingowych
Zobowiązania z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu
Zobowiązania z tytułu ujemnej wyceny instrumentów pochodnych
Wstępny depozyt rozliczeniowy KDPW
Fundusz Ochrony Środków Gwarantowanych
Środki stanowiące zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty składek wnoszonych do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
Ograniczenia prawa dotyczące tytułu prawnego Grupy Kapitałowej
Przeniesione aktywa finansowe

NALEŻNOŚCI STANOWIĄCE PRZEDMIOT TRANSAKCJI SEKURTYZACJI WIERZYTELNOŚCI LEASINGOWYCH

Na 31 grudnia 2018 roku wartość należności stanowiących przedmiot transakcji sekurytyzacji wierzytelności leasingowych wyniosła 688 milionów PLN. Stanowią one zabezpieczenie zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych spółki celowej ROOF Poland Leasing 2014 DAC. Sekurytyzowane wierzytelności leasingowe prezentowane są w aktywach Grupy Kapitałowej z uwagi na niespełnienie warunków wyłączenia składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Grupa Kapitałowa nie ma bowiem obowiązku wypłaty kwot ostatecznym odbiorcom – nabywcom dłużnych papierów wartościowych, dopóki nie otrzyma odpowiadających im kwot od leasingobiorców z tytułu umów, z których wierzytelności są przedmiotem programu sekurytyzacji. Dodatkowo nie jest spełniony warunek niezwłocznego przekazywania przepływów pieniężnych ze składnika sekurytyzowanych aktywów. W okresie od uruchomienia transakcji sekurytyzacji w grudniu 2014 roku do 31 grudnia 2017 roku obowiązywał okres rewolwingowy, w czasie którego Grupa mogła sprzedawać niewymagalne na dzień sprzedaży wierzytelności wynikające z umów leasingowych do łącznej wartości 1 475 milionów PLN w miejsce spłacanych należności leasingowych. Dodatkowo, Grupa rozlicza się z nabywcami papierów wartościowych w okresach kwartalnych, podczas gdy typowym okresem rozliczeniowym w sekurytyzowanych umowach leasingu są okresy miesięczne. Od stycznia 2018 roku program sekurytyzacji wszedł w fazę amortyzacji.

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU TRANSAKCJI Z PRYZRZECZENIEM ODKUPU

Do aktywów finansowych, których Grupa Kapitałowa nie wyłącza ze sprawozdania finansowego należy zaliczyć aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań z tytułu transakcji z przyrzeczeniem odkupu (obligacje skarbowe).

WARTOŚĆ BILANSOWA	31.12.2018	31.12.2017
Dłużne papiery wartościowe	-	48
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	-	48
Pozycja netto	-	-

ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU UJEMNEJ WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH

Środki pieniężne na lokatach w bankach zawierają aktywa będące zabezpieczeniem zobowiązań własnych, w tym rozliczenia z tytułu ujemnej wyceny instrumentów pochodnych. Wartość tych aktywów na 31 grudnia 2018 roku wyniosła 605 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku wyniosła 558 milionów PLN).

AKTYWA STANOWIĄCE ZABEZPIECZENIE HIPOTECZNYCH LISTÓW ZASTAWNYCH

Wartość nominalna kredytów wpisanych do rejestru zabezpieczenia hipotecznych listów zastawnych i stanowiących zabezpieczenie emisji hipotecznych listów zastawnych na 31 grudnia 2018 roku wyniosła 16 948 milionów PLN natomiast wartość nominalna dodatkowego zabezpieczenia w postaci papierów wartościowych wyemitowanych przez Skarb Państwa denominowanych w PLN wyniosła 251 milionów PLN. Na 31 grudnia 2017 roku było to odpowiednio 11 104 miliony PLN oraz 251 milionów PLN. W rejestrze zabezpieczenia hipotecznych listów zastawnych zostały również ujęte transakcje CIRS oraz FX-Forward zabezpieczające ryzyko walutowe oraz stopy procentowej wyemitowanych listów zastawnych denominowanych w EUR oraz transakcje IRS zabezpieczające ryzyko stopy procentowej wyemitowanych listów zastawnych w PLN, których oprocentowanie jest stałe.

WSTĘPNY DEPOZYT ROZLICZENIOWY KDPW

Dom Maklerski utrzymuje obligacje w Krajowym Depozycie Papierów Wartościowych stanowiące zabezpieczenie rozliczeń transakcji z Izbą Rozliczeniową.

WARTOŚĆ BILANSOWA/WARTOŚĆ GODZIWA	31.12.2018	31.12.2017
Wartość depozytu	10	10
Wartość nominalna zabezpieczenia	10	10
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje skarbowe	obligacje skarbowe
Wartość bilansowa zabezpieczenia	10	11

FUNDUSZ OCHRONY ŚRODKÓW GWARANTOWANYCH

	31.12.2018	31.12.2017
Wartość funduszu	1 088	1 133
Wartość nominalna zabezpieczenia	1 100	1 200
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje skarbowe	obligacje skarbowe
Termin wykupu zabezpieczenia	25.01.2024	25.01.2024
Wartość bilansowa zabezpieczenia	1 103	1 193

Aktywami stanowiącymi zabezpieczenie funduszu są obligacje skarbowe z terminem wykupu zapewniającym zabezpieczenie wartości bilansowej przez okres określony ustawą z 10 czerwca 2016 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji. Fundusz jest powiększany lub pomniejszany 1 lipca każdego roku odpowiednio do wysokości sumy stanowiącej podstawę obliczenia kwoty rezerwy obowiązkowej. Środki te traktowane są jako aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań własnych.

ŚRODKI STANOWIĄCE ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ DO ZAPŁATY SKŁADEK WNOSZONYCH DO BANKOWEGO FUNDUSZU GWARANCYJNEGO

	31.12.2018	31.12.2017
Wartość składki wnoszonej w formie zobowiązań do zapłaty	247	120
Wartość nominalna aktywów w które ulokowano środki odpowiadające zobowiązaniom	324	175
Rodzaj zabezpieczenia	obligacje skarbowe	obligacje skarbowe
Termin wykupu zabezpieczenia	25.01.2024	25.01.2024
Wartość bilansowa zabezpieczenia	324	174

Począwszy od 2017 roku wartość składek wnoszonych w formie zobowiązań do zapłaty stanowi 30% składek na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego ("BFG") na fundusz gwarantowania depozytów lub fundusz przymusowej restrukturyzacji banków. Aktywami stanowiącymi zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty są obligacje skarbowe zablokowane na rzecz BFG w wysokości zapewniającej utrzymanie stosunku wartości praw majątkowych stanowiących zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty do kwoty zobowiązań do zapłaty na poziomie nie niższym niż 110%. Wartość praw majątkowych stanowiących pokrycie zobowiązań do zapłaty dla celów ustalenia minimalnego poziomu stosunku wartości aktywów do wielkości zobowiązań do zapłaty określa się według wartości ustalonej na podstawie ostatniego kursu fixingowego z danego dnia z elektronicznego rynku skarbowych papierów wartościowych organizowanego przez ministra właściwego do spraw budżetu, przy czym wartość tę powiększa się o odsetki należne na dzień wyceny, chyba że wartość odsetek została uwzględniona w tym kursie.

Środki te traktowane są jako aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań własnych, nie mogą być przedmiotem zastawu, nie mogą być obciążane w jakikolwiek sposób, nie podlegają egzekucji sądowej i administracyjnej ani nie wchodzi do masy upadłości. Wartość środków stanowiących zabezpieczenie zobowiązań do zapłaty składek wnoszonych na rzecz BFG będzie ulegała zwiększeniu w terminach wnoszenia składek na fundusz gwarantowania depozytów (w okresach kwartalnych) oraz na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków (w III kwartale danego roku) w wysokości nie wyższej niż 30% wartości składki ustalonej przez BFG.

Wartość środków może ulec zmniejszeniu w przypadku otrzymania przez Bank wezwania BFG do przekazania w formie pieniężnej środków odpowiadających zobowiązaniom do zapłaty.

OGRANICZENIA PRAWA DOTYCZĄCE TYTUŁU PRAWNEGO GRUPY KAPITAŁOWEJ

W latach zakończonych odpowiednio 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku nie występowały wartości niematerialne ani rzeczowe aktywa trwałe, do których tytuł prawny Grupy Kapitałowej podlegał ograniczeniu oraz stanowiące zabezpieczenie zobowiązań.

PRZENIESIONE AKTYWA FINANSOWE

Na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku Grupa Kapitałowa nie posiadała przeniesionych aktywów finansowych, które są wyłączone ze skonsolidowanego sprawozdania finansowego w całości, dla których Grupa Kapitałowa utrzymuje zaangażowanie w tych aktywach.

56. DZIAŁALNOŚĆ POWIERNICZA

Podmiot dominujący jest bezpośrednim uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych oraz Rejestru Papierów Wartościowych (NBP). Podmiot dominujący prowadzi rachunki papierów wartościowych oraz obsługuje transakcje na rynku krajowym i rynkach zagranicznych, świadczy usługi powiernictwa i pełni funkcję depozytariusza dla funduszy emerytalnych i inwestycyjnych. Aktywa przechowywane przez Podmiot dominujący w ramach świadczenia usług powierniczych, ze względu na niespełnienie definicji składnika aktywów Podmiotu dominującego, nie zostały wykazane w niniejszym sprawozdaniu finansowym.

57. INFORMACJE DOTYCZĄCE FIRMY AUDYTORSKIEJ PRZEPROWADZAJĄCEJ BADANIE SPRAWOZDAŃ FINANSOWYCH

26 stycznia 2017 roku Rada Nadzorcza PKO Banku Polskiego SA na podstawie § 15 ust. 1 pkt 4 Statutu Banku dokonała wyboru KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa jako firmy audytorskiej do przeprowadzenia badania i przeglądu sprawozdań finansowych PKO Banku Polskiego SA oraz skonsolidowanych sprawozdań finansowych Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za lata 2017-2019. Podmiot ten badał sprawozdania finansowe Banku i Grupy Kapitałowej Banku za lata 2015-2016. KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa z siedzibą w Warszawie, przy ul. Inflanckiej 4A, jest wpisana na listę firm audytorskich prowadzoną przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów pod numerem 3546. 12 kwietnia 2017 roku pomiędzy PKO Bankiem Polskim SA i KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa ponownie została zawarta umowa na przeprowadzenie badania i przeglądu sprawozdań finansowych Banku i Grupy Kapitałowej Banku za lata 2017-2019.

Na podstawie oświadczenia Rady Nadzorczej, Zarząd informuje, że wybór firmy audytorskiej KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa, przeprowadzającej badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku i sprawozdania finansowego PKO Banku Polskiego SA za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku (Badanie) został dokonany zgodnie z obowiązującymi na dzień dokonania wyboru przepisami prawa oraz przyjętymi przez Radę Nadzorczą przepisami wewnętrznymi PKO Banku Polskiego SA dotyczącymi wyboru firmy audytorskiej. Równocześnie na podstawie oświadczenia Rady Nadzorczej Zarząd informuje, że

- 1) firma audytorska KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowa oraz członkowie zespołu wykonującego Badanie spełniali warunki do sporządzenia bezstronnego i niezależnego sprawozdania z Badania, zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, standardami wykonywania zawodu i zasadami etyki zawodowej,
- 2) w PKO Banku Polskim SA przestrzegane są powszechnie obowiązujące przepisy prawa związane z rotacją firmy audytorskiej i kluczowego biegłego rewidenta przeprowadzających badanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA i sprawozdania finansowego PKO Banku Polskiego SA oraz związane z obowiązkowymi okresami karencji,
- 3) PKO Bank Polski SA posiada politykę dotyczącą wyboru firmy audytorskiej do przeprowadzania badania sprawozdań finansowych PKO Banku Polskiego SA i Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, oraz procedurę dotyczącą wyboru firmy audytorskiej do przeprowadzania badania sprawozdań finansowych PKO Banku Polskiego SA i Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA, jak również politykę w zakresie świadczenia przez firmę audytorską przeprowadzającą badanie, podmioty powiązane z tą firmą audytorską oraz członka sieci firmy audytorskiej dozwolonych usług niebędących badaniem na rzecz Banku i spółek Grupy Kapitałowej Banku, w tym usług warunkowo zwolnionych z zakazu świadczenia przez firmę audytorską.

Łączna wysokość należnego wynagrodzenia netto KPMG Audyt Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. z tytułu badania sprawozdania finansowego Banku i skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy Kapitałowej Banku wyniosła za 2018 rok 1 577 tysięcy PLN (za 2017 rok 1 389 tysięcy PLN) oraz z tytułu usług atestacyjnych, w tym przeglądu sprawozdań finansowych wyniosła za 2018 roku 1 309 tysięcy PLN (za 2017 roku 2 051 tysięcy PLN). Z tytułu pozostałych usług w 2018 roku nie wypłacono wynagrodzenia (w 2017 roku 68 tysięcy PLN).

Ponadto, 13 grudnia 2018 roku Rada Nadzorcza PKO Banku Polskiego SA na podstawie § 15 ust. 1 pkt 2 Statutu Banku dokonała wyboru PricewaterhouseCoopers Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Audyt sp. k. jako firmy audytorskiej do przeprowadzenia badania i przeglądu sprawozdań finansowych PKO Banku Polskiego SA oraz Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA za lata 2020-2021. PricewaterhouseCoopers Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Audyt sp. k. z siedzibą w Warszawie, przy ul. Polnej 11, jest wpisana na listę firm audytorskich, prowadzoną przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów pod numerem 144. 24 stycznia 2019 roku pomiędzy PKO Bankiem Polskim SA i PricewaterhouseCoopers Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Audyt sp. k. została zawarta umowa na przeprowadzenie badania i przeglądu sprawozdań finansowych Banku i Grupy Kapitałowej Banku za lata 2020 - 2021.

CELE I ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

58. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W GRUPIE KAPITAŁOWEJ

Zarządzanie ryzykiem jest jednym z najważniejszych procesów wewnętrznych zarówno w PKO Banku Polskim SA, w jak i w pozostałych podmiotach Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. Zarządzanie ryzykiem ma na celu zapewnienie rentowności działalności biznesowej, przy zapewnieniu kontroli poziomu ryzyka i jego utrzymaniu w ramach przyjętej przez Bank i Grupę Kapitałową tolerancji na ryzyko i systemu limitów, w zmieniającym się otoczeniu makroekonomicznym i prawnym. Poziom ryzyka stanowi ważny składnik procesu planistycznego.

Grupa Kapitałowa identyfikuje ryzyka w swojej działalności oraz analizuje wpływ poszczególnych rodzajów ryzyka na działalność biznesową Banku i podmiotów Grupy Kapitałowej. Wszystkie ryzyka podlegają zarządzaniu, część z nich ma istotny wpływ w odniesieniu do dochodowości i kapitału niezbędnego do ich pokrycia. Regularnie, co najmniej w cyklu rocznym, przeprowadza się ocenę istotności wszystkich zidentyfikowanych ryzyk. Przy ocenie istotności ryzyka stosuje kryteria uznawania danego rodzaju ryzyka za istotne. W Grupie Kapitałowej istotne są wszystkie ryzyka określone jako istotne w Banku. Za istotne uznaje się w Banku ryzyko kredytowe, ryzyko walutowe, ryzyko stopy procentowej, ryzyko płynności, w tym ryzyko finansowania, ryzyko operacyjne, ryzyko biznesowe, ryzyko zmian makroekonomicznych, ryzyko modeli. Podmioty Grupy Kapitałowej mogą uznać za istotne w tych podmiotach inne rodzaje ryzyka niż wymienione powyżej z uwzględnieniem specyfiki i skali swojej działalności oraz rynku, na którym podmiot prowadzi działalność. Dla tych rodzajów ryzyka, Bank weryfikuje istotność ryzyka na poziomie Grupy Kapitałowej. Podmioty Grupy Kapitałowej uczestniczą w ocenie istotności rodzajów ryzyka inicjowanej przez podmiot dominujący i ocenianej na poziomie Grupy Kapitałowej.

RODZAJ RYZYKA	ROZDZIAŁ
KREDYTOWE	59, 60
STOPY PROCENTOWEJ	66
WALUTOWE	67
PŁYNNOŚCI, W TYM RYZYKO FINANSOWANIA	68
OPERACYJNE	69
BIZNESOWE (STRATEGICZNE)	70
MODELI	70
ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH	70

Szczegółowy opis zasad zarządzania istotnymi rodzajami ryzyka zawarty jest w raporcie Adekwatność kapitałowa oraz inne informacje podlegające ogłoszeniu w Grupie Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA.

CEL ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Celem zarządzania ryzykiem poprzez dążenie do utrzymywania poziomu ryzyka w ramach przyjętego poziomu tolerancji jest:

- ochrona wartości kapitału akcjonariuszy,
- ochrona depozytów klientów,
- wsparcie Grupy Kapitałowej w prowadzeniu efektywnej działalności.

Cele zarządzania ryzykiem osiąga się w szczególności poprzez zapewnianie właściwej informacji o ryzyku, tak aby decyzje mogły być podejmowane z pełną świadomością poszczególnych rodzajów ryzyka, jakie ze sobą niosą.

GŁÓWNE ZASADY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Zarządzanie ryzykiem w Grupie Kapitałowej opiera się w szczególności na następujących zasadach:

- 1) Grupa Kapitałowa zarządza wszystkimi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka,
- 2) proces zarządzania ryzykiem jest odpowiedni do skali działalności oraz do istotności, skali i złożoności danego ryzyka i na bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka,
- 3) metody zarządzania ryzykiem (w szczególności modele i ich założenia) oraz systemy pomiaru lub oceny ryzyka są dostosowane do skali i złożoności ryzyka, aktualnie prowadzonej i planowanej działalności Grupy Kapitałowej i otoczenia, w którym Grupa Kapitałowa działa oraz okresowo weryfikowane i walidowane,
- 4) zachowana jest niezależność organizacyjna obszaru zarządzania ryzykiem od działalności biznesowej,
- 5) zarządzanie ryzykiem jest zintegrowane z systemami planistycznymi i kontrolingowymi,

- 6) poziom ryzyka jest na bieżąco monitorowany i kontrolowany,
- 7) proces zarządzania ryzykiem wspiera realizację strategii Banku przy zachowaniu zgodności ze strategią zarządzania ryzykiem, w szczególności w zakresie poziomu tolerancji na ryzyko.

PROCES ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Na proces zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej składają się następujące elementy:

- **IDENTYFIKACJA RYZYKA:**

Identyfikacja ryzyka polega na rozpoznaniu aktualnych i potencjalnych źródeł ryzyka oraz oszacowaniu istotności jego potencjalnego wpływu na sytuację finansową Banku i Grupy Kapitałowej. W ramach identyfikacji ryzyka określone są te rodzaje ryzyka, które uznawane są za istotne w działalności Banku lub Grupy Kapitałowej,

- **POMIAR I OCENA RYZYKA:**

Pomiar ryzyka obejmuje określanie miar ryzyka adekwatnych do rodzaju, istotności ryzyka i dostępności danych oraz ilościowej kwantyfikacji ryzyka za pomocą ustalonych miar, a także ocenę ryzyka polegającą na określeniu rozmiarów lub zakresu ryzyka z punktu widzenia realizacji celów zarządzania ryzykiem. W ramach pomiaru ryzyka przeprowadza się prace związane z wyceną poszczególnych rodzajów ryzyka dla potrzeb polityki cenowej oraz testy warunków skrajnych na podstawie założeń zapewniających rzetelną ocenę ryzyka. Scenariusze testów warunków skrajnych obejmują m.in. wymagania wynikające z rekomendacji Komisji Nadzoru Finansowego. Dodatkowo przeprowadzane są w Grupie Kapitałowej kompleksowe testy warunków skrajnych (KTWS), które stanowią integralny element zarządzania ryzykiem oraz uzupełniają testy warunków skrajnych specyficzne dla poszczególnych rodzajów ryzyka. KTWS obejmują analizę wpływu zmian w otoczeniu (w szczególności sytuacji makroekonomicznej) i funkcjonowaniu Banku na sytuację finansową Grupy Kapitałowej.

- **KONTROLA RYZYKA:**

Kontrola ryzyka polega na określeniu narzędzi wykorzystywanych do diagnozowania lub ograniczania poziomu ryzyka w poszczególnych obszarach działalności Grupy Kapitałowej. Obejmuje ustalenie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku i Grupy Kapitałowej mechanizmów kontroli ryzyka w szczególności w postaci strategicznych limitów tolerancji na poszczególne rodzaje ryzyka, które podlegają monitorowaniu, a w przypadku ich przekroczenia podejmowane są działania zarządcze.

- **PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE RYZYKA:**

Prognozowanie i monitorowanie ryzyka polega na sporządzaniu prognoz poziomu ryzyka oraz monitorowaniu odchyień realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, rekomendacji i zaleceń wydanych przez organ nadzoru i kontroli), a także przeprowadzaniu testów warunków skrajnych (specyficznych i kompleksowych). Prognozy poziomu ryzyka poddaje się weryfikacji. Monitorowanie ryzyka odbywa się z częstotliwością adekwatną do istotności danego rodzaju ryzyka oraz jego zmienności.

- **RAPORTOWANIE RYZYKA:**

Raportowanie ryzyka polega na cyklicznym informowaniu organów Banku o wynikach pomiaru ryzyka lub oceny ryzyka, podjętych działaniach i rekomendacjach działań. Zakres, częstotliwość oraz forma raportowania są dostosowane do szczebla zarządczego odbiorców. Rada Nadzorcza, w sytuacji potencjalnych problemów płynnościowych Banku, jest niezwłocznie informowana o poziomie płynności Banku, zagrożeniach i podejmowanych działaniach zaradczych oraz w przypadku wystąpienia istotnych zdarzeń operacyjnych lub incydentów bezpieczeństwa.

- **DZIAŁANIA ZARZĄDCZE:**

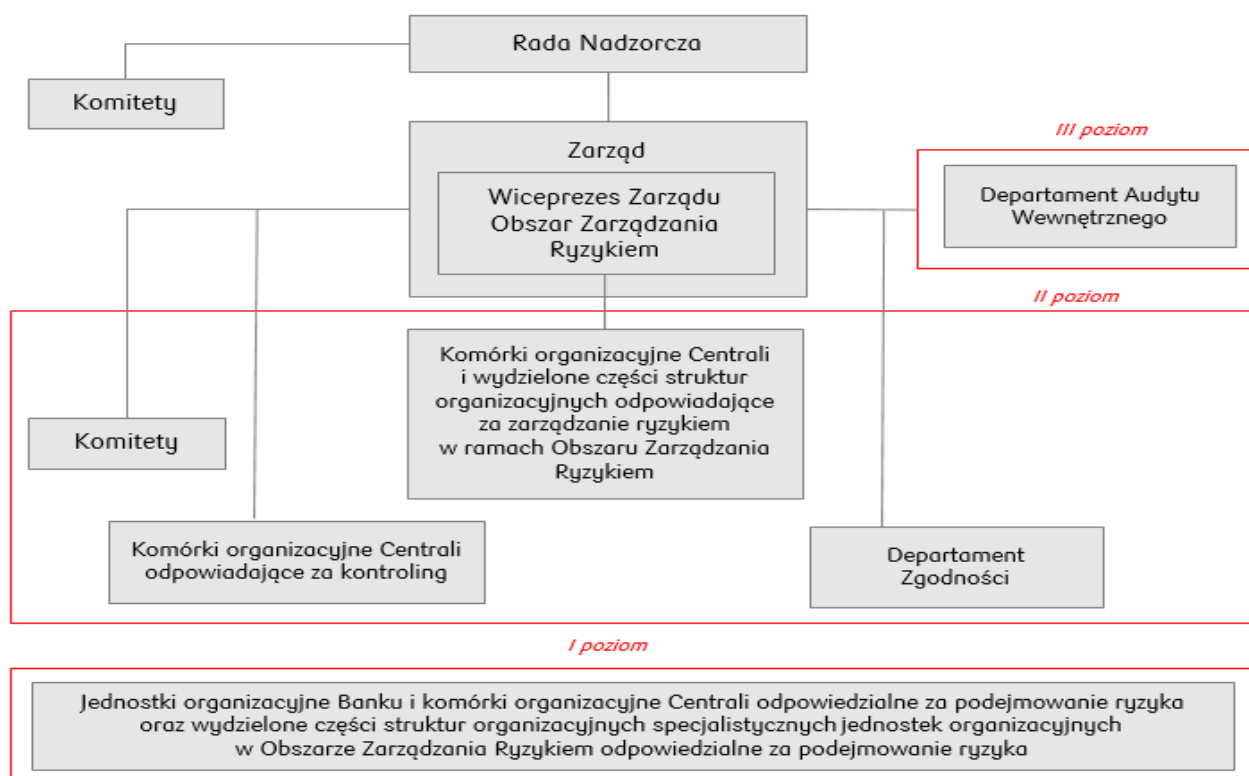
Działania zarządcze polegają w szczególności na wydawaniu przepisów wewnętrznych kształtujących proces zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka, określaniu poziomu tolerancji na ryzyko, ustalaniu wysokości limitów i wartości progowych, wydawaniu zaleceń, podejmowaniu decyzji w tym o wykorzystywaniu narzędzi wspierających zarządzanie ryzykiem. Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem oraz poziomu ryzyka.

ORGANIZACJA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM W GRUPIE KAPITAŁOWEJ

Bank sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem poszczególnych podmiotów Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA. W ramach tego nadzoru Bank, nadzoruje systemy zarządzania ryzykiem w podmiotach oraz wspiera ich rozwój, jak również uwzględnia poziom ryzyka działalności poszczególnych podmiotów w ramach systemu monitorowania i raportowania ryzyka na poziomie Grupy Kapitałowej.

Zarządzanie ryzykiem w Banku odbywa się we wszystkich jednostkach i komórkach organizacyjnych Banku.

Organizacja zarządzania ryzykiem w PKO Banku Polskim SA przedstawiona jest na poniższym schemacie:

System zarządzania ryzykiem nadzorowany jest przez Radę Nadzorczą, która kontroluje i ocenia jego adekwatność i skuteczność. Rada Nadzorcza ocenia czy poszczególne elementy systemu zarządzania ryzykiem służą zapewnieniu prawidłowości procesu wyznaczania i realizacji szczegółowych celów Banku. W szczególności weryfikuje ona, czy system stosuje sformalizowane zasady służące określaniu wielkości podejmowanego ryzyka i zasady zarządzania ryzykiem oraz sformalizowane procedury mające na celu identyfikację, pomiar lub szacowanie oraz monitorowanie ryzyka występującego w działalności Banku, uwzględniające również przewidywany poziom ryzyka w przyszłości. Weryfikuje ona czy w ramach systemu zarządzania ryzykiem stosowane są sformalizowane limity ograniczające ryzyko i zasady postępowania w przypadku przekroczenia limitów oraz czy przyjęty system sprawozdawczości zarządczej umożliwia monitorowanie poziomu ryzyka. Rada Nadzorcza ocenia czy system zarządzania ryzykiem jest na

bieżąco dostosowywany do nowych czynników i źródeł ryzyka. Radę Nadzorczą wspierają m.in. następujące komitety: Komitet ds. Nominacji i Wynagrodzeń Rady Nadzorczej, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej i Komitet Audytu Rady Nadzorczej.

Zarząd PKO Banku Polskiego SA w zakresie zarządzania ryzykiem odpowiada za strategiczne zarządzanie ryzykiem, w tym za nadzorowanie i monitorowanie działań podejmowanych przez Bank w zakresie zarządzania ryzykiem. Podejmuje najważniejsze decyzje mające wpływ na profil ryzyka Banku oraz uchwała przepisy wewnętrzne Banku dotyczące zarządzania ryzykiem. W zarządzaniu ryzykiem Zarząd wspierają następujące komitety działające w Banku:

- 1) Komitet Ryzyka (KR),
- 2) Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami (KZAP),
- 3) Komitet Kredytowy Banku (KKB),
- 4) Komitet Ryzyka Operacyjnego (KRO).

System zarządzania ryzykiem jest realizowany na trzech niezależnych wzajemnie uzupełniających się poziomach:

PIERWSZY POZIOM – tworzą struktury organizacyjne zarządzające produktem, realizujące sprzedaż produktów i obsługę klientów oraz inne struktury realizujące zadania operacyjne generujące ryzyko, funkcjonujące na podstawie przepisów wewnętrznych. Funkcja jest realizowana we wszystkich jednostkach organizacyjnych Banku, w komórkach organizacyjnych Centrali i podmiotach Grupy Kapitałowej. Jednostki i komórki organizacyjne Centrali implementują zaprojektowane przez jednostki i komórki organizacyjne Centrali usytuowane na drugim poziomie odpowiednie mechanizmy kontroli ryzyka, w tym zwłaszcza limity oraz zapewniają ich przestrzeganie poprzez odpowiednie mechanizmy kontrolne.

Jednocześnie spółki Grupy Kapitałowej Banku obowiązuje zasada spójności i porównywalności oceny i kontroli ryzyka w Banku oraz w podmiotach Grupy Kapitałowej, z uwzględnieniem specyfiki działalności podmiotu oraz rynku, na którym prowadzi działalność.

DRUGI POZIOM – obejmuje działalność komórki do spraw zgodności oraz identyfikację, pomiar, ocenę lub kontrolę, monitorowanie i raportowanie istotnych rodzajów ryzyka, a także stwierdzanych zagrożeń i nieprawidłowości – zadania realizowane są przez wyspecjalizowane struktury organizacyjne działające na podstawie obowiązujących przepisów wewnętrznych Banku; celem tych struktur jest zapewnienie żeby działania realizowane na pierwszym poziomie były właściwie uregulowane w przepisach wewnętrznych Banku i skutecznie ograniczały ryzyko, wspierały pomiar, ocenę i analizę ryzyka oraz efektywność działalności. Drugi poziom wspiera podejmowanie działań mających na celu eliminację niekorzystnych odchyłeń od planu finansowego w zakresie wielkości wpływających na ujęte w planie finansowym ilościowe strategiczne limity tolerancji na ryzyko. Funkcja realizowana jest w szczególności w Obszarze Zarządzania Ryzykiem, Departamencie Zgodności i właściwych komitetach. Drugi poziom wspiera podejmowanie działań mających na celu eliminację niekorzystnych odchyłeń od planu finansowego w zakresie wielkości wpływających na ujęte w planie finansowym ilościowe strategiczne limity tolerancji na ryzyko. Działania te realizuje się w szczególności w komórkach organizacyjnych Centrali odpowiadających za kontroling.

TRZECI POZIOM – stanowi audyt wewnętrzny, realizujący niezależne audyty elementów systemu zarządzania Bankiem, w tym systemu zarządzania ryzykiem oraz systemu kontroli wewnętrznej; audyt wewnętrzny funkcjonuje odrębnie od pierwszego i drugiego poziomu i może wspierać realizowane tam działania poprzez konsultacje, ale bez możliwości wpływu na podejmowane decyzje. Funkcja jest realizowana zgodnie z przepisami wewnętrznymi Banku dotyczącymi zasad funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej.

Niezależność poziomów polega na zachowaniu organizacyjnej odrębności w następujących płaszczyznach:

- funkcja drugiego poziomu w zakresie tworzenia rozwiązań systemowych jest niezależna od funkcji pierwszego poziomu,
- funkcja trzeciego poziomu jest niezależna od funkcji pierwszego i drugiego poziomu.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W GRUPIE KAPITAŁOWEJ

Przepisy wewnętrzne dotyczące zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka w podmiotach Grupy Kapitałowej Banku określają przepisy wewnętrzne, wprowadzane przez te podmioty po zasięgnięciu opinii Banku i z uwzględnieniem rekomendacji formułowanych przez Bank. Przepisy wewnętrzne podmiotów dotyczące zarządzania ryzykiem są wprowadzane w oparciu o zasadę spójności i porównywalności oceny poszczególnych rodzajów ryzyka w Banku i podmiotach Grupy Kapitałowej Banku przy uwzględnieniu zakresu i rodzaju powiązań podmiotów wchodzących w skład Grupy Kapitałowej, specyfiki i skali działalności podmiotu oraz rynku, na którym prowadzi działalność.

Zarządzanie ryzykiem w podmiotach Grupy Kapitałowej jest realizowane w szczególności poprzez:

- zaangażowanie jednostek z Obszaru Zarządzania Ryzykiem w Banku lub właściwych komitetów Banku w opiniowanie dużych transakcji podmiotów Grupy Kapitałowej,
- opiniowanie i przeglądy przepisów wewnętrznych dotyczących zarządzania ryzykiem w poszczególnych podmiotach Grupy Kapitałowej realizowane przez jednostki z Obszaru Zarządzania Ryzykiem w Banku,
- raportowanie na temat ryzyka Grupy Kapitałowej do właściwych komitetów Banku lub Zarządu,
- monitorowanie strategicznych limitów tolerancji na ryzyko dla Grupy Kapitałowej.

SPECYFICZNE DZIAŁANIA W ZAKRESIE ZARZĄDZANIA RYZYKIEM W GRUPIE KAPITAŁOWEJ PODJĘTE W 2018 ROKU

Priorytetem Grupy Kapitałowej jest utrzymanie silnej pozycji kapitałowej, w tym efektywne zarządzanie adekwatnością kapitałową, utrzymanie stabilnych źródeł finansowania, które stanowią podstawę rozwoju działalności biznesowej, wspieranie polskiej przedsiębiorczości, satysfakcja klienta, zaangażowanie się w kreowanie nowych standardów w skali rynku, przeciwdziałanie cyberzagrożeniom przy równoczesnym utrzymaniu priorytetów w zakresie efektywności działania, skutecznej kontroli kosztów oraz odpowiedniej oceny i poziomu ryzyka. W tym celu Grupa Kapitałowa w 2018 roku powiększyła portfel wyemitowanych krótkoterminowych obligacji (głównie 3-6 miesięcznych) ze stanu 3,3 mld PLN na koniec 2017 roku do 4.1 mld PLN na koniec 2018 roku.

8 lutego 2018 roku Bank dokonał całkowitej wcześniejszej spłaty linii kredytowej udzielonej przez Nordea Bank AB (publ) na podstawie umowy z 1 kwietnia 2014 roku, O zawarciu umowy z Nordea Bank AB (publ) i warunkach na jakich została zawarta Bank informował w raporcie bieżącym nr 26/2014. Linia kredytowa pierwotnie była udzielona na okres 7 lat, a tym samym Bank dokonał jej przedterminowej spłaty 3 lata przed pierwotnym terminem zapadalności,

8 marca 2018 roku Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na przeznaczenie środków uzyskanych z emisji obligacji podporządkowanych przeprowadzonej 5 marca 2018 roku o łącznej wartości nominalnej 1 000 000 000 PLN na podwyższenie kapitału Tier 2 Banku na podstawie art. 127 ust. 2 pkt 2 Prawa bankowego w związku z art. 63 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012,

21 grudnia 2017 roku, po uzyskaniu niezbędnych zgód korporacyjnych, Bank zawarł z kontrahentem umowę gwarancji zapewniającą nierzeczywistą ochronę kredytową w odniesieniu do portfela wyselekcjonowanych korporacyjnych wierzytelności kredytowych Banku, zgodnie z rozporządzeniem CRR. Całkowita wartość portfela wierzytelności Banku objętego Gwarancją wynosi 5 495 milionów PLN, a portfel składa się z portfela obligacji o wartości 1 097 milionów PLN oraz portfela pozostałych wierzytelności o wartości 4 398 milionów PLN.

W ramach Grupy Kapitałowej, do PKO Banku Hipotecznego SA przenoszone są sukcesywnie portfele kredytów hipotecznych udzielonych wcześniej przez PKO Bank Polski SA. Wartość portfela przeniesionego w 2018 roku wyniosła ok. 2,5 miliarda PLN.

W 2018 roku PKO Bank Hipoteczny SA przeprowadził pięć emisji złotych listów zastawnych skierowanych do inwestorów instytucjonalnych o łącznej wartości nominalnej 1 590 milionów PLN z okresem wykupu od ok. 4 do ok. 10 lat od dnia emisji. Wśród instytucji, które nabyły listy zastawne znaleźli się zarówno inwestorzy krajowi, jak i zagraniczni. Listy zastawne PKO Banku Hipotecznego SA są jednymi z najbezpieczniejszych instrumentów dłużnych na rynku finansowym w Polsce. Wyrazem tego jest najwyższy możliwy do osiągnięcia przez polskie papiery wartościowe rating Aa3 nadany przez agencję Moody's.

W 2018 roku PKO Bank Hipoteczny SA przeprowadził jedną emisję listów zastawnych, denominowanych w walucie EUR, skierowaną do inwestorów instytucjonalnych o wartości nominalnej 500 milionów EUR z okresem wykupu ok. 6 lat od dnia emisji. Wśród instytucji, które nabyły listy zastawne znaleźli się zarówno inwestorzy zagraniczni, jak i krajowi.

23 października 2018 roku Bank pozyskał 646 milionów PLN finansowania z Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI) z terminem zapadalności przypadającym w październiku 2023 roku. Dodatkowo, w 2018 roku PKO Leasing SA pozyskał 40 milionów EUR finansowania od EBI oraz 50 milionów EUR finansowania od CEB z terminem zapadalności odpowiednio w marcu 2023 roku oraz listopadzie 2023 roku.

W następstwie fuzji prawnej pomiędzy PKO Leasing SA, a spółką Raiffeisen-Leasing Polska SA (28 kwietnia 2017 roku) podjęto działania koncepcyjne, a następnie wdrożeniowe, związane z integracją w zakresie zarządzania ryzykiem w połączonej Grupie PKO Leasing SA. W 2017 roku prace obejmowały m.in. uspojnianie części przepisów zarządzania dla podejmowanych istotnych rodzajów ryzyka (w szczególności kredytowe, rynkowe, operacyjne), a także wdrożenie nowych narzędzi jego pomiaru oraz oceny, rozumianych jako systemy informatyczne udostępniane także spółkom zależnym PKO Leasing SA.

59. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KREDYTOWYM

DEFINICJA

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty w wyniku niewywiązania się klienta z zobowiązań wobec Grupy Kapitałowej lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności Grupy Kapitałowej w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

CEL ZARZĄDZANIA

Celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest ograniczenie strat na portfelu kredytowym oraz minimalizacja ryzyka wystąpienia ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przy zachowaniu oczekiwanego poziomu dochodowości i wartości portfela kredytowego.

Bank oraz jednostki zależne Grupy Kapitałowej kierują się przede wszystkim następującymi zasadami zarządzania ryzykiem kredytowym:

- transakcja kredytowa wymaga wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem jest rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- pomiar ryzyka kredytowego transakcji kredytowych dokonywany jest na etapie rozpatrywania wniosku o udzielenie transakcji i cyklicznie w ramach monitorowania z uwzględnieniem zmieniających się warunków zewnętrznych oraz zmian sytuacji finansowej kredytobiorców,
- ocena ryzyka kredytowego ekspozycji jest oddzielona od funkcji sprzedaży poprzez zapewnienie właściwej struktury organizacyjnej, niezależności budowy i walidacji narzędzi wspierających ocenę ryzyka kredytowego oraz niezależność decyzji akceptujących odstępstwa od wskazań tych narzędzi,
- oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależą od oceny poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tę transakcję,
- decyzje kredytowe mogą być podejmowane jedynie przez osoby do tego uprawnione,
- ryzyko kredytowe jest zdywersyfikowane w szczególności pod względem obszarów geograficznych, sektorów gospodarki, produktów oraz klientów,
- oczekiwany poziom ryzyka kredytowego jest zabezpieczany poprzez przyjmowane przez Bank zabezpieczenia, marże na ryzyko pobierane od klientów oraz odpisy (rezerwy) na oczekiwane straty kredytowe.

Realizację wyżej wymienionych zasad zapewnia stosowanie przez Grupę Kapitałową zaawansowanych metod zarządzania ryzykiem kredytowym, zarówno na poziomie pojedynczych ekspozycji kredytowych, jak i na poziomie całego portfela kredytowego Grupy Kapitałowej. Metody te są weryfikowane i rozwijane w kierunku zgodności z wymaganiami metody ratingów wewnętrznych (IRB), tzn. zaawansowanej metody pomiaru ryzyka kredytowego, która może być wykorzystywana do wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego po uzyskaniu przez Bank zgody Komisji Nadzoru Finansowego.

Podmioty Grupy Kapitałowej, w których występuje istotny poziom ryzyka kredytowego (Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO Bank Hipoteczny SA i Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” sp. z o.o.) zarządzają ryzykiem kredytowym indywidualnie, przy czym stosowane metody oceny i pomiaru ryzyka kredytowego dostosowane są do metod stosowanych w PKO Banku Polskim SA, przy uwzględnieniu specyfiki działalności.

Zmiana rozwiązań stosowanych przez podmioty Grupy Kapitałowej jest każdorazowo uzgadniana z jednostkami odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem w Banku.

Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA oraz Finansowa Kompania „Prywatne Inwestycje” sp. z o.o. i PKO Bank Hipoteczny SA cyklicznie dokonują pomiaru ryzyka kredytowego, a wyniki tego pomiaru przekazują do Banku.

W strukturach organizacyjnych PKO Banku Hipotecznego SA, Grupy Kapitałowej KREDOBANK SA i Grupy Kapitałowej PKO Leasing SA funkcjonują komórki organizacyjne w obszarze ryzyka, które odpowiadają w szczególności za:

- opracowywanie metod oceny ryzyka kredytowego, tworzenia rezerw i odpisów,
- kontrolę i monitorowanie ryzyka kredytowego w procesie kredytowym,
- jakość oraz efektywność restrukturyzacji i procesu windykacji wierzytelności klientów.

Limity podejmowania decyzji kredytowych uzależnione są w tych spółkach w szczególności od: kwoty zaangażowania kredytowego wobec klienta, kwoty jednostkowej transakcji kredytowej oraz okresu transakcji kredytowej.

Proces podejmowania decyzji kredytowych w PKO Banku Hipotecznym SA, Grupie Kapitałowej KREDOBANK SA, Grupie Kapitałowej PKO Leasing SA wspierają komitety kredytowe, które są aktywowane w przypadku transakcji kredytowych generujących podwyższony poziom ryzyka kredytowego.

Właściwe komórki organizacyjne Obszaru Zarządzania Ryzykiem uczestniczą w zarządzaniu ryzykiem kredytowym w podmiotach Grupy Kapitałowej przez opiniowanie projektów i okresowy przegląd przepisów wewnętrznych podmiotów odnoszących się do oceny ryzyka kredytowego oraz przygotowanie rekomendacji dotyczących zmian w projektach przepisów. Bank wspiera wdrożenie w podmiotach Grupy Kapitałowej rekomendowanych zmian w zasadach oceny ryzyka kredytowego.

POMIAR I OCENA RYZYKA KREDYTOWEGO

• METODY POMIARU I OCENY RYZYKA KREDYTOWEGO

W celu określenia poziomu ryzyka kredytowego oraz opłacalności portfeli kredytowych Grupa Kapitałowa wykorzystuje różne metody pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (*probability of default* PD),
- strata z tytułu niewykonania zobowiązania (LGD),
- współczynnik konwersji kredytowej (CCF),
- oczekiwaną stratę kredytową (ECL),
- wartość zagrożoną ryzykiem kredytowym (CVaR),
- udział i strukturę ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości,
- wskaźnik pokrycia odpisami kredytów z utratą wartości (Coverage Ratio),
- koszt ryzyka kredytowego,
- testy warunków skrajnych.

Grupa Kapitałowa systematycznie rozwija zakres wykorzystywanych mierników ryzyka kredytowego z uwzględnieniem wymagań metody wewnętrznych ratingów (IRB), jak również rozszerza zakres stosowania miar ryzyka w celu pełnego pokrycia portfela kredytowego Grupy Kapitałowej tymi metodami.

Metody pomiaru portfelowego ryzyka kredytowego pozwalają m.in. na uwzględnienie ryzyka kredytowego w cenie produktów, ustalanie optymalnych warunków dostępności finansowania oraz wyznaczanie poziomu odpisów z tytułu utraty wartości.

Grupa Kapitałowa przeprowadza analizy oraz testy warunków skrajnych dotyczące wpływu potencjalnych zmian w otoczeniu makroekonomicznym na jakość portfela kredytowego Grupy Kapitałowej, a wyniki prezentuje w raportach dla organów Banku. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu niekorzystnych sytuacji rynkowych na wynik Grupy Kapitałowej.

Proces oceny ryzyka kredytowego w Grupie Kapitałowej Banku uwzględnia wymagania Komisji Nadzoru Finansowego określone w Rekomendacjach KNF.

• METODY RATINGOWE I SCORINGOWE

Ocena ryzyka pojedynczych transakcji kredytowych jest dokonywana w Grupie Kapitałowej z wykorzystaniem metod scoringowych i ratingowych. Funkcjonowanie tych metod wspierają specjalistyczne aplikacje informatyczne. Sposób dokonywania oceny określony został w przepisach wewnętrznych Grupy Kapitałowej, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka kredytowego w procesie kredytowania.

Grupa Kapitałowa ocenia ryzyko kredytowe klientów indywidualnych w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej klienta w ujęciu ilościowym i jakościowym. Ocena zdolności kredytowej w ujęciu ilościowym polega na zbadaniu sytuacji finansowej klienta, zaś ocena w ujęciu jakościowym obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych baz danych Grupy Kapitałowej oraz zewnętrznych baz danych.

W przypadku klientów instytucjonalnych z segmentu małych i średnich przedsiębiorstw spełniających określone kryteria Grupa Kapitałowa ocenia ryzyko kredytowe z wykorzystaniem metody scoringowej. Ocena ta dotyczy niskokwotowych, nieskomplikowanych transakcji kredytowych i odbywa się w dwóch wymiarach: zdolności kredytowej oraz wiarygodności kredytowej klienta. Ocena zdolności kredytowej polega na zbadaniu sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, zaś ocena wiarygodności kredytowej klienta obejmuje ocenę scoringową oraz ocenę informacji o historii kredytowej klienta pozyskanych z wewnętrznych baz danych Grupy Kapitałowej oraz zewnętrznych baz danych.

W pozostałych przypadkach dla klientów instytucjonalnych stosowana jest metoda ratingowa.

Ocena ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych dokonywana jest w dwóch wymiarach: klienta oraz transakcji. Miarami tej oceny jest ocena wiarygodności klienta, czyli rating oraz ocena ryzyka transakcji, tj. zdolności do spłaty zobowiązania w określonej wysokości i terminach.

Modele ratingowe dla klientów instytucjonalnych opracowane są z wykorzystaniem wewnętrznych danych Grupy Kapitałowej, co zapewnia, że są dostosowane do profilu ryzyka klientów Grupy Kapitałowej. Modele opierają się na statystycznej analizie zależności między niewykonaniem zobowiązania a punktową oceną ryzyka klienta. Ocena punktowa obejmuje ocenę wskaźników finansowych, czynników jakościowych oraz ocenę czynników behawioralnych. Ocena ryzyka klienta jest uzależniona od wielkości przedsiębiorstwa, dla którego dokonywana jest analiza. Dodatkowo Grupa Kapitałowa stosuje model oceny przedsiębiorców kredytowanych w formule finansowania specjalistycznego pozwalający na adekwatną ocenę ryzyka kredytowego dużych przedsięwzięć polegających na finansowaniu nieruchomości (np. lokale biurowe, powierzchnie sklepowe, powierzchnie przemysłowe) oraz projektów infrastrukturalnych (np. infrastruktura telekomunikacyjna, przemysłowa, użyteczności publicznej).

Modele ratingowe są zaimplementowane w narzędziu informatycznym wspierającym ocenę ryzyka kredytowego Grupy Kapitałowej związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych.

W celu zbadania poprawności funkcjonowania metod stosowanych w Grupie Kapitałowej, metodyki oceny ryzyka kredytowego, związanego z jednostkowymi ekspozycjami kredytowymi podlegają okresowym przeglądom.

Proces oceny ryzyka kredytowego w Grupie Kapitałowej uwzględnia wymagania Komisji Nadzoru Finansowego określone w Rekomendacji S dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi zabezpieczonymi hipotecznie oraz Rekomendacji T dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych.

Informacja o ocenach ratingowych i scoringowych jest szeroko wykorzystywana w Grupie Kapitałowej w zarządzaniu ryzykiem kredytowym, w systemie kompetencji do podejmowania decyzji kredytowych, przy ustalaniu warunków aktywacji służb oceny ryzyka kredytowego oraz w systemie pomiaru i raportowania ryzyka kredytowego.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

Prognozowanie i monitorowanie ryzyka kredytowego polega na sporządzaniu prognoz poziomu ryzyka kredytowego oraz monitorowaniu odchyłeń realizacji od prognoz lub założonych punktów odniesienia (np. limitów, wartości progowych, planów, pomiarów z poprzedniego okresu, rekomendacji i zaleceń wydanych przez zewnętrzny organ nadzoru i kontroli), a także przeprowadzania testów warunków skrajnych (specyficznych i kompleksowych). Prognozy poziomu ryzyka poddaje się weryfikacji (ang. *backtesting*).

Monitorowanie ryzyka kredytowego odbywa się na poziomie pojedynczych transakcji kredytowych oraz na poziomie portfelowym.

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie pojedynczych transakcji kredytowych określają w szczególności przepisy wewnętrzne Grupy Kapitałowej dotyczące:

- oceny ryzyka kredytowego związanego z finansowaniem klientów,
- metodyk oceny klientów,
- identyfikacji grup podmiotów powiązanych,
- oceny zabezpieczeń oraz kontroli inwestycji,
- tworzenia odpisów na oczekiwane straty kredytowe,
- Systemu Wczesnego Ostrzegania,
- procedur operacyjnych.

W celu skrócenia czasu reakcji na zaobserwowane sygnały ostrzegawcze sygnalizujące wzrost poziomu ryzyka kredytowego, Grupa Kapitałowa wykorzystuje i rozwija aplikację informatyczną System Wczesnego Ostrzegania (SWO).

Monitorowanie ryzyka kredytowego na poziomie portfelowym polega na:

- nadzorowaniu poziomu portfelowego ryzyka kredytowego na podstawie przyjętych narzędzi pomiaru ryzyka kredytowego z uwzględnieniem zidentyfikowanych źródeł ryzyka kredytowego oraz analizy skutków i działań podjętych w ramach zarządzania systemowego,
- rekomendowaniu działań zaradczych w przypadku stwierdzenia podwyższonego poziomu ryzyka kredytowego.

RAPORTOWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

Raportowanie o ryzyku kredytowym obejmuje cykliczne informowanie o skali narażenia na ryzyko portfela kredytowego

W Grupie Kapitałowej sporządzane są miesięczne i kwartalne raporty na temat ryzyka kredytowego. Raportowanie ryzyka kredytowego obejmuje cykliczne informowanie o skali narażenia na ryzyko portfela kredytowego. Poza informacją dla Banku, raporty zawierają również informację o poziomie ryzyka kredytowego podmiotów Grupy Kapitałowej, w których zidentyfikowano istotny poziom ryzyka kredytowego (m.in. Grupa Kapitałowa KREDOBANK SA, Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, PKO Bank Hipoteczny SA).

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE DOTYCZĄCE RYZYKA KREDYTOWEGO

Celem działań zarządczych jest kształtowanie i optymalizacja systemu zarządzania ryzykiem kredytowym oraz poziomu ryzyka kredytowego w Grupie Kapitałowej.

Działania zarządcze w zarządzaniu ryzykiem kredytowym obejmują w szczególności:

- 1) wydawanie przepisów wewnętrznych regulujących system zarządzania ryzykiem kredytowym w Grupie Kapitałowej,
- 2) wydawanie zaleceń, wytycznych postępowania, wyjaśnień i interpretacji przepisów wewnętrznych Grupy Kapitałowej,
- 3) podejmowanie decyzji dotyczących akceptowalnego poziomu ryzyka kredytowego, w tym w szczególności decyzji kredytowych,
- 4) opracowywanie i udoskonalanie narzędzi oraz mechanizmów kontroli ryzyka kredytowego umożliwiających utrzymanie poziomu ryzyka kredytowego w granicach akceptowanych przez Grupę Kapitałową,
- 5) opracowywanie i monitorowanie funkcjonowania mechanizmów kontrolnych w zarządzaniu ryzykiem kredytowym,
- 6) opracowywanie i udoskonalanie metod i modeli oceny ryzyka kredytowego,
- 7) rozwijanie i doskonalenie narzędzi informatycznych wykorzystywanych w zarządzaniu ryzykiem kredytowym,
- 8) planowanie działań oraz wydawanie rekomendacji i zaleceń.

Do podstawowych narzędzi zarządzania ryzykiem kredytowym stosowanych w Grupie Kapitałowej należą:

- minimalne warunki transakcji (parametry ryzyka) określone dla danego typu transakcji (np. minimalna wartość LTV, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenie),
- reguły określania dostępności kredytowania, w tym punkty odjęcia – minimalna liczba punktów przyznawanych w wyniku oceny wiarygodności z wykorzystaniem systemu scoringowego (dla klienta indywidualnego i MŚP) bądź klasa ratingu klienta (dla klienta instytucjonalnego), powyżej których można dokonać z klientem transakcji kredytowej,
- limity koncentracji – limity z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych nr 575/2013 (rozporządzenie CRR) oraz z ustawy Prawo bankowe lub wewnętrzne limity określające apetyt na ryzyko koncentracji,
- limity branżowe – limity ograniczające poziom ryzyka związanego z finansowaniem klientów instytucjonalnych prowadzących działalność w branżach charakteryzujących się wysokim poziomem ryzyka kredytowego,
- limity określające apetyt na ryzyko kredytowe wynikające między innymi z rekomendacji S i T,
- limity kredytowe określające maksymalne zaangażowanie Grupy Kapitałowej wobec określonego kontrahenta bądź kraju z tytułu operacji rynku hurtowego oraz limity rozliczeniowe i limity na okres zaangażowania,
- limity kompetencyjne – określają maksymalny poziom uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych wobec klientów Grupy Kapitałowej; limity zależą przede wszystkim od kwoty zaangażowania kredytowego Banku w stosunku do klienta (lub grupy klientów powiązanych) i okresu transakcji kredytowej; wysokość limitów kompetencyjnych zależy od poziomu podejmowania decyzji kredytowej (w strukturze organizacyjnej Banku),
- minimalne marże kredytowe – marże na ryzyko kredytowe związane z dokonaniem przez Grupę Kapitałową określonej transakcji kredytowej z danym klientem instytucjonalnym, przy czym oferowane klientowi oprocentowanie nie może być niższe od stawki referencyjnej powiększonej o marżę na ryzyko kredytowe.

STOSOWANIE TECHNIK OGRANICZENIA RYZYKA KREDYTOWEGO – ZABEZPIECZENIA

Szczególą rolę w ustalaniu warunków transakcji kredytowej stanowi polityka zabezpieczeń. Prowadzona przez Bank i spółki Grupy Kapitałowej polityka zabezpieczeń ma na celu należyte zabezpieczenie ryzyka kredytowego, na jakie narażona jest Grupa Kapitałowa, w tym przede wszystkim ustanowienie najbardziej płynnych zabezpieczeń. Zabezpieczenie może zostać uznane za płynne, jeśli możliwe jest jego zbycie bez istotnego obniżenia jego ceny i w czasie, który nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu zabezpieczeniu fluktuację cen.

Grupa dąży do dywersyfikacji zabezpieczeń w zakresie form, jak i przedmiotów zabezpieczenia.

Grupa ocenia zabezpieczenia pod kątem faktycznej możliwości ich wykorzystania jako ewentualne źródło dochodzenia swoich roszczeń.

Ponadto, w ocenie zabezpieczenia uwzględnia się w szczególności:

- sytuację majątkową, ekonomiczno-finansową albo społeczno-finansową podmiotów udzielających zabezpieczenia osobistego,
- stan i wartość rynkową przedmiotów zabezpieczenia rzeczowego oraz ich podatność na deprecjację w okresie utrzymywania zabezpieczenia (wpływ zużycia technologicznego przedmiotu zabezpieczenia na jego wartość),
- potencjalne korzyści ekonomiczne Grupy Kapitałowej wynikające z określonego sposobu zabezpieczenia wiarygodności, w tym w szczególności możliwość pomniejszenia odpisów z tytułu utraty wartości,
- sposób ustanowienia zabezpieczenia, w tym typowy czas trwania i złożoność czynności formalnych, jak również niezbędne koszty (koszty utrzymania zabezpieczenia i egzekucji z zabezpieczenia), z wykorzystaniem przepisów wewnętrznych Grupy Kapitałowej dotyczących oceny zabezpieczeń,
- złożoność, czasochłonność oraz uwarunkowania ekonomiczne i prawne skutecznej realizacji zabezpieczenia, w kontekście ograniczeń egzekucyjnych oraz obowiązujących zasad podziału sum uzyskanych z egzekucji indywidualnej lub w postępowaniu upadłościowym, kolejność zaspakajania się z zabezpieczenia.
- ustanawianie określonych form zabezpieczeń uzależnione jest od poziomu ryzyka klienta lub poziomu ryzyka transakcji.

Przy udzielaniu kredytów przeznaczonych na finansowanie nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych zabezpieczenie obligatoryjnie ustanawiane jest w postaci hipoteki na nieruchomości.

Do czasu skutecznego ustanowienia zabezpieczenia (w zależności od rodzaju kredytu oraz jego kwoty) Grupa Kapitałowa może przyjąć zabezpieczenie przejściowe w innej formie.

Przy udzielaniu kredytów konsumpcyjnych przyjmuje się najczęściej zabezpieczenie osobiste (poręczenie cywilne, poręczenie wekslowe) albo ustanawia się zabezpieczenia na rachunku bankowym, na samochodzie lub papierach wartościowych.

Zabezpieczenie kredytów przeznaczonych na finansowanie małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów korporacyjnych ustanawia się m.in.: na wiarygodnościach gospodarczych, rachunkach bankowych, rzeczach ruchomych, nieruchomościach czy papierach wartościowych. Polityka w zakresie zabezpieczeń określona została w przepisach wewnętrznych spółek zależnych Grupy Kapitałowej.

Przy zawieraniu umów leasingowych Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA, jako właściciel oddawanych w leasing przedmiotów, traktuje je jako zabezpieczenie transakcji.

60. RYZYKO KREDYTOWE – INFORMACJE FINANSOWE

STOPIEŃ NARAŻENIA NA RYZYKO KREDYTOWE

Poniższa tabela przedstawia maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe - bilansowe instrumenty finansowe, dla których nie mają zastosowania wymogi związane z utratą wartości:

MAKSYMALNE NARAŻENIE NA RYZYKO KREDYTOWE - BILANSOWE INSTRUMENTY FINANSOWE, DLA KTÓRYCH NIE MAJĄ ZASTOSOWANIA WYMOGI ZWIĄZANE Z UTRATĄ WARTOŚCI	31.12.2018	01.01.2018
Pochodne instrumenty zabezpieczające	658	887
Pozostałe instrumenty pochodne	1 907	1 699
Papiery wartościowe:	3 083	5 121
przeznaczone do obrotu	235	431
nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 848	4 690
Kredyty i pożyczki udzielone klientom nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 106	1 070
mieszkaniowe	27	37
gospodarcze	148	182
konsumpcyjne	931	851
Razem	6 754	8 777

MAKSYMALNE NARAŻENIE NA RYZYKO KREDYTOWE - BILANSOWE INSTRUMENTY FINANSOWE, DLA KTÓRYCH NIE MAJĄ ZASTOSOWANIA WYMOGI ZWIĄZANE Z UTRATĄ WARTOŚCI	31.12.2017
Pochodne instrumenty zabezpieczające	887
Pozostałe instrumenty pochodne	1 711
Papiery wartościowe:	8 588
przeznaczone do obrotu	431
instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	8 157
Razem	11 186

PRZETERMINOWANE AKTYWA FINANSOWE PODLEGAJĄCE UTRACIE WARTOŚCI LUB KTÓRE UTRACIŁY WARTOŚĆ

PRZETERMINOWANIE EKSPOZYCJI 31.12.2018	Aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)				Aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)				Aktywa zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)				RAZEM PRZETERMINOWANIE EKSPOZYCJI
	do 30 dni	powyżej 30 dni do 90 dni	powyżej 90 dni	RAZEM	do 30 dni	powyżej 30 dni do 90 dni	powyżej 90 dni	RAZEM	do 30 dni	powyżej 30 dni do 90 dni	powyżej 90 dni	RAZEM	
Kredyty i pożyczki udzielone klientom:	2 155	-	-	2 155	1 966	1 149	8	3 123	205	273	2 244	2 722	8 000
kredyty	989	-	-	989	1 062	726	8	1 796	160	174	2 114	2 448	5 233
mieszkaniowe	392	-	-	392	742	168	-	910	62	75	429	566	1 868
gospodarcze	303	-	-	303	146	467	8	621	62	60	1 346	1 468	2 392
konsumpcyjne	294	-	-	294	174	91	-	265	36	39	339	414	973
należności z tytułu leasingu finansowego	1 166	-	-	1 166	904	423	-	1 327	45	99	130	274	2 767
Inne aktywa finansowe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem netto	2 155	-	-	2 155	1 966	1 149	8	3 123	205	273	2 244	2 722	8 000

PRZETERMINOWANIE EKSPOZYCJI 31.12.2017	do 30 dni	powyżej 30 dni do 90 dni	powyżej 90 dni	RAZEM
Dłużne papiery wartościowe:	-	-	3	3
obligacje korporacyjne walutowe	-	-	3	3
Należności od banków	-	-	1	1
Kredyty i pożyczki udzielone klientom:	4 541	976	2 765	8 282
kredyty	2 762	606	2 639	6 007
mieszkaniowe	1 222	320	596	2 138
gospodarcze	1 066	153	1 555	2 774
konsumpcyjne	474	133	488	1 095
należności z tytułu leasingu finansowego	1 779	370	126	2 275
Inne aktywa finansowe	1	-	1	2
Razem netto	4 542	976	2 770	8 288

Na potrzeby określenia przeterminowania kredytu Grupa uwzględniła minimalne progi kwoty zapadłej w wysokości 500 PLN dla ekspozycji kredytowych wobec osób fizycznych oraz 3 000 PLN dla pozostałych ekspozycji kredytowych.

W odniesieniu do kredytów i pożyczek udzielonych klientom ustanowione były na rzecz Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA następujące zabezpieczenia: hipoteka, zastaw rejestrowy, przeniesienie prawa własności, blokada rachunku lokaty, ubezpieczenie ekspozycji kredytowej oraz gwarancje i poręczenia.

W ramach przeprowadzonej oceny stwierdzono, że dla powyższych aktywów finansowych przewidywane przepływy pieniężne w pełni pokrywają wartość bilansową tych ekspozycji.

MODYFIKACJE

Poniższa tabela prezentuje informacje dotyczące aktywów finansowych, które podlegały modyfikacji i dla których odpis na oczekiwane straty kredytowe kalkulowany był jako strata kredytowa w okresie życia ekspozycji (Faza 2 i 3)

AKTYWA FINANSOWE, KTÓRE PODLEGAŁY MODYFIKACJI	31.12.2018	
	Faza 2	Faza 3
Aktywa finansowe, które podlegały modyfikacji w okresie:		
wartość wyceny według zamortyzowanego kosztu przed modyfikacją		349
zysk (strata) rozpoznana na modyfikacji		(7)
Aktywa finansowe, które podlegały modyfikacji od momentu początkowego ujęcia:	31.12.2018	
wartość bilansowa brutto aktywów finansowych, które podlegały modyfikacji, dla których strata była kalkulowana w okresie dożywotnim i które po modyfikacji ujmowane są w fazie 1		103

NALEŻNOŚCI SPISANE W OKRESIE PODLEGAJĄCE DZIAŁANIOM WINDYKACYJNYM

W poniższej tabeli zaprezentowano kwoty pozostałe do spłaty z tytułu aktywów finansowych, które zostały odpisane w trakcie okresu sprawozdawczego i w dalszym ciągu są przedmiotem działań służących odzyskaniu należności.

SPISANE NALEŻNOŚCI	2018	
	Częściowo spisane	Całkowicie spisane
Papiery wartościowe		
wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	3	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom		
wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 980	1 217
mieszaniowe	515	527
gospodarcze	1 154	500
konsumpcyjne	311	190
należności z tytułu leasingu finansowego	-	14
Razem	1 983	1 231

Grupa Kapitałowa stosuje następujące kryteria spisania wierzytelności:

- 1) wierzytelność jest wymagalna w całości i wynika w szczególności z kredytu, pożyczki, debetu umownego, gwarancji lub poręczenia spłaty kredytu lub pożyczki, obligacji,
- 2) zgodnie z MSR i MSSF odpis na oczekiwane straty kredytowe:
 - a) pokrywa 100% wartości bilansowej brutto aktywa, albo
 - b) przekracza 90% wartości bilansowej brutto aktywa i:
 - i) wobec wierzytelności podejmowane były lub nadal są prowadzone działania, które nie doprowadziły do odzyskania wierzytelności, a przeprowadzona ocena możliwości odzyskania wierzytelności, uwzględniająca w szczególności ustalenia komornika lub syndyka, zbywalność zabezpieczeń, kategorię zaspokojenia, pozycję wpisu hipoteki wskazuje na brak możliwości odzyskania całej wierzytelności, albo
 - ii) w ostatnich 12 miesiącach kalendarzowych wpływ na spłatę wierzytelności nie pokryły bieżąco naliczanych odsetek.

JAKOŚĆ PORTFELA OBJĘTEGO MODELEM RATINGOWYM DLA KREDYTÓW GOSPODARCZYCH, MIESZKANIOWYCH I KONSUMPCYJNYCH

RYZIKO KREDYTOWE EKSPOZYCJI WEDŁUG PARAMETRU PD 31.12.2018	Wartość bilansowa brutto				
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
KREDYTY MIESZKANIOWE	106 561	5 960	2 154	106	114 781
0,00 - 0,02%	7 729	15	-	-	7 744
0,02 - 0,07%	28 309	66	-	-	28 375
0,07 - 0,11%	13 546	52	-	1	13 599
0,11 - 0,18%	16 717	145	-	-	16 862
0,18 - 0,45%	22 513	321	-	5	22 839
0,45 - 1,78%	10 969	568	-	9	11 546
1,78 - 99,99%	2 442	4 773	-	19	7 234
100%	-	-	2 154	72	2 226
brak ratingu wewnętrznego ¹	4 336	20	-	-	4 356
KREDYTY GOSPODARZCZE (w tym należności z tytułu leasingu finansowego)	64 115	8 422	6 846	513	79 896
0,00 - 0,45%	7 515	1	-	-	7 516
0,45 - 0,90%	8 694	58	-	-	8 752
0,90 - 1,78%	7 709	95	-	-	7 804
1,78 - 3,55%	10 978	785	-	-	11 763
3,55 - 7,07%	20 671	2 252	-	18	22 941
7,07 - 14,07%	7 714	2 156	-	1	9 871
14,07 - 99,99%	545	2 898	-	3	3 446
100%	-	-	-	491	491
brak ratingu wewnętrznego ¹	289	177	6 846	-	7 312
KREDYTY KONSUMPCYJNE	23 664	1 786	1 776	55	27 281
0,00 - 0,45%	4 012	25	-	-	4 037
0,45 - 0,90%	6 864	48	-	-	6 912
0,90 - 1,78%	5 827	64	-	-	5 891
1,78 - 3,55%	3 742	178	-	-	3 920
3,55 - 7,07%	1 537	293	-	-	1 830
7,07 - 14,07%	871	340	-	-	1 211
14,07 - 99,99%	302	746	-	-	1 048
100%	-	-	1 776	55	1 831
brak ratingu wewnętrznego ¹	509	92	-	-	601
Razem	194 340	16 168	10 776	674	221 958

¹ Pozycja dotyczy ekspozycji low credit risk Wspólnot i Spółdzielni Mieszkaniowych.

RYZIKO KREDYTOWE EKSPOZYCJI WEDŁUG PARAMETRU PD 01.01.2018	Wartość bilansowa brutto				
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
KREDYTY MIESZKANIOWE	100 206	5 016	3 483	133	108 838
0,00 - 0,02%	7 360	8	-	-	7 368
0,02 - 0,07%	26 143	40	-	-	26 183
0,07 - 0,11%	12 668	30	-	-	12 698
0,11 - 0,18%	15 829	46	-	2	15 877
0,18 - 0,45%	21 622	134	-	6	21 762
0,45 - 1,78%	9 867	288	-	9	10 164
1,78 - 99,99%	2 590	4 443	-	26	7 059
100%	-	-	3 483	90	3 573
brak ratingu wewnętrznego ¹	4 127	27	-	-	4 154
KREDYTY GOSPODARZCZE (w tym należności z tytułu leasingu finansowego)	57 792	8 206	8 488	161	74 647
0,00 - 0,45%	7 194	2	-	-	7 196
0,45 - 0,90%	7 045	52	-	-	7 097
0,90 - 1,78%	6 262	26	-	-	6 288
1,78 - 3,55%	9 368	535	-	-	9 903
3,55 - 7,07%	18 749	1 866	-	-	20 615
7,07 - 14,07%	7 946	2 114	-	-	10 060
14,07 - 99,99%	866	3 366	-	-	4 232
100%	-	-	8 488	161	8 649
brak ratingu wewnętrznego ¹	362	245	-	-	607
KREDYTY KONSUMPCYJNE	21 661	1 608	2 322	69	25 660
0,00 - 0,45%	3 923	10	-	-	3 933
0,45 - 0,90%	6 183	17	-	-	6 200
0,90 - 1,78%	5 210	31	-	-	5 241
1,78 - 3,55%	3 316	84	-	-	3 400
3,55 - 7,07%	1 401	237	-	-	1 638
7,07 - 14,07%	778	295	-	-	1 073
14,07 - 99,99%	316	655	-	-	971
100%	-	-	2 322	69	2 391
brak ratingu wewnętrznego ¹	534	279	-	-	813
Razem	179 659	14 830	14 293	363	209 145

¹ Pozycja dotyczy ekspozycji low credit risk Wspólnot i Spółdzielni Mieszkaniowych.

JAKOŚĆ PORTFELA OBJĘTEGO MODELEM RATINGOWYM DLA ZOBOWIĄZAŃ POZABILANSOWYCH

RYZIKO KREDYTOWE EKSPOZYCJI WEDŁUG PARAMETRU PD 31.12.2018	Wartość bilansowa brutto				
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE					
0,00 - 0,45%	11 636		21	-	11 657
0,45 - 0,90%	11 214		28	-	11 242
0,90 - 1,78%	7 307		69	-	7 376
1,78 - 3,55%	6 838		711	-	7 549
3,55 - 7,07%	3 422		489	-	3 911
7,07 - 14,07%	4 510		718	-	5 228
14,07 - 99,99%	195		113	-	308
100%	-		-	260	80
brak ratingu wewnętrznego ¹	11 090		1 111	-	12 201
Razem	56 212		3 260	260	59 812

¹ Pozycja dotyczy ekspozycji low credit risk Skarbu Państwa.

RYZIKO KREDYTOWE EKSPOZYCJI WEDŁUG PARAMETRU PD 01.01.2018	Wartość bilansowa brutto				
	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE					
0,00 - 0,45%	10 643		22	-	10 665
0,45 - 0,90%	9 054		20	-	9 074
0,90 - 1,78%	7 092		10	-	7 102
1,78 - 3,55%	8 225		74	-	8 299
3,55 - 7,07%	4 510		164	-	4 674
7,07 - 14,07%	3 190		214	-	3 404
14,07 - 99,99%	650		52	-	702
100%	-		-	706	706
brak ratingu wewnętrznego ¹	8 868		1 117	-	9 985
Razem	52 232		1 673	706	54 611

¹ Pozycja dotyczy ekspozycji low credit risk Skarbu Państwa.

31.12.2018	Wartość bilansowa brutto				
NALEŻNOŚCI OD BANKÓW	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
RATINGI ZEWNĘTRZNE	7 649	-	-	-	7 649
AAA	985	-	-	-	985
AA	2 651	-	-	-	2 651
A	3 263	-	-	-	3 263
BBB	638	-	-	-	638
BB	10	-	-	-	10
B	101	-	-	-	101
CCC	1	-	-	-	1
RATINGI WEWNĘTRZNE	13	-	-	-	13
0,06%	4	-	-	-	4
0,97%	9	-	-	-	9
RAZEM	7 662	-	-	-	7 662

31.12.2018	Wartość bilansowa brutto				
DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
RATINGI ZEWNĘTRZNE	50 619	-	-	-	50 619
AAA	207	-	-	-	207
AA	91	-	-	-	91
A	45 902	-	-	-	45 902
BBB	3 829	-	-	-	3 829
BB	73	-	-	-	73
B	517	-	-	-	517
CCC	-	-	-	-	-
RATINGI WEWNĘTRZNE	9 489	447	3	471	10 410
0,00-0,45%	7 670	-	-	-	7 670
0,45-0,90%	908	367	-	-	1 275
0,90-1,78%	221	16	-	-	237
1,78-3,55%	125	-	-	-	125
3,55-7,07%	315	-	-	-	315
7,07-14,07%	250	-	-	-	250
14,07-99,99%	-	64	-	-	64
100,00%	-	-	3	471	474
brak ratingu wewnętrznego	38	-	-	-	38
RAZEM	60 146	447	3	471	61 067

01.01.2018	Wartość bilansowa brutto				
NALĘŻNOŚCI OD BANKÓW	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
RATINGI ZEWNĘTRZNE	4 066	-	-	-	4 066
AAA	7	-	-	-	7
AA	1 030	-	-	-	1 030
A	2 340	-	-	-	2 340
BBB	585	-	-	-	585
BB	21	-	-	-	21
B	4	-	-	-	4
CCC	79	-	-	-	79
RATINGI WEWNĘTRZNE	1 167	-	-	-	1 167
0,01%	60	-	-	-	60
0,02%	9	-	-	-	9
0,06%	1 014	-	-	-	1 014
0,20%	33	-	-	-	33
0,97%	51	-	-	-	51
RAZEM	5 233	-	-	-	5 233

01.01.2018	Wartość bilansowa brutto				
DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE	Faza 1	Faza 2	Faza 3	POCI	RAZEM
RATINGI ZEWNĘTRZNE	44 809	-	-	-	44 809
AAA	130	-	-	-	130
A	40 199	-	-	-	40 199
BBB	3 445	-	-	-	3 445
BB	599	-	-	-	599
B	436	-	-	-	436
RATINGI WEWNĘTRZNE	8 137	-	-	473	8 610
0,00-0,45%	6 214	-	-	-	6 214
0,45-0,90%	752	-	-	-	752
0,90-1,78%	385	-	-	-	385
1,78-3,55%	198	-	-	-	198
3,55-7,07%	23	-	-	-	23
7,07-14,07%	420	-	-	-	420
14,07-99,99%	145	-	-	-	145
100,00%	-	-	-	473	473
brak ratingu wewnętrznego	13	-	-	-	13
RAZEM	52 959	-	-	473	53 432

Do ekspozycji z utratą wartości zalicza się bilansowe ekspozycje kredytowe, spełniające przesłanki utraty wartości, z wyjątkiem tych, dla których w ramach pomiaru utraty wartości metodą zindywidualizowaną ustalono, że różnice pomiędzy wartością bilansową brutto (lub wartością równoważnika bilansowego jej pozabilansowej części) a wartością oczekiwanych przepływów pieniężnych są niematerialne (nie przekraczają poziomu objaśnianego potencjalnym błędem eksperckich oszacowań).

WEWNĘTRZNE KLASY RATINGOWE (DANE ZA 2017 ROK ZGODNIE Z MSR 39)

Biorąc pod uwagę charakter działalności Grupy Kapitałowej oraz wolumen należności kredytowych i leasingowych, najistotniejsze portfele są w zarządzeniu Banku oraz PKO Leasing SA.

Ekspozycje wobec klientów instytucjonalnych niespełniające przesłanek indywidualnej utraty wartości klasyfikowane są ze względu na rating klienta w ramach wewnętrznych klas ratingowych od A do G (w zakresie podmiotów finansowych A-F).

Systemem ratingowym objęte są następujące portfele:

- klienci rynku korporacyjnego,
- firmy i przedsiębiorstwa (z wyłączeniem pewnych grup produktów ocenianych w sposób uproszczony).

Kredyty i pożyczki niespełniające przesłanek indywidualnej utraty wartości niepodlegające ocenie ratingowej charakteryzują się satysfakcjonującym poziomem ryzyka kredytowego. Dotyczy to w szczególności kredytów detalicznych (w tym kredytów mieszkaniowych), wśród których brak jest indywidualnie istotnych zaangażowań, których istnienie skutkowałoby powstaniem istotnego ryzyka kredytowego.

AKTYWA FINANSOWE NIEPRZETERMINOWANE BEZ UTRATY WARTOŚCI	31.12.2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	196 406
kredyty gospodarcze	50 584
A (pierwszorzędna)	875
B (bardzo dobra)	5 616
C (dobra)	9 575
D (zadowalająca)	9 236
E (przeciętna)	11 205
F (akceptowalna)	10 541
G (słaba)	3 536
kredyty konsumpcyjne i mieszkaniowe	119 712
A (pierwszorzędna)	105 780
B (bardzo dobra)	8 976
C (dobra)	3 054
D (przeciętna)	1 216
E (akceptowalna)	686
Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA	4 851
A (dobra)	3 281
B (przeciętna)	1 365
C (ryzykowna)	205
bez wewnętrznego ratingu - klienci sektora finansowego, niefinansowego i budżetowego (kredyty konsumpcyjne, mieszkaniowe i pozostałe)	21 259
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	5 147
A (pierwszorzędna)	55
B (bardzo dobra)	409
C (dobra)	1 061
D (zadowalająca)	1 589
E (przeciętna)	1 131
F (akceptowalna)	795
G (słaba)	74
G3 (niska)	33
RAZEM	201 553

61. KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO W GRUPIE KAPITAŁOWEJ

Koncentracja wobec największych podmiotów
Koncentracja wobec największych grup kapitałowych
Koncentracja wobec sekcji branżowych
Koncentracja wobec regionów geograficznych
Koncentracja walutowa ryzyka kredytowego
Inne rodzaje koncentracji

Grupa Kapitałowa definiuje ryzyko koncentracji kredytowej jako ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania wobec pojedynczych podmiotów lub grup podmiotów, których zdolność spłaty zadłużenia zależna jest od wspólnego czynnika ryzyka. Grupa Kapitałowa analizuje ryzyko koncentracji wobec:

- największych podmiotów,
- największych grup kapitałowych,
- branż,
- regionów geograficznych,
- walut,
- ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie.

KONCENTRACJA WOBEC NAJWIĘKSZYCH PODMIOTÓW

Ustawa Prawo bankowe określa limity maksymalnego zaangażowania Banku, mające przełożenie na Grupę Kapitałową. Ryzyko koncentracji zaangażowań wobec pojedynczych klientów oraz grup powiązanych klientów monitorowane jest zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych nr 575/2013 (CRR), zgodnie z którym Grupa Kapitałowa nie przyjmuje na siebie ekspozycji wobec klienta lub grupy powiązanych klientów, której wartość przekracza 25% wartości jej uznanego kapitału.

Na 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku limity koncentracji nie były przekroczone. Na 31 grudnia 2018 roku największe zaangażowanie wobec pojedynczego podmiotu wyniosło 7,6% uznanego kapitału skonsolidowanego (na 31 grudnia 2017 roku 8,6%).

Zaangażowanie Grupy Kapitałowej wobec 20 największych klientów niebankowych:

31.12.2018				31.12.2017			
Lp.	ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE ORAZ NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE ¹	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE		Lp.	ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE ORAZ NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE*	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE	
1.	2 859	0,96%		1.	2 936	1,06%	
2.	2 777	0,93%		2.	2 856	1,03%	
3.	2 710	0,91%		3.	2 450	0,88%	
4.	2 450	0,82%		4.	2 332	0,84%	
5.	2 274	0,76%		5.	1 895	0,68%	
6.	2 169	0,73%		6.	1 747	0,63%	
7.	1 899	0,64%		7.	1 602	0,58%	
8.	1 898	0,64%		8.	1 566	0,56%	
9.	1 669	0,56%		9.	1 322	0,48%	
10.	1 539	0,52%		10.	1 101	0,40%	
11.	958	0,32%		11.	819	0,30%	
12.	783	0,26%		12.	796	0,29%	
13.	776	0,26%		13.	746	0,27%	
14.	747	0,25%		14.	724	0,26%	
15.	746	0,25%		15.	708	0,26%	
16.	743	0,25%		16.	682	0,25%	
17.	740	0,25%		17.	655	0,24%	
18.	721	0,24%		18.	650	0,23%	
19.	708	0,24%		19.	636	0,23%	
20.	705	0,24%		20.	566	0,20%	
Razem	29 871	10,03%		Razem	26 789	9,66%	

¹ Zaangażowanie pozabilansowe uwzględnia zobowiązanie wynikające z transakcji pochodnych w kwocie równej ich ekwiwalentowi bilansowemu.

KONCENTRACJA WOBEC NAJWIĘKSZYCH GRUP KAPITAŁOWYCH

Największa koncentracja zaangażowania Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego w grupę kapitałową kredytobiorców wynosiła 1,24% portfela kredytowego Grupy Kapitałowej (na 31 grudnia 2017 roku 1,13%). Wśród 5 największych grup kapitałowych występują wyłącznie klienci PKO Banku Polskiego SA.

Na 31 grudnia 2018 roku największa koncentracja zaangażowania Grupy Kapitałowej wyniosła odpowiednio: 9,7% uznanego kapitału skonsolidowanego (na 31 grudnia 2017 roku 9,2%).

Zaangażowanie Grupy Kapitałowej wobec 5 największych grup kapitałowych:

31.12.2018			31.12.2017		
Lp.	ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE ORAZ NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE ¹	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE	Lp.	ZAANGAŻOWANIE KREDYTOWE OBEJMUJE KREDYTY, POŻYCZKI, SKUPIONE WIERZYTELNOŚCI, DYSKONTO WEKSLI, ZREALIZOWANE GWARANCJE ORAZ NALEŻNE ODSETKI ORAZ ZAANGAŻOWANIE POZABILANSOWE I KAPITAŁOWE*	UDZIAŁ W PORTFELU KREDYTOWYM, KTÓRY OBEJMUJE ZAANGAŻOWANIA POZABILANSOWE ORAZ KAPITAŁOWE
1.	3 683	1,24%	1.	3 122	1,13%
2.	3 160	1,06%	2.	3 064	1,11%
3.	2 863	0,96%	3.	2 336	0,84%
4.	2 446	0,82%	4.	2 169	0,78%
5.	2 280	0,77%	5.	1 989	0,72%
Razem	14 432	4,85%	Razem	12 680	4,57%

¹ zaangażowanie pozabilansowe uwzględnia zobowiązanie wynikające z transakcji pochodnych w kwocie równej ich ekwiwalentowi bilansowemu.

KONCENTRACJA WOBEC SEKCJI BRANŻOWYCH

Obserwowany jest wzrost zaangażowania Grupy Kapitałowej w podmioty prowadzące działalność gospodarczą. W strukturze zaangażowania branżowego Grupy Kapitałowej dominują podmioty działające w sekcji „Działalność finansowa i ubezpieczeniowa”.

Strukturę zaangażowania według sekcji branżowych według stanu na 31 grudnia 2018 oraz na 31 grudnia 2017 roku prezentuje poniższa tabela:

SEKCJA	NAZWA SEKCJI	31.12.2018		31.12.2017	
		ZAANGAŻOWANIE	LICZBA PODMIOTÓW	ZAANGAŻOWANIE	LICZBA PODMIOTÓW
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	16,77%	2,07%	15,01%	2,07%
C	Przetwórstwo przemysłowe	15,92%	11,40%	14,76%	11,31%
L	Działalność związana z obsługą nieruchomości	10,48%	14,45%	10,61%	16,61%
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów	11,61%	23,00%	12,82%	23,33%
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	12,93%	0,26%	12,56%	0,32%
Pozostałe zaangażowania		32,29%	48,82%	34,24%	46,36%
Razem		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

KONCENTRACJA WOBEC REGIONÓW GEOGRAFICZNYCH

Portfel kredytowy Grupy Kapitałowej jest zdywersyfikowany pod względem koncentracji geograficznej.

Struktura portfela kredytowego według regionów geograficznych różni się w Grupie Kapitałowej ze względu na obszar klienta Banku – odrębna jest dla Obszaru Rynku Detalicznego (ORD), odrębna dla Obszaru Bankowości Korporacyjnej i Inwestycyjnej (OKI).

W 2018 roku największa koncentracja portfela kredytowego ORD występuje w regionie warszawskim i katowickim - regiony te koncentrują około 27% portfela ORD (na 31 grudnia 2017 roku: 26%).

KONCENTRACJA GEOGRAFICZNA RYZYKA KREDYTOWEGO W OBSZARZE KLIENTA DETALICZNEGO	31.12.2018	31.12.2017
warszawski	15,55%	15,09%
katowicki	11,22%	10,98%
poznański	9,84%	9,85%
krakowski	8,82%	8,94%
łódzki	8,20%	8,36%
wrocławski	9,62%	9,30%
gdański	8,36%	8,50%
bydgoski	6,96%	7,17%
lubelski	6,80%	6,90%
białostocki	6,42%	6,45%
szczeciński	6,14%	6,11%
centrala	0,55%	0,81%
pozostałe	0,56%	0,76%
zagranica	0,96%	0,78%
Suma końcowa	100,00%	100,00%

W 2018 roku, tak jak w 2017, największa koncentracja portfela kredytowego OKI występuje w makroregionie centralnym - 44% portfela OKI.

KONCENTRACJA GEOGRAFICZNA RYZYKA KREDYTOWEGO W OBSZARZE KLIENTA INSTYTUCJONALNEGO	31.12.2018	31.12.2017
centrala	1,34%	0,28%
makroregion centralny	43,71%	44,09%
makroregion północny	10,33%	10,69%
makroregion zachodni	11,18%	10,99%
makroregion południowy	9,51%	10,08%
makroregion południowo-wschodni	10,25%	11,60%
makroregion północno-wschodni	5,08%	4,99%
makroregion południowo-zachodni	7,72%	6,59%
pozostałe	0,00%	0,00%
zagranica	0,88%	0,69%
Suma końcowa	100,00%	100,00%

KONCENTRACJA WALUTOWA RYZYKA KREDYTOWEGO

Na 31 grudnia 2018 roku udział ekspozycji w walutach wymiennalnych innych niż PLN w całym portfelu Grupy Kapitałowej utrzymał się na poziomie z 2017 roku wynosząc 19%.

Największą część zaangażowania walutowego Grupy Kapitałowej stanowią ekspozycje w CHF i dotyczą one portfela kredytowego Banku. Udział kredytów w CHF stanowił na koniec 2018 roku około 52% portfela walutowego Grupy Kapitałowej, co oznacza spadek w relacji do końca 2017 roku o około 5 p.p. Kolejną grupę kredytów w walutach stanowią kredyty w EUR, udział tych kredytów w całym portfelu wyniósł na koniec 2018 roku 8%, zaś w portfelu walutowym 42%.

KONCENTRACJA WALUTOWA RYZYKA KREDYTOWEGO	31.12.2018	31.12.2017
PLN	81,06%	80,77%
Waluty obce, w tym:	18,94%	19,23%
CHF	9,80%	10,94%
EUR	7,99%	6,92%
USD	1,05%	0,88%
UAH	0,02%	0,39%
GBP	0,04%	0,04%
Razem	100,00%	100,00%

INNE RODZAJE KONCENTRACJI

Grupa Kapitałowa analizuje strukturę portfela kredytów mieszkaniowych względem poziomów LTV. Na koniec 2018 roku, tak jak w 2017 roku, największa koncentracja występuje w przedziale LTV 61% - 80%.

STRUKTURA PORTFELA KREDYTÓW MIESZKANIOWYCH GRUPY WEDŁUG LTV	31.12.2018	31.12.2017
0% - 40%	20,72%	19,07%
41%-60%	26,03%	22,72%
61% - 80%	38,55%	33,80%
81% - 90%	10,25%	16,21%
91% - 100%	1,95%	4,02%
powyżej 100%	2,50%	4,18%
Razem	100,00%	100,00%

Średnie LTV portfela kredytów mieszkaniowych wyniosło na 31 grudnia 2018 roku 59,22%, a na 31 grudnia 2017 roku 62,38%.

62. ZABEZPIECZENIA

STOSOWANIE TECHNIK OGRANICZENIA RYZYKA KREDYTOWEGO – ZABEZPIECZENIA

W okresie zakończonym 31 grudnia 2018 roku Bank nie dokonywał zmian w polityce dotyczącej zabezpieczeń. Grupa Kapitałowa uwzględnia posiadane zabezpieczenia spłaty ekspozycji kredytowych przy szacowaniu oczekiwanej straty kredytowej. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie znaczących, które spełniają przesłankę utraty wartości, przyszłe odzyski z zabezpieczeń szacowane są indywidualnie i uwzględniane przy ustalaniu oczekiwanej straty, z wagą odpowiadającą ocenie prawdopodobieństwa realizacji scenariusza windykacyjnego. Wartość odzysków z zabezpieczeń szacowanych w ramach scenariusza windykacyjnego dla ekspozycji dotkniętych na dzień bilansowy utratą wartości wynosiła 2 601 milionów PLN (na 31 grudnia 2017 roku 2 801 milionów PLN).

Grupa Kapitałowa nie posiada ekspozycji, które ze względu na wartość zabezpieczenia nie zostały objęte odpisem na oczekiwaną stratę kredytową.

63. PRAKTYKI FORBEARANCE

Grupa Kapitałowa jako forbearance traktuje działania mające na celu dokonanie uzgodnionych z dłużnikiem lub emitentem zmian warunków umowy wymuszonych jego trudną sytuacją finansową (działania restrukturyzacyjne wprowadzające udogodnienia, które w innym przypadku nie byłyby przyznane). Celem działań forbearance jest przywrócenie dłużnikowi lub emitentowi zdolności wywiązania się ze zobowiązań wobec Grupy Kapitałowej oraz maksymalizacja efektywności zarządzania wierzytelnościami trudnymi, tj. uzyskanie możliwie najwyższych odzysków, przy jednoczesnym ograniczaniu do minimum ponoszonych w związku z tym kosztów.

Zmiany warunków spłaty dokonywane w ramach forbearance mogą dotyczyć:

- rozłożenie zadłużenia wymagalnego na raty,
- zmiana formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące),
- wydłużenie okresu kredytowania,
- zmiana oprocentowania,
- zmiana wysokości marży,
- redukcja wierzytelności.

W wyniku zawarcia i terminowej obsługi umowy *forbearance* wierzytelność staje się wierzytelnością niewymagalną.

Udzielenie w ramach forbearance udogodnień uznawanych jako przesłanki utraty wartości skutkuje rozpoznaniem przesłanki utraty wartości i zaklasyfikowaniem ekspozycji kredytowej do portfela ekspozycji zagrożonych utratą wartości.

Włączenie takich ekspozycji do portfela ekspozycji obsługiwanych (zaprzestanie rozpoznawania umowy forbearance jako przesłanki utraty wartości) następuje nie wcześniej niż po 12 miesiącach od wprowadzenia forbearance, o ile uregulowane zostaną przez klienta wszystkie zaległości w spłacie oraz co najmniej 6 rat wynikających z umownego harmonogramu, a aktualna sytuacja klienta nie stanowi w ocenie Banku zagrożenia dla wywiązania się przez niego z warunków umowy restrukturyzacyjnej.

Ekspozycje przestają spełniać kryteria ekspozycji ze statusem forbearance, gdy spełnione są łącznie warunki:

- upłynęły przynajmniej 24 miesiące od włączenia ekspozycji forborne do portfela ekspozycji obsługiwanych (okres warunkowy),
- na koniec okresu warunkowego, o którym mowa powyżej, klient nie posiada zadłużenia przeterminowanego wobec Grupy Kapitałowej przekraczającego 30 dni,
- nastąpiła terminowa spłata przynajmniej 12 rat w docelowej wysokości.

Ekspozycje ze statusem forbearance są na bieżąco monitorowane. Ze względu na identyfikowaną w związku z nim przesłankę utratę wartości lub znacznego wzrostu ryzyka kredytowego, w całym okresie jego rozpoznawania tworzy się na te ekspozycje odpisy aktualizujące w wysokości oczekiwanej straty w horyzoncie życia ekspozycji.

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM

31.12.2018	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance					Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance					Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto		
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
Kredyty	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
konsumpcyjne	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
Wycenione według zamortyzowanego kosztu:	1 116	2	1 118	(79)	1 039	3 026	183	3 209	(1 205)	2 004	4 327	3 043
Kredyty	1 101	2	1 103	(79)	1 024	2 935	183	3 118	(1 193)	1 925	4 221	2 949
mieszkaniowe	556	-	556	(36)	520	689	-	689	(375)	314	1 245	834
gospodarcze	462	2	464	(37)	427	2 050	180	2 230	(732)	1 498	2 694	1 925
konsumpcyjne	83	-	83	(6)	77	196	3	199	(86)	113	282	190
Należności z tytułu leasingu finansowego	15	-	15	-	15	91	-	91	(12)	79	106	94
Razem	1 116	2	1 118	(79)	1 039	3 027	183	3 210	(1 205)	2 005	4 328	3 044

01.01.2018	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance					Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance					Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto		
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
Kredyty	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
konsumpcyjne	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	1	1
Wycenione według zamortyzowanego kosztu:	1 532	3	1 535	(95)	1 440	2 560	201	2 761	(1 215)	1 546	4 296	2 986
Kredyty	1 504	3	1 507	(95)	1 412	2 398	201	2 599	(1 160)	1 439	4 106	2 851
mieszkaniowe	562	-	562	(32)	530	894	-	894	(431)	463	1 456	993
gospodarcze	867	3	870	(57)	813	1 263	196	1 459	(619)	840	2 329	1 653
konsumpcyjne	75	-	75	(6)	69	241	5	246	(110)	136	321	205
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Należności z tytułu leasingu finansowego	28	-	28	-	28	162	-	162	(55)	107	190	135
Razem	1 532	3	1 535	(95)	1 440	2 561	201	2 762	(1 215)	1 547	4 297	2 987

31.12.2017	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance					Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance					Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Refinansowanie	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto		
Kredyty	1 433	2	1 435	(54)	1 381	2 298	213	2 511	(968)	1 543	3 946	2 924
mieszaniowe	544	-	544	(13)	531	872	11	883	(439)	444	1 427	975
gospodarcze	819	2	821	(39)	782	1 211	187	1 398	(433)	965	2 219	1 747
konsumpcyjne	70	-	70	(2)	68	215	15	230	(96)	134	300	202
Należności z tytułu leasingu finansowego	31	-	31	(3)	28	160	-	160	(58)	102	191	130
Razem	1 464	2	1 466	(57)	1 409	2 458	213	2 671	(1 026)	1 645	4 137	3 054

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG REGIONU GEOGRAFICZNEGO (BRUTTO)	31.12.2018	31.12.2017
Polska	4 289	4 085
mazowiecki	1 573	1 040
wielkopolski	279	346
śląsko-opolski	377	441
małopolsko-świętokrzyski	239	289
pomorski	411	269
podlaski	165	197
łódzki	263	321
dolnośląski	258	299
kujawsko-pomorski	354	386
zachodnio-pomorski	217	257
lubelsko-podkarpacki	144	230
warmińsko-mazurski	9	9
Ukraina	39	52
Razem	4 328	4 137

Zmiana wartości bilansowych kredytów i pożyczek udzielonych klientom podlegających forbearance na początek i na koniec okresu została zaprezentowana w tabeli poniżej

ZMIANA WARTOŚCI BILANSOWYCH KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM PODLEGAJĄCYCH FORBEARANCE NA POCZĄTEK I KONIEC OKRESU (NETTO)	2018	2017
Wartość na początek okresu	3 054	3 144
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	(67)	-
Wartość na początek okresu (zmieniona)	2 987	3 144
odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości	26	(95)
Wartość brutto kredytów i pożyczek które przestały spełniać kryterium forbearance w okresie	(693)	(700)
Wartość brutto kredytów i pożyczek nowo ujętych w okresie	1 469	1 380
Inne zmiany/spłaty	(750)	(662)
Różnice kursowe	5	(13)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	3 044	3 054

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG STOSOWANYCH ZMIAN WARUNKÓW SPŁATY (BRUTTO)	31.12.2018	31.12.2017
Rozłożenie zadłużenia wymagalnego na raty	2 038	2 365
Zmiana formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące)	1 703	1 671
Wydłużenie okresu kredytowania	2 013	1 700
Zmiana oprocentowania	727	772
Zmiana wysokości marży	705	896
Redukcja wierzytelności	122	150
Inne warunki	401	72

Dla danej ekspozycji kredytowej podlegającej forbearance może być zastosowana więcej niż jedna zmiana warunków spłaty.

Kwota ujętych przychodów z tytułu odsetek związanych z kredytami i pożyczkami udzielonymi klientom, które podlegały forbearance za okres zakończony 31 grudnia 2018 roku wynosiła 141 milionów PLN (za okres zakończony 31 grudnia 2017 roku wynosiła 161 milionów PLN).

PAPIERY WARTOŚCIOWE PODLEGAJĄCE FORBEARANCE

31.12.2018	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance				Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance				Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto		
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-	-	-	-	115	115	-	115	115	115
obligacje korporacyjne PLN	-	-	-	-	115	115	-	115	115	115
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	37	37	-	37	471	471	(10)	461	508	498
obligacje korporacyjne PLN	12	12	-	12	471	471	(10)	461	483	473
obligacje korporacyjne walutowe	25	25	-	25	-	-	-	-	25	25
Razem	37	37	-	37	586	586	(10)	576	623	613

01.01.2018	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance				Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance				Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto		
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	137	137	-	137	-	-	-	-	137	137
obligacje korporacyjne PLN	137	137	-	137	-	-	-	-	137	137
Wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	231	231	(3)	228	473	473	(15)	458	704	686
obligacje korporacyjne PLN	81	81	(1)	80	-	-	-	-	81	80
obligacje korporacyjne walutowe	150	150	(2)	148	473	473	(15)	458	623	606
Razem	368	368	(3)	365	473	473	(15)	458	841	823

31.12.2017	Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance			Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance				Wartość brutto ekspozycji objętych forbearance	Wartość netto ekspozycji objętych forbearance
	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Razem brutto	Razem netto	Instrumenty, których warunki zostały zmienione	Razem brutto	Odpisy aktualizujące	Razem netto		
Inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży									
obligacje korporacyjne PLN	81	81	81	819	819	(246)	573	900	654
obligacje korporacyjne walutowe	150	150	150	-	-	-	-	150	150
Razem	231	231	231	819	819	(246)	573	1 050	804

Zmiana wartości bilansowych dłużnych papierów wartościowych podlegających forbearance na początek i na koniec okresu

ZMIANA WARTOŚCI BILANSOWYCH DŁUŻNYCH PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH PODLEGAJĄCYCH FORBEARANCE NA POCZĄTEK I KONIEC OKRESU (NETTO)	2018	2017
Wartość na początek okresu	804	1 029
Zmiany wynikające z wdrożenia MSSF 9	19	-
Wartość na początek okresu (zmieniona)	823	1 029
Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości (zmiana w okresie)	8	28
Inne zmiany/spłaty	(218)	(253)
Wartość bilansowa netto na koniec okresu	613	804

DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG STOSOWANYCH ZMIAN WARUNKÓW SPŁATY (BRUTTO)	31.12.2018	31.12.2017
Rozłożenie zadłużenia wymagalnego na raty	622	1 050
Zmiana formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące)	622	1 050
Wydłużenie okresu kredytowania	622	1 050
Zmiana oprocentowania	585	819
Zmiana wysokości marży	585	819
Redukcja wierzytelności	585	133

64. EKSPOZYCJA NA RYZYKO KREDYTOWE KONTRAHENTA

RYZYKO KREDYTOWE INSTYTUCJI FINANSOWYCH NA RYNKU HURTOWYM I POZAHURTOWYM

KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO – RYNEK MIĘDZYBANKOWY I POZAHURTOWY - ZAANGAŻOWANIE NA DZIEŃ 31.12.2018 ¹								
Kontrahent	Kraj	Rating	Rynek międzybankowy - hurtowy			Rynek pozahurtowy		Razem
			Lokata (wartość nominalna)	Instrumenty pochodne (wycena rynkowa, w przypadku dodatniej bez uwzględnienia zabezpieczenia)	Papiery wartościowe (wartość nominalna)	Nominalna kwota zaangażowania bilansowego	Nominalna kwota zaangażowania pozabilansowego	
Kontrahent 1	Szwajcaria	AAA	985	(1)	-	-	-	985
Kontrahent 2	Finlandia	AA	600	(24)	-	13	100	713
Kontrahent 3	Belgia	A	700	1	-	-	-	701
Kontrahent 4	Austria	A	581	-	-	-	-	581
Kontrahent 5	Norwegia	A	515	-	-	-	-	515
Kontrahent 6	Szwajcaria	AA	493	-	-	-	-	493
Kontrahent 7	Austria	BBB	467	-	-	-	-	467
Kontrahent 8	Polska	A	-	1	400	-	-	401
Kontrahent 9	Szwajcaria	AA	400	-	-	-	-	400
Kontrahent 10	Szwajcaria	AA	376	-	-	-	-	376
Kontrahent 11	Chiny	A	280	-	-	-	-	280
Kontrahent 12	instytucja ponadnarodowa	AAA	-	(1)	200	-	-	200
Kontrahent 13	Irlandia	AA	194	-	-	-	-	194
Kontrahent 14	Szwajcaria	AA	146	-	-	-	-	146
Kontrahent 15	Polska	A	-	-	-	140	-	140
Kontrahent 16	Włochy	BBB	99	-	-	-	-	99
Kontrahent 17	Wielka Brytania	AA	-	97	-	-	-	97
Kontrahent 18	USA	AA	-	71	-	-	10	81
Kontrahent 19	Polska	BBB	-	51	28	-	-	79
Kontrahent 20	Niemcy	BBB	-	76	-	-	-	76

¹ Bez uwzględnienia zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego.

KONCENTRACJA RYZYKA KREDYTOWEGO – RYNEK MIĘDZYBANKOWY I POZAHURTOWY - ZAANGAŻOWANIE NA DZIEŃ 31.12.2017 ¹								
Kontrahent	Kraj	Rating	Rynek międzybankowy - hurtowy			Rynek pozahurtowy		Razem
			Lokata (wartość nominalna)	Instrumenty pochodne (wycena rynkowa, w przypadku dodatniej bez uwzględnienia zabezpieczenia)	Papiery wartościowe (wartość nominalna)	Nominalna kwota zaangażowania bilansowego	Nominalna kwota zaangażowania pozabilansowego	
Kontrahent 3	Belgia	BBB	692	(6)	-	-	-	692
Kontrahent 40	Niemcy	AA	592	-	-	-	-	592
Kontrahent 66	Belgia	A	480	-	-	-	-	480
Kontrahent 8	Polska	A	-	-	400	-	-	400
Kontrahent 7	Austria	BBB	396	-	-	-	-	396
Kontrahent 11	Chiny	A	332	-	-	-	-	332
Kontrahent 2	Szwecja	AA	190	84	-	27	25	326
Kontrahent 12	Instytucja ponadnarodowa	AAA	170	16	130	-	-	316
Kontrahent 4	Austria	A	209	-	-	-	-	209
Kontrahent 22	Francja	A	-	171	-	-	-	171
Kontrahent 18	USA	AA	-	103	-	-	60	163
Kontrahent 15	Polska	A	-	-	-	150	-	150
Kontrahent 17	Wielka Brytania	AA	-	120	-	-	-	120
Kontrahent 67	USA	A	115	-	-	-	-	115
Kontrahent 21	Francja	A	-	88	-	-	-	88
Kontrahent 19	Polska	BBB	10	44	-	-	-	54
Kontrahent 25	Dania	A	50	(3)	-	-	-	50
Kontrahent 64	Polska	B	-	-	-	50	-	50
Kontrahent 26	Polska	A	-	47	-	-	-	47
Kontrahent 68	Polska	BRĄK	-	-	-	44	-	44

¹ Bez uwzględnienia zaangażowania wobec Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego

Na 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku Grupa Kapitałowa posiadała dostęp do dwóch izb rozliczeniowych (w jednej jako uczestnik pośredni, w drugiej bezpośredni), za pośrednictwem których rozliczała określone w rozporządzeniu EMIR (rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 z 4 lipca 2012 roku w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytoriów transakcji wraz z powiązаныmi rozporządzeniami delegowanymi i wykonawczymi) transakcje pochodne na stopę procentową z wybranymi kontrahentami krajowymi i zagranicznymi. W ujęciu nominalnym udział transakcji centralnie rozliczanych w przypadku IRS/OIS wyniósł 77% całego portfela transakcji IRS/OIS, w przypadku FRA – wszystkie transakcje były transakcjami przekazanymi do rozliczenia w izbach rozliczeniowych.

65. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYCH KREDYTÓW I POŻYCZEK UDZIELONYCH KLIENTOM W PODZIALE NA WALUTY

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W PODZIALE NA WALUTY (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2018	PLN	CHF	EUR	USD	INNE	Razem
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat						
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 106	-	-	-	-	1 106
mieszkaniowe	27	-	-	-	-	27
gospodarcze	148	-	-	-	-	148
konsumpcyjne	931	-	-	-	-	931
Nieprzeznaczone do obrotu wycenione do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 106	-	-	-	-	1 106
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu						
Kredyty brutto	166 902	24 015	12 807	1 995	1 253	206 972
mieszkaniowe	88 157	23 265	3 155	58	146	114 781
gospodarcze	52 193	505	9 628	1 935	649	64 910
konsumpcyjne	26 552	245	24	2	458	27 281
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	51	-	-	-	-	51
Należności z tytułu leasingu finansowego	11 039	22	3 607	256	62	14 986
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	(6 724)	(826)	(372)	(139)	(143)	(8 204)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto	171 268	23 211	16 042	2 112	1 172	213 805
Razem	172 374	23 211	16 042	2 112	1 172	214 911

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W PODZIALE NA WALUTY (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 01.01.2018	PLN	CHF	EUR	USD	INNE	Razem
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat						
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 070	-	-	-	-	1 070
mieszkaniowe	37	-	-	-	-	37
gospodarcze	182	-	-	-	-	182
konsumpcyjne	851	-	-	-	-	851
Nieprzeznaczone do obrotu wycenione do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	1 070	-	-	-	-	1 070
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu						
Kredyty brutto	158 718	25 047	9 718	1 472	1 027	195 982
mieszkaniowe	81 168	24 115	3 366	87	102	108 838
gospodarcze	52 578	621	6 324	1 380	581	61 484
konsumpcyjne	24 972	311	28	5	344	25 660
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży	902	-	-	-	-	902
Należności z tytułu leasingu finansowego	9 509	31	3 339	257	27	13 163
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	(8 671)	(1 205)	(399)	(232)	(146)	(10 653)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto	160 458	23 873	12 658	1 497	908	199 394
Razem	161 528	23 873	12 658	1 497	908	200 464

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W PODZIALE NA WALUTY (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej) 31.12.2017	PLN	CHF	EUR	USD	INNE	Razem	
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu							
Kredyty brutto		158 151	24 786	9 524	1 412	1 063	194 936
mieszaniowe		80 712	23 909	3 353	83	106	108 163
gospodarcze		51 826	589	6 145	1 324	613	60 497
konsumpcyjne		25 613	288	26	5	344	26 276
Dłużne papiery wartościowe (korporacyjne)		1 734	-	125	-	-	1 859
Dłużne papiery wartościowe (komunalne)		2 519	-	-	-	-	2 519
Transakcje z przyrzeczeniem sprzedaży		902	-	-	-	-	902
Należności z tytułu leasingu finansowego		9 377	24	3 485	323	27	13 236
							-
Odpisy z tytułu utraty wartości		(6 288)	(896)	(291)	(198)	(150)	(7 823)
Razem		166 395	23 914	12 843	1 537	940	205 629

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W CHF WEDŁUG METOD KALKULACJI ODPISÓW (W PRZELICZENIU NA PLN według kursu 1 CHF = 3,8166)	31.12.2018			Razem	
	Institucje finansowe	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe		
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu					
Wartość brutto		1	324	23 712	24 037
aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)		-	118	20 892	21 010
aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)		1	111	1 872	1 984
aktywa zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)		-	95	948	1 043
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe		-	(59)	(767)	(826)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)		-	(1)	(12)	(13)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)		-	(12)	(130)	(142)
odpisy dotyczące aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)		-	(46)	(625)	(671)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto		1	265	22 945	23 211
w tym: zakupione/udzielone aktywa finansowe z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)		-	-	55	55
Razem		1	265	22 945	23 211

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W CHF WEDŁUG METOD KALKULACJI ODPISÓW (W PRZELICZENIU NA PLN według kursu 1 CHF = 3,5672)	01.01.2018			Razem	
	Institucje finansowe	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe		
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu					
Wartość brutto		2	418	24 658	25 078
aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)		-	141	21 659	21 800
aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)		2	145	1 572	1 719
aktywa zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)		-	132	1 427	1 559
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe		-	(99)	(1 106)	(1 205)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)		-	(2)	(13)	(15)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)		-	(18)	(95)	(113)
odpisy dotyczące aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)		-	(79)	(998)	(1 077)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto		2	319	23 552	23 873
w tym: zakupione/udzielone aktywa finansowe z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)		-	-	60	60
Razem		2	319	23 552	23 873

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	31.12.2018					Razem
	PLN	CHF	EUR	USD	Inne	
Nieprzeznaczone do obrotu wycenione do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 106	-	-	-	1 106
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:						
Wartość brutto	177 992	24 037	16 414	2 251	1 315	222 009
aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	156 636	21 010	13 749	1 831	1 165	194 391
aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	12 086	1 984	1 809	279	10	16 168
aktywa zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	9 270	1 043	856	141	140	11 450
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	(6 724)	(826)	(372)	(139)	(143)	(8 204)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	(451)	(13)	(78)	(3)	(21)	(566)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	(1 024)	(142)	(72)	(7)	(4)	(1 249)
odpisy dotyczące aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	(5 249)	(671)	(222)	(129)	(118)	(6 389)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto	171 268	23 211	16 042	2 112	1 172	213 805
w tym: zakupione/udzielone aktywa finansowe z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)	409	55	78	-	1	543
Razem	172 374	23 211	16 042	2 112	1 172	214 911

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (bez korekty z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej)	01.01.2018					Razem
	PLN	CHF	EUR	USD	Inne	
Nieprzeznaczone do obrotu wycenione do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 070	-	-	-	1 070
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:						
Wartość brutto	169 129	25 078	13 057	1 729	1 054	210 047
aktywa, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	146 582	21 800	10 121	1 147	911	180 561
aktywa, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	10 696	1 719	2 031	380	4	14 830
aktywa zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	11 851	1 559	905	202	139	14 656
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	(8 671)	(1 205)	(399)	(232)	(146)	(10 653)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nie nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia (faza 1)	(397)	(15)	(51)	(4)	(23)	(490)
odpisy dotyczące aktywów, w przypadku których nastąpił znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu ich początkowego ujęcia, lecz które nie są zagrożone utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 2)	(820)	(113)	(86)	(58)	(1)	(1 078)
odpisy dotyczące aktywów zagrożonych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (faza 3)	(7 454)	(1 077)	(262)	(170)	(122)	(9 085)
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu netto	160 458	23 873	12 658	1 497	908	199 394
w tym: zakupione/udzielone aktywa finansowe z utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (POCI)	148	60	37	3	-	248
Razem	161 528	23 873	12 658	1 497	908	200 464

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYCH KREDYTÓW HIPOTECZNYCH DLA GOSPODARSTW DOMOWYCH

Grupa Kapitałowa w sposób szczególny analizuje portfel walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych. Grupa Kapitałowa na bieżąco monitoruje jakość tego portfela i analizuje ryzyko pogorszenia się jakości tego portfela. Obecnie jakość portfela pozostaje na akceptowanym poziomie. Grupa Kapitałowa uwzględnia ryzyko walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych w zarządzaniu adekwatnością kapitałową i kapitałem własnym.

KREDYTY MIESZKANIOWE DLA GOSPODARSTW DOMOWYCH WEDŁUG WALUT	31.12.2018			31.12.2017		
	brutto	odpis	netto	brutto	odpis	netto
PLN	86 024	(1 060)	84 964	74 369	(916)	73 453
CHF	23 263	(683)	22 580	23 895	(754)	23 141
EUR	3 155	(53)	3 102	3 359	(54)	3 305
USD	58	(6)	52	268	(171)	97
INNE	146	(19)	127	111	(22)	89
RAZEM	112 646	(1 821)	110 825	102 002	(1 917)	100 085

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG WALUT	31.12.2018					Razem
	PLN	CHF	EUR	USD	Inne	
Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance		682	322	34	1	1 039
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:		682	322	34	1	1 039
wartość brutto		741	340	36	1	1 118
odpisy na oczekiwane straty kredytowe		(59)	(18)	(2)	-	(79)
Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance		1 390	200	401	5	2 005
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1	-	-	-	1
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:		1 389	200	401	5	2 004
wartość brutto		2 300	422	447	20	3 209
odpisy na oczekiwane straty kredytowe		(911)	(222)	(46)	(15)	(1 205)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance netto		2 072	522	435	6	3 044

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG WALUT	01.01.2018					Razem
	PLN	CHF	EUR	USD	Inne	
Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance		955	317	168	-	1 440
Nieprzeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		-	-	-	-	-
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:		955	317	168	-	1 440
wartość brutto		1 030	330	175	-	1 535
odpisy na oczekiwane straty kredytowe		(75)	(13)	(7)	-	(95)
Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance		1 008	305	222	3	1 547
Nieprzeznaczone do obrotu wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1	-	-	-	1
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:		1 007	305	222	3	1 546
wartość brutto		1 941	540	249	6	2 761
odpisy na oczekiwane straty kredytowe		(934)	(235)	(27)	(3)	(1 215)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance netto		1 963	622	390	3	2 987

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM W CHF WEDŁUG METOD KALKULACJI ODPISÓW (W PRZELICZENIU NA PLN według kursu 1 CHF = 3,5672)	31.12.2017			Razem
	Instytucje finansowe	Przedsiębiorstwa	Gospodarstwa domowe	
Wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:				
ze stwierdzoną utratą wartości	-	-	113	102
Wyceniane według metody portfelowej, ze stwierdzoną utratą wartości	-	-	17	1 041
Wyceniane według metody grupowej (IBNR)	-	2	270	23 277
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto		2	400	24 420
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody zindywidualizowanej, w tym:				
ze stwierdzoną utratą wartości	-	-	(51)	(42)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody portfelowej	-	-	(14)	(749)
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)	-	-	(3)	(49)
Odpisy - razem		-	(68)	(840)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto		2	332	23 580

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG WALUT	31.12.2017					Razem
	PLN	CHF	EUR	USD	Inne	
Ekspozycje obsługiwane objęte forbearance		911	325	173	-	1 409
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:		911	325	173	-	1 409
wartość brutto		960	332	174	-	1 466
odpisy z tytułu utraty wartości		(49)	(7)	(1)	-	(57)
Ekspozycje nieobsługiwane objęte forbearance		1 177	260	194	6	1 645
Wyceniane według zamortyzowanego kosztu:		1 177	260	194	6	1 645
wartość brutto		1 837	532	250	27	2 671
odpisy z tytułu utraty wartości		(660)	(272)	(56)	(21)	(1 026)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance netto		2 088	585	367	6	3 054

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE WEDŁUG METODY GRUPOWEJ (IBNR)	31.12.2017					Razem
	PLN	CHF	EUR	USD	Inne	
Kredyty i pożyczki udzielone klientom brutto		162 281	23 549	12 375	1 538	200 678
przeterminowane		3 715	512	764	8	5 057
nieprzeterminowane		158 566	23 037	11 611	1 530	195 621
Odpisy na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR)		(518)	(52)	(63)	(60)	(720)
przeterminowane		(138)	(27)	(10)	-	(176)
nieprzeterminowane		(380)	(25)	(53)	(60)	(544)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom netto		161 763	23 497	12 312	1 478	199 958

KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM WYCENIANE WEDŁUG METODY GRUPOWEJ (IBNR) PODLEGAJĄCE FORBEARANCE WEDŁUG WALUT	31.12.2017					Razem	
	PLN	CHF	EUR	USD	Inne		
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane według metody grupowej (IBNR) brutto forbearance		1 055	397	181	25	26	1 684
Odpis na ekspozycje wyceniane według metody grupowej (IBNR) forbearance		(57)	(14)	(2)	(2)	(1)	(76)
Kredyty i pożyczki udzielone klientom podlegające forbearance netto		998	383	179	23	25	1 608

Na 31 grudnia 2018 roku średnie LTV dla portfela kredytów w CHF wyniosło 64,38% (na 31 grudnia 2017 roku: 67,00%) w porównaniu do średniego LTV dla całego portfela wynoszącego 59,22% (na 31 grudnia 2017 roku: 62,38%).

66. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ

Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej
Informacje finansowe:
Luka przeszacowań
Miary wrażliwości

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ

DEFINICJA

Ryzyko stopy procentowej to ryzyko poniesienia straty na pozycjach bilansowych i pozabilansowych Grupy Kapitałowej wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w wyniku zmian stóp procentowych na rynku.

CEL ZARZĄDZANIA

Ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian rynkowych stóp procentowych do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury pozycji bilansowych i pozabilansowych.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

W Grupie Kapitałowej wykorzystywane są takie miary ryzyka stopy procentowej jak: wrażliwość dochodu odsetkowego, wrażliwość wartości ekonomicznej, wartość zagrożona (VaR), testy warunków skrajnych i luki przeszacowań.

KONTROLA

Kontrola ryzyka stopy procentowej obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Grupy Kapitałowej limitów i wartości progowych dotyczących ryzyka stopy procentowej, w szczególności strategicznego limitu tolerancji na ryzyko stopy procentowej.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

W Grupie Kapitałowej regularnie monitoruje się:

- poziom miar ryzyka stopy procentowej,
- stopień wykorzystania strategicznego limitu tolerancji na ryzyko stopy procentowej,
- stopień wykorzystania wewnętrznych limitów i wartości progowych na ryzyko stopy procentowej.

RAPORTOWANIE

Raporty dotyczące ryzyka stopy procentowej opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Grupie Kapitałowej są: procedury dotyczące zarządzania ryzykiem stopy procentowej, limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej.

W Grupie Kapitałowej zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko stopy procentowej m.in. na: wrażliwość dochodu odsetkowego, wrażliwość wartości ekonomicznej oraz straty.

INFORMACJE FINANSOWE

LUKA PRZESZACOWAŃ

Luka przeszacowań prezentuje różnicę między wartością bieżącą pozycji aktywnych oraz pasywnych narażonych na ryzyko stopy procentowej, które podlegają przeszacowaniu w danym przedziale czasowym, przy czym pozycje te ujmowane są w dacie transakcji.

Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
PLN (mln PLN)	31.12.2018							
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	35 437	34 318	(7 192)	(5 271)	(2 920)	(27 607)	4 954	31 719
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	35 437	69 755	62 563	57 292	54 372	26 765	31 719	-
PLN (mln PLN)	31.12.2017							
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	53 418	37 380	(12 316)	(14 757)	(14 560)	(27 570)	4 247	25 842
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	53 418	90 798	78 482	63 725	49 165	21 595	25 842	-
Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
USD (mln USD)	31.12.2018							
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	1 158	(780)	(168)	(235)	(104)	(98)	1	(226)
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	1 158	378	210	(25)	(129)	(227)	(226)	-
USD (mln USD)	31.12.2017							
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	841	(347)	(445)	(84)	12	(109)	1	(131)
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	841	494	49	(35)	(23)	(132)	(131)	-
Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
EUR (mln EUR)	31.12.2018							
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	2 181	(1 664)	(86)	(251)	(228)	(70)	(17)	(135)
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	2 181	517	431	180	(48)	(118)	(135)	-
EUR (mln EUR)	31.12.2017							
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	3 866	(1 794)	(803)	(548)	(888)	141	18	(8)
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	3 866	2 072	1 269	721	(167)	(26)	(8)	-
Luka przeszacowań	0-1 miesiąc	1-3 miesiące	3-6 miesiące	6-12 miesiące	1-2 lata	2-5 lat	>5 lat	Razem
CHF (mln CHF)	31.12.2018							
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	(730)	1 092	78	(15)	(3)	(124)	-	298
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	(730)	362	440	425	422	298	298	-
CHF (mln CHF)	31.12.2017							
Grupa Kapitałowa - Luka okresowa	289	866	75	(83)	(216)	(2)	(590)	339
Grupa Kapitałowa - Luka skumulowana	289	1 155	1 230	1 147	931	929	339	-

Na koniec 2018 roku i 2017 roku Grupa Kapitałowa posiadała złotą skumulowaną lukę dodatnią w PLN we wszystkich horyzontach czasowych.

Wykaz papierów wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa oraz NBP według terminu zmiany stopy procentowej na 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku przedstawia poniższa tabela.

Luka przeszacowań	do 1 roku	1-5 lat	> 5 lat	Razem
(mIn PLN)				
31.12.2018	26 076	15 320	4 185	45 581
31.12.2017	25 574	10 831	4 206	40 611

MIARY WRAŻLIWOŚCI

Ekspozycja Grupy Kapitałowej PKO Banku Polskiego SA na ryzyko stopy procentowej kształtowała się na 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku w ramach przyjętych limitów. Grupa Kapitałowa była głównie narażona na ryzyko złotej stopy procentowej. Spośród wszystkich stosowanych przez Grupę Kapitałową testów warunków skrajnych, które polegają na równoległym przesunięciu krzywych stóp procentowych, najbardziej niekorzystnym dla Grupy Kapitałowej był scenariusz równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych w PLN.

Ryzyko stopy procentowej generowane przez spółki Grupy Kapitałowej nie wpływało w istotny sposób na ryzyko stopy procentowej całej Grupy Kapitałowej i tym samym nie zmieniało istotnie jej profilu ryzyka.

VaR Banku oraz analizę *stress-testową* narażenia Grupy Kapitałowej na ryzyko stopy procentowej przedstawia poniższa tabela:

NAZWA MIARY WRAŻLIWOŚCI	31.12.2018	31.12.2017
VaR 10 - dniowy przy poziomie ufności 99% (mIn PLN) ¹	241	301
Równoległe przesunięcie krzywych stóp procentowych o 200 pb. (mIn PLN) (test warunków skrajnych) ²	1 611	2 150

¹ Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych Spółek Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko stopy procentowej oraz specyfikę rynku, na którym działają, Grupa Kapitałowa nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem stopy procentowej. Miarę VaR 10-dniowy dla stopy procentowej dla głównych walut stosuje KREDOBANK SA, jej wartość na 31 grudnia 2018 roku wyniosła ok. 12 milionów PLN, a na 31 grudnia 2017 roku ok. 10 milionów PLN.

² W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: przesunięcie krzywych stóp procentowych w poszczególnych walutach o 200 p.b. w górę oraz o 200 p.b. w dół.

67. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYM

Zarządzanie ryzykiem walutowym

Informacje finansowe:

Miary wrażliwości

Pozycja walutowa

Struktura walutowa

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYM

DEFINICJA

Ryzyko walutowe to ryzyko poniesienia straty z tytułu zmian kursów walutowych, generowane przez utrzymywanie otwartych pozycji walutowych w poszczególnych walutach.

CEL ZARZĄDZANIA

Ograniczanie ewentualnych strat z tytułu zmian kursów walut do akceptowalnego poziomu poprzez odpowiednie kształtowanie struktury walutowej pozycji bilansowych oraz pozabilansowych.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

W Grupie Kapitałowej wykorzystywane są następujące miary ryzyka walutowego: wartość zagrożona (VaR) i testy warunków skrajnych.

KONTROLA

Kontrola ryzyka walutowego obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Grupy Kapitałowej limitów i wartości progowych dotyczących ryzyka walutowego, w szczególności strategicznego limitu tolerancji na ryzyko walutowe.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

W Grupie Kapitałowej regularnie monitoruje się:

- poziom miar ryzyka walutowego,
- stopień wykorzystania strategicznego limitu tolerancji na ryzyko walutowe,
- stopień wykorzystania wewnętrznych limitów i wartości progowych na ryzyko walutowe.

RAPORTOWANIE

Raporty dotyczące ryzyka walutowego opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym oraz kwartalnym.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem walutowym w Grupie Kapitałowej są:

- procedury dotyczące zarządzania ryzykiem walutowym,
- limity i wartości progowe na ryzyko walutowe,
- określenie dopuszczalnych typów transakcji walutowych oraz stosowanych w tych transakcjach kursów walutowych.

W Grupie Kapitałowej zostały ustanowione limity i wartości progowe na ryzyko walutowe m.in. na: pozycje walutowe, wartość zagrożoną obliczaną w horyzoncie 10-dniowym oraz stratę na rynku walutowym.

INFORMACJE FINANSOWE

MIARY WRAŻLIWOŚCI

VaR Banku oraz analizę stress-testową narażenia Banku na ryzyko walutowe, łącznie dla wszystkich walut przedstawia poniższa tabela:

NAZWA MIARY WRAŻLIWOŚCI	31.12.2018	31.12.2017
VaR 10 - dniowy przy poziomie ufności 99% (mln PLN) ¹	4	3
Zmiana kursów WAL/PLN o 20% (mln PLN) (test warunków skrajnych) ²	256	48

¹ Biorąc pod uwagę charakter prowadzonej działalności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej generujących istotne ryzyko walutowe oraz specyfikę rynku, na którym działają, Podmiot dominujący nie wyznacza skonsolidowanej miary wrażliwości VaR. Spółki te wykorzystują własne miary ryzyka do zarządzania ryzykiem walutowym. Miarę VaR 10-dniowy stosuje KREDOBANK SA, jej wartość na 31 grudnia 2018 roku wyniosła ok. 0,2 miliona PLN, a na 31 grudnia 2017 roku ok. 0,1 miliona PLN.

² W tabeli zaprezentowano wartość najbardziej niekorzystnego testu warunków skrajnych spośród scenariuszy: aprecjacja PLN o 20% oraz deprecjacja PLN o 20%.

POZYCJA WALUTOWA

Wielkość pozycji walutowych w Grupie Kapitałowej prezentuje poniższa tabela:

POZYCJA WALUTOWA	31.12.2018	31.12.2017
EUR	(127)	(157)
USD	(49)	(28)
CHF	(34)	8
GBP	57	11
Pozostałe (Globalna Netto)	38	61

Wielkość pozycji walutowych jest kluczowym (poza zmiennościami kursów walutowych) czynnikiem determinującym poziom ryzyka walutowego, na jakie narażona jest Grupa Kapitałowa. Na poziom pozycji walutowych wpływają wszystkie transakcje walutowe, jakie zostają zawarte, bilansowe i pozabilansowe. Narażenie Grupy Kapitałowej na ryzyko walutowe jest niskie.

STRUKTURA WALUTOWA AKTYWÓW I ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH

STRUKTURA WALUTOWA 31.12.2018	Waluta w przeliczeniu na PLN						
	PLN	CHF	EUR	USD	Inne	Razem	
Kasa, środki w Banku Centralnym		21 663	68	726	166	302	22 925
Należności od banków		1 664	7	2 870	2 208	912	7 661
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		1 664	7	2 870	2 208	912	7 661
Pochodne instrumenty zabezpieczające		649	7	2	-	-	658
Pozostałe instrumenty pochodne		1 715	-	144	48	-	1 907
Papiery wartościowe		62 796	-	684	561	73	64 114
- przeznaczone do obrotu		230	-	5	-	-	235
- nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		2 448	-	188	212	-	2 848
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite		52 113	-	63	309	73	52 558
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		8 005	-	428	40	-	8 473
Kredyty i pożyczki udzielone klientom		172 374	23 211	16 043	2 112	1 172	214 912
- nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		1 106	-	-	-	-	1 106
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		171 268	23 211	16 043	2 112	1 172	213 806
Inne aktywa finansowe		2 729	-	66	14	16	2 825
Suma aktywów finansowych		263 590	23 293	36 512	7 207	2 475	315 002
Zobowiązania wobec Banku Centralnego		7	-	-	-	-	7
Zobowiązania wobec banków		1 129	7	588	263	14	2 001
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		1 129	7	588	263	14	2 001
Pochodne instrumenty zabezpieczające		464	-	7	-	-	471
Pozostałe instrumenty pochodne		2 458	-	163	33	1	2 655
Zobowiązania wobec klientów		215 720	1 919	15 127	7 262	2 788	242 816
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		215 720	1 919	15 127	7 262	2 788	242 816
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej		1 292	-	-	-	-	1 292
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych		8 644	1 527	14 603	3 812	41	28 627
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		8 644	1 527	14 603	3 812	41	28 627
Zobowiązania podporządkowane		2 731	-	-	-	-	2 731
Pozostałe zobowiązania finansowe		1 906	13	337	65	43	2 364
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje		169	2	54	1	1	227
Suma zobowiązań finansowych		234 520	3 468	30 879	11 436	2 888	283 191
Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne		50 798	150	5 804	2 601	459	59 812

STRUKTURA WALUTOWA 31.12.2017	Waluta w przeliczeniu na PLN						
	PLN	CHF	EUR	USD	Inne	Razem	
Kasa, środki w Banku Centralnym		16 491	78	733	191	317	17 810
Należności od banków		1 020	16	2 282	957	958	5 233
Pochodne instrumenty zabezpieczające		886	-	1	-	-	887
Pozostałe instrumenty pochodne		1 556	2	116	37	-	1 711
Papiery wartościowe		51 457	893	1 008	557	160	54 075
- przeznaczone do obrotu		292	-	137	2	-	431
- instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat		6 920	893	274	-	70	8 157
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży		42 582	-	595	408	90	43 675
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności		1 663	-	2	147	-	1 812
Kredyty i pożyczki udzielone klientom - wycenione według zamortyzowanego kosztu		166 395	23 914	12 842	1 537	940	205 628
Inne aktywa finansowe		2 242	-	99	21	15	2 377
Suma aktywów finansowych		240 047	24 903	17 081	3 300	2 390	287 721
Zobowiązania wobec Banku Centralnego		6	-	-	-	-	6
Zobowiązania wobec banków		817	1 104	2 488	90	59	4 558
Pochodne instrumenty zabezpieczające		172	3	29	-	-	204
Pozostałe instrumenty pochodne		2 321	(1)	156	60	-	2 536
Zobowiązania wobec klientów		192 457	1 872	16 005	7 583	3 000	220 917
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej		882	-	-	-	-	882
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych		6 905	1 427	12 070	3 530	-	23 932
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu		6 905	1 427	12 070	3 530	-	23 932
Zobowiązania podporządkowane		1 720	-	-	-	-	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe		3 599	1	396	99	34	4 129
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje		63	1	20	2	-	86
Suma zobowiązań finansowych		208 942	4 407	31 164	11 364	3 093	258 970
Udzielone zobowiązania finansowe i gwarancyjne		47 475	157	4 386	1 922	671	54 611

68. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM PŁYNNOŚCI

Zarządzanie ryzykiem płynności

Informacje finansowe:

Luka płynności

Nadwyżka płynności

Nadzorcze miary płynności

Osad depozytów

Struktura źródeł finansowania

Przepływy kontraktowe zobowiązań Grupy Kapitałowej z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych

Przepływy kontraktowe z tytułu zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów finansowych

Aktywa i zobowiązania krótkoterminowe i długoterminowe

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM PŁYNNOŚCI

DEFINICJA

Ryzyko płynności to ryzyko braku możliwości terminowego wywiązania się z zobowiązań w wyniku braku płynnych środków. Sytuacja braku płynności może wynikać z niewłaściwej struktury aktywów, zobowiązań, w tym pozabilansowych, niedopasowania przepływów pieniężnych, nieotrzymania płatności od kontrahentów, nagłego wycofania środków przez klientów lub innych wydarzeń na rynku.

Grupa Kapitałowa zarządza również ryzykiem finansowania, które uwzględnia ryzyko utraty posiadanych źródeł finansowania oraz braku możliwości odnowienia wymagalnych środków finansowania lub utraty dostępu do nowych źródeł finansowania.

CEL ZARZĄDZANIA

Zapewnienie niezbędnej wysokości środków finansowych koniecznych do wywiązywania się z bieżących i przyszłych (również potencjalnych) zobowiązań z uwzględnieniem charakteru prowadzonej działalności oraz potrzeb mogących się pojawić w wyniku zmian otoczenia rynkowego poprzez odpowiednie kształtowanie struktury aktywów, zobowiązań, w tym pozabilansowych.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

W Grupie Kapitałowej wykorzystywane są następujące miary ryzyka płynności:

- kontraktowa i urealniona luka płynności,
- rezerwa płynności,
- nadwyżka płynności,
- wskaźnik relacji stabilnych środków finansowania do aktywów niepłynnych,
- wskaźnik pokrycia płynności (LCR),
- krajowe nadzorcze miary płynności (M3-M4),
- miary stabilności portfela depozytów i kredytów,
- testy warunków skrajnych (stress-testy płynności).

KONTROLA

Kontrola ryzyka płynności obejmuje ustalanie dostosowanych do skali i złożoności działalności Grupy Kapitałowej limitów i wartości progowych dotyczących ryzyka płynności, w szczególności strategicznych limitów tolerancji na ryzyko płynności.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

Grupa Kapitałowa regularnie monitoruje:

- stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji na ryzyko płynności,
- stopień wykorzystania nadzorczych norm płynności,
- stopień wykorzystania wewnętrznych limitów i wartości progowych na ryzyko płynności,
- koncentrację źródeł finansowania,
- wskaźniki wczesnego ostrzegania - monitorowanie ich poziomu ma na celu wczesne wykrycie niekorzystnych zjawisk mogących mieć negatywny wpływ na sytuację płynnościową Grupy Kapitałowej lub sektora finansowego (których przekroczenie uruchamia płynnościowe plany awaryjne).

W Grupie Kapitałowej dokonuje się również cyklicznych prognoz poziomu ryzyka płynności, uwzględniających aktualny rozwój działalności Grupy Kapitałowej. W prognozach poziomu płynności uwzględnia się przede wszystkim poziom kształtowania się wybranych miar ryzyka płynności w warunkach zrealizowania się prognoz aktywów oraz zobowiązań Grupy Kapitałowej oraz w sytuacji realizacji wybranych scenariuszy stress-testowych.

RAPORTOWANIE

Raporty dotyczące ryzyka płynności opracowywane są w trybie dziennym, tygodniowym, miesięcznym, kwartalnym oraz raz w roku opracowywana jest pogłębiona analiza płynności długoterminowej.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE/ NARZĘDZIA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Głównymi narzędziami zarządzania ryzykiem płynności Grupy Kapitałowej są:

- procedury dotyczące zarządzania ryzykiem płynności, w tym w szczególności płynnościowe plany awaryjne,
- limity i wartości progowe ograniczające ryzyko płynności krótko-, średnio- i długoterminowej,
- krajowe i europejskie nadzorcze normy płynnościowe,
- transakcje depozytowe, lokacyjne, transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych, w tym walutowe transakcje strukturalne, oraz transakcje kupna i sprzedaży papierów wartościowych,
- transakcje zapewniające długoterminowe finansowanie działalności kredytowej.

Podstawą polityki Grupy Kapitałowej w zakresie płynności jest utrzymywanie odpowiedniego poziomu nadwyżki płynności poprzez wzrost portfela płynnych papierów wartościowych oraz stabilnych źródeł finansowania (w szczególności stabilnej bazy depozytowej). W ramach zarządzania ryzykiem płynności wykorzystuje się również instrumenty rynku pieniężnego, w tym operacje otwartego rynku NBP.

INFORMACJE FINANSOWE

LUKA PŁYNNOSCI

Poniżej prezentowane luki płynności stanowią sumę urealnionych luk płynności Banku (urealnienia w zakresie między innymi pozycji bilansowych Banku dotyczą osadu depozytów podmiotów niefinansowych i ich wymagalności, osadu kredytów w rachunku bieżącym podmiotów niefinansowych i ich zapadalności oraz płynnych papierów wartościowych i ich terminu zapadalności), PKO Banku Hipotecznego SA, PKO Leasing SA, KREDOBANK SA i PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA oraz kontraktowej luki płynności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej.

	a'vista	0 - 1 miesiąc	1 - 3 miesiące	3 - 6 miesiące	6 - 12 miesiące	12 - 24 miesiące	24 - 60 miesiące	pow. 60 miesiące
31.12.2018								
Grupa Kapitałowa - urealniona luka okresowa	23 068	32 000	(2 665)	46	11 732	13 006	14 745	(91 932)
Grupa Kapitałowa - urealniona skumulowana luka okresowa	23 068	55 068	52 403	52 449	64 181	77 187	91 932	-
31.12.2017								
Grupa Kapitałowa - urealniona luka okresowa	16 011	27 220	(871)	(177)	6 091	10 150	30 400	(88 824)
Grupa Kapitałowa - urealniona skumulowana luka okresowa	16 011	43 231	42 360	42 183	48 274	58 424	88 824	-

We wszystkich przedziałach urealniona skumulowana luka płynności Grupy Kapitałowej, która wyznaczona została jako suma urealnionej luki płynności Banku, PKO Banku Hipotecznego SA, PKO Leasing SA, KREDOBANK SA i PKO Życie Towarzystwo Ubezpieczeń SA oraz kontraktowych luk płynności pozostałych spółek Grupy Kapitałowej wykazywała wartości dodatnie na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku. Oznacza to nadwyżkę zapadających aktywów nad wymagalnymi zobowiązaniami.

NADWYŻKA PŁYNNOŚCI

NAZWA MIARY WRAŻLIWOŚCI	31.12.2018	31.12.2017
Nadwyżka płynności Banku w horyzoncie do 30 dni (mld PLN) ¹	21	14

¹ Nadwyżka płynności Banku - określa zdolność do pokrycia przez Bank potrzeb płynnościowych w zadanym okresie przetrwania w sytuacji realizacji zdefiniowanych scenariuszy warunków skrajnych.

NADZORCZE MIARY PŁYNNOŚCI

NADZORCZE MIARY PŁYNNOŚCI	31.12.2018	31.12.2017
M3 - współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych funduszami własnymi	17,44	13,92
M4 - współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych i aktywów ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi	1,22	1,19
NSFR - wskaźnik pokrycia stabilnego finansowania	117,7%	113,9%
LCR - wskaźnik pokrycia płynności	132,0%	156,0%

W okresie zakończonym 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku wartości wskaźników miar nadzorczych utrzymywały się powyżej limitów nadzorczych. Wskazane w tabeli wskaźniki LCR oraz NSFR przedstawiają wartości dla Grupy Kapitałowej, zaś wskaźniki M3-M4 to wartości dla Banku.

OSAD DEPOZYTÓW

Na 31 grudnia 2018 roku poziom osadu depozytów stanowił ok. 93,9% wszystkich depozytów zdeponowanych w Banku (z wyłączeniem rynku międzybankowego), co oznacza wzrost o ok. 0,3 p.p. w porównaniu do końca 2017 roku.

STRUKTURA ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

	31.12.2018	31.12.2017
Depozyty ogółem (z wył. rynku międzybankowego)	75,76%	76,80%
Depozyty rynku międzybankowego	0,63%	0,70%
Kapitały własne	12,05%	12,30%
Finansowanie z rynku	11,56%	10,20%
Razem	100,00%	100,00%

PRZEPŁYWY KONTRAKTOWE ZOBOWIĄZAŃ GRUPY KAPITAŁOWEJ Z WYŁĄCZENIEM POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentującą pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie zobowiązań bilansowych i pozabilansowych, z wyłączeniem pochodnych instrumentów finansowych.

Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku. Kwoty ujawnione obejmują niezdyktowane przyszłe przepływy zarówno z tytułu nominału, jak i odsetek (jeśli dotyczy) zgodnie z umową za cały okres do momentu wymagalności zobowiązania. W przypadku gdy strona, wobec której Grupa Kapitałowa ma zobowiązanie może dokonać wyboru terminu zapłaty, przyjęto założenie, że pod uwagę brany jest najwcześniejszy termin, wedle którego Grupa Kapitałowa zobowiązana jest do zapłaty zobowiązania. Dla przypadków, gdy Grupa Kapitałowa zobowiązana jest do płatności zobowiązań w ratach, każda rata przypisywana jest do najwcześniejszego okresu, w którym Grupa Kapitałowa może zostać zobowiązana do zapłaty. W przypadku zobowiązań, gdzie rata płatności nie jest stała, przyjęto warunki obowiązujące na dzień sprawozdawczy.

Przepływy kontraktowe zobowiązań Grupy Kapitałowej na 31 grudnia 2018 roku oraz na 31 grudnia 2017 roku według terminów wymagalności.

ZOBOWIĄZANIA GRUPY KAPITAŁOWEJ NA 31 GRUDNIA 2018 ROKU WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	7	-	-	-	-	-	7
Zobowiązania wobec banków	1 722	67	152	103	-	2 043	2 001
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 722	67	152	103	-	2 043	2 001
Zobowiązania wobec klientów	182 651	21 468	27 168	11 568	8 041	250 895	242 816
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	182 651	21 468	27 168	11 568	8 041	250 895	242 816
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	110	51	225	1 009	1 711	3 107	1 292
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	722	610	3 278	12 768	5 992	23 370	28 627
Zobowiązania podporządkowane	-	62	62	542	3 362	4 028	2 731
Pozostałe zobowiązania finansowe	3 102	17	163	195	208	3 685	3 685
Zobowiązania pozabilansowe:							
udzielone finansowe	12 976	3 908	13 408	13 326	9 058	52 676	-
udzielone gwarancyjne	290	898	4 827	6 566	2 092	14 673	-

ZOBOWIĄZANIA GRUPY KAPITAŁOWEJ NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU WEDŁUG TERMINÓW WYMAGALNOŚCI	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa	Wartość bilansowa
Zobowiązania:							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6	-	-	-	-	-	6
Zobowiązania wobec banków	1 703	6	176	2 656	-	4 541	4 558
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 703	6	176	2 656	-	4 541	4 558
Zobowiązania wobec klientów	158 505	16 759	30 107	8 308	7 808	221 487	220 917
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	158 505	16 759	30 107	8 308	7 808	221 487	220 917
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	89	32	140	823	1 943	3 028	882
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	122	205	1 235	11 761	-	13 324	23 932
Zobowiązania podporządkowane	9	32	68	289	2 080	2 478	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	4 336	15	347	179	185	5 062	5 062
Zobowiązania pozabilansowe:							
udzielone finansowe	8 672	2 696	13 365	15 004	7 798	47 535	-
udzielone gwarancyjne	752	555	3 234	8 010	2 191	14 742	-

PRZEPŁYWY KONTRAKTOWE Z TYTUŁU ZOBOWIĄZAŃ Z TYTUŁU POCODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE ROZLICZANE W KWOTACH NETTO

Do pochodnych instrumentów finansowych rozliczanych przez Grupę Kapitałową na bazie netto należą:

- transakcje swap na stopę procentową (IRS),
- transakcje Forward Rate Agreement (FRA),
- transakcje Non Deliverable Forward (NDF),
- opcje.

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentującą pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie pochodnych instrumentów finansowych, dla których wycena na dzień sprawozdawczy była ujemna (zobowiązanie).

Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z 31 grudnia 2018 roku i z 31 grudnia 2017 roku. W przypadku transakcji IRS zaprezentowano niezdyskontowane przyszłe przepływy netto z tytułu odsetek, dla pozostałych zaś instrumentów pochodnych rozliczanych na bazie netto jako wartość przepływu przyjęta została wartość wyceny odpowiednio na 31 grudnia 2018 roku i na 31 grudnia 2017 roku.

31 grudnia 2018 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania:						
- transakcje swap na stopę procentową (IRS)	(13)	6	235	(1 104)	(276)	(1 153)
- pozostałe instrumenty pochodne: opcje, FRA, NDF	(455)	(1 393)	(2 876)	(2 062)	(0)	(6 788)

31 grudnia 2017 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe - zobowiązania:						
- transakcje swap na stopę procentową (IRS)	(22)	(0)	94	(676)	(100)	(705)
- pozostałe instrumenty pochodne: opcje, FRA, NDF	(143)	(304)	(927)	(1 400)	(0)	(2 775)

POCHODNE INSTRUMENTY FINANSOWE ROZLICZANE W KWOTACH BRUTTO

Do pochodnych instrumentów finansowych rozliczanych przez Grupę Kapitałową na bazie brutto należą:

- transakcje swap walutowy,
- transakcje forward walutowy,
- transakcje Cross Currency IRS (CIRS).

Poniższe tabele przedstawiają analizę wymagalności kontraktowej, prezentującą pozostałe umowne terminy wymagalności w podziale na poszczególne kategorie pochodnych instrumentów finansowych (wpływy i wypływy), dla których wycena na dzień sprawozdawczy była ujemna (zobowiązanie). Kwoty denominowane w walutach obcych zostały przeliczone według średniego kursu NBP z 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku. Kwoty ujawnione obejmują niezdykontowane przyszłe przepływy zarówno z tytułu nominału, jak i odsetek (jeśli dotyczy).

31 grudnia 2018 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe:						
- wypływy	(8 014)	(2 683)	(4 183)	(3 396)	(1 158)	(19 434)
- wpływy	17 051	2 761	6 213	8 088	2 813	36 924

31 grudnia 2017 roku	Do 1 miesiąca włącznie	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy włącznie	Powyżej 3 miesięcy do 1 roku włącznie	Powyżej 1 roku do 5 lat włącznie	Powyżej 5 lat	Wartość kontraktowa
Pochodne instrumenty finansowe:						
- wypływy	(7 347)	(2 196)	(4 812)	(2 946)	(238)	(17 539)
- wpływy	7 238	2 072	5 008	6 745	250	21 313

AKTYWA I ZOBOWIĄZANIA KRÓTKOTERMINOWE I DŁUGOTERMINOWE

Grupa Kapitałowa klasyfikuje aktywa jako krótkoterminowe, w przypadku gdy:

- oczekuje, że zrealizuje składnik aktywów lub zamierza go sprzedać lub zużyć w toku normalnego cyklu operacyjnego jednostki,
- jest w posiadaniu składnika aktywów przede wszystkim z przeznaczeniem do obrotu,
- oczekuje, że składnik aktywów zostanie zrealizowany w ciągu dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, lub
- składnik aktywów stanowią środki pieniężne lub ich ekwiwalenty chyba że występują ograniczenia dotyczące jego wymiany czy wykorzystania do zaspokojenia zobowiązania w przeciagu przynajmniej dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego.

Wszystkie inne aktywa jednostka klasyfikuje jako aktywa długoterminowe.

Grupa Kapitałowa klasyfikuje zobowiązanie jako krótkoterminowe, w przypadku gdy:

- oczekuje, że zostanie ono uregulowane w toku normalnego cyklu operacyjnego,
- jest w posiadaniu zobowiązania przede wszystkim z przeznaczeniem do obrotu,
- jest ono wymagalne w ciągu dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego, lub
- jednostka nie posiada bezwarunkowego prawa do odroczenia daty wymagalności zobowiązani co najmniej o okres dwunastu miesięcy od zakończenia okresu sprawozdawczego.

Wszystkie pozostałe zobowiązania zalicza się do zobowiązań długoterminowych.

AKTYWA FINANSOWE 31.12.2018	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy na oczekiwane straty oraz aktualizujące z tytułu utraty wartości	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	22 925	-		22 925
Należności od banków	7 650	12	(1)	7 661
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	7 650	12	(1)	7 661
Pochodne instrumenty zabezpieczające	43	615		658
Pozostałe instrumenty pochodne	700	1 207		1 907
Papiery wartościowe	11 106	53 044	(36)	64 114
- przeznaczone do obrotu	235	-		235
- nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	2 009	839		2 848
- wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite	7 946	44 622	(10)	52 558
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	916	7 583	(26)	8 473
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	43 785	179 331	(8 204)	214 912
- nie przeznaczone do obrotu obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	396	710		1 106
- wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	43 389	178 621	(8 204)	213 806
Inne aktywa finansowe	2 498	424	(97)	2 825
Suma aktywów finansowych	88 707	234 633	(8 338)	315 002

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE 31.12.2018	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Razem wartość bilansowa
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	7	-	7
Zobowiązania wobec banków	1 901	100	2 001
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	1 901	100	2 001
Pochodne instrumenty zabezpieczające	123	348	471
Pozostałe instrumenty pochodne	1 333	1 322	2 655
Zobowiązania wobec klientów	227 806	15 010	242 816
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	227 806	15 010	242 816
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	-	1 292	1 292
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	6 472	22 155	28 627
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	6 472	22 155	28 627
Zobowiązania podporządkowane	-	2 731	2 731
Pozostałe zobowiązania finansowe	2 352	12	2 364
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	177	50	227
Suma zobowiązań finansowych	240 171	43 020	283 191

AKTYWA FINANSOWE 31.12.2017	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości	Razem wartość bilansowa
Kasa, środki w Banku Centralnym	17 810	-		17 810
Należności od banków	4 874	359	-	5 233
Pochodne instrumenty zabezpieczające	46	841		887
Pozostałe instrumenty pochodne	695	1 016		1 711
Papiery wartościowe	12 587	41 814	(326)	54 075
- przeznaczone do obrotu	431	-		431
- instrumenty finansowe przy początkowym ujęciu wyznaczone jako wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	7 000	1 157		8 157
- inwestycyjne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	5 006	38 995	(326)	43 675
- inwestycyjne papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności	150	1 662	-	1 812
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	46 848	166 603	(7 823)	205 628
Inne aktywa finansowe	2 322	155	(100)	2 377
Suma aktywów finansowych	85 182	210 788	(8 249)	287 721

ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE 31.12.2017	Krótkoterminowe	Długoterminowe	Razem wartość bilansowa
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6	-	6
Zobowiązania wobec banków	2 744	1 814	4 558
Pochodne instrumenty zabezpieczające	2	202	204
Pozostałe instrumenty pochodne	1 462	1 074	2 536
Zobowiązania wobec klientów	203 823	17 094	220 917
Zobowiązania z tytułu działalności ubezpieczeniowej	268	614	882
Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych	4 067	19 865	23 932
- wyceniane według zamortyzowanego kosztu	4 067	19 865	23 932
Zobowiązania podporządkowane	-	1 720	1 720
Pozostałe zobowiązania finansowe	4 119	10	4 129
Rezerwa na udzielone zobowiązania finansowe i gwarancje	61	25	86
			-
Suma zobowiązań finansowych	216 552	42 418	258 970

69. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM OPERACYJNYM

DEFINICJA

Ryzyko operacyjne to ryzyko powstania straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych. Ryzyko operacyjne uwzględnia ryzyko prawne, a nie obejmuje ryzyka utraty reputacji i ryzyka biznesowego.

CEL ZARZĄDZANIA

Celem zarządzania ryzykiem operacyjnym jest zwiększenie bezpieczeństwa prowadzonej przez Grupę Kapitałową działalności operacyjnej przez udoskonalanie efektywnych, dostosowanych do profilu i skali działalności mechanizmów identyfikacji, oceny, pomiaru, kontroli, monitorowania, ograniczania i raportowania ryzyka operacyjnego.

IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym obejmuje identyfikację ryzyka operacyjnego w szczególności przez: gromadzenie danych o ryzyku operacyjnym i samoocenę ryzyka operacyjnego.

Dla potrzeb związanych z zarządzaniem ryzykiem operacyjnym Bank gromadzi dane wewnętrzne i zewnętrzne o zdarzeniach operacyjnych oraz przyczynach i skutkach ich powstania, dane o czynnikach otoczenia biznesowego, wyniki samooceny ryzyka operacyjnego, dane dotyczące wartości wskaźników ryzyka operacyjnego oraz dane dotyczące jakości kontroli wewnętrznej.

Samoocena ryzyka operacyjnego obejmuje identyfikację i ocenę ryzyka operacyjnego dla produktów, procesów i aplikacji Banku oraz zmian organizacyjnych i jest przeprowadzana cyklicznie oraz przed wprowadzaniem nowych lub zmienianych produktów, procesów i aplikacji Banku.

Pomiar ryzyka operacyjnego obejmuje:

- obliczanie wskaźników ryzyka operacyjnego: KRI (Key Risk Indicators) i RI (Risk Indicators),
- obliczanie wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem AMA (Bank) oraz BIA (Oddział w Niemczech i Oddział w Czechach oraz podmioty Grupy Kapitałowej objęte konsolidacją ostrożnościową),
- testy warunków skrajnych,
- obliczanie kapitału wewnętrznego dla Grupy Kapitałowej.

KONTROLA

Kontrola ryzyka operacyjnego obejmuje ustalenie dostosowanych do skali i złożoności działalności Banku i Grupy Kapitałowej limitów dotyczących ryzyka operacyjnego, w szczególności strategicznych limitów tolerancji na ryzyko operacyjne, limitów strat, wskaźników ryzyka operacyjnego wraz z wartościami progowymi i krytycznymi.

PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE

Grupa Kapitałowa regularnie monitoruje:

- stopień wykorzystania strategicznych limitów tolerancji dla Grupy Kapitałowej oraz limitów strat na ryzyko operacyjne dla Banku,
- zdarzenia operacyjne i ich skutki,
- wyniki samooceny ryzyka operacyjnego,
- wymóg w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka operacyjnego zgodnie z podejściem BIA w zakresie działalności Oddziału w Niemczech i Oddziału w Czechach oraz zgodnie z podejściem AMA w zakresie pozostałej działalności prowadzonej przez Bank, a dla podmiotów Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją ostrożnościową zgodnie z podejściem BIA,
- wyniki testów warunków skrajnych, w tym odwrotnych testów warunków skrajnych,
- wartości wskaźników ryzyka operacyjnego w relacji do wartości progowych i krytycznych,
- poziom ryzyka dla Banku oraz Grupy Kapitałowej, obszarów i narzędzi zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku takich jak samoocena, wskaźniki ryzyka operacyjnego, limity strat,
- skuteczność i terminowość podejmowanych działań zarządczych w ramach redukcji lub transferu ryzyka operacyjnego,
- działania zarządcze związane z występowaniem podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka operacyjnego oraz ich skuteczność w zakresie obniżenia poziomu ryzyka operacyjnego.

W 2018 roku decydujący wpływ na profil ryzyka operacyjnego Grupy Kapitałowej miały: PKO Bank Polski oraz Grupa Kapitałowa PKO Leasing SA.

RAPORTOWANIE

Raportowanie informacji dotyczących ryzyka operacyjnego prowadzi się na potrzeby wyższej kadry kierowniczej, KRO, KR, Zarządu oraz Rady Nadzorczej w cyklach miesięcznych i kwartalnych. W cyklach miesięcznych sporządzane są informacje dotyczące ryzyka operacyjnego kierowane do KRO, wyższej kadry kierowniczej, komórek organizacyjnych Centrali i specjalistycznych jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym. Zakres informacji jest zróżnicowany i dostosowany do zakresu odpowiedzialności poszczególnych odbiorców informacji.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE

Działania zarządcze podejmuje się w następujących przypadkach:

- z inicjatywy KRO lub Zarządu,
- z inicjatywy jednostek i komórek organizacyjnych Banku zarządzających ryzykiem operacyjnym,
- gdy ryzyko operacyjne przekroczyło poziom ustalony przez Zarząd lub KRO.

W szczególności w przypadku, gdy poziom ryzyka operacyjnego osiągnął stan podwyższony lub wysoki Bank stosuje następujące podejścia i instrumenty zarządzania ryzykiem operacyjnym:

- redukcja ryzyka – łagodzenie wpływu czynników ryzyka lub skutków jego materializacji przez wprowadzenie lub wzmocnienie różnego rodzaju instrumentów zarządzania ryzykiem operacyjnym takich jak: instrumenty kontrolne, instrumenty zarządzania zasobami ludzkimi, ustalenie lub weryfikacja wartości progowych i krytycznych wskaźników ryzyka operacyjnego, ustalenie lub weryfikacja limitów ryzyka operacyjnego i plany awaryjne,
- transfer ryzyka – przeniesienie odpowiedzialności za pokrycie ewentualnych strat na podmiot zewnętrzny: ubezpieczenia i outsourcing,
- unikanie ryzyka – rezygnacja z działalności generującej ryzyko lub wyeliminowanie prawdopodobieństwa wystąpienia czynnika ryzyka.

70. POZOSTAŁE RYZYKA

Zarządzanie ryzykiem biznesowym
Zarządzanie ryzykiem modeli
Zarządzanie ryzykiem zmian makroekonomicznych

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM BIZNESOWYM (STRATEGICZNYM)

DEFINICJA	Ryzyko biznesowe (strategiczne) to ryzyko nieosiągnięcia założonych celów finansowych, w tym poniesienia strat, wynikające z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zachodzące w otoczeniu biznesowym zmiany.
CEL ZARZĄDZANIA	Utrzymywanie na akceptowalnym poziomie potencjalnych negatywnych konsekwencji finansowych wynikających z niekorzystnych zmian zachodzących w otoczeniu biznesowym, z podjęcia niekorzystnych decyzji, nieprawidłowego wprowadzenia podjętych decyzji lub braku podjęcia odpowiednich działań, które miałyby być odpowiedzią na zmiany zachodzące w otoczeniu biznesowym.
IDENTYFIKACJA I POMIAR RYZYKA	<p>Identyfikacja polega na rozpoznaniu i określeniu czynników zarówno aktualnych, jak potencjalnych, które wynikają z bieżącej i planowanej działalności Grupy Kapitałowej i które mogą znacznie wpływać na sytuację finansową Grupy Kapitałowej, powstanie lub zmianę wysokości przychodów i kosztów Grupy Kapitałowej. Identyfikacja ryzyka biznesowego odbywa się poprzez jakościową ocenę ryzyka biznesowego oraz identyfikację i analizę czynników, które miały wpływ na znaczne odchylenia realizacji przychodów oraz kosztów od ich prognozowanych wartości.</p> <p>Pomiar ryzyka biznesowego ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka biznesowego przy wykorzystaniu ustalonych miar ryzyka. Pomiar ryzyka biznesowego obejmuje: wyliczenie kapitału wewnętrznego, przeprowadzenie testów warunków skrajnych oraz odwrotnych testów warunków skrajnych.</p>
KONTROLA	Celem kontroli ryzyka biznesowego jest dążenie do utrzymania poziomu ryzyka biznesowego na akceptowalnym poziomie. Obejmuje ustalanie i cykliczny przegląd mechanizmów kontroli ryzyka w postaci limitów tolerancji na ryzyko biznesowe, wraz z jego wartościami progowymi i krytycznymi, adekwatnymi do skali i złożoności działalności Grupy Kapitałowej.
PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE	<p>Celem prognozowania ryzyka biznesowego jest określenie przewidywanego scenariusza stopnia osiągnięcia przez Grupę Kapitałową planowanych wyników. Prognoza przygotowana jest raz na kwartał w horyzoncie rocznym i obejmuje prognozę kapitału wewnętrznego. Raz na kwartał wykonywana jest weryfikacja prognozy ryzyka biznesowego (testowanie wsteczne).</p> <p>Celem monitorowania ryzyka biznesowego jest diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych. Monitorowanie ryzyka biznesowego obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none">• strategiczne limity tolerancji na ryzyko biznesowe,• wyniki testów warunków skrajnych,• wyniki odwrotnych testów warunków skrajnych,• poziom kapitału wewnętrznego,• odchylenia realizacji ryzyka biznesowego od prognozy,• wyniki jakościowej oceny ryzyka biznesowego.
RAPORTOWANIE	Raportowanie prowadzone jest w okresach kwartalnych. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka biznesowego są KZAP, KR, Zarząd, Komitetu ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.

DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	<p>Działania zarządcze polegają w szczególności na:</p> <ul style="list-style-type: none"> weryfikacji i aktualizacji kwartalnych prognoz finansowych, z uwzględnieniem działań zmierzających do ograniczenia poziomu ryzyka biznesowego zgodnie z limitami, monitorowaniu poziomu strategicznego limitu tolerancji na ryzyko biznesowe.
----------------------------	--

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM MODELI

DEFINICJA	Ryzyko modeli oznacza ryzyko poniesienia strat w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie funkcjonujących modeli. W ramach Grupy Kapitałowej Banku ryzyko modeli zarządzane jest zarówno na poziomie danego podmiotu Grupy Kapitałowej Banku (właściciela modelu), jak i na poziomie Banku jako podmiotu dominującego Grupy Kapitałowej Banku.
CEL ZARZĄDZANIA	Ograniczanie ryzyka poniesienia strat w wyniku podejmowania błędnych decyzji biznesowych na podstawie modeli funkcjonujących w Grupie Kapitałowej Banku poprzez odpowiednio zdefiniowany i realizowany proces zarządzania modelami. Jednym z elementów procesu zarządzania modelami jest objęcie regularną, niezależną walidacją wszystkich modeli istotnych w Grupie Kapitałowej Banku.
IDENTYFIKACJA POMIAR I OCENA RYZYKA	<p>Identyfikacja ryzyka modeli polega w szczególności na gromadzeniu informacji o wykorzystywanych, a także planowanych do wdrożenia modelach oraz cyklicznym określaniu istotności modeli.</p> <p>Ocena ryzyka modeli ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka modeli. Ocena pozwala na ustalenie profilu ryzyka oraz zidentyfikowanie modeli, które generują najwyższe ryzyko narażając Grupę Kapitałową Banku na potencjalne straty. Oceny dokonuje się na poziomie pojedynczego modelu, a także w ujęciu zagregowanym na poziomie poszczególnych podmiotów Grupy Kapitałowej Banku.</p>
KONTROLA	Celem kontroli ryzyka modeli jest utrzymanie zagregowanej oceny ryzyka modeli na poziomie akceptowanym przez Grupę Kapitałową Banku. Kontrola ryzyka modeli polega na określeniu mechanizmów wykorzystywanych do diagnozowania poziomu ryzyka modeli oraz narzędzi ograniczania poziomu tego ryzyka. W ramach narzędzi wykorzystywanych do diagnozowania ryzyka modeli wyróżnia się strategiczny limit tolerancji na ryzyko modeli oraz wartości progowe ryzyka modeli.
MONITOROWANIE	<p>Cykliczne monitorowanie ryzyka modeli ma na celu diagnozowanie obszarów wymagających działań zarządczych i obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> aktualizację poziomu ryzyka modeli, ocenę wykorzystania strategicznego limitu tolerancji na ryzyko modeli oraz wartości progowych ryzyka modeli, weryfikację statusu wykonania oraz ocenę skuteczności realizacji działań w ramach ograniczania ryzyka modeli.
RAPORTOWANIE	Wyniki monitorowania ryzyka modeli są cyklicznie prezentowane w raportach skierowanych do KR, Zarządu, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rady Nadzorczej.
DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	Celem podejmowania działań zarządczych jest kształtowanie procesu zarządzania ryzykiem modeli i poziomu tego ryzyka poprzez ustalanie akceptowalnych poziomów ryzyka oraz podejmowanie decyzji o zastosowaniu narzędzi wspierających zarządzania ryzykiem.

ZARZĄDZANIE RYZYKIEM ZMIAN MAKROEKONOMICZNYCH

DEFINICJA	Ryzyko zmian makroekonomicznych to ryzyko pogorszenia sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej w wyniku niekorzystnego wpływu zmiany warunków makroekonomicznych.
CEL ZARZĄDZANIA	Celem zarządzania ryzykiem zmian makroekonomicznych jest identyfikacja czynników makroekonomicznych mających znaczący wpływ na działalność Grupy Kapitałowej oraz podejmowanie działań mających na celu ograniczenie niekorzystnego wpływu potencjalnych zmian sytuacji makroekonomicznej na sytuację finansową Grupy Kapitałowej.
IDENTYFIKACJA, POMIAR I OCENA RYZYKA	<p>Identyfikacja ryzyka zmian makroekonomicznych polega na określeniu scenariuszy potencjalnych zmian makroekonomicznych oraz określeniu czynników ryzyka mających największy wpływ na sytuację finansową Grupy Kapitałowej. Ryzyko zmian makroekonomicznych powstaje w wyniku oddziaływania czynników zależnych (w szczególności struktura sprawozdania z sytuacji finansowej i plany reakcji przygotowywane na potrzeby scenariuszy stresowych) i niezależnych od działań Grupy Kapitałowej (czynniki makroekonomiczne). Bank identyfikuje czynniki wpływające na poziom ryzyka zmian makroekonomicznych w trakcie przeprowadzania kompleksowych testów warunków skrajnych.</p> <p>Pomiar ryzyka zmian makroekonomicznych ma na celu określenie skali zagrożeń związanych z występowaniem ryzyka zmian makroekonomicznych i obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none">• wyznaczenie wyniku finansowego wraz z jego składowymi oraz miar ryzyka w ramach kompleksowych testów warunków skrajnych,• przeprowadzanie odwrotnych testów warunków skrajnych,• wyliczanie kapitału wewnętrznego. <p>Ocena poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych dokonywana jest w cyklu rocznym, w oparciu o wyniki cyklicznych kompleksowych testów warunków skrajnych. Poziom ryzyka zmian makroekonomicznych określa się jako umiarkowany, podwyższony lub wysoki.</p>
KONTROLA	<p>Celem kontroli ryzyka zmian makroekonomicznych jest dążenie do ograniczenia niekorzystnego wpływu potencjalnych zmian sytuacji makroekonomicznej na sytuację finansową Grupy Kapitałowej.</p> <p>Kontrola ryzyka zmian makroekonomicznych polega na określeniu dostosowanego do skali działalności Grupy Kapitałowej dopuszczalnego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych i jego wpływu na funkcjonowanie i sytuację finansową Grupy Kapitałowej. Dopuszczalny poziom ryzyka zmian makroekonomicznych oznacza sytuację, w której wyniki kompleksowych testów warunków skrajnych nie wskazują na konieczność podejmowania działań naprawczych, lub działania naprawcze konieczne do podjęcia będą wystarczające do poprawy sytuacji finansowej Grupy Kapitałowej.</p>
PROGNOZOWANIE I MONITOROWANIE	<p>Celem prognozowania ryzyka zmian makroekonomicznych jest określenie przewidywanego wpływu materializacji w przyszłości negatywnego scenariusza na wyniki Banku, w tym na poziom kapitału. Prognoza obejmuje prognozę kapitału wewnętrznego i przygotowywana jest raz na kwartał w horyzoncie rocznym, w oparciu o wyniki kompleksowych testów warunków skrajnych.</p> <p>Monitorowanie ryzyka zmian makroekonomicznych polega na analizie sytuacji makroekonomicznej, czynników makroekonomicznych, na które Grupa Kapitałowa jest wrażliwa, poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych oraz wyników kompleksowych testów warunków skrajnych.</p>
RAPORTOWANIE	Raportowanie ryzyka zmian makroekonomicznych realizowane jest w cyklu kwartalnym. Odbiorcami raportów o poziomie ryzyka zmian makroekonomicznych są KZAP, KR, Zarząd, Komitet ds. Ryzyka Rady Nadzorczej oraz Rada Nadzorcza.
DZIAŁANIA ZARZĄDCZE	<p>Działania zarządcze polegają w szczególności na:</p> <ul style="list-style-type: none">• ustalaniu akceptowalnych poziomów ryzyka,• podjęciu działań mających na celu obniżenie poziomu ryzyka w przypadku wystąpienia podwyższonego lub wysokiego poziomu ryzyka zmian makroekonomicznych.

71. KOMPLEKSOWE TESTY WARUNKÓW SKRAJNYCH

Kompleksowe testy warunków skrajnych stanowią integralny element zarządzania ryzykiem w Grupie Kapitałowej oraz uzupełnienie testów warunków skrajnych specyficznych dla poszczególnych rodzajów ryzyka. Uwzględniają zbiorczo zidentyfikowane ryzyka, w szczególności ryzyka uznane z punktu widzenia Banku lub Grupy Kapitałowej Banku za istotne. Obejmują analizę wpływu zmian w otoczeniu i funkcjonowaniu Grupy Kapitałowej na sytuację finansową Grupy Kapitałowej, w szczególności: rachunek zysków i strat, sprawozdanie z sytuacji finansowej, fundusze własne, adekwatność kapitałową, w tym wymogi w zakresie funduszy własnych, kapitał wewnętrzny, miary adekwatności kapitałowej, wybrane miary płynności.

Kompleksowe testy warunków skrajnych obejmują testy cykliczne i testy nadzorcze, Testy cykliczne przeprowadzane są raz w roku, w 3 letnim horyzoncie czasowym. Testy nadzorcze przeprowadzane są na żądanie organów nadzorczych zgodnie z założeniami dostarczonymi przez organy nadzorcze. Cykliczne i tematyczne KTWS przeprowadzane są przy uwzględnieniu zmian wartości i struktury pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej oraz rachunku zysków i strat.

72. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

Adekwatność kapitałowa Fundusze własne dla potrzeb adekwatności kapitałowej Wymogi w zakresie funduszy własnych (Filar I) Kapitał wewnętrzny (Filar II) Ujawnienia (Filar III)
--

Zarządzanie adekwatnością kapitałową to proces mający na celu zapewnienie, iż poziom ryzyka, które Bank oraz Grupa Kapitałowa podejmują w związku z rozwojem działalności biznesowej, może zostać pokryty posiadanym kapitałem, biorąc pod uwagę określony poziom tolerancji na ryzyko oraz horyzont czasowy. Proces zarządzania adekwatnością kapitałową obejmuje w szczególności przestrzeganie obowiązujących regulacji organów nadzoru i kontroli, a także określonego w Banku oraz Grupie Kapitałowej Banku poziomu tolerancji na ryzyko oraz proces planowania kapitałowego, w tym politykę dotyczącą źródeł pozyskiwania kapitału.

Celem zarządzania adekwatnością kapitałową jest utrzymywanie, w sposób ciągły, funduszy własnych na poziomie adekwatnym do skali oraz profilu ryzyka działalności Grupy Kapitałowej.

Zarządzanie adekwatnością kapitałową Grupy Kapitałowej obejmuje:

- określanie oraz realizację pożądaných przez Grupę celów kapitałowych,
- identyfikację i monitorowanie istotnych rodzajów ryzyka,
- pomiar lub szacowanie kapitału wewnętrznego na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka oraz łącznego kapitału wewnętrznego,
- ustalanie strategicznych limitów tolerancji oraz wartości progowych dla miar adekwatności kapitałowej,
- prognozowanie, monitorowanie oraz raportowanie poziomu i struktury kapitału własnego oraz adekwatności kapitałowej,
- zarządzanie strukturą sprawozdania z sytuacji finansowej pod kątem optymalizacji jakości posiadanych przez Bank funduszy własnych,
- kapitałowe działania awaryjne,
- testy warunków skrajnych,
- planowanie i alokację wymogu w zakresie funduszy własnych oraz kapitału wewnętrznego na obszary biznesowe i segmenty klienta w Banku oraz poszczególne podmioty Grupy Kapitałowej,
- ocenę rentowności obszarów biznesowych i segmentów klienta.

Miarami adekwatności kapitałowej są:

- łączny współczynnik kapitałowy (TCR),
- relacja funduszy własnych do kapitału wewnętrznego,
- współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (CET1),
- współczynnik kapitału Tier 1 (T1),
- wskaźnik dźwigni.

Celem monitorowania poziomu miar adekwatności kapitałowej jest określenie stopnia spełniania norm nadzorczych oraz identyfikacja przypadków wymagających uruchomienia kapitałowych działań awaryjnych.

Podstawowe regulacje obowiązujące w procesie oceny adekwatności kapitałowej to:

- rozporządzenie CRR,
- ustawa Prawo bankowe,
- ustawa z 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (z późniejszymi zmianami), dalej „ustawa o nadzorze makroostrożnościowym”,
- rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, minimalny poziom współczynników kapitałowych utrzymywanych przez Grupę Kapitałową wynosi:

- łączny współczynnik kapitałowy (TCR) – 8,0%,
- współczynnik kapitału Tier 1 (T1) – 6,0%,
- współczynnik kapitału podstawowego Tier 1 (CET1) – 4,5%.

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR oraz ustawą o nadzorze makroostrożnościowym, Grupa Kapitałowa ma obowiązek utrzymywania wymogu połączonego bufora, który stanowi sumę obowiązujących buforów, tj.:

- bufora zabezpieczającego, który obowiązuje wszystkie banki. Sukcesywnie, co roku, będzie zwiększany do ostatecznego, stałego poziomu równego 2,5% (w 2019 roku). Według stanu na 31 grudnia 2018 roku bufor zabezpieczający wynosił 1,875%.
- bufora antycyklicznego, który nakładany jest w celu ograniczania ryzyka systemowego wynikającego z cyklu kredytowego. Grupa Kapitałowa wylicza wskaźnik bufora antycyklicznego w wartości wyznaczonej przez właściwy organ państwa, w którym Grupa Kapitałowa posiada ekspozycje. Od 1 stycznia 2017 roku bufor antycykliczny jest równy 0% dla ekspozycji kredytowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- bufora ryzyka systemowego - służy do zapobiegania i ograniczania długoterminowego ryzyka niecyklicznego lub ryzyka makroostrożnościowego, które może spowodować silne negatywne konsekwencje dla systemu finansowego i gospodarki danego kraju. Według stanu na 31 grudnia 2018 roku bufor ryzyka systemowego wynosił 3%.
- bufora z tytułu zidentyfikowania Banku jako instytucji o znaczeniu systemowym („O-SII”) - 31 lipca 2018 roku, na podstawie przeprowadzonej oceny znaczenia systemowego, zgodnie z ustawą o nadzorze makroostrożnościowym, Grupa Kapitałowa otrzymała indywidualną decyzję KNF o nałożeniu na Grupę bufora w wysokości 1% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko obliczonej zgodnie z rozporządzeniem CRR.

Dodatkowo, Grupa Kapitałowa jest zobowiązana utrzymywać fundusze własne na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z zabezpieczonych hipoteką walutowych kredytów i pożyczek dla gospodarstw domowych, tzw. domiar kapitałowy. 29 listopada 2018 roku, Grupa Kapitałowa otrzymała pismo Komisji Nadzoru Finansowego dotyczące indywidualnego zalecenia przestrzegania dodatkowego wymogu w zakresie funduszy własnych tzw. domiar kapitałowy dla skonsolidowanych współczynników kapitałowych: łącznego współczynnika kapitałowego: 0,42 p.p., współczynnika kapitału Tier 1: 0,31 p.p. oraz współczynnika kapitału podstawowego Tier 1: 0,23 p.p.

W 2018 roku Grupa Kapitałowa otrzymała od Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego odpowiedź w sprawie możliwości zastosowania 35% wagi ryzyka dla kredytów udzielanych w złotych w pełni i całkowicie zabezpieczonych hipoteką na nieruchomości mieszkalnej. UKNF wskazał, że wiążące w tym zakresie są przepisy rozporządzenia CRR. Grupa traktuje to stanowisko, jako możliwość szerszego stosowania preferencyjnej wagi ryzyka, w tym również przy wykorzystaniu rozbudowanego katalogu źródeł danych o nieruchomościach na potrzeby oszacowania wartości zabezpieczenia.

Grupa Kapitałowa utrzymała w 2018 roku i w 2017 roku bezpieczną bazę kapitałową, powyżej limitów nadzorczych i regulacyjnych.

FUNDUSZE WŁASNE DLA POTRZEB ADEKWATNOŚCI KAPITAŁOWEJ

Poziom adekwatności kapitałowej Grupy Kapitałowej w 2018 roku utrzymywał się na bezpiecznym poziomie, istotnie powyżej limitów nadzorczych.

Wzrost kapitału Tier I Grupy Kapitałowej przed korektami regulacyjnymi i pomniejszeniami pomiędzy 31 grudnia 2018 roku a 31 grudnia 2017 roku wynikał:

- z podjętej 18 czerwca 2018 roku przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku decyzji o dokonaniu podziału zysku Banku za rok 2017 i zaliczenia na kapitały zapasowy i rezerwy kwoty 2 086 milionów PLN

(równocześnie przeznaczając kwotę 687,5 miliona PLN na dywidendę dla akcjonariuszy). Efektywny wzrost wartości funduszy własnych z tego tytułu wyniósł 264,5 miliona PLN, ponieważ pozostała część zysku za rok 2017 (1 822 miliony PLN) była uwzględniona już w funduszach własnych na 31 grudnia 2017 roku w związku z uzyskaniem przez Bank odpowiednich zgód KNF na zaliczenie do kapitału podstawowego Tier I zysku netto Banku osiągniętego za 3 kwartały 2017 roku, po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia,

- z uzyskanej przez Bank 25 września 2018 roku, zgody KNF na zaliczenie do kapitału podstawowego Tier 1 zysku netto PKO Banku Polskiego SA za pierwsze półrocze 2018 roku po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia (w kwocie 1 135 milionów PLN),
- z uzyskanej przez Bank 27 grudnia 2018 roku, zgody KNF na zaliczenie do kapitału podstawowego Tier 1 zysku netto PKO Banku Polskiego SA za trzeci kwartał 2018 roku po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia (w kwocie 500 milionów PLN),
- z uzyskanej przez spółkę PKO Bank Hipoteczny SA 22 października 2018 roku, zgody KNF na zaliczenie do kapitału Tier 1 zysku netto spółki za pierwsze półrocze 2018 roku po pomniejszeniu o przewidywane obciążenia (w kwocie 43 milionów PLN).

Na zmiany w kapitale Tier 2 pomiędzy 31 grudnia 2018 roku a 31 grudnia 2017 roku wpłynęło uzyskanie przez Bank w marcu 2018 roku zgody KNF na zaliczenie do funduszy własnych nowej emisji obligacji podporządkowanych Banku w kwocie 1 000 milionów PLN.

WYMOGI W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH (FILAR I)

Grupa Kapitałowa wylicza wymogi w zakresie funduszy własnych dla następujących rodzajów ryzyka:

RYZYKO KREDYTOWE	metodą standardową stosując następujące formuły w zakresie: EKSPOZYCJI BILANSOWYCH - iloczyn wartości bilansowej (uwzględniającej wartość korekt z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego), wagi ryzyka przypisanej ekspozycji zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń), UDZIELONYCH ZOBOWIĄZAŃ POZABILANSOWYCH - iloczyn wartości zobowiązania (uwzględniającej wartość korekt z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego), wagi ryzyka produktu, wagi ryzyka przypisanej ekspozycji pozabilansowej zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego oraz 8% (przy uwzględnieniu uznawalnych zabezpieczeń), TRANSAKCJI POZABILANSOWYCH (INSTRUMENTÓW POCODNYCH) - iloczyn wagi ryzyka przypisanej transakcji pozabilansowej zgodnie z metodą standardową wyliczania wymogu w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka kredytowego, ekwiwalentu bilansowego transakcji pozabilansowych oraz 8% (wartość ekwiwalentu bilansowego wyliczana jest zgodnie z metodą wyceny rynkowej).
RYZYKO OPERACYJNE	<ul style="list-style-type: none">• zgodnie z podejściem AMA - w zakresie działalności prowadzonej przez Bank, z wyłączeniem oddziałów zagranicznych w Niemczech i Czechach,• zgodnie z podejściem BIA - w zakresie działalności oddziałów zagranicznych w Niemczech i Czechach oraz w zakresie działalności spółek Grupy Kapitałowej objętych konsolidacją ostrożnościową.
RYZYKO RYNKOWE	<ul style="list-style-type: none">• ryzyka walutowego - wyliczanego metodą podstawową,• ryzyka cen towarów - wyliczanego metodą uproszczoną,• ryzyka instrumentów kapitałowych - wyliczanego metodą uproszczoną,• ryzyka szczególnego instrumentów dłużnych - wyliczanego metodą podstawową,• ryzyka ogólnego instrumentów dłużnych - wyliczanego zgodnie z podejściem opartym na duracji,• pozostałych rodzajów ryzyka innych niż ryzyko delta (ryzyko non-delta) wyliczanych metodą scenariuszową w przypadku opcji, dla których Bank stosuje własne modele wyceny oraz metodą delta plus dla pozostałych opcji,

- POZOSTAŁE RYZYKA**
- ryzyka rozliczenia i ryzyka dostawy – wyliczanego metodą określoną w Tytule V „Wymogi w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka rozliczenia” Rozporządzenia CRR,
 - ryzyka kredytowego kontrahenta – wyliczanego metodą określoną w Rozdziale 6 „Ryzyko kredytowe kontrahenta” Tytułu II „Wymogi kapitałowe z tytułu ryzyka kredytowego” Rozporządzenia CRR,
 - ryzyka z tytułu korekty wyceny kredytowej - wyliczanego metodą określoną w Tytule VI „Wymogi w zakresie funduszy własnych z tytułu ryzyka związanego z korektą wyceny kredytowej” Rozporządzenia CRR,
 - przekroczenia limitu dużych ekspozycji – wyliczanego metodą określoną w § 395-401 Rozporządzenia CRR,
 - dla ekspozycji wobec kontrahenta centralnego wyliczany jest wymóg z tytułu transakcji oraz wniesionych wkładów do funduszu kwalifikującego się kontrahenta centralnego na wypadek niewykonania zobowiązania

	31.12.2018	31.12.2017
Fundusze własne razem	37 850	34 026
Kapitał Tier I	35 150	32 326
Kapitał Tier I przed korektami regulacyjnymi i pomniejszeniami, w tym:	37 802	35 270
Kapitał zakładowy	1 250	1 250
Kapitał zapasowy i pozostałe kapitały rezerwowe	33 034	30 891
Fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyko działalności bankowej	1 070	1 070
Zyski zatrzymane, w tym:	2 448	2 060
niepodzielony wynik /niepokryta strata	(88)	238
zysk bieżący zaliczony za zgodą KNF	1 678	1 822
korekta wynikająca z zastosowania rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne	858	-
(-) Wartość firmy	(1 160)	(1 160)
(-) Inne wartości niematerialne	(1 650)	(1 654)
Skumulowane inne całkowite dochody	249	(113)
Korekty w kapitale podstawowym Tier I z tytułu filtrów ostrożnościowych	(91)	55
Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I	-	(72)
Kapitał Tier II	2 700	1 700
Instrumenty kapitałowe i pożyczki podporządkowane kwalifikujące się jako kapitał Tier II	2 700	1 700
Wymogi w zakresie funduszy własnych	16 035	15 670
Ryzyko kredytowe	14 893	14 499
Ryzyko operacyjne	645	656
Ryzyko rynkowe	472	474
Ryzyko korekty wyceny kredytowej	25	41
Łączny współczynnik kapitałowy	18,88%	17,37%
Współczynnik kapitału Tier 1	17,54%	16,50%

Bez uwzględnienia rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne na 31 grudnia 2018 roku, wartość funduszy Grupy wyniosłaby 36 992 miliony PLN, wartość kapitału Tier I 34 292 miliony PLN, łączny współczynnik kapitałowy wyniósłby 18,53%, a współczynnik kapitału Tier I wyniósłby 17,18%.

KAPITAŁ WEWNĘTRZNY (FILAR II)

W 2018 roku Grupa Kapitałowa wyznaczała kapitał wewnętrzny zgodnie z przepisami zewnętrznymi:

- rozporządzeniem CRR,
- ustawą Prawo bankowe,
- rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów z 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach,
- ustawą o nadzorze makroostrożnościowym,

oraz przepisami wewnętrznymi Banku i Grupy Kapitałowej.

Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Grupy Kapitałowej oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

Celem szacowania kapitału wewnętrznego jest określenie minimalnego poziomu funduszy własnych zapewniającego bezpieczeństwo działalności przy uwzględnieniu zmian profilu i skali prowadzonej działalności oraz niekorzystnych warunków skrajnych.

Kapitał wewnętrzny na pokrycie poszczególnych rodzajów ryzyka jest ustalany zgodnie z metodami określonymi w przepisach wewnętrznych. W przypadku dokonywania szacunków kapitału wewnętrznego na podstawie modeli statystycznych, stosowany jest roczny horyzont prognozy oraz poziom ufności 99,9%. Łączny kapitał wewnętrzny Grupy Kapitałowej Banku stanowi sumę wysokości kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych rodzajów ryzyka, na które Bank i Grupa Kapitałowa Banku są narażone, z uwzględnieniem podmiotów objętych konsolidacją ostrożnościową. Przyjmowany do kalkulacji kapitału wewnętrznego współczynnik korelacji pomiędzy poszczególnymi rodzajami ryzyka oraz poszczególnymi spółkami Grupy Kapitałowej wynosi 1.

W 2018 roku i w 2017 roku wysokość relacji funduszy własnych do kapitału wewnętrznego Grupy Kapitałowej utrzymywała się na poziomie, powyżej zarówno limitu ustawowego, jak i wewnętrznego Grupy Kapitałowej.

UJAWNIEŃ (FILAR III)

Grupa Kapitałowa ogłasza w cyklu półrocznym informacje dotyczące w szczególności zarządzania ryzykiem oraz adekwatności kapitałowej zgodnie z: rozporządzeniem CRR i aktami wykonawczymi do CRR, Rekomendacją H, ustawą Prawo bankowe, ustawą o nadzorze makroostrożnościowym, rekomendacją M dotyczącą zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach, rekomendacją P dotyczącą ryzyka płynności wydanymi przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Szczegółowe informacje o zakresie ujawnianych informacji, sposobie ich weryfikacji oraz publikacji zawierają Zasady polityki informacyjnej PKO Banku Polskiego SA w zakresie adekwatności kapitałowej oraz innych informacji podlegających ogłaszaniu udostępnione na stronie internetowej Banku (www.pkobp.pl).

73. WSKAŹNIK DŹWIGNI

Grupa Kapitałowa wylicza wskaźnik dźwigni jako jedną z miar adekwatności kapitałowej.

Celem zarządzania ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej jest zapewnienie właściwej relacji pomiędzy wielkością kapitału podstawowego (Tier I) i sumą aktywów bilansowych oraz udzielonych zobowiązań pozabilansowych Grupy Kapitałowej. Sposób zarządzania ryzykiem nadmiernej dźwigni finansowej został uregulowany w przepisach wewnętrznych dotyczących adekwatności kapitałowej.

Dla celów pomiaru ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej Grupa Kapitałowa kalkuluje wskaźnik dźwigni jako miarę kapitału Tier I podzieloną przez miarę ekspozycji całkowitej i wyraża wskaźnik jako wartość procentową. Wskaźnik dźwigni według stanu na 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku był kalkulowany w odniesieniu do kapitału Tier I i utrzymywał się powyżej limitów wewnętrznych, zewnętrznych, a także powyżej wartości minimalnych rekomendowanych przez KNF.

Dla utrzymania wskaźnika dźwigni na akceptowalnym Grupa Kapitałowa ustaliła strategiczny limit tolerancji oraz wartość progową, których poziomy są regularnie monitorowane i okresowo weryfikowane.

Ekspozycja do obliczenia wskaźnika dźwigni w rozumieniu Rozporządzenia CRR

	Ekspozycje wskaźnika dźwigni określone w rozporządzeniu w sprawie wymogów kapitałowych	
	31.12.2018	31.12.2017
Kapitał i miara ekspozycji całkowitej		
Kapitał Tier I	35 150	32 326
Miara ekspozycji całkowitej składającej się na wskaźnik dźwigni	336 797	306 830
Wskaźnik dźwigni		
Wskaźnik dźwigni	10,44%	10,54%

74. INFORMACJE O SEKURYZYACJI PORTFELA LEASINGOWEGO I PAKIETOWEJ SPRZEDAŻY WIERZYTELNOŚCI

W związku z nabyciem 1 grudnia 2016 roku spółki Raiffeisen-Leasing Polska SA i jej spółek zależnych, Grupa Kapitałowa objęła konsolidacją ROOF Poland Leasing 2014 DAC, spółkę celową z siedzibą w Irlandii. Spółka celowa jest nabywcą sekurytyzowanych wierzytelności wynikających z umów leasingowych sprzedawanych przez spółkę Raiffeisen-Leasing Polska SA (obecnie: PKO Leasing SA) w ramach programu sekurytyzacji, który rozpoczął się w grudniu 2014 roku. Nabyte przez spółkę celową wierzytelności zostały sfinansowane emisją papierów wartościowych. Celem i korzyścią transakcji sprzedaży wierzytelności do spółki celowej było pozyskanie źródeł długoterminowego finansowania i ich dywersyfikacja.

Wykup dłużnych papierów wartościowych w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 roku według ich wartości nominalnej wynosił 70 milionów PLN wykupione 2 stycznia 2018 roku, 204 miliony PLN wykupione 3 kwietnia 2018 roku, 178 milionów wykupionych 2 lipca 2018 roku oraz 165 milionów wykupionych 2 października 2018 roku.

Wartości bilansowe aktywów i zobowiązań finansowych objętych sekurytyzacją zaprezentowano w poniższej tabeli:

31.12.2018	Wartość transakcji	Kwota ryzyka pozostająca w Grupie Kapitałowej
wartość bilansowa aktywów	688	688
wartość bilansowa zobowiązań	643	643
Pozycja netto	45	45

31.12.2017	Wartość transakcji	Kwota ryzyka pozostająca w Grupie Kapitałowej
wartość bilansowa aktywów	1 381	1 381
wartość bilansowa zobowiązań	1 261	1 261
Pozycja netto	120	120

Ponadto w 2018 roku Grupa Kapitałowa przeprowadziła pakietowe sprzedaże (wierzytelności bilansowych i pozabilansowych) ponad 25,7 tysięcy sztuk wierzytelności od klientów detalicznych oraz gospodarczych o zadłużeniu ogółem ponad 1,4 miliarda PLN (w 2017 roku 1,5 miliarda PLN). Łączna wartość bilansowa rezerw na potencjalne roszczenia z tytułu sprzedaży wierzytelności na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 2 miliony PLN (na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 2 miliony PLN). W wyniku sprzedaży wierzytelności zostały przeniesione wszystkie ryzyka i korzyści, w związku z powyższym Bank zaprzestał ujmowania tych aktywów. Grupa Kapitałowa nie otrzymała papierów wartościowych z tytułu powyższych transakcji.

Grupa Kapitałowa nie otrzymała papierów wartościowych z tytułu powyższych transakcji.

ZDARZENIA NASTĘPUJĄCE PO DNIU KOŃCZĄCYM OKRES SPRAWOZDAWCZY

75. ZDARZENIA, KTÓRE WYSTĄPIŁY PO DNIU, NA KTÓRY SPORZĄDZONO SPRAWOZDANIE FINANSOWE

9 stycznia 2019 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego zarejestrował zmiany w Statucie Banku, przyjęte uchwałą nr 33/2018 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku z 18 czerwca 2018 roku).

22 stycznia 2019 roku PKO Bank Polski SA dokonał spłaty pożyczki udzielonej przez spółkę PKO Finance AB w kwocie 500 milionów EUR. 23 stycznia 2019 roku spółka PKO Finance AB wykupiła obligacje o wartości nominalnej 500 milionów EUR.

28 stycznia 2019 roku PKO Bank Hipoteczny SA wyemitował listy zastawne o łącznej wartości nominalnej 500 milionów EUR oraz terminie zapadalności ustalonym na 23 listopada 2021 roku. Wyemitowane listy zastawne są notowane na giełdzie w Luksemburgu oraz w Warszawie. Następnie 25 lutego 2019 roku PKO Bank Hipoteczny SA przeprowadził transakcję zwiększenia wartości emisji (Tap), emitując drugą transzę o nominale 100 000 tys. EUR. Data emisji drugiej transzy została określona na 1 marca 2019 roku.

25 lutego 2019 roku Bank otrzymał indywidualne zalecenie Komisji Nadzoru Finansowego dotyczące zwiększenia funduszy własnych poprzez zatrzymanie przez Bank co najmniej 50% zysku wypracowanego w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2018 rok. KNF potwierdziła, że Bank spełnia wymogi do wypłaty dywidendy na poziomie do 50% zysku netto za 2018 rok.

PODPISY WSZYSTKICH CZŁONKÓW ZARZĄDU BANKU

28.02.2019	ZBIGNIEW JAGIEŁŁO	PREZES ZARZĄDU
28.02.2019	RAFAŁ ANTCZAK	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	RAFAŁ KOZŁOWSKI	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	MAKS KRACZKOWSKI	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	MIECZYŚLAW KRÓL	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	ADAM MARCINIAK	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	PIOTR MAZUR	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	JAKUB PAPIERSKI	WICEPREZES ZARZĄDU
28.02.2019	JAN EMERYK ROŚCISZEWSKI	WICEPREZES ZARZĄDU

PODPIS OSOBY, KTÓREJ POWIERZONO
PROWADZENIE KSIĄG RACHUNKOWYCH
28.02.2019

DANUTA SZYMAŃSKA
DYREKTOR DEPARTAMENTU RACHUNKOWOŚCI I PODATKÓW